

naše planine

1-2

1971

naše planine

le nostre montagne

nos montagnes

the mountains

unsere berge

REVIJA PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE I PLANINARSKOG SAVEZA BOSNE I HERCEGOVINE

Redakcijski savjet Planinarskog saveza Hrvatske
*Vladimir Blašković, Srećko Božičević, Petar Lučić-Roki,
Mihajlo Pražić i Ljerka Verić*

Glavni i odgovorni urednik revije: Dr Željko Poljak
41000 Zagreb, Cesarčeva 5

Izlazi u šest dvobroja godišnje. Godišnja pretplata 20 dinara
(za inozemstvo 4 USA dolara). Cijena pojedinog broja 5 dinara
(za inozemstvo 1 USA dollar). Uplate se šalju čekom
na tekući račun Planinarskog saveza Hrvatske (br. 301-8-2231).
Na poledini čeka treba naznačiti: »Za naše planine« i ispisati
čitku adresu pošiljaoca. Pretplate iz SR BiH šalju se
na tekući račun Planinarskog saveza BiH (broj 101-8-106).
Rukopisi se šalju Planinarskom savezu Hrvatske, 41000 Zagreb,
Gajeva 2a i Planinarskom savezu Bosne i Hercegovine,
71000 Sarajevo, Sime Milutinovića 10. Izdavač Planinarski
savez Hrvatske. Redakcija: 41000 Zagreb, Gajeva 2a, tel.
37-316, radno vrijeme 8—14 sati. Tisak »Vjesnik« Zagreb.

GODIŠTE XXIII JANUAR-FEBRUAR 1971 BROJ 1 - 2

<i>Velibor Stanišić:</i> Osvrni se još jednom!	3
<i>Boris Regner:</i> Na planini Ceru	8
<i>Josip Bačić:</i> Planinari i pas	9
<i>Abdulah Hodžić:</i> Smetovi — duša Zenice	10
<i>Miron Kovačić:</i> Konzerva	12
<i>Prof. mr Živko Radan:</i> Počeci skijanja u Hrvatskoj	13
<i>Dr Ivo Lipovščak:</i> Planinari i gorštaci	31
<i>Miodrag Krunić:</i> 15 godina slovenske transverzale . .	18
<i>Ešref Korjenić:</i> Sarajevsko turističko društvo »Prijatelj prirode«	21
<i>Speleologija</i>	25
<i>Tomislav Batinić:</i> U pohode mrtvim drugovima . .	26
<i>Za alpiniste</i>	27
<i>Iz literature</i>	28
<i>Orijentacioni sport</i>	29
<i>Vijesti</i>	30
<i>Planinarski savez Hrvatske u 1970. godini</i>	31

PRILOG: »Planinar«, almanah PD »Željezničar« u Zagrebu
POKLON IZDAVAČA VJERNIM ČITAOCIMA
I PRETPLATNICIMA

Na naslovnoj stranici
Zima na Durmitoru

Foto: Milutin Kljajić, Smederevo

naše planine

ČASOPIS PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE I
PLANINARSKOG SAVEZA BOSNE I HERCEGOVINE

Osvrt se još jednom

VELIKOM RAVNOSTI

ŠIBOGRAD

Slovo Osvrt se još jednom stvara u svim jedinicama planinske kose i planinskim skupinama, ali i u drugim skupinama, u kojima se održavaju sastanci i predstavljanje novih članova. Svi su u skupini i u skupinama, ali i u skupinama, u kojima se održavaju sastanci i predstavljanje novih članova. Svi su u skupini i u skupinama, ali i u skupinama, u kojima se održavaju sastanci i predstavljanje novih članova.

GODIŠTE XXIII

Osvojiti se još jednom stvara u svim jedinicama planinske kose i planinskim skupinama, ali i u drugim skupinama, u kojima se održavaju sastanci i predstavljanje novih članova. Svi su u skupini i u skupinama, ali i u skupinama, u kojima se održavaju sastanci i predstavljanje novih članova.

Osvojiti se još jednom stvara u svim jedinicama planinske kose i planinskim skupinama, ali i u drugim skupinama, u kojima se održavaju sastanci i predstavljanje novih članova.

UREDNIK

Dr ŽELJKO POLJAK

REDAKCIJSKI SAVJET

Prof. dr Vladimir Blašković

Dipl. ing. Srečko Božičević

Petar Lučić-Roki

Prof. dr Mihajlo Pražić

Prof. Ljerka Verić

ZAGREB 1971

Raše planine

GODINA XXIII JANUAR - FEBRUAR 1971 BROJ 1-2

Osvrni se još jednom!

VELIBOR STANIŠIĆ

BEOGRAD

»Osvrni se još jednom! Sjeti se još jednom ljepote planina koje si vidio. Sjeti se starih majstora koji su išli prije nas i otkrili ih. Sjeti se onih uz čije si gostoljubivo ognjište nekada sjedio. Sjeti se dragih prijatelja s kojima si hodio kroz sunčanu svjetlost. Sjeti se ljudi koji su ti krčili put i čija te je snažna ruka vodila. Mnogih od njih više nema. Pod zelenom travom mirno počivaju poslije teškoga posla. Svi, svih neka se sjeti tvoja duša u ovaj svečani, praznični trenutak, sa dubokom zahvalnošću, pobožnošću i odanošću, prije nego se tiko okrećeš i podeš u dolinu.«

(J. Kugi)

Ostaju za nama stotine i hiljade naših planinarskih dana i sve je više onih ljudi koje smo jednom ili mnogo puta sreli, onih za koje smo manje ili više vezivali naš planinarski život. Onih koji su nam pomogli da prvi put namjestimo smučku, derezu ili vodnički čvor ili kojima smo mi to pomogli. Onih koji su se uz odsjaj plamena iza leđa pojavljivali — sa puškom ili sjekirom u ruci — na vratima svojih drvenih stočarskih stanova i došljacima iz mraka, poslije nekoliko sekunda okljevanja, govorili: »Udite, nači će se mesta!« Onih koji su nas — ili koje smo mi — bilo kada rasteretili, ohrabrili, uputili, podučili, ogrijali, nahranili... Svih onih koji su nama — ili kojima smo mi — pokazivali planinarsku varijantu velike osobine čovjekoljublja.

Ne možemo uvijek pamtitи sva ta lica. Neka od njih držimo stalno u sjećanju, a neka nam dođu na pamet iznenada, bez razloga, po nekim nama nepoznatim putevima misli.

Poljanec

Markiranom stazom pošli smo od Pogačnikovog doma na Bovški Gamzovec (2386). Dobar dio dana ćemo provesti — to znam, jer vrijeme na usponu tako brzo prolazi — na grebenu ka Pihavcu (2414) — jednom od onih divnih, zračnih grebena, koji se uvijek pamte. Čovjek ga se sjeća zbog smjelih linija, kada se promatra sa susjednih vrhova, i zbog puno sitnih iznenadenja, gotovo bi se moglo reći duhovitosti prirode, koja se vide kada se već uđe u sam greben i počnu rješavati njegove zagonetke.

Dok se redaju rogljevi, skokovi i škrbinci, ja znam da iz kuće povremeno pogleda put grebena domar Poljanec. I kad nas ne ugleda on i bez toga zna gdje se otprilike nalazimo, sa čime ćemo se susresti, šta ćemo i kako proći. I da smo na Šplevti, Razoru ili Utrjenom stolpu ili bilo gdje okolo Križkih poda, pod njegovom »jurisdikcijom«. Ta sveznalica Poljanec koji zna kako diše svaki kam na ovog dijela Alpa i šta znači svaka maglica iznad bilo kog od okolnih vrhova. Taj u osnovi štlijivi i diskretni čovjek, financijski stručnjak u penziji, visoko kulturni alpinist, jedan od onih nažalost rijetkih opskrbnika koji su prava sreća za osjećaj udobnosti i sigurnosti planinara, živi primjer — što bi rekao Andrić za jednog od svojih junaka — kako čovjek može od svog posla, ma koji to poziv bio, napraviti umjetnost i uživanje za sebe i za druge.

Ja bih tako rado da mogu o njemu ispričati nešto posebno, vanredno, o nekome koga je on spasao iz nevremena, o nekome koga je kao vodič proveo već u sasvim poodmaklim godinama kroz vrlo »tvrd« smjerove. Rado bih ispričao nešto što je njegov podvig — čega je bivalo i o čemu sam slušao, ali to nisam s njim doživio. Znam da se za mnoge neće činiti da je podvig to što je Pogačnikov dom u svakom kutku materijalizacija jednog kulta planine, što je svaka sitnica u kući na svome mjestu, što on za svakog posjetioca ima ljubaznu riječ (na više jezika), umjesno upozorenje ili pouzdanu informaciju, što je u svakom času pedagog prema mladima, što pomaže u kuhinji ili bilo gdje u kući kada treba, što kasno uveče sre-

duje knjige i račune, posljednji liježe kada provjeri sve prozore i prvi ustaje. Sve to nije spektakularni podvig.

Smjer se poslije nekoliko skokova sa Gamzovca i preko duboko zarezane škrbine, vuče neko vrijeme lijevo, nekoliko metara ispod grebena, uskim policama, sa pogledom na Luknju i Triglav. Onda se prebacuje do pod Kamen i opet se otvara pogled na srušni dom u kraškom sivulu Poda, nedaleko od plavih očiju Križkih jezera. Mlako vrijeme između dvije kiše. Trenta sva vlažna i zelena diše isparenjima koja zaklanjavaju Pelc i Srebrnjak. Pod Kanjavcem se kovitlaju magle.

Sada je trpezarija u domu vjerojatno prazna. U uglu su poredana stara godišta »Vestnika«. Sve je čisto, žuto, izglađeno, oribano. Po podne i uveće u predsjoblju će nastati uredno postrojeni ešalonii vibramki, a u polumraku trpezarije, uz svjetlost petrolejki, mnogi će doživljavati miran finale još jednog uzbudljivog ili prosječnog planinarskog dana.

Poljanec će opet biti tu, da za svakoga nađe mjesto, da ponudi kome treba neku uslugu, da opomene koga na kućni red ako ga je u čemu prekršio. Da bdi nad Pogačnikovim domom — idealnim skrovistem ne samo umornih i ozebljih na raskršću staza ovog dijela Alpa, nego i planinarske misli i ideje, planinarskih mjerila vrijednosti i načina življjenja. Kao čuvan nekog davnog svetišta.

Poslije »češljanja« grebena, na Pode silazimo sa škrbine između vrha Nad kamnom (2272) i Pihavca. Hvatomo se snježnog jezika i pažljivo nabijajući cipele gubimo visinu, po sve širem i napokon nešto blažem snježištu na kome se oslobadamo i klizimo do dolje, blizu jezera.

I zagrijani samom pomišlju na toplotu zidane peći uz koju se vječito suši pokvašena oprema, na aromatični planinski čaj i na pokrivače u potkroviju ispod kojih je tako ugodno slušati dobovanje kiše — ubrzavamo koračak ka domu.

Malecke

Sklonište »Redina Margerita« na vrhu Njifeti (Punta Gnifetti, 4559 m). Slaba ali dosadna glavobolja nije mi dala da učvrstim san. Zavidim Saši koji mirno hrće. U gustoj pomrčini čuje se kako neko napipava opremu, ustručavajući se valjda da pusti prvi mlaz svjetla iz baterije. Po sjecanju mi se mota tekst iz »Zvijezda i vihore« (»Kasno je. Rano je. Hladno je. Sada je onaj čas kad planinar izlazi da pogleda nebo, vjetar, snijeg. Vrlo hladne noći predskazuju lijepe dane. Na noge! Sada je onaj čas kad alpinist pali fenjer«).

Sada je to mrazno jutro, svjetlosti baterija, koraci prigušeni snijegom — sada je to stvarnost, nevjerojatna kao lijep san. Jesam li to zaista ja, opet u najvišim planinama starog kontinenta? Svjetlijke pojedinih naveza već se gube dolje na sedlu. Samo neka ostane hladno.

Dnevno svjetlo poslije nekog vremena već pomaže da vidim kako izgleda u licu naš »treći čovjek« koji nam se sinoć u kući priključio. Proteklih dana bili smo samo dvojica na lednicima i grebenima Kastora i Lisaka. Za danas nam se pridružio i ovaj so-list.

Mraz već ne ujeda tako jako kada se krene užbrdo, u firnu usjećenim stepenicama čiji se kraj gubi negdje u sivilu neba. Onda horizont zaplamša na istoku i prijelaz u jarko osvjetljenje biva isto tako nagao kao i naš izlazak između nekoliko krupnih granitnih blokova na Cumštajn (Zumstein, 4561 m). Zatim, kombiniranim penjanjem — suhim i ledenim — idemo hitro naniže na stotinjak metara niže položeno sedlo, ka našem glavnom cilju — najvišem vrhu Monte Roze (Dufour-Spitze, 4633 m).

Nismo ni osjetili kada se između nas izgubila neizbjegna početna uzajamna rezerviranost. Poslije pažljivog priječenja, sedla, iznad visokih rubnih pukotina, poslije suhih žutih, granitnih blokova, poslije sitnih grebenskih rogljeva i iznenadnog stupanja na vrh sa malim bareljefom Gospe — mi smo sa mladim Bečlijom, Hajnrihom Maleckeom (Maletzke), već »stari« poznanici, iako se sav naš razgovor svodio na škrtu sporazumijevanje o praktičnim pojedinostima, gdje, koga i kako osigurati.

Vrh. Velika sreća koju ne pomućuje ni humor, ni posebni uvjeti, ni oprema u kojoj je čovjek sav sputan, ni sunčano zračenje od koga se mora braniti maskom, ni sve drugo što čovjeka ograničava na tim visinama. Zapamtiti dobro taj trenutak! Zapamtiti kako izgledaju bliski Liskam i Nordend, kako udaljeni Materhorn, monblanska grupa, Gran Paradizo i vrhovi Bernskog Oberlanda! Sve kipi i ustremljuje se uvis u kolosalnoj zbrici raspucalih ledenjaka, strašnih stijena i fantastičnih stupova i igala. Želimo ostati tu što dulje.

Onda su sa ledenjačkim jezikima i iz dubokih kuloara izronili bijeli oblaci. Promjena vremena doveo je i do preokreta u našem raspoloženju. Žurno smo počeli da se povlačimo na sedlo, a zatim smo još jednom moralni »proštepati« oštiri greben Cumštajna. Po vjetrovkama je počela da udara sodra, ali nas je siguran trag polako vodio ka nevidljivom skloništu.

Kod »Redine Margerite« naš improvizirani nazev razišao se. Hajnrih je isao na švicarsku stranu, u Monte Rosa-Hütte, a mi na jug do Rifugio Gnifetti, na dnu liskamskog glečera. Čvrsti stisak ruke, razmjena adresa, uobičajene riječi (»možda opet jednom zajedno«, ali bez stvarnog uvjerenja) i njegova visoka postava već je utonula u oblak. Ni smo se bojali za njega. Za nekoliko sati poznanstva vidjeli smo njegovu sigurnost, samopouzdanje i samokritičnost.

Vjerojatno se i on ponekad u svom Beču sjeti dvojice Jugoslavena sa kojima je vezao svoju sudbinu za nekoliko lijepih sati planinskog življjenja.

Godine idu i sve je više i više takvih saputnika koje ne bi bilo pravedno zaboraviti — skromnij i jednostavnih i istovremeno smjelih graditelja nebeskih staza ljudskog strpljenja, hrabrosti i volje, kratkovječnih staza uklesanih i ugaženih u snijegu i ledu i vječitim u pamćenju onih koji su njima išli. Mnogo imamo takvih saputnika i moramo se pomiriti s tim da se sa većinom susrećemo samo igrom slučaja i samo jednom u životu.

Magla se još više slegla na donjem dijelu glečera. Iz nje su izranjale zelene, tamne pu-kotine i krhki mostovi, a trag je vodio kri-vudavo, neobjašnjivo, ali pouzdano, kao Te-zejev konac. Hod me je zagrijao.

Dosta je potrajalo dok se oblaci nisu toliko razrijedili da sam dolje mogao vidjeti morene i zelene pašnjake nad Gresonejem. Ponovo sam, poslije toliko vremena, osjetio glad. Oslobodio sam se sve odjeće, kao srednjevjekovnog oklopa i samo u košulji prosto zaplivao kroz mlak i vlažan zrak.

Ljuljai

U vrijeme najluče zime prošle godine, dvojica Gaćeša (otac i četrnaestogodišnji sin) i ja, poslije nekoliko tura sa čakorskog prevoja, petog dana našeg zimovanja, uputismo se vrlo kasno — tek oko devet sati — na turu preko Mokre planine, u sjeverozapadnom predgorju Prokletija. Zato odmah odustadisemo od dobro nam poznate Planinice (2077 m) i popesmo se na neizbjježnu Vaganicu (2110 m) gdje nam čisti i kao staklo sledeni zrak dozvoli još jedan kružni pogled na daleke kristale Komova, Bjelasice i glavne mase Prokletija.

Rskavu ledenu pokoricu na vršnom dijelu Vaganice, niz koju smo, ne pouznavajući se mnogo u svoju vještinu, pipkali malo lijevo malo desno, zamijeni dvadesetak centimetara pršića, sigurno prvi a možda i posljednji put te zime zaparanog skijama. I tada se dogodi ono što često biva u takvim danima kada se čini da priroda daje od sebe svim nemjerljivi raskoš kontrasta boja i formi, u danima koji su takav praznik za dušu i oči da nam postaje jedino važno prepustiti se snijegu i suncu, bez obzira na predviđeni cilj, raspoloživo vrijemenu i sve druge okolnosti koje se inače imaju u vidu.

Tako smo, bezbršno kao djeca — ostanuvši na zapadu greben Sjekirice — prošarali padine desetine brda na glavnom bilu Mokre planine. Negdje na Koti 932, dobrih pet sati daleko od Cakora, kada je kratki zimski dan naglo počeo da se gasi, vidjeli smo da od namjeravanog završetka ture preko Čafe do Boga nema ništa i da se pred nama pruža splet strmih, šumovitih glava odvojenih po par stotina metara dubokim dolinama, u kojima se po noći nećemo tek tako orijentirati.

Do potpunog mraka stigli smo još da se vratimo kilometar nazad i da uočimo daleko pod sobom od šume slobodno bilo Hadževičkih livada, koje — kako smo znali — pada u naseljenu dolinu Hadževičke reke.

Slijedilo je prvo sat i pol vožnje iznenadenja, u blagim, gotovo horizontalnim serpentinama, tek toliko da se pomalo spuštam, ulijetanja u vrtače i vododerine, rubljenja i krajne napetosti u potpunoj tami, sve do prvih razgrađenih stanova. Onda je došlo daljih sat i pol praćenja nekakvih tragova po bilu, (kao da su svalčili sijeno), malo go-

Albanski katun
u Prokletijama
Foto: Dr R. Simo-nović

Albanci iz Prokletija u narodnoj nošnji
Foto: Dr R. Simonović

re malo dolje. Planina se razrasla ogromna i mračna, rojevi zvijezda su zatreperili na crnom nebnu, ni glasa ni plamička, samo jednolično šuštanje skija i ubodi palica u snijeg — šumovi koje slušamo već satima, samo automatsko pokretanje ruku i nogu, odrvenjela ramena pod teretom ranca i znoj koji se već hladi jer se temperatura vjerojatno bliži petnaestici.

Staro je iskustvo: potrebno je unaprijed (da bi se izbjeglo svako razočaranje) pomiriti se sa time da će to ritmičko kretanje, to klizanje smučki i zamasi ruku, trajati do ujutro i da će onda biti i svjetla i sunca i pouzdanog puta. Samo da se mali Nikola drži junački kao do sada.

Ustvari samo se činilo da sve traje jako dugo. Strmina se odjednom povećala i daleko dolje, gdje se između snježnih padina uz obalu potoka crnjela gola zemlja, čuo se lavež. Do jedinog osvjetljenog prozora kao do usamljene kule svjetiljke u snježnom oceanu Prokletija napredovali smo pipavo i uporno.

Eheej domaćine! Dobra večer! Mir mjes! Jeste li se umorili?

Vrela peć, težak topao zrak u sobi, brkata opaljena lica.

Jošanica Rugovska. Kuća porodice Ljubljai.

Mlijeko i proja za čiju se cijenu ne smije pitati i onda nam olovo konačno pada u noge i na očne kapke...

Jutro. Mnogo radoznalih dječjih glava prati nas pogledima dok, poslije oproštaja sa domaćima, odmičemo ka Čaf Ebres. Sve je drugčije naokolo i nekako pitomije nego sinoć.

Kuća Luljaja postaje sve manja na suprotnoj padini. Ni njima niti bilo kome drugom nikada nećemo moći dovoljno i dobro zahvaliti za poklonjeni krov i toplotu. Zar je dovoljno razdijeliti djeci čokoladu? Zar je dovoljno fotografirati se sa domaćinom i poslati mu poslije slike za uspomenu? Zar je dovoljno ostaviti domaćici mirišljavi sapun? Sve je to glupo i banalno. Ne, moramo se pomiriti sa tim, da bismo mi stanovnici kaveza u višekatnicima velikih gradova, sa svim tehničkim drangulijama koje nas okružuju, pri susretu na našoj asfaltnoj ulici sa jednim Luljajem, sa Featom Eminijem iz Vešala, sa Avdom Džemalijom iz Cureva kod Tjentišta, sa Vukovićima iz Mratinja ili Šibalicima sa Durmitora, bili opet dva svijeta. Bili smo silom okolnosti, bez ikakvog svjesnog koristoljublja, nesposobni da im na isti način vratimo ljubav i hleb, osudeni da nosimo prokletstvo urbanizacije.

I opet, kada bi nas slučaj doveo pod njihove siromašne krovove, bili bismo tako razumljivi i bliski jedni drugima, sposobni za uzajamno povjerenje i žrtve i za sve duboke emocije na kakve samo svijet planina može ljudje navesti i koji ih samo u njima mogu pokazati i prihvati.

Slamar

Kroz stakleni zid biroa na devetom spratu vide se u magli rasplinute konture visokih zgrada, a sa ulice dopire ujednačeno brujanje velegradskog prometa. Prvi radni dan nove 1970. godine. Dan u koji koža na licu još briđa od sunca i vjetra sa snježnih visoravnih i kada misao često odluta od posla na kovanje novih planova.

Resko je zazvonio telefon. Poznati glas planinarke iz društva: »Svakako dođi večeras u Odsjek. Nino Slamar poginuo je u Kamniškim.«

Neko vrijeme prazno gledam u spuštenu slušalicu i pogrebo-crnu bakelitnu kutiju telefona. Tek poslije postajem svjestan i ostalog što sam čuo. Ukratko — naš dvadesetčetvorogodišnji drug Nino penjao se na Branu, u samu novogodišnju noć prije zore, nenavezan, po jugoistočnom grebenu (poznato »šiji«) i omakao u dubinu.

Da je živ osporavao bih mu opravdanost rizika zanatsko-penjačkim argumentima. Ali, on nije živ i sve što je činio, sada mi je tako jasno, opravdano i neizbjježno.

Premda je došao iz sunčane Istre, postao je entuzijast snježnih i ledenih strmina. U dvije zime, mahom sa Kelijem (Močilnikom), premjerio je cepinom i užetom mnoge velikane Durmitora i naših Alpa — Čvorov bogaz, Žutu gredu, Terzjin bogaz, Bezimeni vrh, Bobotov kuk, Dovški križ, Škrnataricu,

Kukovu špicu, Visoki rokav, Veliki oltar, Ojstricu, Planjavu, Branu...

Onda sam ga bliže upoznao.

Kada smo na početku treće njegove zime stupili u dolinu Jelenak u Prokletijama, bilo je uglavnom kopno sve do gornjih stanova. Sa žaljenjem smo ustanovili da kamene »kule« više nema, te smo se prvo sklonili u razvaljene drvene bačije, a zatim smo razapeli šator.

Noći su vrlo duge u to doba godine i vremena za razgovor ima zaista dovoljno. Ne postoji prilika koja bolje daje mogućnost ljudima da se upoznaju i postanu bliski, nego što je bivak u visokim planinama. Do kasno u noć — naročito kada hladnoća ne da spavati — teče razgovor o svakojakim temama i dolazi se do možda najosnovnijih i svakako najsmirenijih zaključaka o životu i svijetu. Napolju, između oborenih stabala i snijegom pokrivenih obala huči Bjeluha, sa blisno se crne šume Babine gore, a mjesec izvodi svoju igru svjetlosti i sjena na stjenjacima barijere Nedžinata.

Ujutro je sva šuma puna novih zvjerljih tragova. Dok izlazimo na bilo iznad doline Jelenak, na kojem se diže nekoliko uzvišenja visokih oko 2100 metara, iznenađuje nas velika količina snijega u šumi, okolnost sa kojom nismo računali kada smo pošli bez smučki. Propada se preko koljena i to je prilika da dođe do izražaja kolosalna Ninova kondicija. Dvočasovno gaženje uz priličnu strminu predstavlja za njega običnu sitnicu, tako da poslije izlaska na bilo samo trčaramo. Iz njegove nevelike ali žilave figure nekadašnjeg skakača motkom izbjiga neiscrpna energija i glad za vrhovima, koja ne poznae odmore i predahe, ne priznaje fiziološki ritam niti čitavu tu dobro poznatu planinarsku sholastiku koja bi da svakoga uputi kako treba a kako ne treba hodati, što je korisno a što nije. Za slijedeći sat gotov je

i ostatak bila i strmiji kratki jugoistočni grebenčić Starca (2426 m).

To je trenutak kada Nino stvara planove za naredne posjete Prokletijama. Prije svega mu zapada za oko svjetlucava, ledena kresta Marjaša (2530 m). Raspituje se za svaku pojedinost za slučaj da se nekom prilikom sam uputi gore.

Drugog dana opet gazimo našim tragom do grebena i okrećemo na istok, kroz gustu maglu, na vrhove Lumbardske planine. Na silasku i sutradan, pri kraju neprekidnog marša od 35 kilometara do Peći, već uvelikom imam razloga da — vukući umorene noge i »kredenc« na ledima — zaključujem kako desetak godina starosne razlike između nas dvojice ipak nešto znači.

Nino nije dospio na Marjaš.

Posljednji put bio je s nama u društvu poslije povratka sa zasnježenog Grintavca. Snagom koju je zaista teško objasnit, sam je prokrčio sebi put kroz novonapadali snijeg do pojasa, od Bistrice do Cojzove koče i odatle je uz Dolge stene dostigao vrh Grintavca.

Za petnaest dana ponovo se vratio u taj kraj — izabrao je Šiju Brane. Znamo kako izgleda taj »laki« i pod ledom tako nezgodni greben. Znamo kako odvratno dereza zagrebe ispod kložastog snijega po glatkom kamenu. Znamo kako je blizu Okrešelj gledan odozgo...

Imali smo druga...

Čekam zgodnu priliku da opet odem na Branu. Na njoj se sada kao i svadje, nepogrešivim ritmom smjenjuju godišnja doba. Već su jednom precvjetale gencijane, a pod obroncima prema Kaptanu gamsovi su izveli nov naraštaj mladunaca. Sada opet vihori lepršaju snježne zastave po grebenima. Na njima nema nikoga osim rijetkih nepokolebljivih drugova visina koji tamo — između dva bivaka — provode najpunije dane svoga, nekad nepravedno kratkog, života.

Na planini Ceru

Malo legende, nešto historije, pregršt doživljaja.

BORIS REGNER

BEograd

»... Ovu crkvu je gradio Miloš Obilić prije boja na Kosovu. Sve je to, jel'te, nekada bilo zapisano u starim knjigama, a te knjige su izgorjele, propale. Sigurno je tih knjiga bilo, jer da ih nije bilo, mi danas ne bismo znali ovo što ja vama sada pričam...«

Slušam bistrog i otresitog seljačkog momčića koji nam u crkvi manastira Čokešine, u zapadnom podgorju planine Cera, priča ono što je čuo i zapamtio o njenom postanju. Zvonki mu, još dječački, glas odjekuje pod praznim svodovima crkve, nestaje u visokom kubetu i zamire u mračnim uglovima crkvene lađe.

Bez snebivanja ili zabune, on nam snagom mladenačkog uvjerenja pripovijeda jedno predanje koje se prenosilo s koljena na koljeno, a koje je, tko zna koliko puta, čuo i slušao od svojih starijih i od samih ovdasnjih kaluđera. Njegovo je pričanje toliko svježe i ukrašeno ljepotom narodnih bajki, da nam ni malo ne smeta što mu se zvonki glas grubo sudara sa suhoparnom historijskom istinom.

»Kad je Miloš poginuo, javiše njegovoj majci, a ona odmah zabrani zidarima da dajte zidaju crkvu govoreći: »Ni čok više«, to jest da više ni jednom ne udare čekićem. Od toga »čok«, a to je, jel'te, ono što se čuje kad se udari čekićem, nastalo je ime Čokešina. Po tome je narod prozvao ovaj manastir i se-lo.«

Tako dječakov glas.

A mi smo sasvim spremni da mu povjerujemo, jer se sve to toliko slaže sa bijelom jednostavnosću crkve. Sve, zapravo, kao da odiše jednom takvom legendom, pa nam nije mnogo važno ni to što dobro znamo da su selo i manastir dobili svoje ime po vlastelinu Bogdanu Čokeši, koji je posjedovao ove krajeve u XV vijeku. »Čok, čok, čok«..., baš sada slušamo ritam rada i kao da vidimo užurbane majstorce i njihova protomajstora Radu-neimara legendarnog graditelja skoro svih crkava, kula i gradova diljem naše zemlje. I, najednom tišina... Smrt je prekinula udaranje čekića. I vjerujemo, premda znamo da ktitör (donator) nije bio ni mogao biti onaj koga spominje predanje. Ali, od imena Čokešina do onomatopejskog čok-čok, pa do stvaranja legende nije dalek put.

Pošto smo čuli lijepu legendu iz dječakovih usta, a odali priznanje i povijesnim podacima koje su iznosili naši stariji drugovi planinari, napustili smo ogradieni prostor (»portu«) crkve, gdje smo na zelenoj travi,

pod stablima dunja i grmovima ljeske ručali. Dojmovi predanja i povijesti bili su svojevrstan začin našem jelu. U isto vrijeme u našim su se dušama borile za prevlast legendi i historija. Mnogi od nas dao je prednost ljepoti priče. U takvom raspoloženju, s takvim početnim doživljajem, krenuli smo u planinu, očekujući daljnje doživljavanje.

Planina Cer ukazuje se dožljaku najprije kao plava nestvorna zapreka, koja iznenađivački izravne crte obzora i poremeti utisak širine što ga odasvud ostavlja na vas »ravna« Mačva. Ona se dugo vremena stapa s atmosferom i javlja se samo kao modra mrlja. Tek pod njom otkrivate u njoj reljef, podgorinu, padine, dugo valovito bilo koje se proteže u smjeru zapad-istok, a kad ste već blizu, i njene gustom listopadnom šumom obrasle bokove. To nije velika planina. Prije bi se moglo reći da je mala i dužinom (petnaest kilometara) i visinom (oko petsto—šesto metara). Mala i stasom u uzrastom, mogao bi netko ironično dodati, pa prema tome siromašna doživljajem i neinteresantna za planinare. Međutim nije tako. Premda je samo zato planina jer u prostranoj ravni nadaleko nema većeg i jačeg takmaca, zanimljivost i čar daju joj gusta šuma, bistra i hladna vrela, a iznad svega prostrani vidići sa njenoga grebena. Od zapada istoku, cijelom njenom dužinom ide danas šumska cesta koja doduše nagrdjuje i narušava iškonsku ljepotu njene prirode, ali omogućuje pristup i uspon savremenim prometnim sredstvima. Jednom kad se uredi, taj put će služiti stanovnicima Šapca i Mačve da iz svoje negrepeljene ravnice najlakše i najbrže okušaju čari i blagodat planine. Danas tim putem volovske zaprege i poneki traktor još uvjek samo izvlače drvo.

Od manastira Čokešina popeli smo se najprije na najzapadniji vrh Kumovca (544 m) i tu zanočili i prenočili u radničkom prenoćistu šumskoga gospodarstva. Red je da istaknemo izuzetnu čistoću i red na koji smo naišli, a i gostoljubivost domaćina.

Ako se motiv i sadržaj planinarenja uglavnom iscrpljuje u vlastitom našem doživljaju, tada će sigurno sudionicima ovoga izleta ostati u sjećanju veće i noć na Kumovcu. Planinari se šale, pričaju, vesele i — iznad svega — pjevaju. I to nije ništa naročito, jer je redovito i obično. Ali, ako se u to raspoloženje uplete Mjesec i to pun, ako se on pomalo i iznenada pojavi i izroni iz crnih obrisa guste šume, pa se popne nad krov kuće koja nam pruža sklonište, pa onda prospere svoju srebrnastu mjesečinu svuda po travnatom dvorištu i po bašti u kojoj planinari sjede slušajući gitaru i pjesmu — onda je to doživljaj. Doživljaj, koji se bar, ako ne drugo, pamti. Vjerujem da ga svi pamtim.

Sutradan smo krenuli grebenom planine prema istoku. Stigli smo tako, što autobusom, što pješke, što drumom, što stazama, što šumom, što livadama do najvišega vrha Cera (Kosanin grad, 687 m). Od nekadašnjega grada danas nema traga, niti vidljivih ruševina,

ali postoje vidici. Na sve strane. Doduše s ove tačke ne može se »sved vidjeti, jer se to sve otkriva postepeno idući bilom. Na sjeveru ravna Mačva i Pocerina, grad Šabac u daljini. Na zapadu meandri rijeke Drine, koji se ujutru plave, a u podne i kasno poslijepodne bljeskaju kao daleka ogledala ili čelična sjećiva. Na jugozapadu i jugu niska planinska kosa Iverak, a preko nje daleko i dugačko Gučevo. Gradić Loznica, i još dalje... Kuda dalje!? U sam zlatni blještavi, suncem obasjani beskraj, gdje se u tankom modrilu nagovješćuju i ocravaju bosanska brda i sve veće planine.

Od Kosaninoga grada na istok, na samome grebenu, do izvora hladne vode, PD »Cer« iz Šapca izgradilo je planinarsku kuću od lomljenog i tesanog granita. Izvor (još jedna zanimljivost!) se zove Lipova voda, premda do nedavna lipe nije nigdje bilo. Sada su planinari oko izvora zasadili nekoliko lipa, tako da ime izvora nije više riječ bez sadržaja.

Svatko zna da je planina Cer dala ime slavnoj Cerskoj bici, koja se baš ovdje odigrala i ovdje je dobivena, jer je otimanje Cera i njegovih vrhova, Kosaninoga grada i najistočnijeg, Trojana, iz ruku nadmoćnijeg neprijatelja, riješilo ishod jedne velike bitke u korist malobrojnije i slabije naoružane srpske vojske u samome početku Prvoga svjetskog rata.

Za planinara će svakako uvijek biti poseban doživljaj da sluša o toku same bitke iz usta nekoga od njenih ratnika. Mi smo upravo to doživljeli na mjestu događaja, na Kosaninom gradu, iz usta čika-Žike, rodnom Šapčanina, koji je u isti mah bio i naš vođa puta.

I male planine mogu biti pozornica velikih događaja i izvor lijepih doživljaja.

Planinari i pas

BAČI JOSIP

SARAJEVO

Ovo što ću ispričati moglo se dogoditi u svako vrijeme i na svakoj planini.

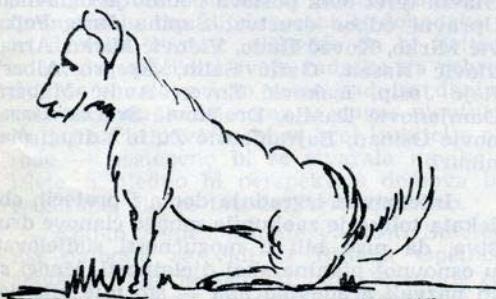
Jednog lijepog sunčanog popodneva krenuli smo u planinu, a put nas je vodio kroz selo. U selu nam je prišao jedan pas-garav, veselo lajući i obigravajući oko nas. Kada smo iz sela izašli garo nas nije napustio iako smo ga tjerali da se vrati kući. Kako se uskoro noć spustila i mi upalili baterije, nismo primijetili da nas garo prati i tako smo ga uskoro i zaboravili. Po dolasku u planinarsku kuću, iza večere, izvukla me mjesecina napolje, kad pred kućom, garo opet veselo maše svojim kitnjastim repom. Iako je garo bio neobično simpatičan, ipak mi nije bilo dragovo što je došao za nama, jer ćemo mi ujutro nastaviti put dalje i nećemo se vratiti istim putem da bi garova vratili u selo. Zato sam zamolio domaćina kuće, da garova nekako zadrži i ne pusti ga za nama, kada ujutro budemo nastavili naš obilazak planine.

Ujutro smo se oprostili sa domaćinom, a garo je ostao u kući. Poslije nešto više od dva sata hoda, dok smo se odmarali ispod klekovine, u daljinu ugledasmo na jednoj stijeni našega garova. Nastavimo put, ali garo nam se više nije približavao. Držao se odmjerene udaljenosti i izgleda da je napokon shvatio da je njegova prisutnost nepoželjna.

Poslije duljeg vremena stigmosmo do druge kuće. Pošto je bilo vedro i toplo, odlučisemo da ručamo napolju. Posjedasmo, a naš garo s puno takta, puzačići, približio nam se. Sve nas je dirnula njegova poniznost. Osjetio sam da ga više nećemo moći prisiliti na povratak onim putem kuda je došao. Pomiclio sam, šta će biti s garom kada sidemo sa planine u njemu nepoznat kraj, ali garo izgleda to nije mogao da shvati.

Nismo više tjerali garu, a on je sav radostan nastavio dalje s nama. Na našem putu trebali smo proći kroz lovište i kada je čuvan ugledao garu, htio ga je ubiti s motivacijom da će mu zečeve rastjerati. Svima nam je bilo žao da garo na taj način završi život i odlučno smo ga uzeli u zaštitu.

Našem hodanju po planini bližio se kraj, a garo se našao na asfaltu usred jurnjave automobilista. Ovo je za garu bilo nešto nepoznato. Počeo je da juri za automobilima i umalo da nije završio pod točkovima. U tom momentu potražio nas je i više se nije od nas udaljavao. Ali šta sada? Kuda ćemo sa garom? U grad ga ne možemo povesti. U jednom momentu jedan se drug sagnuo da uzme kamen i baci ga put gare. Tok trenutka nestalo je gare, a ja pomislih na glas: Zar nismo mogli naći zahvalniji oproštaj sa vjernim garom. zar kamenom za njegovu vjernost?

Smetovi - duše Zenice

ABDULAH HODŽIĆ

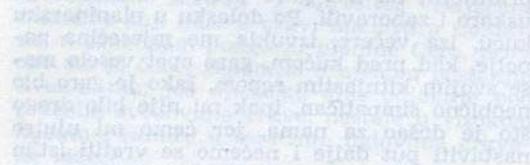
ZENICA, PD »Željezara«

Milogor je oigom hčerkoj m' oje ovo
indje bojave sa i omeliči crtev u
čoši kontosec pogeti jutrošnja
četvrti p. dnevnih u vremenu
četvrti četvrti kroz kroz i kroz
četvrti četvrti p. dnevnih u vremenu

Slika desno:

Planinarski dom na Smetovima (940 m)

Foto: Mirko Popović

Omiljeno izletište Zeničana, Smetovi, nazi se 10 km od Zenice, na nadmorskoj visini od 1000 m. Sve do nedavno na Smetu je PD »Željezara« iz Zenice imalo jedan dom sa svega dvadesetak ležaja. Prije tri godine stariji članovi su predložili da se pride izgradnji novog doma. Veliki broj ljubitelja prirode i ljeti i zimi nagnao je Društvo da traži izlaz iz takve situacije. Dešavalo se da u vrijeme dačkih raspusta u starome domu prenoći i preko 50–60 ljudi. Tako iz godine u godinu. Izgradnja doma bila je neminovna.

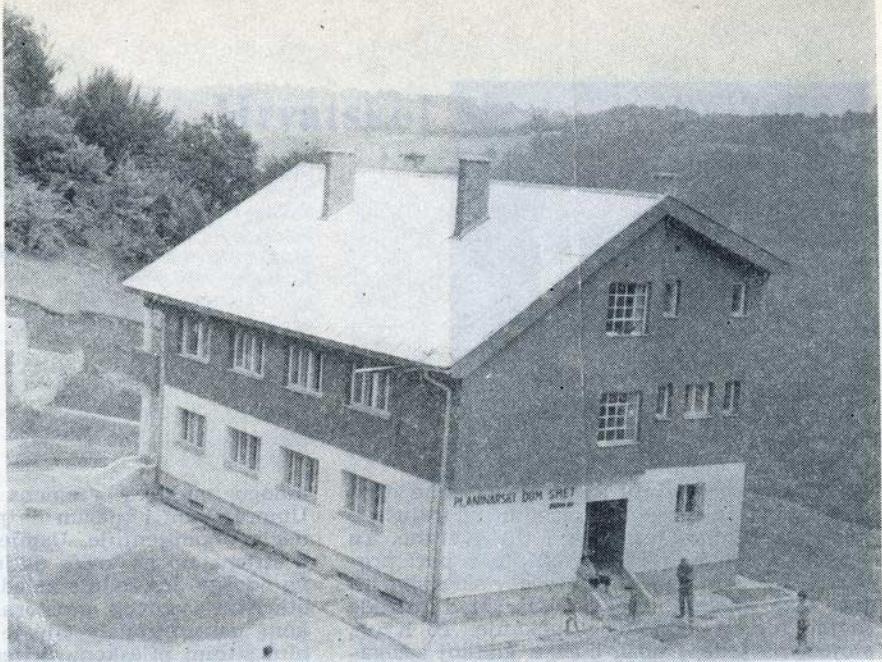
Društvo broji 600 članova koji su u toku 1969. godine platili članarinu, no mnogo je više onih koji to nisu uradili, iako imaju knjižice — 1500. Ako bi se računalo prema prijateljima prirode koji dolaze s planinama a nisu članovi, onda su cifre mnogo veće. Uostalom, cilj planinara i jest da što više ljudi izvedu iz aerozagadene atmosfere. Ovo je za Zenicu itekako važno. Pouzdano se zna da ovaj grad ima najzagađeniju atmosferu na svijetu. Prema ispitivanjima iz 1965. godine Centralni higijenski zavod iz Sarajeva našao je da na 1 km² dnevno pada 1449 kg prahine različitog hemijskog sastava (»Express – politika« od 5. 3. 1970). Također su zapazujući rezultati istraživača Poljoprivrednog fakulteta iz Sarajeva o ponašanju poljoprivrednih kultura u aerozagđenoj zoni. Mjerjenja u 1968. i 1969. pokazuju da biljke imaju devet puta manju aktivnost od kontrolnih biljaka, dalje, da brže stare, gube list razaranjem zelenе boje (hlorofila) itd. Neke kulture su otporne na ove bolesti (»Oslobodenje« od 18. 4. 1970).

Da bi se prišlo gradnji novog i većeg doma trebalo je nabaviti znatna finansijska sredstva. U tu svrhu zatraženo je od većine

privrednih organizacija i Skupštine opštine da odobre dio sredstava za gradnju doma i pratećih objekata. U više navrata najaktivniji članovi obilazili su pojedince, forme u društvenim i privrednim organizacijama da bi ih podsjetili na aktuelnost izgradnje ili već dovršenja izgradnje novog doma. Upravo tako uporan rad i veliko razumijevanje kod odgovarajućih faktora urodili su plodom: Društvo je skupilo oko 1.265.000 nd. Uz ova sredstva i puno razumijevanje mnogih planinara kod organizovanja radnih akcija (oko 40.000 radnih časova!) došli smo do prekrasnog objekta, novog planinarskog doma. Uz izgradnju doma građeni su i prateći objekti od kojih je svakako najvažniji 10-kv dalekovod i trafo-stanica, zatim kaptaža vrela od starog do novog doma, prevoz i smještaj cisterne za naftu kapaciteta 30.000 litara, itd.

U ovom vremenu skoro svi članovi Upavnog odbora radili su svakog dana, neki čak i po 18 časova dnevno. Noćivalo se na Smetu, tražile su se stručne komisije, odobrenja, dokumentacije, vršio se prevoz materijala, a sjeća šume za dalekovod po kiši itd. Glavni teret ovih poslova podnio je uglavnom Upavni odbor društva: Šapina Jure, Popović Mirko, Kovač Rudo, Vidović Mirko, Arnatović Hasan, Gafić Salih, Škegro Albert, Reje Josip, Isaković Enver, Avdić Mubera, Damjanović Danilo, Drašković Srećko, Garanović Osman, Bajrambašić Zulfo i drugi planinari.

Intenzivna izgradnja doma i pratećih objekata toliko je zaokupila mnoge članove društva, da nisu bili u mogućnosti sudjelovati u osnovnoj planinarskoj djelatnosti. Mnogi su ih nazvali građevinarima — što nije bilo daleko od istine. Zadovoljni smo što smo stvo-

rili odskočnu dasku za dalje omasovljavanje ljubitelja prirode, što nam je svima cilj. No i pored svega, za vrijeme gradnje doma neki su članovi bili na izletima i takmičenjima: Dan Bjelašnice (II mjesto), Dan željezničara, marš u čast Dana mladosti »Sarajevo—Plevlja«, izleti na Vranicu, Bobovac, Vlašić, Treskavicu, Kozaru, Frušku goru, Klekovaču, Jashorinu itd. Izvršena je i markacija puta u saradnji za PD »Tajan« i to Lisac—Vlašić, Zenica—Smetovi—Pepelari—Kamenica.

Za sudjelovanje u susretima planinara Jugoslavije »Bratstvo-Jedinstvo« i za uspješnu organizaciju prošlog susreta Društvo je dobilo pismeno priznanje i zahvalnicu od predsjednika Planinarskog saveza Jugoslavije druga Marijana Brećelja.

Održavanje domova predstavlja za sva planinarska društva poseban problem. Za održavanje domova na Smetovima potrebno je blizu 70.000 dinara godišnje. Nadamo se da će SO Zenica imati i dalje razumijevanja i da će se preko SOFK-e naći zadovoljavajuće rješenje za održavanje objekata na Smetovima. Isto tako se pokušava sa Tvorničkim odobrom sindikata pronaći mogućnost finansiranja bar dijela osobnih dohodaka za tri domara. Postoji mišljenje da bi Željezara mogla upućivati svoje radnike na rekreaciju na Smetove i to samo radnim danima, upravo onda kada nema u domu planinara. Na taj način povećao bi se broj ljubitelja prirode — postepeno bi se stvarala navika za izlete, a ujedno bi perspektiva domova bila osigurana, što je također vrlo značajno.

Koliko Zenica pridaje važnosti Smetovima najbolje se vidi iz Biltena Opštinske skupštine čiji je sadržaj bio »Program razvoja rekreativno-turističkih objekata u Zeničkoj opštini«. U programu razvoja fizičke

kulture i rekreativnih objekata od 1970—1980. g. predviđena je izgradnja rekreativnog centra na predjelima Smetovi—Kraljevine—Pepelari. Pošto su predjeli Smetova livade s blagim i oštrim nagibom, postoje izvanredno dobre mogućnosti za organizovanje kako početničkih, tako i vrhunskih smučarskih takmičenja u klasičnim disciplinama. Klima je kontinentalna, pa snijega ima od novembra do sredine aprila. Obzirom na sretnu lokaciju domovi na Smetovima postat će u budućnosti pretijesni za sve one koji žele pobjeći iz grada. Zato se Programom predviđa:

- izgradnja hotela paviljonskog tipa, kapaciteta 150 kreveta (u II fazi 350 kreveta), slično vikend-naselju, sa centralnom servisnom zgradom, kuhinjom, društvenim prostorijama itd,
- na Kraljevini izgradnja planinarsko-lovačkog hotela sa 60 ležajeva i tri lovačke čeke,
- lokacija za još 400 individualnih vikend-kućica i šest društvenih domova,
- izgradnja četiri ski-lifta od 200—500 m,
- izgradnja smučarskih skakaonica 15,30 i 60 m,
- izgradnja žičare, asfaltnog puta i drugih pratećih objekata (parking, javni sanitarni blokovi, prodavaonice, ambulanta i sl.).

Ovi objekti bit će na raspolaganju posjetiocima kojih će, ovisno o sezoni i vremenu, biti od 3000 do 20000 na dan.

Nema sumnje da će realizacija ovog Programa koštati mnogo, ali kada se zna kakvi metalurški kapaciteti postoje u gradu i kakvi će se još graditi, onda je za pohvalu akcija za vođenje brige ne samo o usavršavanju i povećanju čeličana i valjaonica, nego i o zdravlju ljudi, njihovim sklonostima i rekrecijama.

Konzerva

MIRON KOVACIC

ZAGREB, PDS »Velebit«

Kapi koje padaju sa stropa Tamne dvorane stvaraju posebnu muziku udarajući o kamenje, blato i jezerce na tlu dvorane. Tu simfoniju nadopunjuje potok što žubori prolazeći kroz kamenje i skače s visine stvaraajući slap blistavih kapi. Ovaj sklad prirode jedino remeti jednolično tuckanje. To Kruh, stoeći na jednoj nozi, buši u glatkoj zasiganoj stijeni rupu za ekspanzivan klin. Stojim nepuna tri metra ispod njega na širokoj polici. Pokraj mene cijela hrpa materijala. Klinovi raznih vrsta, kladivo, uže, stremeni, zamke, karabineri. Taj materijal sve češće upotrebljavamo pri istraživanju, jer je pristup još neistraženim dijelovima Veternice bez njega nemoguć.

Prolazi vrijeme i već osjećam hladnoću na stopalima. Kruha ne mogu dobro vidjeti, jer mi magla, koju stvaram vlastitim daram, a i isparavanje vlažnog kombinezona smeta, no jednolično tuckanje i igra svjetla i sjene na stropu dvorane govori da on uporno buši.

»Stijena je loše kvalitete«, dovikuje mi, i nastavlja s poslom, ali ne za dugo, jer u jednom trenu, oprimak na kojem stoji, cijelom težinom popušta i on padne pored mene.

Srećom pad nije imao štetnih posljedica, već samo ljutnju i želju da savlada problem. To mu daje novu snagu i on se mačjom spretnošću uzvere nazad i nastavlja sa tuckanjem.

Gledam u mrak i osluškujem zvukove spilje. Koliko različitih šumova prouzrokuje voda koja kaplje, curi, cijedi se, mrmori, teče. Onome koji nikad nije bio u spilji, teško je povjerovati da ti raznobojni tonovi mogu stvoriti pravu muziku. Premještам se s noge na nogu da se bar malo zagrijem, razmišljam o tome što nas čeka iza otvora gore u stijeni. U mislima stvaram čitave spletote hodnika, podzemne rijeke, spiljske ukrase i sve ono što zadivljuje svakog posjetioца spilje.

Iz razmišljanja me trgne prigušen krik i psovka. Kruh silazi do mene i pokazuje mi svoj palac ozlijeden udarcem kladiva. Uzverem se na njegovo mjesto i nastavljam s prekinutim poslom. Sitni komadići stijene pršte mi u lice, no ne obazirem se na to. Nakon

mnoga muke i vremena zabijam klinove. Umoran sam i silazim na policu, a moj partner me zamjenjuje. Uspjeva doći do otvora u stijeni, no ne kreće dalje, već me osigura odozgo, jer želimo zajedno doživjeti užitak otkrivanja novog prostora. Pužemo po niskom, uskom kanalu čije je dno pokriveno finim sitnim pijeskom. Stijene nam kazuju da je ovuda nekad tekla voda jer su karakteristično korodirane. Dolazimo do proširenja. Pod nama zjapi crni ponor u kojem tutnji potok. Ne, to zaista nismo očekivali. Krećemo se oprezno po stropu nekog visokog hodnika. Zaključujemo da bi bilo najbolje da se spustimo do potoka. Polako silazimo s police na policu, kad gle, nešto se bljeska na jednoj polici. Prilazim — a kad tamo: konzerva. Gledam je razočarano jer ona potvrđuje našu sumnju, da se nalazimo u glavnom kanalu Veternice. Malo dalje pronalazimo komadiće papira, stakla, opuške i sve ono čime civilizacija remeti sklad prirode i uništava njenu ljepotu. Razočarani vraćamo se u Tamnu dvoranu. Povratak je težak jer treba kupiti sav materijal.

Konačno smo na polici s koje smo krenuli. Mokri smo od znoja i kapi vode koje padaju sa stropa, cipele su propustile vodu i za noge nam je hladno. Umorni smo, pospani, gladni. Spremam polako mokar i blatan materijal u naprtnjaču. Za to vrijeme Kruh se osvrće i promatra okoline stijene.

»Starí, gledaj onu rupu preko« — govori mi — »Tamo bi sigurno moglo biti nešto novo...«

»I ja mislim« — odgovaram. »Baš bismo mogli doći slijedeće nedjelje, da vidimo o čemu se radi.«

I odmah kujemo plan za osvajanje nove rupe. Kruh prognozira koliko će nam materijala biti potrebno, a ja ispitujem najbolji pristup. U mislima stvaramo novi podzemni svijet koji čeka da ga osvojimo. Tko zna, možda ćemo i druge nedelje doživjeti razočaranje. Ali ako se to i dogodi, nećemo klonuti duhom, jer opet će se naći neki novi problemi za rješavanje.

Počeci skijanja u Hrvatskoj

Prilog historijatu sportskog i alpinskog skijanja u našoj domovini

Prof. mr ŽIVKO RADAN

ZAGREB

Slika desno:

Dr Franjo Bučar

Naš je časopis u broju 5–6. 1970. godine objavio članak dra Ivo Lipovčaka pod naslovom »Počeci planinarskog skijanja u Hrvatskoj« i podnaslovom »Zašto dr Franjo Bučar nije uspio s prvim skijaškim tečajem«. Cijeneći dosadašnju suradnju dra I. Lipovčaka u našem časopisu i pretpostavljajući korektnost u iznošenju historiografske faktografije, uredništvo je taj članak objavilo bez ikakve bitne sadržajne izmjene poštujući načelo autorstva i autorske odgovornosti za objavljeni sadržaj. Međutim taj članak izazvao je osobitu pažnju ne samo mnogih čitalaca već i negodovanje dobrih poznavalaca povijesti skijaškoga sporta, kako zbog sadržajno pogrešne faktografije tako i zbog netačno prikazanog lika i značaja dra Franje Bučara, neosporno veoma značajne pojave u povijesti fizičke kulture Hrvatske i Jugoslavije.

Povodom toga primili smo od profesora povijesti sporta na Visokoj školi za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu, mra Živka Radana članak, koji ovdje objavljujemo s time, da je prof. mr Radan u popratnom pismu uredništvu »Naših planina« obrazloženo istakao, da po njegovu mišljenju u prijepornome članku dra Lipovčaka ima takvih netačnosti, omašaka i grešaka, koje »mogu u sasvim drugom svjetlu prikazati početak planinarskog skijanja u Hrvatskoj, a specijalno ulogu dra Franje Bučara u propagandi skijaškog sporta u nas.« Budući da bi takvo »pisanje moglo da doveđe u zabunu mlade generacije koje ne poznaju ili nemaju prilike da provjere tvrdnje u pomenutome članku« prof. mr Radan nas umoljava, da objavimo njegov članak, što ovime opravданo i činimo. Glavni naslov i podnaslov je naš.

U samom podnaslovu članka »Zašto dr Franjo Bučar nije uspio s prvim skijaškim tečajem« autor (dr Ivo Lipovčak, nap. ur.) je odredio osnovnu tezu i naznačio osnovnu namjeru pri pisanju članka. Ne bih se međutim upuštao u naglašanja uzročnosti ovako tendenciozno izabrane teme, jer taj problem nije aktualan niti sporan u skijaškoj historiografiji. Začuđuje međutim totalno nepoznavanje geneze planinarskog ili alpskog skijanja (kako se on inače naziva u stručnoj literaturi), koje je autor pokazao u spomenutome članku. Autor se doduše nije ni trudio da prodre u tu genuzu, jer mu je to bio samo okvir, u kome je trebao prikazati kako je uloga Franje Bučara u propagandi skijaškog sporta urodila »s jalovim rezultatom«. Međutim u prilog toj svojoj tvrdnji osim anegdotskih prisjećanja nije naveo ni jedan jedini stvaran dokaz. Autor kao da zaboravlja, da su ljudi već onda bili pismeni i da su javno u pismenoj formi objavljivali sve

važnije događaje svoga vremena, među kojima je i skijanje izazivalo poseban interes.

Da vidimo što to tvrdi dr Ivo Lipovčak, a što mi na osnovu dokumenata smatramo da je bilo drugačije?

Već u početku govoreći o skijaškom tečaju 1894/95. on piše: »Na tom prvom skijaškom tečaju bilo je desetak sudionika, a tečaj je završio nenadano nakon nekoliko nedjeljnjih vježbi, jer se jedan tečajac prigodom pada jače ozlijedio«. Kao dokaz za ovu tvrdnju autor navodi »saopćenje« dra Milana Dečaka, koji je navodno »bio očevidec događaja«. Ne navodi se kojeg događaja — povrede ili prestanka tečaja? Pisac isto tako ne navodi kada i gdje je to dr M. Dečak »saopćio«. Mi sa svoje strane napominjemo, da je dr Milan Dečak rođen 1883. godine¹ pa je u to vrijeme mogao imati 11 (jedanaest) godina. A kako je tu izjavu s obzirom na starost autora mogao »saopćiti« znatno kasnije, samo po sebi označava »ozbiljnost« ove tvrd-

nje i snagu navedenog dokaza. Činjenice i pismeni dokumenti koji nam o tome Tečaju govore, a koje može svatko provjeriti, nalaze se još uvek u Gradskoj i Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Postoji štampani »Izvještaj Tečaja za učitelje gimnastike u Zagrebu, od 1. listopada 1894. do 1. travnja 1896.«, koji je napisao Franjo Bučar, pravi srednjoškolski učitelj, učitelj gimnastike i upravitelj tečaja, objavljen u Zagrebu 1896, 8° na 38 stranica.² Pored ovoga o tome tečaju se govori još i u tadašnjim stručnim časopisima »Gimnastici«³ i »Sportu«⁴ kao i u dnevnog štampi na hrvatskom i njemačkom jeziku. Postoje i autentične fotografije sa skijaškog tečaja u Muzeju fizičke kulture Hrvatske. Iz ovih dokumenata možemo vidjeti da je skijaški tečaj pohadalio 30 učitelja iz cijele Hrvatske, koji su bili na tečaju za učitelje gimnastike za srednje škole. Tečaj se odvijao prema planu i programu. Prve godine »Tečaj je u svemu na šidorima izašao na sklizanje preko 10 puta te su svi naučili to sniježno sklizanje, a njekoji pak dosta dobro«.⁵ Pored redovne nastave »Poradi reklame za publiku za taj novi sport, uredeno je dva puta posebno, putem novina oglašeno sklizanje na Cmroku, koje je uz prisustvo dovoljnog broja gledalaca lijepo uspjelo«.⁶ Da tečaj nije bio prekinut dokazuje i izlet na skijama, koji je nakon ovoga prvog tečaja bio organiziran za tečajce »od Zagreba, preko Stenjevca do Podsuseda« 7. veljače 1895. O tome izletu postoji članak učesnika izleta Miljenka Štefanovića iz Garešnice, koji je objavljen u tadašnjem časopisu »Gimnastika«.⁷ Tečaj je nastavljen i iduće zime, ali uslijed slabijih snježnih prilika bilo je manje vježbi. Ipak je 27. siječnja 1895. organiziran ponovo izlet na skijama, ovaj puta od »Zagreba-Maksimira preko Granešine, Markuševca, Gračana, Ksavera do Nove Vesi u Zagreb«. I o ovome izletu imamo autentično svjedočanstvo kasnijeg poznatog nastavnika Velike realke u Zagrebu Josipa Prikrila, objavljenog u časopisu »Gimnastika« 1896. godine.⁸ O ovim izletima doduše piše i autor članka čime sebe sam dovodi u kontradikciju u vezi s tvrdnjom o prekidu tečaja. Tko poznaće terene na kojima su vršeni ovi izleti, nikako se ne bi mogao složiti s tvrdnjom da su to »izleti ravnicom«. »Tuj smo odmah skrenuli desno s ceste pa se stasmo uspinjati na prvi brijege« — piše M. Štefanović.⁹ »Bilo je pravo uživanje sklizati se s brežuljaka i letjeti po ravnici«. I dalje: »Popevši se na vrh, ukazalo nam se u kotlini lijepo mjesto na Markuševac«.¹⁰

Stagnacija skijaškog sporta 1893—1908.

Dalje autor tvrdi: »Nakon ovoga tečaja nastala je skijaška praznina, a dr Bučar bi se kao jedini skijaš povremeno pojavljivao na skijama«. Poznato je, da je u zimskoj sezoni 1894/95. osnovana i skijaška sekcijska pri »hrvatskom sklizalačkom društvu« u Zagre-

bu. Članovi sekcijske, koja je osnovana na prijedlog Bučara, dugi niz godina su kasnije odazlili na skijanje u okolicu Zagreba. Međutim nesavršenost skijaške opreme za ovakove terene nije pružala dovoljno zadovoljstava skijašima (duge daske, paralelni kožni vez). Isto tako oprema je bila vrlo skupa i mogla se nabaviti samo u Beču, Pragu ili Stockholmu. Sve je to utjecalo, da se skijaški sport nije mogao razviti u širinu i pridobiti omladinu. Tehnika planinarskog (alpskog) skijanja bila je tek u razvoju. Uostalom, slično stanje bilo je i u drugim zemljama, čak i skandinavskim sve do 1906-8., što se može vidjeti iz raznih spomenica izdanih povodom jubilarnih proslava, u kojima je obrađen historijat razvoja skijaškog sporta.¹¹ Bučar je doduše pokušao da podstakne domaću izradu skija u dvorezbarskoj školi u Otočcu 1894. godine, ali bez većeg uspjeha.¹²

Tek početkom XX stoljeća, kad je postalo evidentno da će doći do većega rata (nakon rusko-japanskog rata, afričke krize, postaneckione krize), vojske raznih naročito planinskih država u okviru svojih priprema za rat uvrstile su u svoj program i skijanje. Tako na primjer vojni krugovi Austro-Ugarske podstiču i pomažu skijaške škole Zdarskog i kasnije Bilgerija, u usavršavanju tehnike i metodike skijanja, kao i usavršavanju opreme. Stimulira se industrijska izrada skijaške opreme velikim narudžbama, što utječe ne samo da se oprema usavršava nego i pojednostavljuje što je važno u propagandi ovoga sporta. Stampaju se nova izdanja starijih skijaških priručnika (Zdarski, Schneider, Huitfeld). Pojavljuje se i čitav niz novih (Fendrich, Bučar, Bilgeri, Hoet i dr.). Sve to omogućava da se za skijanje zainteresiraju i širi slojevi tadašnjeg društva, specijalno omladinu. Tako je bilo u drugim zemljama pa i u Hrvatskoj. Ipak ne smijemo zanemariti ni stanje koje je u međuvremenu postojalo. Imamo dokaza, da Bučar nije bio sam uporni, beskompromisni i dosljedni borac za skijaški sport.

U češkoj knjizi »Ročenka Č.S.K., Praha 1887—1927.« spominje Hrvat Janko Vodvarška iz Zagreba, kako učestvuje na takmičenjima »u Visokem nad Jiz« zimi 1903/4.¹³ Isto tako nalazimo podatke da je Rudolf Zigmundovski prisustvovao jednom tečaju koji je organizirao M. Zdarsky u Austriji.¹⁴

Problem »dva ili jedan štap«

Dalje u članku autor spominje knjigu »Austrijanca prof. Zdarskog pod naslovom Die Alpen-Ski-Schule«, i kaže da je to »opis skijaške škole s jednim štapom« i čudi se »kako je Bučar, švedski drak, s dva prešao na jedan štap!« On nameće i tezu, kako je do toga došlo, tj. da je Bučar nekom zgodom došao do knjige prof. Zdarskog i da ga je skijaška tehnika Zdarskog kao postarije čovjeka toliko zagrijala, da se odmetnuo od dva štapa i prihvatio Zdarskijev »alpenstock«.

Mathias Zdarsky izdao je više knjiga. Prva je bila »Alpine (Lilienfelder) Skilauf-Technik« 1895; zatim »Alpine (Lilienfelder) Skifahr-Technik« 1908; »Skisport — Gesamelter Aufsätze« 1908. Međutim knjigu »Die Alpen-Ski-Schule« ne nalazimo u njemačkoj skijaškoj literaturi. Prema ovim podacima ni jedna knjiga Zdarskog nije mogla utjecati na Bučara »da se odmetne od dva štapa«. Bučar je počeo prije voziti s jednim štapom, čak je održao tečaj u Zagrebu prije nego je izašla prva knjiga Zdarskoga. Poznato je da Bučar nikad nije vozio s dva štapa, čak i u ono vrijeme, kad je bio u Švedskoj (1892—1894). Tada se i tamo vozilo uglavnom s jednim štapom, a samo u početku učenja i ponekad na takmičenjima u trčanju na duge pruge (50 km) vozilo se s dva štapa. »Batina (visine klizača, dolje s okruglom dašćicom) upotrebljava se što najmanje, glavna zadaća je njoj smjerom ravnati i kadkada za držanje. Početnik dobro učini, ako uzme s početka 2 batine... »čim ali dosegne malo sigurnosti u stajanju i gibanju neka se odučava poneti batine.¹⁵ »Dobro je iz prvine rabiti dva štapa, kasnije rabi se obično tek jedan, te se obima rukama opire o taj jedan, dočim dobri sklizači na sjeveru hodaju bez štapova«.¹⁶ Poznato je isto tako da su tečajci na prvom tečaju zimi 1894/1895. vozili samo s jednim štapom o čemu svjedoči i originalna fotografija sačuvana u Muzeju fizičke kulture Hrvatske. Bučar je s jednim štapom skijao i u Češkoj, gdje je bio instruktor u skijanju, kao i na tamošnjem takmičenju, gdje je osvojio i drugu nagradu u skijanju.

Na Bučara je mogla eventualno utjecati knjiga Maxa Schneidera »Katechismus des Wintersports« (Katekizam zimskog sporta), izdana u Leipzigu 1894, m⁸ sa 140 slika na 160 stranica. U toj knjizi pored opisa ostalih sportova govori se o prednosti skijanja »za saobraćaj u planinama zimi«. U njoj se u poglavljiju o opremi navodi upotreba jednoga štapa: »Neophodni rekvizit je štap. Prije su upotrebljavali najčešće dva, nešto oko 1—1½ m dužine, kasnije su se zadovoljavali s jednim, danas razvoj ide u pravcu da se odriču od obadva i upotreba istoga zamijeni potpunim ovladavanjem tehnike skijanja.¹⁷

Zdarskjeva knjiga, koju je on vjerovatno upoznao odmah po njenome izlasku, mogla ga je samo učvrstiti u uvjerenju, da je vožnjom s jednom palicom lakše svladati planinske terene. Kao što je poznato, Zdarskjeva knjiga i njegova skijaška škola nastala kasnije, branila je mišljenje da je skijanje korisno za polazak i svladavanje planinskih terena i to uz pomoć jednog štapa. Drugim riječima, u početku su tadašnji vezovi, donekle poboljšani u odnosu na skandinavske, i tehnika vožnje uz pomoć jednog štapa, bili u stvari jedina tehnika upotrebljiva za planinarsko skijanje. Bučar je vjerojatno baš zbog toga, jer je vjerovao u potrebu planinarskog skijanja, uporno ostajao ljubitelj skijaškog sporta i onda kad su ga mnogi nje-

govi prijatelji napustili i dali prednost sanjaškom sportu.

Upravo je smiješna tvrdnja, da je Bučar »zbog starosti« prihvatio »Zdarskijev alpenstock«. Autor zaboravlja, da je Bučar u vrijeme izlaska Zdarskijeve knjige imao 29 godina (rođen je 1866). Malo je vjerovatno, da je knjiga Nijemca (ne Austrijanca, op. ZR) Antona Fendricha »Der Skiläufer«, Stuttgart 1908, s 8 tabelama na 96 strana, koja je doduše kasnije doživjela više izdanja, mogla poslužiti kao isključivi propagator skijaškog planinarskog sporta u Hrvatskoj, kao što nije učinila ni u Austriji, kako nam to želi dokazati autor članka. Može se zaključiti iz predgovora Georga Bilgerija u prvom izdanju njegove knjige »Der Alpine Skilauf«, München 1910, str. III, da takova knjiga tamo nije bila poznata do 1910. godine. Georg Bilgeri bio je naime prvi, koji je pokušao da objedini prednosti Zdarskijeve Liliefeldske-alpske (planinarske) škole (kraće skije, plužni zavoj, metalni vez) i Huitfeldove — skandinavske-ravnicaške skijaške škole (dijagonalni-vez, telemark). Međutim, u prvoj njezinoj knjizi (1910) još uvjek nije raščišćeno pitanje: jedan ili dva štapa. To je učinio tek kasnije nakon usavršavanja vezova, koji su imali odlučan utjecaj na daljnji razvoj tehnike, te su tako odlučili i u pitanju: dva ili jedan štap.

Priznanja Franji Bučaru kao pionиру skijaškog sporta u nas

Vrhunac nekorektnosti i tendencioznosti autora spomenutog članka predstavlja međutim iznošenje anegdote o Franji Bučaru u vezi sa skijaškim tečajem u Mrkoplju 1913. godine. Sama činjenica, da je Franjo Bučar bio pozvan kao **počasni gost** na završni dio trodnevног tečaja u Mrkoplju 1913. predstavlja samo po sebi priznanje za njegov dodatašnji rad i zasluge na propagandi skijaškog sporta u Hrvatskoj. Time autor negira sam svoju tvrdnju da je Bučarov rad bio »jalov« i dokazuje nešto što se baš ne bi moglo označiti lijepim izrazom. O zaslugama dra Bučara govori i diploma počasnog člana Ski-sekcije HASK-a, koja mu je dodijeljena prilikom proslave 25-godišnjice djelovanja ove sekcije 1933. godine, a čuva se u Muzeju fizičke kulture Hrvatske u Zagrebu.

To što Bučar nije mogao da se natječe u svojoj 47. godini sa 23-godišnjacima, koliko pretpostavljam da je imao u to vrijeme autor članka, nije nikakav dokaz o nesposobnosti Bučara i njegovoj »jalovosti« u propagandi skijaškog sporta, što nam želi sugerirati autor članka.

U svoje mlađe doba, kad se skijaški sport tek počeo u većoj mjeri propagirati ne samo u Hrvatskoj nego i u drugim evropskim zemljama, Bučar može dokazati, da je za ono vrijeme i u onoj konkurenциji posjedovao istaknute tjelesne i tehničke skijaške sposobnosti. O tome svjedoči osvojena II nagrada na skijaškom natjecanju u Pragu 5. I 1896.

godine.¹⁸ O tome svjedoči i program takmičenja u Stockholm (Švedska) za zimu 1893/94.¹⁹ O njegovoj aktivnosti kao instruktora skijanja u Češkoj na više se mesta govori i u spomenici Češkog skijaškog kluba iz Praga.²⁰ O tome nalazimo vijesti i u tadašnjem stručnom časopisu »Sport«.²¹

Kad mu to dakle priznaju njegovi suvremenici, što je inače rijetkost u povijesti, i generacije koje je on odgajao, nema razloga da mu to mi danas negiramo samo zato što time eventualno postoji opasnost da se umanje nečije tuđe umišljene zasluge.

Franjo Bučar kao planinar

Netačna je i tvrdnja, da Franjo Bučar nije bio planinar, tj. da nije cijenio planinarstvo. Naprotiv moglo bi se na osnovu dokumenta reći obratno. Dobar dio svoje aktivnosti on je posvetio planinarstvu ili turistički kako ga je on jedno vrijeme nazivao po primjeru inostranih stručnih časopisa. Poznato je da je on bio jedno vrijeme i član upravnog odbora prvog Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu. Poznate su i njegove planinarske ture koje je on s još nekim svojim studentskim kolegama poduzimao kroz Gorski kotar.²²

Kao rukovodilac Tečaja za učitelja gimnastike u Zagrebu, organizirao je dva veća planinarska izleta za svoje tečajce: jednodnevni izlet u jesen 1894. Zagreb-Podsused — Plješivica — Jastrebarsko — Zagreb; če-

tverodnevni izlet ljeti 1895. godine Zagreb-Sljeće — Stubičke Toplice — Zlatar — Ivančica — Lepoglava — Trakošćan — Rogaška Slatina — Pregrada — Krapinske Toplice — Krapina — Zagreb, pješice, kolima i vlakom. Na oba ova izleta Franjo Bučar bio je voda puta.

Pretežni dio aktivnosti međutim posvetio je u stvari propagandi ovoga sporta. Suradi-vao je redovno u glasili »Hrvatski planinar«, u kojem je prvi objavio »Povijest planinarstva u Hrvatskoj«.²³ Objavio je i niz članaka o planinarstvu u dnevnoj i periodičnoj štampi svoga vremena: Obzoru, Jutarnjem listu, Samoborskom listu, Vijencu, Gimnasticu, Sportu, Sokolu, Hrvatskom sokolu i dr.

Zaključak

Ostaje kao historijski dokumenat (da ispravimo zaključak autora članka), da je Franjo Bučar organizirao prvi skijaški tečaj u Hrvatskoj, da je osnovao prvu skijašku sekciju u nas, da je uporno stajao na stanovištu korisnosti skijaškog sporta u planinarske svrhe, da je napisao mnogobrojne članke u časopisima i dnevnicima, da je napisao odnosno preveo i izdao prvu knjigu o skijanju na našem jeziku,²⁴ organizirao prvu izradu domaćih skija u nas. Njegovi rezultati kao pionira skijaškog sporta u nas su izvanredno veliki. Započeto djelo nastavili su mladi, na modernoj i suvremenijoj osnovi, a time i s većim uspjehom.

IZVORNI MATERIJALI

1. Dečak Milan dr, rođen je 7. IV 1883. godine u Zagrebu; podatak: Znameniti i zaslužni Hrvati 925 — 1925; Zagreb 1925, str. 58.

2. Izvještaj tečaja za učitelje gimnastike u Zagrebu (od 1. listopada 1894. do 1. travnja 1896). Saставio Franjo Bučar. Izdanje Tiskarskog zavoda »Narodnih novina« 1896. 8° strana 38. Na strani 7. pod broj 15: Sklizanje i ski (zimi) 2 sata na tjedan. Na strani 14—17: Sklizanje i ski. Zimski izlet slušača gimnastičkog tečaja na ski u Podsused i Drugi izlet zimskih frekventanata gimn. tečaja u Zagrebu.

3. Gimnastika, list za školsku i društvenu gimnastiku, igre i školsku higijenu. Izlazio u Zagrebu od 1890—1899. Osnivač i urednik 1890—1893. Franjo Hochman, od 1893—1899. Franjo Bučar.

4. Sport — glasilo za sve sportske struke. Izlazio u Zagrebu od 1894—1898. Osnivač i urednik od 1894. do polovine 1895. Etbín Kristan, do kraja 1895. Franjo Rulic, od 1896—1897. Franjo Bučar, god. 1898. Julius Kugler.

5. Tečaj za učitelje gimnastike; Gimnastika; god. V (1895), br. 3, str. 40.

6. Tečaj za učitelje gimnastike; Gimnastika, god. V (1895), br. 3, str. 40.

7. M. Stefanović, II izlet slušatelja gimnastičkog tečaja; Gimnastika, god. V (1895), br. 3, str. 38—39.

8. J. Prikril, IV izlet frekventanata gimnastičkog tečaja; Gimnastika, god. VI (1896), br. 2, str. 28.

9. M. Stefanović, Zimski izlet slušača gimnastičkog tečaja na ski u Podsused; Izvještaj tečaja za učitelje gimnastike u Zagrebu, Zagreb 1896, strana 15—16.

10. J. Prikril, Drugi izlet zimski frekventanata gimn. tečaja u Zagrebu. Izvještaj tečaja za učitelje gimnastike u Zagrebu, Zagreb 1896, str. 16—17.

11. Ročenka C. S. K., Praha 1887—1927. — Forereningen til skii-draettene fremme. Gjennem 50 år 1883 — 1933. Oslo s. a., 4° strana 244. i dvije tabele.

12. »Odaslan je jedan par inozemnih skija u drvorezbarsku u Otočac, gdje je bilo izradeno oko 30 pari skija iz mekanog drva... »Sve ove skije nisu mnogo vrijedile, te su mnoge još za trajanja tečaja polomljene. Jutarnji list, Zagreb, 15. XI 1933.

13. Ročenka C. S. K., Praha 1887—1927, str. 88, 89 i 100: »Češki Ski-klub u Pragu priredio je 9. II međunarodno natjecanje te je kod starta na 10.000 m pobijedio Hrvat dr Janko pl. Vodvarka iz Zagreba. Hrvatski sokol, Zagreb 1908, br. 4. str. 49. 14. Jutarnji list, Zagreb.

15. Ski; Gimnastika, god. III (1893), br. 3, str. 47.

16. Franjo Bučar, Sjnežne sklizaljke. Gimnastika, god. V (1895), br. 1, str. 4.

17. Max Schneider, Katechismus des Wintersports; Leipzig 1894, str. 17, sa 140 slike na 160 stranica.

18. Original nagrade u vidu ordena nalazi se u Muzeju fizičke kulture Hrvatske u Zagrebu.

19. Föreningen för Skidlöpning Främjande i Sverige. Program och Arsskrift för vintern 1893—94. Stockholm 1894, m⁸ str. 63.

20. Ročenka C. S. K., Praha 1887—1927, str. 41, 44 i 82.

21. Sport — glasilo za sve sportske struke, god. III (1896), br. 4, str. 27.

22. Vidi o tome opisirnije: Z. Radan. Franjo Bučar i gimnastički i sportski pokret u Hrvatskoj, Izdanje Savezne Komisije za historiju fizičke kulture; Zagreb 1966, str. 54. i 173.

23. F. B., Povijest planinarstva u Hrvatskoj 1874—1924; Hrvatski planinar, Zagreb 1924, god. XX, br. 3—4, str. 51—54.

24. Uputa za uporabu i vojničko upotrebljavanje skija i sniježnih obruča. Priredio Franjo Bučar. Izdanje Knjižarskog i tiskarskog dioničnog društva Pallas; Budimpešta 1910, m⁸ str. 94, sa crtežima.

Planinari i gorštaci

Dr IVO LIPOVŠČAK

PD »ZAGREB«

Ugljenar Marko

Desilo se to tamo negdje 1907. g. kad su zagrebački planinari polazili, odnosno pješačili iz Zagreba na Medvednicu, jer nije bilo ni tramvaja ni žičare. Ako je vrijeme bilo nesigurno, već tamo na Zvijezdi, otkuda se planinaru otkriva cijela gora, promatrali bi i pamtili mjesta na planini na kojima se izvija dim iz šume. Obično bi se dim dizao iz šume na nekoliko mjesta, pa je to bio znak da se tu nalaze ugljenari koji pale ugljen. To je bilo važno znati za slučaj nevremena na planini, jer su ugljenari imali sigurna skloništa protiv kiše u koja su rado primali planinare. U to vrijeme, na središnjem dijelu planine nije bilo svih današnjih planinarskih objekata, već samo gradska lugarnica podno činovničke livade i stara Kulmerova lugarnica nedaleko kapele sv. Jakoba, koje danas više nema.

Jedne nas nedjelje oluja zahvatila na povratku kući nedaleko današnjeg Breštovca, a tu nedaleko zapazili smo sa Zvijezde dim ugljenara, pa prilično pokisli našli smo se kod već poznatog nam starog ugljenara Marka, zagoraca iz Bistre. Pružio nam je s veseljem pomoći i uveo nas pod svoj krovic pokrit granjem, travom i mahovinom, pod kojim se moglo smjestiti sjedečki petero do šestero ljudi.

Začudilo nas je, međutim, da je Marko postavio svoj nastan pod staru bukvu, a ne pod nedaleku gustu staru jelu, koja bi ga sigurnije štitila od kiše. Zatražili smo objašnjenje, a Marko se čudom čudio našem pitanju i neznanju: »Gospone, kaj oni ne znaju da grom udara v jelu, ali nigdar vu bukvu!«

Silazeći prema Kraljičinu zdencu nastala je, međutim, nova neprilika — trijebili smo i otresali buhe što smo ih u Markovu nastanu obilno prikupili.

Snježni opanci

Jedne zime između dva rata uputilo se pet zagrebačkih planinara skijaša da se popnu na vrh Bjelolasice u Gorskom kotaru s njezine istočne strane, tamo od Jasenka. Snježilo je puna dva dana i noći s temperaturom od desetak stupanja ispod ništice, pa je milina bila praviti skijašku prtinu od Bjelskog prema Jasenkiju, u pahuljastu snijegu.

Na jednom od zavoja prema Jasenkiju zapisuše kroz zasježenu šumu nešto crvena što se polako pomicalo prema njima u snijegu, a pozadi toga nešto crno, što se također polako pomicalo. Na daljinu nije se razabiralo o čemu se radi, no kad se približiše zapaziše čovjeka s crvenim šalom omotanim oko glave, koji je pratio snijeg do pojasa, vođeći konjče za sobom. I skijaši su propadali neobično duboko, gotovo do koljena u pahuljastom snijegu što ga susrećemo rijetko i na planinama.

Kad stigose do zajapurena neznanca, ovaj se iznenadio i stao. Razrogačio je oči kad je zapazio da skijaši za polovinu manje propadaju u snijeg od njega, pa odzdravivši na pozdrave skijaša priupita:

»Kakve vi to opanke imate kad tako malo propadate u snijeg, a ja, bolan, do pojasa? Kano da letite po toj nevolji.«

Skijaši mu pokazaše i opisaše skije, a on će iz dna duše:

»Imam i ja javora u šumi, pa će i ja tako da napravim snježne opance.«

Kad ga skijaši obdariše cigaretama, odmah zapali jednu i zahvali, a po tom će sam sebi:

»E, sad će lako i ja do Oguština!«

Najviša škola u Hrvatskoj

U mjesecu veljači zimi 1911. banuše troje zagrebačkih planinara skijaša u selo Begovo Razdoblje, što se ubavo smjestilo na zaravni, sjeverno od grebena Bjelolasice, na nadmorskoj visini od preko hiljadu metara. Snijega je bilo u izobilju — dopirao je skoro do krovova prizemnih seoskih kuća. U ono vrijeme, pod austro-ugarskom vladavinom u Hrvatskoj, važili su propisi prema kojima su se stranci u nekom mjestu, gdje nije bilo žandarmerije, morali prijaviti lugaru pa se on brinuo za sigurnost došljaka u takvu mjestu i njegovu okolišu.

Upućeni u Mrkopljku u taj običaj odnosno propis skijaši odoše do tamošnjeg nadlugaru da najave svoj boravak i namjeru da na skijama osvoje vrh Bjelolasice. Nadlugar je više nego prijazno pozvao skijaše u svoju kuću da se ogrije, ali i zato, da sazna, tko su i odakle su i što im je namjera kad po tolikom snijegu dolaze u njegovo mjesto. Ponudio ih šljivovicom, a kad mu saopćise da žele na vrh Bjelolasice, ustade od stola i gotovo podvikne:

»Ne može! Zimi gore još nikada nitko živ nije bio! Kako će ja da vas zaštitim od vukova i medvjeda!«

Odgovor skijaša, da zimi u ovakvom kraju sa toliko snijega nema vukova jer napolu nema ni ovaca, a medvjedi da zimi provode vrijeme u duboku snu, kao da ga je nešto smirio, pa iznenaden znanjem skijaša o vukovima i medvjedima upita:

»A što ste vi po zanimanju mlada gospod?«

Slijedio je odgovor — sveučilištarci!

»A što mu je to sveučilište? — priupita nadlugar s lukavim podsmijehom.

»Pa to vam je najviša škola u Zagrebu i Hrvatskoj!« odgovori voda skijaša. »Više od te škole nema!«

Smijući se nadlugar će:

»Nije to najviša škola u Hrvatskoj, mlađa gospodo! Najviša škola u Hrvatskoj je ova naša pučka škola u Begovom Razdolju! Ona se nalazi više od hiljadu metara nad morem!«

Skijaši sad shvatiše nadlugarovu šalu, pa od srca svi zajedno prasnuše u smijeh. Taj organ poretka i sigurnosti u tom malom mjestu, bogu iza leđa, bio je tu ne samo organ za zaštitu šuma, a po potrebi i žandar, već ponekad i liječnik, zubar, puškar, urar i sve opći savjetnik tamošnjih stanovnika.

Na povratak s Bjelolasice dočekao je na ugovorenom mjestu skijaše, veselo i raspoložen što su se sigurno vratili, pa ih je ponovo prihvatio i ugostio u svojoj kući.

Pouka s Velebita

Spuštajući se kamenjarom Velebita s Vaganskog vrha ka Babinom jezeru oprezno smo birali smjer stavljajući nogu na površinu kamenja i obilazili podalje od većih gromada, a sve to da izbjegnemo nekontrolirani susret s poskokom. Dan je bio vedar, a sunce žarilo, pa je sve to pogodovalo gmazovima da se izvuku iz svojih skrovišta. Međutim, sišli smo do jezera da ni guštericu nismo sreli.

Tu se pred nas nenadano spusti s Babina vrha mlado pastirče, golih nogu s trošnim opancima na njima. Iznenadeni njegovim golim nogama u zažarenom kršu pozdravismoga, a ono nam na brzu ruku ispriča da je u potrazi za izgubljenom ovcom i da se vraća u nastan niže dolje prema Buljmi. Po njegovu mišljenju ovca nije bila izgubljena, jer vuk ove godine nije zapažen u tom kraju.

Nas su, međutim, tog časa manje interesirali vukovi, a više pastirove gotovo bose noge, pa zapitamo:

»Zar se ti ne bojiš otrovnica, kad ovako gotovo bos hodaš po tom kamenjaru?«

Pogleda nas čudeći se i sa smiješkom odgovori:

»Ma nema ovdje zmija, ljudi boži! Višoko je ovdje pa im je prehladno. Ali kad sa stadiom krećemo kući, tamo prema Obrovcu, susrećemo ih, na prste da ih nabrojš. No ubijemo mi svaku.«

Odlanulo nam, a pastirče nastavi:

»Ako ćete u Paklenicu, tamo niže dolje po neka otrovnica prijeći će vam preko puta.«

15 godina Slovenske transverzale

MIODRAG KRUNIĆ

ČAČAK

Kada je 1955. godine Planinska zveza Slovenije trasirala i otvorila prvu planinarsku transverzalu kod nas, nije ni slutila, kao ni njen inicijator prof. Ivan Šumljak iz Maribora, koliki će uspjeh postići ovim oblikom planinarenja. Kao dokaz o ovoj tvrdnji navest će podatak da sada u našoj zemlji postoji 38 planinarskih transverzala u organizaciji planinarskih saveza republika, grupa društava, kao i nekih samih društava. Sve ove transverzale nisu podjednako zainteresovale planinare. Naime, one transverzale, odnosno njeni organizatori, koji imaju i daju planinarima prigodne značke po završenom obilasku transverzale, znatno su posjećenije od onih koje nemaju i ne daju značke. Znači, ma koliko pričali o svojoj skromnosti, ipak želimo da se naš trud oko obilaska transverzale prizna i javno potvrđi jednom značkom. Od svih transverzala najveće interesovanje privlači Slovenska planinska transverzala broj 1, jer je najduža, najljepša i prelazi preko gotovo svih planina Slovenije. Za njen obilazak postoji interesovanje i van granica Jugoslavije. Koliko je interesovanje za ovu transverzalu govori podatak da su je pojedinci obišli po dva puta, među kojima su i petorica van Slovenije. To su Cencelj Franc, Gospodnetić Ante i Bobek Ivan iz Zagreba, Kujundžić Josip iz Subotice i Krušić Miodrag iz Čačka.

Pošto se navršilo 15 godina od osnivanja naše prve planinarske transverzale, predložio sam Planinskoj zvezni Slovenije da jednim skupom svih planinara koji su prešli ovu transverzalu, obilježimo ovaj mali ali značajni jubilej za razvoj našeg planinarstva. Prijedlog je prihvaćen i 4—5. jula 1970. godine na Komni se, i pored rđavog vremena, okupio veliki broj planinara-transverzalaca, među kojima je bio i prof. Ivan Šumljak, inicijator za osnivanje ove transverzale, i predstavnici Planinske zvezne Slovenije koji su za ovu priliku pripremili podatke o broju planinara koji su prešli ovu transverzalu, sredine po republikama, godinama starosti i spolu.

Iz ovih podataka se vidi da je za 15 godina tj. od osnivanja transverzale 1955. godine pa zaključno sa 1969. godinom, prešlo transverzalu ukupno 1145 planinara, od toga 879 muškaraca i 266 žena, što znači da je svaki peti transverzalac bila žena. Interesantno je da je ovu transverzalu prešlo 8 Holanda, 6 Austrijanca i 1 Poljak.

Najstariji planinar koji je prešao transverzalu je ing. Vojteh Fugina iz Beograda, rođen 17. IX 1875. godine, koji je završio

transverzalu 1961. godine u svojoj 86. godini. Najmladi je Boris Petrić, član »Torpeda« iz Rijeke, koji je započeo obilazak s 3 godine i 2 mjeseca, a završio s 6 godina, 5 mjeseci i 18 dana. Zatim dolaze Jože Purkeljc iz Maribora s 7 godina i 10 mjeseci, Mladen Frančko iz Nove Gorice s 8 godina i 6 mjeseci, Vesna Kujundžić iz Subotice s 9 godina i 3 mjeseca itd.

Pošto van Slovenije nema mnogo planinara koji su prešli ovu transverzalu, to će iznijeti podatke samo za njih tj. za Hrvatsku, Srbiju, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru. Iz Makedonije nije niko prešao ovu transverzalu. Dobio sam od Planinske zveze Slovenije kompletne podatke, ali sam primjetio da ima grešaka u njima. Dosta sam ispravio pišući društвima i pojedincima, pa ako je nešto ostalo netačno, molim da mi se oprosti, jer nisam bio u mogućnosti da više i bo-

lje uradim. Broj ispred imena označava redni broj pod kojim je tko završio transverzalu i upisan u knjigu u Planinskoj zvezni Slovenije. Napominjem za one planinare koji su dobijali značke s utisnutim brojem, da se ovi brojevi neće slagati s brojevima na njihovim značkama, jer mnogi koji su prešli transverzalu nisu odmah predavali dnevnik niti tražili značku, već su to učinili kasnije (neki i poslije pet godina).

Kako izgledaju podaci sredeni po republikama i društвima i po starosti (za 17 transverzalaca nema podataka o godini rođenja) prikazano je u dvije tabele.

Od 1145 transverzalaca bilo je 879 muških i 266 ženskih. Od ukupnog broja bilo ih je 903 iz Slovenije, 109 iz Hrvatske, 93 iz Srbije, 21 iz Bosne i Hercegovine, 4 iz Crne Gore, 8 iz Holandije, 6 iz Austrije i jedan iz Poljske.

1875	1	1901	4	1911	19	1921	26	1931	40	1941	32	1951	10
1892	2	1902	12	1912	20	1922	23	1932	38	1942	27	1952	10
1893	5	1903	7	1913	26	1923	18	1933	38	1943	26	1953	10
1894	4	1904	13	1914	28	1924	33	1934	33	1944	20	1954	4
1895	1	1905	5	1915	13	1925	31	1935	20	1945	11	1955	1
1896	1	1906	8	1916	10	1926	31	1936	28	1946	16	1956	2
1897	2	1907	10	1917	18	1927	25	1937	21	1947	21	1958	1
1898	4	1908	10	1918	18	1928	20	1938	20	1948	30	1959	2
1899	4	1909	14	1919	18	1929	33	1939	23	1949	10		
1900	6	1910	12	1920	30	1930	29	1940	31	1950	9		

— HRVATSKA

PD »Risnjak« — Zagreb

- 15. Saršon Milovan
- 35. Kres Mira
- 36. Kres Rudolf
- 37. Korpar Boris
- 38. Santolić Vlatko
- 429. Rašeta Petar

PD »Sutjeska« — Zagreb

- 18. Cencelj Franc
- 652. Cencelj Franc

PD »Zagreb-matica« — Zagreb

- 46. Kovačić Vlado
- 117. Gospodnetić dr Ante
- 128. Srdoč Mandica
- 129. Hlebec Alfred
- 210. Jagarić Vladimir
- 231. Lukatela Zvonimir
- 232. Lukatela Jagoda
- 233. Kurtek Pavao
- 234. Kurtek Vesna
- 235. Kurtek Vera
- 249. Verhar Eugen
- 362. Hankonyi ing. Dora
- 363. Bubanj ing. Andelko
- 397. Lukatela Vojan
- 512. Beze Anton
- 513. Sajko ing. Branko
- 578. Bašagić Nesim
- 591. Gospodnetić dr Ante
- 619. Livlje Boruta
- 631. Butković Mira
- 632. Pavlić Mihailo
- 731. Mrevlje Andrey
- 735. Strk Živko
- 759. Tkalcic Duro
- 823. Gospodnetić Boris
- 824. Mihelin Zvonimir
- 869. Gregorina ing. Zvjezdana
- 995. Dermencić Mandica
- 1003. Korlaet Josip

PD »Kontakt« — Zagreb

PD »Rade Končar« — Zagreb

- 70. Razboršek Vojteh
- 119. Vagner Katica
- 123. Beštak Dušan
- 314. Miler Alan-Branko
- 317. Uhle Milan
- 334. Lepčin Ivan
- 593. Pišgetek Josip
- 783. Sindelić Đorđe

PD »Priroda« — Zagreb

- 194. Bobek Ivan
- 259. Jagić Leo
- 260. Jagić dr Elen
- 342. Ružički Roman
- 343. Ružički ing. Markijan
- 394. Marčić Ratko
- 651. Bobek Ivan
- 734. Korlait Josip
- 750. Janež Ladislav
- 992. Ranogajec Vlado

PD »Zanatlija« — Zagreb

- 300. Rudek Josip
- 599. Antončić Josip
- 755. Verner Matija
- 1117. Janson Bogomil
- 1118. Strok Ivan

PD »Javor« — Zagreb

318. Purgarić Branislav

PD »Sljeme« — Zagreb

- 368. Dekanić Stjepan
- 741. Maslov Marija
- 743. Hlebec Zeljko
- 855. Pleić Ivo

PD »Torpedo« — Rijeka

- 330. Petrić Boris
- 381. Petrić Vilić
- 382. Petrić Zora
- 383. Petrić Andrija
- 802. Trevisan Gvido
- 939. Skiaavato Mario

PD »Jankovac« — Osijek

- 599. Kirhmajer Đuro
- 684. Firinger dr Kamil
- 788. Eger Dragan

PD »Sokolovac« — Slav. Požega

- 648. Zekeanov Uglje

PD »Dubovac« — Križevci

- 649. Ott Ivo (otac)
- 650. Ott Ivica (sin)
- 870. Butković Franjo

PD »Vihor« — Zagreb

- 672. Krsnik Stanko

PD »Orahovica« — Sl. Orahovica

- 698. Petrušić Anton
- 699. Radosavljević Milutin
- 700. Mitrović Mata

PD »Troglav« — Zagreb

- 738. Franković Tomislav
- 739. Franković Neven

PD »Runolist« — Zagreb

- 742. Senatri Damjan
- 1022. Kiselić Vlatka

PD »Mosor« — Split

- 854. Medić Bogomir

PD »Ravna Gora« — Varaždin

858. Dukić Vojislav
859. Horvat Elizabeta
860. Ivić Mirk
861. Josić Mario
866. Siber Andrija
958. Pavlinić Stanko
959. Papeč Stjepan

PD »Željezničar« — Zagreb

887. Piljak Stjepan
888. Piljak Zarko
1024. Vidić Radoslav

PD »Opatija« — Opatija

981. Mavrić Josip
1142. Jelušić ing. Tihoraj

PD »Krnđija« — Našice

1073. Đurić Anton
1074. Pavlović Nikola
1075. Irha Damir
1076. Krznarić Darko

PD »Velebit« — Zagreb

1126. Crepić Stjepko

Nepoznato društvo

254. Mrle Zdravko — Zagreb
576. Cerovečki Slavica — Zagreb
662. Stengelj Zeljko — Zagreb
760. Pogačnik Janko — Zagreb
807. Gaberšek Jože — Šibenik
808. Gaberšek Milko — Šibenik

— SRBIJA

PD »Željezničar« — Beograd

1. Pašić Predrag
474. Buterin Andrija
477. Vukičević Mihailo
607. Petrović Ljubica
841. Janošević Vlastimir

PD »Sokolov Kamen« — Niš

7. Marković Jovan
8. Stanišić Slobodan
9. Savić Tomislav

PD »Gvozdac« — Kraljevo

12. Kondić Ljubo

PD »Naša Krila« — Zemun

20. Šonc Milan
21. Zbornik Franjo (sin)
22. Zbornik Franjo (otac)
23. Cvetković Emil
24. Cvetković Branislav
297. Đurđević Branko
1083. Mamula Mira
1084. Mamula Momčilo

PD »Gučevo« — Beograd

49. Stanišić Velibor

PD »Partizan« — Beograd

56. Čadež Vladimir
103. Oničin Vladimir
104. Ševarac Vlatko
105. Petrović Srbobran
106. Đurica Ranko
142. Filipović Milan
718. Krešović Zarko

PD »Avala« — Beograd

72. Konstantinović Miroslav
73. Konstantinović Zorka
74. Konstantinović Milutin
224. Radovanović Radmila
257. Leko Ljubica
600. Božović Dragan
601. Željković Josip

PD »Zrenjanin« — Zrenjanin

88. Molnar Jane
80. Lavić Cvjetko
582. Erdeljan Zdravko
583. Jene Sandor
680. Faninger Aleksandar
732. Ribar Vojislav
733. Ribar Vladimir
737. Mihalković Relman

PD »Rtanj« — Beograd

91. Georgijević Dragutin
304. Smid Ljubomir
475. Damjanović Vanja
523. Stefanović Svetislav

PD »Bukulja« — Aranđelovac

120. Krstić Mihailo

PD »Crveni Čot« — Petrovaradin

159. Bujošević Svetolik

PD »Zlatar« — Beograd

179. Petrović Radoslav
190. Mihailović Petar
251. Božanić Nevenka
473. Močilnik Dušan

PD »Kablar« — Čačak

208. Šijački Ljubiša

PD »Javorak« — Paraćin

288. Ignjatović Caslav
289. Ignjatović Vlastimir
290. Cvetković Branislav

PD »Sloboda« — Čačak

305. Krunić Miodrag
993. Krunić Ljubinka
1052. Krunić Miodrag
1138. Kićanović Tomislav

PD »Penzioner« — Novi Sad

313. Živanović Mita

PD »Vukan« — Požarevac

348. Dragić Mirko
349. Jovanović Slobodan
350. Trailović Zoran

PD »Sever« — Subotica

369. Kujundžić Josip
560. Dobo Ignac
815. Kujundžić Vesna
816. Kujundžić Milica
817. Kujundžić Josip

PD »Poštar« — Novi Sad

476. Nemčanin Mirko
871. Josimović Marko
919. Petrović Ilija

PD »Pobeda« — Beograd

490. Uvodić Filip
574. Jovanovski Risto
642. Svetopolk dr Pivko
902. Ribica Đuro
964. Cvetković Janićije

PD »Triglav« — Bečeј

613. Branković Đula

PD »Magleš« — Valjevo

621. Cvetković Radovan

PD »Željezničar« — Niš

654. Bašić Spasoje

PD »Bačka« — Bačka Topola

711. Mikloš Ferenc

PD »Javor« — Beograd

892. Veljković Ljubomir

893. Veljković Đorđe

PD »Željezničar« — Novi Sad

989. Dučević Vasilije
1137. Kozlovački Petar

PD »PTT« — Beograd

533. Milutinović Dušan

Nepoznato društvo

316. Vojteh ing. Fugina — Beograd
422. Šilbar Ivan — Beograd
639. Vlahović Vedrana — Beograd

— BOSNA I HERCEGOVINA

PD »Bjelašnica« — Sarajevo

41. Starčević Dušan
326. Sokolija Meho
327. Sehić Mehmed
746. Meandžija Nenad
747. Meandžija Nikola
748. Meandžija Miroslav
846. Sajević Jozo

PD »Konjuh« — Tuzla

219. Pavlović Edvard
701. Viden Asim

PD »Vlašić« — Travnik

324. Keržić Kazimir
571. Magerl Slavica
572. Smailhodžić Ragib

PD »Tajan« — Zenica

438. Sandić Ljubomir
439. Sandić Stanislava
440. Vinduška Miro
441. Vinduška Oto
524. Jevtić Aleksandar
646. Beganović Muhamed
647. Beganović Ločid

PD »Zvijezda« — Ilijaš

472. Milutinović Borivoj

PD »Željezničar« — Sarajevo

800. Filipović Stevo

— CRNA GORA

PD »Javorak« — Nikšić

85. Višnjić Olivera

PD »Stevo Kraljević« — Titograd

116. Radulović Branislav

PD »Lovćen« — Cetinje

110. Pejović Radislav

114. Rajković Radomir

Sarajevsko turističko društvo »Prijatelj prirode«

Fragmenti za historiju planinarstva u Bosni i Hercegovini

ŠREF KORJENIĆ

SARAJEVO

Ovo su zaista samo fragmenti, i to ne jedino zbog toga što je ovdje riječ samo o jednom planinarskom društvu — o »Prijatelju prirode« (PP), nego i zbog toga što nisam bio u mogućnosti dati čak ni cijelovitu sliku ovog društva. Iznosim, naime, ne doživljene, nego pročitane činjenice ili samo slobodno interpretiram ono što sam čuo od preživjelih aktivista PP. Zato ovaj napis i nema drugih pretenzija izuzev da fragmentarno ukaže na aktivnost i rad PP, kao na elemente koji zavređuju da budu uzeti u obzir prilikom eventualnog pisanja historije planinarstva u Bosni i Hercegovini.

Za nastajanje planinarskog pokreta u BiH (i ne samo u BiH), zatim za njegov razvoj i za stvaranje materijalnih i drugih pretpostavki za opstanak i bitisanje planinarstva, s razlogom smo dužni odati puno i dužno priznanje radničkom turističkom, odnosno planinarskom društvu »PP«. Osobito smo dužni učiniti svu počast ovom društvu na njegovoj upornoj, veoma teškoj i mukotrpoj, ali uspješnoj borbi za stvaranje naprednog planinarskog pokreta, pokreta koji je okupljaо radništvo i koji nije imao samo karakter turističke, odnosno planinarske organizacije, nego koji je u isto vrijeme bio »objesen« i klasnom borbom radničke klase, što mu, bez sumnje, daje poseban značaj u razvoju planinarstva u Bosni i Hercegovini.

Hronologija »Prijatelja prirode«

PP osnovan je kao turističko društvo 4. aprila 1905. godine u Sarajevu. Bio je to prvi jugoslavenski ogranač međunarodnog društva PP, koje je osnovano 1895. godine u Beču. Osnivači društva u Sarajevu bili su: Josip Ajsenbas, radnik mašinista, zatim August Baumgartner, Anton Veronese, Ambroz Gliha, Ivan Pinjušić, Franjo Adelberger, Ivan Šeško, te Fišer, Šler, Šhec, Zetner, Šmicl, Rezić, Noršić, Strec, Lajtner i drugi.

Radništvo je odmah, već u samom početku, svestrano prihvatio ovu svoju organizaciju, iako u prvo vrijeme nisu bili shvaćeni, jer je »starim sportistima to bilo nešto začudno.« Oni su smatrali da su to »samo prirodoslovci koji o pravoj turistici nemaju ni pojma, koji beru cvijeće i bave se arheologijom, a nose dugu kosu i naočare.«

1913. godine uslijedila je privremena zabrana rada društva, a u toku rata, zbog ratne situacije, društvo i nije moglo raditi mada je formalno postojalo. Tek što je nakon rata počelo sa obnovom društva, rad PP ponovo je zabranjen 1921. godine.

Period od 1922. do 1926. godine, s obzirom na uslove u kojima se društvo obnavlja-

ljalio, bio je karakterističan po vrlo teškom, ali ipak uzlaznom razvoju.

25. marta 1927. režim je odobrio pravila PP u Sarajevu po kojima ovo društvo od tada djeluje na području cijele zemlje.

28. juna 1927. otvorena je prva planinarska kuća PP na Boračkom jezeru.

1927. godine Radničko pjevačko i tamburaško društvo »Proleter« (koje i sada djeluje u Sarajevu), zatim Radnički sportski klub »Hajduk« iz Sarajeva i PP, zajednički su osnovali Savez radničkih kulturnih, umjetničkih i sportskih društava Bosne i Hercegovine, u čiji je sastav ušlo više radničkih organizacija iz svih krajeva Bosne i Hercegovine.

Prvi kongres PP održan je 8. decembra 1928. godine u Slavonskom Brodu. Tada je PP imao svoje podružnice u Sarajevu, Zagrebu, Osijeku, Zenici, Splitu, Beogradu, Požegi i Makarskoj. Sjedište Centralnog odbora bilo je u Sarajevu. Društvo je brojalo oko 700 članova. Međunarodno društvo PP u to doba imalo je oko 150.000 članova i 368 kuća.

Drugi kongres je održan u Zagrebu 20. i 21. aprila 1930. godine. Od tada je sjedište Centralnog odbora u Zagrebu. U vrijeme održavanja ovog Kongresa podružnice su postojale u Sarajevu, Zagrebu, Ljubljani, Koprivnici, Sušaku, Leskovcu, Zenici, Osijeku, Mariboru i Splitu, a brojale su oko 3000 članova. Međunarodno društvo »Prijatelj prirode« imalo je tada oko 200.000 članova, 1400 podružnica i 412 kuća.

Oktobra 1931. godine kraljevski režim zabranio je rad društva.

27. marta 1932. održana je u Sarajevu osnivačka skupština PP za cijelu zemlju; promijenjena su pravila i nešto je izmijenjen naziv društva — društvo se od tada zvalo Radničko turističko društvo »Prijatelj prirode«.

10. septembra 1932. podnešen je zahtjev PP za prijem u Savez planinarskih društava Jugoslavije.

18. decembra 1932. otvorena je planinarska kuća PP na Crepoljskom kod Sarajeva, a 10. septembra 1933. na Jezercu (Prenj).

30. oktobra 1933. u Sarajevu je održan Vanredni kongres društva. Od tada društvo (poslije obnove) i zvanično djeluje na teritoriji cijele zemlje, ali opet pod stariim nazivom — Turističko društvo »Prijatelj prirode«.

Kongres PP koji je trebalo da se održi 1934. u Ljubljani, morao je biti otkazan, jer tadašnje vlasti nisu odobrile uobičajene povlastice delegatima na željeznicu.

1936. godine otvorena je kuća PP na Crnom polju (Prenj).

Drugi redovni kongres društva (poslije obnove) održan je u Sarajevu 6. septembra 1936. godine. Od obnove društva do ovog Kongresa ponovo su oživljene podružnice ovim redom: Sarajevo, Maribor, Tuzla, Novi Sad, Zagreb, Ljubljana, Zenica, Trbovlje, Kranj i Drvar. Ukupan broj članova iznosio je 1.058. Iz ovog podatka vidi se da je obnova išla vrlo teško. U to vrijeme ulažu se značajni napor za obnavljanje ili osnivanje novih podružnica u Beogradu, Sušaku, Kraljevu, Hrastniku, Subotici, Karlovcu, Mostaru, Indiji, Čelju, Ptiju, Sisku, Leskovcu, Delnicama, Osijsku, Paraćinu, Nišu, Brodu, Višegradu, Prijeopolju, Bečkereku, Čakovcu, Užicama, Foči, Vršcu, Koprivnici, Skopju, Zagorju n/S i Splitu.

1936. godine, četiri godine nakon upućenog zahtjeva, PP je bio primljen u Savez planinarskih društava Jugoslavije.

1939. godine ponovo je zabranjen rad društva.

Klasno obilježje »Prijatelja prirode«

Mada se iz samog naziva društva (Turističko društvo »Prijatelj prirode«) ne može zaključiti da je to društvo zaista imalo klasni karakter, i mada su i poneki rukovodiovi društva negirali njegovu takvu ulogu¹, ipak činjenice pokazuju da je to bila organizacija sa izraženim klasnim obilježjima od prvih dana njenog postojanja, pa sve do prestanka rada.

Već samo vrijeme kada je, i način na koji je osnovano društvo, bez sumnje pokazuje njegovu boju. Osnovano je od strane radnika u vrijeme »kada su se u BiH osnivali i prvi radnički sindikati, na čemu su aktivno radili i svi osnivači i članovi PP, kao što su i »prve temelje PP udarili sindikalni i partijski organizovani radnici, koji su otvorili vrata prvim političkim slobodama ove pokrajine«. U kojoj su mjeri u kasnijem periodu bili uskladeni zadaci sindikata i PP vidi se i po tome što su se oni »međusobno dopunjavali i oba jednakom mjerom su podsticali kulturno uzdizanje radničke klase. Osmislatnom radnom danu, koji je Sindikat izvo-

jeao, PP dao je smisao i sadržaj.« U društvu je konstantno bilo preko 90% manuelnih radnika, što svakako svjedoči da je to bilo izrazito radničko društvo, dakle društvo koje je u razdoblju u kome je djelovalo, okupljalo eksplorativanu i potlačenu klasu, kojoj nije bilo druge nego se boriti protiv vladajuće buržoazije.

I iz onoga šta je proglašeno kao ciljevi i zadaci društva, može se takođe, jasno zaključiti ne samo naklonjenost društva radničkom pokretu, nego i njegova aktivna uloga u stvaranju i razvijanju tog pokreta. U napisima objavljenim u predratnim radničkim listovima »Glas slobode« i »Snaga«, često se ističu ciljevi i zadaci PP. U tim napisima se govorи da je sa planinarskog staništa cilj društva da svoje članove »u njihovom slobodnom vremenu uputi u prirodu, u planine i šume, da tamo upoznaju prirodne ljepote i svoje ugroženo radničko zdravlje okrijepe; da se mladež odvraća od gradske prašine, zagušljive krčme i alkohola, prašnjavih sala za igranke, rđavog društva; da upozna bar donekle svoje članove sa prirodnim naukama, sa bilinskim i životinjskim carstvom, te sa geologijom, klimatologijom, geografijom itd.« Ali, kao po pravilu, skoro svaki pisac ili govornik na društvenim skupovima, otvoreno je isticao i onu drugu stranu medalje koja nije bila čisto planinarska. Citirat ćemo neke od njih: Josip Peška u članku pod naslovom »Nekoliko riječi proleterima«, kaže: »Turistika je korisna po zdravlje. Zdravlje je izvor snage tjelesne i duševne. A baš snaga jeste najdragocjenije što proleter ima, zapravo sve što ima. Izgubi li radnik zdravlje, odnosno snagu za rad, izgubi je jedini uvjet za opstanak i u današnjem društvu postaje suvišan.« Jasno je već iz ovoga kakav je bio položaj radničke klase u to doba i kakva je bila briga PP da očuva to »jedino što proleter ima«. Jedan drugi pisac poziva radnike i obraća im se »Proleteri, idite u planine. Idite dok je vrijeme. Nas kapital degeneriše!« Očigledno ovo zvuči ne samo kao poziv u planinu, nego i kao poziv u borbu protiv onih koji degenerišu proleteru.

Anton Južnić, dugogodišnji član odbora i predsjednik sarajevske podružnice PP i Glavnog odbora (sada živi u Sarajevu), prilikom otvorenja prve planinarske kuće PP na Boračkom jezeru 28. juna 1927. godine, kaže: »Današnji moderni robovi, radnici, ostavljaju svoju snagu i zdravlje u mračnim radionicama, smradnim fabrikama i vlažnim stanovima, i da bi se tome oduprli, moraju da jačaju svoje tijelo zdravom turistikom u čistoj prirodi, te time prikupljaju nove duhovne i tjelesne energije za tešku oslobodilačku klasnu borbu.« Nije teško iz ovih riječi Južnića zaključiti da se krajnji cilj turistike tadašnjih radnika-planinara nije zavrhavao samo na planinarstvu, nego se produžavao i nastavljao u borbu radničke klase za pobjedu svoje klasne ideje.

I iz onoga što je 10. aprila 1956. godine, povodom 50-godišnjice razvijatka planinarstva

¹ Dr M. Zon, na Drugom kongresu PP 1936. godine: »Prijatelj prirode« mora strogo čuvati apolitički karakter svog pokreta i najodlučnije suzbijati da se naše organizacije zloupotrebe za ma koje »čelije« ili zakulisni rad, ili neko nazovi »ljevičarstvo«. Ko to želi, neka to čini pod vlastitom firmom i na vlastitu odgovornost.

Osnivači »Prijatelja prirode« u Sarajevu 1905. godine

u radničkom pokretu Bosne i Hercegovine, rekao u svom referatu Nisim Albahari² jasno je kakva je bila orientacija PP. Drugi Albahari kaže: »...u PP bilo je uvek naprednih radnika vezanih za KPJ, koji su svojim radom u društvu i kroz društvo sačuvali klasno borbeni karakter ove organizacije. To se pokazalo i docnije kada je 1936. godine policija u Sarajevu izvršila mnogobrojna hapšenja pripadnika naprednog radničkog pokreta među kojima je bio priličan broj aktivnih planinara organizovanih u PP. Ovi aktivisti išli su u planinu ne samo iz ljubavi prema prirodi i radi svega onoga što privlači svakog od nas u planinu, nego su istovremeno koristili to vrijeme da u planinarskom domu izmijene misli u vezi sa borbenim zadatacima radničke klase kojoj su pripadali, nastojeći da i na taj način doprinesu opštaj stvari...«

I tako je, eto, sa takvima idejama i u tako teškim prilikama za radničku klasi rastao i razvijao se PP. »Radnička klasa naglo je pošla u prirodu i moćno je podigla svoju planinarsku organizaciju. Taj moćni razvitak planinarstva među radnicima išao je uporedno i istovremeno sa razvijanjem modernog radničkog pokreta«, ističući u isto vrijeme korisnosti planinarstva i potrebu borbe radnika za bolje sutra svoje klase.

² Nisim Albahari je predratni planinar, visoki partijski i državni funkcioner u toku rata i poslije oslobođenja u Bosni i Hercegovini. Sada je član Savjeta federacije.

Snažnu afirmaciju PP nisu mogle da zadrže šikanacije režima, pritisci Saveza planinarskih društava, niti oportunistički elementi koji su djelovali i u samom društvu.

Progoni i presije režima nad »Prijateljem prirode«

Mnogi dokumenti i mjere odmazde koje su preduzimane protiv PP, pokazuju da je ovo radničko društvo u najmanju ruku bilo trn u oku vladajućih režima. U to vrijeme »radnička klasa u svom ogromnom dijelu živila je u odnosima koji su onemogućavali svaki uspon i koji su otežavali svako kulturno iživljavanje i napredovanje.« Kao društvo koje je okupljalo ne pripadnike vladajuće, nego radničke klase, režimu nije išlo u račun da se ono jača i razvija. Naprotiv, stalno je vršena politička i ekonomска presija na PP.

Za dokazivanje ove tvrdnje dovoljno je navesti samo ove primjere: Pošto je bilo već jedanput zabranjeno (1913) i umjesto da se poslije Prvog svjetskog rata rad društva što prije obnovi, »došli su progoni radničkog pokreta, koji nisu obišli ni PP. Društvo je zabranjeno 1921. godine. Imovina je konfiskovana, a mnogi članovi uhapšeni i proganjeni.« Zahvaljujući političkim mahinacijama, Savez planinarskih društava Jugoslavije je dugo vremena činio smicalice oko prijema PP u ovaj Savez, a budući je država davala beneficije na željeznicu samo planinarskim organizacijama koje su bile u sastavu Saveza planinarskih društava, PP je za čitavo to vrijeme bio uskraćen ovih povlastica. »Tako

su jedino radnici turisti, ljudi kojima je uživanje malo sunca i slobode najveća potreba, jedini koji su lišeni ono malo društvenih i državnih povlastica što ih turizam kod nas uživa.« Naravno, nikakvi protesti niti molbe nisu pomogli. Ali, mada je »pučala kičma jugoslovenskim radnicima — turistima plaćajući punu taksu tamo gdje jugoslovenska buržoazija (misli se na članove većine drugih planinarskih organizacija — o. p.) plaća samo pola karte, sa neprilikama i teškoćama raslo je i raspoloženje za borbu i rad.«

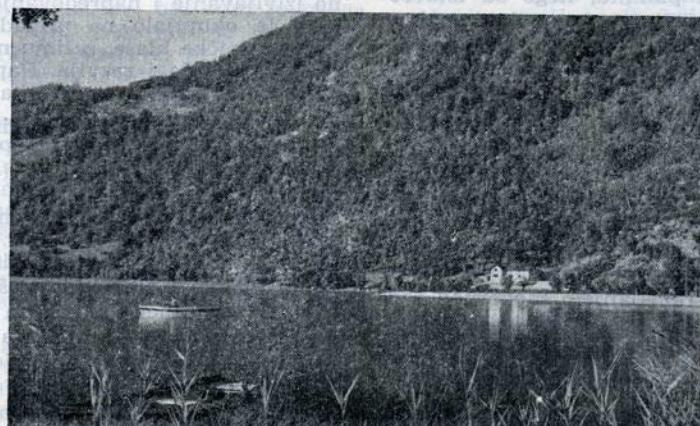
I uprkos činjenici što je režim pravio ogromne teškoće, u obnovi i osnivanju podružnica, PP je ipak rastao, bujao i razvijao se. To je bilo jedino jedinstveno društvo koje je djelovalo na području cijele zemlje. »Samо u PP praktično se nije pravila nikakva razlika između članova što se plemenske ili vjerske pripadnosti tiče.« Okupljajući u svoje redove sve radnike, bez obzira na vjersku ili nacionalnu pripadnost, PP je iz dana u dan postajao sve jači i dostigao takve razmjere koje su ozbiljno zabrinule vladajući režim. Nije preostalo ništa drugo, nego da se rad društva ponovo — u njegovoj historiji po treći put — zabrani. Kraljevska banska uprava Savske banovine to je i učinila u oktobru 1931. godine svojim aktom pov. br. 22962. Tim rješenjem »raspušteno je Turističko društvo »Prijatelj prirode« — centrala Zagreb sa svim podružnicama u Kraljevini.« Imovina bivše podružnice PP u Sarajevu povjerena je na čuvanje drugima: planinarska kuća na Boračkom jezeru Radničkoj komori u Sarajevu, inventar sekretaru URS-a u Sarajevu.

Filipu Dujloviću, a novac i dokumentacija podružnice zaplijenila je sarajevska policija.

Time se vječito viseći mač nad PP novo vinuo i učinio snažan udarac ovom društvu, koje je na taj način zatekla ista sudbina koja je zadesila i istoimena društva u fašističkim i nekim drugim kapitalističkim zemljama, jer je u njima »... radi svoje povezanosti i srodnosti sa ostalim radničkim klasnim pokretom, turistički pokret PP zabranjen, proganjan i ugušen. Ogoromne tekvine i divovska zgrada podignuta požrtvovanjem i ljubavlju naših drugova iz pokreta PP u Italiji, Austriji, a prije svega u Njemačkoj, porušene su.«

Ali, bez obzira na tadašnje teške prilike »... kada privreda propada u neslućenom opsegu, kada postoje čitave opštine nezaposljenih, kada su po varošima stanovnici u tri četvrtine prosjaci, a po selima u devet desetina, u odnosima punog kulturnog bankrotstva i varvarstva«, radnička klasa vitalna i borbenaa, uporna u borbi za svoje bolje sutra, preduzela je vanredne napore i neposredno iza toga obnovila je svoje društvo u Sarajevu. Zadaća da »služi proletarijatu, njegovu usponu i da ga osposobljava duhovno, telesno i moralno za borbu protiv kapitalizma«, nastavljena je sa još više žara, ali nažalost samo do 1939. godine, do pred sam Drugi svjetski rat, kada je silom režima po četvrti put zabranjen njegov rad. Tako PP nije dočekao okupaciju, a da i jeste bila bi to posve sigurno nova, peta zabrana njegovog djelovanja.

(Nastavak slijedi)

Dom »Prijatelja prirode« na Boračkom jezeru 1938.

Speleologija

NAJDUBLJA JAMA JUGOSLAVIJE OTKRIVENA U SLOVENIJI

Najnovija speleološka istraživanja na području Slovenije pokazala su da se u Pološkoj jami iznad Tolmina u spletu podzemnih kanala dugom 8.400 m nalazi najniža izmjerena točka ispod kote ulaza. Dubina Jame konstatirana je za sada na 465 metara ispod razine ulaza.

Do sada se smatralo da je naša najdublja jama kod sela Raspore u Istri (Čićarija), koju su također istraživali slovenski speleolozi. Njihova istraživanja u mjesecu listopadu 1968. godine registrirala su najnižu kотu jame na dubini od 361 m ispod razine ulaza.

Najduža pećina Jugoslavije još je uviјek splet kanala Postojanske jame s 16.424 m, dok je Pološka jama druga po dužini.

S. Božičević

NOVE JAME U SLOVENSKOM SPELEOLOŠKOM KATASTRU

U katastru speleoloških objekata Slovenije, koji se vodi u Institutu za raziskovanje jam Slovenije u Postojni, do sada je registrirano 3503 speleološka objekta. Svi registrirani objekti imaju remu, dužini, dubini, a uz svaki katastarski list priložen je i odgovarajući načrt objekta.

S. Božičević

NAJDUBLJA JAMA U ITALIJI

Na talijanskoj strani Kanina talijanski su speleolozi istraživali jamu Grotta Gortani u kojoj su dopriši do dubine od 882 m. Na taj je način do tada najdublja jama Italije (ponor Spluga della Preta) premašena za 7 m. Istraživanje nove najdublje jame Italije završilo je tragičnom smrću trojice speleologa, koje je odnijela snježna lava sa samog otvora jame. Unatoč dugotrajnom traženju organizirane ekipe spasavalaca i vojske, tijela stradalih speleologa nisu nadena.

S. Božičević

EKSURZIJA U AUSTRIJSKE LEDENE JAME

U organizaciji Društva za raziskovanje jam Slovenije u mjesecu kolovozu 1970. godine organizirana je poučna ekskurzija u austrijske ledene jame. U toku te ekskurzije speleolozi su se upoznali s izuzetnim ljepotama ledene pećine Eisriesenwelt u Tennengebirge kod Werfena i ledenu pećinom Dachsteineshöhlen kod Hallstata.

Članovi ekskurzije bili su gosti uprave jame kod Werfena, dok je jedna grupa speleologa, osim ledene pećine kod Halstata, obišla i Mamutsku pećinu Europe, koja je u neposrednoj blizini.

Do svih ledenių pećina posjetiocu su se uspeli iz doline postojecim uspijačama, a prenoćili su u visokogorskim hotelima i planinarskoj kući. Od zagrebačkih speleolozi na ovoj ekskurziji je sudjelovalo inž. geologije Srećko Božičević.

Dr Z. Poljak

PROSLAVA 60-GODIŠNICE DRUŠTVA ZA RAZISKOVANJE JAM SLOVENIJE

Slovenski speleolozi proslavili su 60 godina postojanja svojeg Društva i svoje djelatnosti. Proslava je održana u Ljubljani. Prijе same proslave poznati austrijski speleolog H. Trimmel održao je predavanje uz projekciju dijapoziativa o turističkim pećinama Austrije i o problemu njihove zaštite. U toku proslave podijeljena su priznanja dugogodišnjim aktivistima-speleolozima za njihov rad i za uspjehe u razvoju slovenske speleologije. Zlatne značke DZRS dobili su za dugogodišnji uspješni rad R. Gospodarić i T. Planina. Srebrne

značke dodijeljene su prof. dru H. Trimmelu, inž. S. Božičeviću i H. Franku iz Leichingena za dugogodišnju suradnju sa slovenskim speleolozima. Dodjeljivanje značke jednom zagrebačkom speleologu po prvi put se odaje priznanje za suradnju slovenskih i hrvatskih speleologa. U nastavku proslave održana je i prigodna speleološka izložba u auli Filozofskog fakulteta u Ljubljani. U Žiriju izložbe nalazio se i zagrebački speleolog S. Božičević. Na izložbi je postavljeno 152 fotografije od 10 autora iz Slovenije (u koloru i crno-bijeloj tehniči). Osim fotografija prikazan je na nekoliko panos grafički razvoj slovenske speleologije, uz historijski zanimljive stare nacrte, kao i neki najnoviji rezultati istraživanja. Drugi dan proslave bio je u Taborskoj jami kod Grosuplja, koju je posjetila veća grupa slovenskih speleologa i predstavnika lokalne vlasti. U posjeti Taborskoj Jami bila je i grupa speleologa iz Zagreba.

Dr Z. Poljak

ZBORNIK SPELEOLOŠKOG KONGRESA U SKOPLJU

Pred nekoliko dana primili smo prvi primjera štampanih materijala Petog jugoslavenskog speleološkog kongresa, koji je održan od 15.-20. IX 1968. u Skoplju i u Ohridu. Kako su na tom Kongresu sudjelovali u većem broju i zagrebački speleolozi-planinari, u jednom od narednih brojeva »Naših planina« dat ćemo prikaz ove knjige.

Dr Z. Poljak

PONOVO OTVORENA SPILJA VRANJAČA POD MOSOROM

U subotu 12. prosinca 1970. u prisustvu brojnih planinara, predstavnika turističkih i drugih organizacija, te građana Splita i okolnih mjesta ponovo je otvorena i rasvjetljena spilja Vranjača na sjeveroistočnim padinama Mosora. Ponovo otvaranje izvršeno je u povodu završetka radova na rasvjeti, koju spilja do sada nije imala. Spilju je, presjecanjem vrpe, otvorio potpredsjednik Skupštine općine Split Ivo Begić.

Tom prilikom, odati je priznanje svim radnim i drugim organizacijama i ustanovama, a posebno članovima splitskih planinarskih društava na trudu koji su uložili na uređenju i rasvjetljavanju spilje. Najzaslužnijim pojedincima podijeljene su zahvalnice i spomen-plakete.

Mještani okolnih mjesta, obučeni u narodne nošnje, poklonili su Ivi Begi jedne gusle, tikvu i dva para dugih vunenih čarapa, koje su sami opleli. Nakon toga, uz burne ovacije svih prisutnih, mještani su otpjevali i jednu narodnu pjesmu tipičnu za taj kraj.

Po presjecanju vrpe, prisutni su, uz objašnjenja stručnog vodiča, obišli oko 300 m dugu, lijepo uređenu i rasvjetljenu spilju.

Računa se da je Vranjača najveća i najljepša spilja u tom kraju. Zaista, ona je prirodni fenomen i prava turistička atrakcija sa svim spiljskim značajkama i oblicima. Nema sumnje, ona zaslužuje da je svi namjernici posjeti.

Pristup spilji moguć je iz više strana. Do nje se može doći i osobnim automobilom. U tom slučaju, najpodesniji prilaz je od Solina preko Klisa, sela Dugopolja i Punde u čijoj blizini se spilja nalazi. Spilja je otvorena svakog radnog dana od 9 do 12 i od 15 do 18, a nedjeljom od 9 do 16 sati.

D. P.

U pohode mrtvим drugovima

TOMISLAV BATINIĆ

Sarajevo

Nakon dobro poznate »Prenjske tragedije«, u kojoj su izgubili živote alpinisti Jajatović, Dilber i Stjepanović, Lupoglav na Prenju postao je poznat široj javnosti. Nakon tragedije sve je veći interes planinara da pohode ovu lijepu ali surovu planinu. Desetak kilometara nizvodno od mjesta Drežnice, na lijevoj obali Neretve, u Bijeloj počinje markirani put prema Lupoglavu.. Ovo je nova markacija, a markirali su je planinari u vrijeme traganja za nestalim alpinistima. Sve do sela Grabovčići uspon je dosta jak. To je u stvari brdska staza pogodna samo za ljudsku nogu i tovarnog konja. Za nešto više od dva sata stiže se na visoravan koja svojim južnim dijelom strmo pada ka Neretvi, a sjevernim i istočnim srasta u donje padine Prene. Grabovčići su tipično brdsko hercegovačko selo. I koliko god je ljut i opor kamen koji se na svakom koraku susreće u ovim predjelima, toliko je ugodna gostoljubivost ovog sela. Još nam je i sada u sjećanju pažnja mještana koji su nam ukazali u julu prilikom sahrane alpinista kada se preko stotinu planinara iz raznih krajeva Bosne Hercegovine, našlo ovdje na noćenju.

*

Prenoćili smo u domu prijatnog domaćina Rajka Lojpura. Na takvu prostodušnost i spremnost da nam pomogne, nismo odavno naišli. Saznali smo da je ovo područje naseљeno prije 400 godina, kada je prethodnik ovih seljana, bježeći iz Gabele ispred turskog jarma, našao utočište u ovim brdskim krajevima. Svi žitelji ovog sela, a ima ih oko deset »numera«, potiču od jednog prezimena — Lojpur.

Od tamnih oblaka, magle i prohladno vremena koje smo ostavili u Sarajevu, ovdje nema ni traga. Lijep, sunčan septembarski dan.

Iz sela put vodi markiranom stazom kroz šumicu, sa čestim serpentinama koje znatno umanjuju umor. Približavajući se području Barnog dola, nalazimo se već u velik u planinskom predjelu zvanom Galić Prenj. Susrećemo prve stočarske kolibe. Ljudi ovog kraja veoma su komunikativni. Slobodno vaspitaju ko ste, odakle ste, da li vam šta treba. Možda su danas i posebno raspoloženi jer vide da nosimo posmrtni vjenac, koji treba položimo na grobnicu naših drugova alpinista. U dane traganja za nestalim planinarkama dio mještana iz ovog sela je bio aktivno uključen u ispomoć ekipama spasavalaca.

U predjelu Barni do, nakon dva i po sati hoda od Grabovčića, mirno, šutljivo i poštovanjem obavljamo počast poginulim planinarima i polažemo vjenac PD »Energo invest«. Nakon trenutka počasti prepričavamo sve što znamo o tom nesretnom dogadaju. Vraćamo se u mislima na sam dan sahrane. Sjećamo se tih julskih dana...

Planinari iz Sarajeva prave vjenac od grana munjike ... U velikim grupama prisluži planinari Zenice, Mostara, Konjica ... Za vrijeme čina sahrane obuzimaju ih trenuci bola ... Pri čitanju posmrtnih slova brat poginulog Stjepanovića skače u ruku stavljaju izrezbareni štapić među alpinističkim konopice ...

Ove prizore doživljene baš ovdje, vjerojatno nikada nećemo zaboraviti.

Želja svih iz grupe je da se popnemo na Lupoglav, na posljednji osvojeni vrh trojice mladih alpinista, od kojih dva počivaju na njegovom podnožju.

Iz Barnog dola na vrh Lupoglava potrebno je nešto više od jedan sat hoda, naravno, u uvjetima pod kojima mi idemo — suh, sunčan i topao dan. Trud nam bijaš nagrađen divnim pogledom na veliki kompleks Prenja i okolne hercegovačke planine.

I još jedanput se sjetimo Jajatovića Dilbera i Stjepanovića.

ŽELITE LI I VI POMOĆI HRVATSKU EKSPEDICIJU NA GRÖNLAND?

Svoje priloge možete poslati priloženom čekovnom uplatnicom Planinarskom savezu Hrvatske, a u okviru svojih mogućnosti. Svaki darovatelj koji uplati 10 nd ili više, dobit će razglednicu s Grönlanda s potpisima svih sudionika ekspedicije i s posebnim žigom ekspedicije.

Molimo Vas da na čekovnoj uplatnici točno naznačite adresu na koju treba uputiti razglednicu.

Za alpiniste

HRVATSKI ALPINISTI SPREMAJU SE NA GRÖNLAND

Planinarski savez Hrvatske sa svojom Komisijom za alpinizam namjerava organizirati u ljetu ove godine alpinističku ekspediciju na istočni Grönland u neistraženo područje oko 150 km sjeverno od gradića Angmagssalikka. Cilj ekspedicije bit će usponi na još neosvojene vrhove. Glavni cilj je osvajanje glavnog vrha u tom području, Ingolfsjaelda, što bi bio veliki međunarodni uspjeh. Taj vrh su pokušali osvojiti u više navrata Englez i Švicarci, ali nisu uspjeli iz različitih objektivnih razloga i teškoća koje zahtijeva uspon na taj vrh.

Ideju za organiziranje ove ekspedicije dao je Dolfi Rotovnik, naš alpinist koji živi više godina u Kopenhagenu i koji je bio sudionik danske ekspedicije na Grönland 1968., a bit će sudionik i ove ekspedicije. Osim toga pribavio je vrlo korisne informacije, slike i skice tog područja kao i sva vještina ekspedicija koje su ranije bile u tom području.

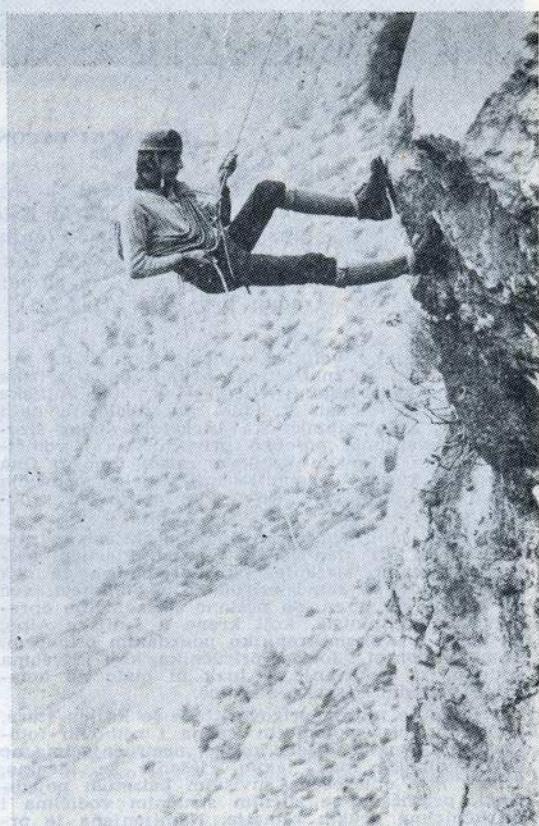
Ekspedicija će boraviti na Grönlandu u drugoj polovini srpnja i tokom kolovoza, budući da su u tom razdoblju klimatski uvjeti najpovoljniji. Po red standardnog osobnog i penjačkog materijala za visokogorsko penjanje, ekspedicija će imati i posebnu opremu prilagođenu specifičnim uvjetima Grönlanda, kao što su specijalne saonice, čamac za plovidbu po djelomično zaledenom fjordu, pušku za polarnе medvjedje, radio uredaj i slično.

Putovalo bi se avionom iz Kopenhagena do Angmagssalikka preko Sondre-Stromfjorda (zapadna obala Grönlanda), a dalje iznajmljenim brodom do Kangerdlugssuatsiaq fjorda, koji već ulazi u područje djelovanja ekspedicije. Kompletну opremu treba mjesec dana prije poslati brodom iz Kopenhagena do Angmagssalikka, kako bi stigla na vrijeme. S broda bi se alpinisti prebacili čamcem u unutrašnjost fjorda i ispod vrha Ingolfsjaelda postavili bazni logor odakle bi nakon rekognosciranja terena krenuli na uspon. Za kandidate su uzeti u obzir ponajbolji hrvatski penjači iz Zagreba, Splita i Rijeke od kojih će biti sastavljena ekipa od sedam alpinista. Treninzi su već u toku, a po red čistog penjanja, sprovadaju se i posebni treninzi za taj pothvat.

Organiziranje takve ekspedicije sadrži niz problema, među kojima je najveći nabava alpinističke opreme i finansijskih sredstava. Naime troškovi ekspedicije bit će oko 65.000 dinara, što prelazi mogućnosti planinarske organizacije.

Bila bi to prva prava alpinistička ekspedicija u dugogodišnjoj bogatoj tradiciji planinarstva u našoj Republici i neke vrste uvod u glavnu ekspediciju, koja će biti organizirana 1974. godine u jedno svjetsko velegorje povodom 100. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj.

Jerko Kirigin

»Apsajl«
Foto: Slaven Franić

ALPINISTIČKA ŠKOLA U SPLITU

Koncem prošle godine održana je u Splitu Alpinistička škola koju je uspješno završilo 16 polaznika od 26 prijavljenih. Škola je trajala dva mjeseca, a sastojala se od teoretske nastave (predavanja svakog petka) i praktičnih vježbi u stijenama Kozjaka, Mosora i Velebita. U okviru tečaja ispenjan je čak 101 smjer, među njima i teški smjerovi poput Mosoraškog i Brahmova u Aničku kuku. Voda škole bio je Vinko Maroević, a predavači i instruktori Stipe Božić, Tonči Sinović, Neno Čulić, Frane Donadini, Đorđe Radovniković, Ranko Njegovan, prof. Branko Bužančić i Mario Bone. U toku škole osjećao se nedostatak instruktora na vježbama, tako da je najveći teret pao na dvojicu članova, Stipu Božića i Tončija Sinovića. Završna vježba sastojala se od niza penjačkih uspona u Paklenici (Aniča kuk, Čuk, Zubac). Na kraju škole, uz malu svečanost, dobili su diplome sljedeći polaznici: Mario Ivanšević, Slaven Franić, Vinko Kuzmanić, Ante Bedalov, Mira Marković, Jadranka Grželj, Ante Pranić, Tomislav Gabelić, Ante Božić, Gojko Boraska, Boris Širišević, Davor Urlić, Ivo Kaštelančić, Neven Bubalo, Damir Radman i Mićo Slišković.

Slaven Franić

»PENJACKI USPONI U ZAPADNIM JULIJSKIM ALPAMA«

»Plezalni vzponi — vzhodne Julisce Alpe«, Ljubljana 1970. Uredili: Tomaž Banovec, Mitja Kilar, Jože Munda i Franci Savenc. Izdavač: Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9. Tisk: Tiskarna PTT Ljubljana. Stranica 318, fotografija na papiru za umjetni tisak 58, na slovenskem jeziku. Cijena 65,00 nd (uplata čekom na račun broj NB 501-8-5/1). Naklada 1500 primjeraka.

Očekivana s velikim nestripljenjem i, da bude istreni, sa znatiteljom, ovih je dana iz tiska knjiga »Plezalni vzponi — vzhodne Julisce Alpe«. I da odmah kažemo, nadmašila je naša nadanja. Naša alpinistička literatura, tako siromašna izdanjima, posebno priručnicima i vodičima, dobila je ovom knjigom zaista mnogo. Ona je veliki korak u popunjavanju bijelog područja alpinističke literature, koje je s nepravom zapostavljeno.

Knjiga je opremljena veoma praktično, a nije zanemaren niti njen estetski izgled. Plastični ovitak je idealno rješenje, koje pretendira da ova knjiga bude ne samo priručnik u biblioteci, već da se nosi na teren, da postane sastavni dio opreme svakog alpinista, koji kreće u Julisce Alpe, da bude u svakom trenutku pouzdanim osloncem. Tome pridonosi i format priručnika, koji je veoma podesan za rukovanje, a ipak ni malo ne umanjuje vrijednost svake stranice.

Netko će možda prigovoriti da je knjiga štura, jer osim opisa pojedinih uspona i njihovih fotografija u drugom dijelu knjige, nestručnjacima ne govori mnogo. Ipak, takvo rješenje je idealno, knjiga nije opterećena suvišnim balastom pojedinstvenosti, približava se sličnim stručnim vodičima i priručnicima drugih zemalja. Namijenjena je prvenstveno penjačima, a tek onda znatiteljcima i svim ostalim planinarkama.

Uravnoteženost tekstova je provedena konsekventno, dati su ukratko svi potrebni podaci, počevši od prvih penjača, pa preko dostupa i opisa uspona, sve do primjedbi. Fotografije su zaista izvrsne, uravnotežene, niti jedna ne zaostaje kva-

litetom, pa su izvanredna ilustracija koj opisima uspona i njihova pouzdanicu.

Nakon uvodnika slijedi zanimljivo poglavlje »Ocenjivanje penjačkih uspona« u kojem su objašnjene ocjene težine uspona, pa će, osim penjačima, kojima može odlično poslužiti prilikom vrednovanja novih uspona, ovo poglavlje interesirati i sve planinare, jer će im ocjene tako biti mnogo jasnije, a s tim i slika težine uspona. Posebno valja istaći poredbenu tabelu težine uspona, kojom i alpinisti i planinari mogu dobiti približnu sliku težine uspona. Ona se primjenjuje u svim alpinističkim priručnicima i vodičima, pa je tako i tu postignuta zavidna razina svjetske alpinističke literature. Paralela je veoma sretno povučena između Julijskih Alpi, dakle područja koje obrađuje ovaj priručnik, te Kamniških ili Savinjskih Alpi, Paklenice, Dolomita i Wilder Kaisera, dakle, mogućnost komparacije zaista je velika.

Snalaženje u priručniku je olakšano dijeljenjem na područja i šiframa za svaki uspon i predio, pa je i tu ovaj priručnik na razini svjetskih alpinističkih priručnika.

Svim autorima i urednicima, svima koji su se založili kod tiskanja, a posebno Planinskoj zvezi Slovenije, može se kazati samo jedno veliko hvala, jer su nas ovim izdanjem mnogo zadužili. Nadamo se da priručnik neće ostati osamljeni pokušaj, već da će biti samo prvi korak u kontinuiranoj djelatnosti za kojom se osjeća potreba.

Izvanredna knjiga, vrijedna pažnje i zanimanja, trebala bi postati sastavnim dijelom opreme svakog alpinista kod nas!

Dražen Jakčin

FRITZ SCHMITT: OPASNOSTI U PLANINAMA

Fritz Schmitt: »Nevarnosti v gorah« (originalni naslov: »Alpine Gefahren«). Preveo s njemačkog na slovenski Franc Vogelnik. Uredili Danilo Skerbinek i Peter Soklič. Izdanje Mladinske komisije pri Planinski zvezi Slovenije, Ljubljana 1970. Broširano, džepni format, 46 stranica, 10 slika (autori fotografija: Vida Strašek i Vasja Doberlet). Cijena 2 dinara. Naručuje se kod izdavača (adresa: 61000 Ljubljana, Dvoržakova 9).

U vrlo ukusnoj grafičkoj opremi i u prikladnom malom formatu dobili smo prijevod na slovenski Schmitt-ove »Alpine Gefahren«. Nastavili li Mladinska komisija pri PZS ovakvim radom: tj. izdavanjem priručnika za odgoj mladih planinara, onda bismo uskoro mogli raspolažati s neophodnom knjižicom koja bi korisno poslužila ne samo mladima već svim planinarima.

Gradivo je sistematizirano i raspoređeno tako pregledno da korisno može poslužiti pri sastavljanju programa za planinarske škole. Posebno treba prevodioču upisati u dobro što je originalu dodao tabelu temperatura u poglavljiju o hladnoći.

Sve su opasnosti grupirane u četiri osnovne skupine koje su opet, svaka za sebe, obradene u posebnim poglavljima. Svako poglavlje ima tri dijela: glavni tekst gdje je problem objašnjen i razrađen (dakako, uvijek u okvirima knjizice od svega 46 stranica), zatim je naveden jedan ili više primjera koji svojom istinitošću potvrđuju teoretska razmatranja. Pored objašnjenja i primjera dane su i praktične upute.

Ovaj kratak osvrt ne pretendira na stručnu ocjenu (sâm autor je garancija stručnosti), već mu je želja da planinarskoj javnosti skrene pažnju na knjižicu bez koje se ne može.

Stanislav Gilić

M. KAMENAROVIĆ: VODIČ PO RISNJAKU

Od četiri nacionalna parka u SR Hrvatskoj samo je o Plitvičkim jezerima štampan vodič. Prošle godine je i uprava nacionalnog parka Risnjak odlučila da izda vodič po svom terenu i taj posao povjerila prof. Marinki Kamenarović, biologu iz Republičkog zavoda za zaštitu prirode u Zagrebu. Autorica je na stručno-popularni način prikazala sve bitne prirodne značajke ovog zanimljivog planinskog sklopa, a u drugom dijelu, u obliku vodiča, dala praktične informacije o prilazu, obilasku i mogućnostima smještaja, kod čega je istaknuto mjesto dobio naš planinarski dom. Vodič je ilustriran s 15 fotografija, 3 geografske skice u tekstu i jednom preklopnom kartom mjerila 1:100.000 u prilogu. Knjižica je u svojoj namjeni posve uspјela, a naročito treba istaknuti njenu grafičku opremu i papir za umjetni tisk na kojem je štampana. Za one čitaoca koji žele više podataka i precizniju geografsku kartu Risnjaka, još uvijek je nezamjenjiva planinarska karta Risnjaka štampana u pet boja koju je izdao planinarski savez Hrvatske 1952. godine, s popratnim tekstom u posebnoj brošuri (cijena 2,00 dinara). Novi vodič ima 50 stranica i naslovnu stranicu u boji. Može se nabaviti uz cijenu od 5 dinara u Republičkom zavodu za zaštitu prirode, 41000 Zagreb, Ilica 44.

Dr Z. P.

Orijentacijski sport

VIII PLANINARSKO ORIENTACIONO PRVENSTVO PSJ

U subotu i nedjelju dne 10. i 11. X 1970. g. održano je na Jastrepicu iznad Kruševca VIII planinarsko orijentaciono natjecanje za prvenstvo Planinarskog saveza Jugoslavije. Na natjecanju su sudjelovale po tri ekipe iz svih republičkih saveza (iz Crne Gore 2 ekipe), te jedna ekipa iz AP Kosova. Organizator natjecanja bio je PS Srbije i PD »Jastrebac« iz Kruševca.

Natjecanje je bilo dvodnevno, prvi dan staza je imala 5 kontrolnih točaka, a trebalo ju je prijeći za 6 sati. Drugi dan bile su svega 3 kontrole i stazu je trebalo prijeći za 3 sata. Između prvog i drugog dana ekipe su noćile na terenu koristeći opremu (šatore, spavaće vreće itd.) koju su nosili sa sobom. Teren na kojem se natjecanje odvijalo je sunčav, ispresjecan dolinama i grebenima i kao takav idealan za natjecanje. Staza nije bila orijentacijski teška, čemu je pridonijelo i vrlo lijepo vrijeme oba dana.

Na jednoj etapi članovi ekipe pojedinačno su rješavali orijentacijski zadatka (samostalno kretanje na terenu i pronaalaženje KT). Osim orijentacijskih zadataka, članovi ekipa rješavali su pojedinačno test-pitanja iz prve pomoći što je također ulazio u bodovanje.

Prvoplasirane ekipe i njihovi članovi primili su priznanja i vrijedne nagrade (satovi, veste i tranzistori). Plasman ekipa je slijedeći:

Prvaci Jugoslavije u orijentaciji 1970. godine: Cedo Gross, Zvonko Burić i Milan Grašovac (ekipa »Zagreb« I)

Za najuspješniji republički savez proglašen je Planinarski savez Bosne i Hercegovine, jer su ekipe PS BiH zauzele drugo osmo i deveto mjesto. Za vrijeme i nakon natjecanja stavljen je niz primjedbi na sistem i Pravilnik natjecanja, preciznost karata i precizno lociranje kontrolnih točaka.

REPUBLIČKO ORIJENTACIONO NATJECANJE U CRNOJ GORI

Dvanaesto republičko natjecanje iz orijentacije u Crnoj Gori održano je u nedjelju i ponedjeljak 6. i 7. septembra 1970. godine na padinama Vojnika i Javornika. Na startu se našlo 15 ekipa iz 8 društava, od čega 7 ekipa iz Nikšića. Staza je bila dugačka 25 km. Natjecalo se u nekoliko disciplina: kretanju pomoći azimuta, testa iz gorske službe spasavanja i prve pomoći.

Već na prvoj kontrolnoj tački bilo je jasno da najviše izgleda ima ekipa Zdravka Vujičića iz Nikšića. Ona je pobijedila s vremenom 5,01 sati. Drugoplasirana ekipa Steve Vujičića imala je isto vrijeme, ali više kaznenih bodova. Njen voda je proslavio tom prilikom mali sportski jubilee: deseto sudjelovanje u republičkom prvenstvu. Najveće iznenadenje je priredilo radničko-sportsko društvo »Čelik« iz Nikšića koje je zauzel treće mjesto. Pokrovitelj prvenstva, Skupština općine Nikšić, nagradila je članove prvih triju ekipa ručnim satovima, a pobjednike i peharom te planinarskom opremom. Organizacija je bila besprekorna. Prve tri ekipe su se kvalificirale za prvenstvo Planinarskog saveza Jugoslavije.

Milan Radović

Društvo	Mjesto	Savez	Kaz. bod.
1 »Zagreb 1«	Zagreb	Hrvatska	0
2 »Jahorina II«	Sarajevo	BiH	12
3 »Celic«	Smederevo	Srbija	33
4 »Avala«	Beograd	Srbija	100
5 »Elema«	Skopje	Makedonija	108
6 »Velenje«	Velenje	Slovenija	46
7 »Javorak I«	Nikšić	Crna Gora	57
8 »Jahorina I«	Sarajevo	BiH	59
9 »Bukovik«	Sarajevo	BiH	98
10 »Zlatovrv«	Prijepl	Makedonija	98
11 »Rušec«	Ruše	Slovenija	0
12 »Laško«	Laško	Slovenija	62

PLANINARSKO SLAVLJE NA RAVNOJ PLANINI KOD SARAJEVA

PD »Tekstilac« iz Sarajeva održalo je uoči Dana Republike drugarsko veče na stijenama zvanična Zdrijelo, na Ravnoj planini. U čast proslave zapaljena je i velika vatra. Na sami Dan Republike ovdje je pri planinarskom domu »Tekstilca« održana i mala svečanost u povodu elektrifikacije doma i uvođenja vodovoda. Tom prilikom pohvaljeno je 12 članova ovog društva i četiri člana PD »Željezničar« iz Sarajeva za doprinos i pomoć koju su pružili oko uređenja doma. Naročito je ovom prilikom pohvaljen kolektiv tvornice čarapa »Ključ«, koji je do sada pokazao najviše razumijevanja za izgradnju doma i sa svojim članovima najviše sudjelovao u ovoj akciji. Steta je da viši planinarski forumi nisu ovoj akciji pružili ni moralnu ni materijalnu pomoć.

Mirko Dobrijević

DVIJE GODIŠNICE PLANINARSTVA U GOSPIĆU

U unapisanoj kronici Planinarskog društva iz Gospicu godine 1940. i 1950. zauzimaju značajno mjesto. Godine 1940., točnije 9. rujna te godine izgorio je Gojtanov dom na Visočici. O tome piše Hrvatski planinar broj 10/1940. slijedeće:

»Premda živimo u vremenu, kada jedna vijest natkriljuje drugu i kad se iz dana u dan dogadaji međusobno natječu, uza sve to svakog je našeg planinara duboko potresla vijest o požaru »Gojtanova doma« na Visočici (1619 m) na Velebitu. Minulo je već 11 godina, od kada je taj dom otvoren. To se vrijeme naročito odlikuje pionirskim radom na Velebitu, gdje danas imademo već čitav niz planinarskih kuća, skloništa i domova. Velebit je u tom razdoblju postao omiljenim izletištem za sve veći krug naročitih prijatelja te planine, koji onamo opetovano zaala i uvijek otkrivaju nove čare i kratos. I dalje: »Medutim i sadana nesreća od 9. rujna o. g. neće ugasić životnu snagu Hrvatskog planinarskog društva i podružnice HPD Visočica, koju je usadio naš zaslужni član pok. drug Gojtan na Visočici, jer su aglinski planinari iz Gospicu, čim su saznali za tu nesreću, odmah pokrenuli akciju za novu gradnju Gojtanova doma.«

Još i danas se medu planinarama Like spominju razlozi koji bi mogli biti uzrok tom požaru doma. Ima nekoliko verzija, no ni jedna nije dokazana, ali ču ih spomenuti. Prva verzija jest da je dom izgorio od slučajnog požara koji je nastao do neugašene vatre štednjaka ili peći. Požar je primjećen 9. rujna ujutro kada je opažen dim i taj dan se uzima kao dan požara. Pretpostavlja se da je netko boravio u domu u nedjelju 8. rujna i da je dom izgorio te noći. Medutim ne zna se pouzdano tko je tih dana dolazio u dom s ličke strane, možda je bio netko s primorske strane ili u prolazu dužinskom stazom Velebita.

Druga verzija je više političkog karaktera. Jedni tvrde da je u domu trebala biti smještena tajna ustaška radiostanica koju su tamo trebali smjestiti emigranti iz Italije. To se nekako doznao pa su zato dom zapalile kriomici vlasti stare Jugoslavije. Poznati gospički planinar Stevo O. tvrdi da on pozna čovjeka porijeklom iz Divosela koji je došao iz Beograda zapaliti dom, jer je već onda naslućivao da bi fašisti mogli okupirati zemlju i onda se služiti domom.

Posljednja verzija je najvjerojatnija, ali za nju nitko ne želi tražiti dokaze, da ne bi doživio neugodnosti od eventualno živih palitelja. Izgleda da su dom opljačkali neki ljudi s podnožja Velebita i požarom htjeli prikriti svoje nedjelo. O tome bi svakako više znao pokojni čuvan doma, veoma popularni i poznati Đurica Vučićević iz Divosela, ali je on umro prije nekoliko godina. Službeno nije ništa izjavio o tome, a njegovi sinovi ni danas ne žele o tome govoriti.

Dom je obnovljen i otvoren 16. rujna 1962. godine po istom nacrtu i na istom mjestu, pa nezgoda iz 1940. godine ostaje i dalje tajna u historiji planinarstva Like.

Druga važna godišnjica jest obnova rada planinarskog društva u Gospicu. Dana 3. ožujka 1950. osnovano je PD »Visočica« kao nasljednik planinarske tradicije koju je od 1898. do Drugog svjetskog rata održavala podružnica HPD. Agilini planinari Nuskern, Kosović, Stanić, Cop i ostali kao najvažniji zadatci učeli su obnovu doma na Visočici. Kako je dom bio bez zvaničnog imena to mu je 10. kolovoza 1969. malom svečanosti opet dano ime »Gojtanov dom«, po bivšem predsjedniku podružnice u Gospicu od 1912. do 1937. godine. Uostalom, Ličani su i stari i obnovljeni dom oduvijek tako nazivali.

Ante Rukavina

TRANSVERZALA TRIJU POKRAJINA

U jesen 1969. godine na poziv goričke sekcije CAI sreli su se predstavnici planinarskih saveza Furlanije, Koruške i Slovenije na svom petom prijateljskom susretu. Između ostalog na tom sastanku bio je prihvaćen prijedlog o transverzali triju pokrajina, koja bi još više povezala njihove planinarske usponima na najznačajnije vrhove u tom graničnom području. Tom prilikom je zaključeno da će predstavnici triju pokrajina do svog idućeg redovnog susreta proučiti i pripremiti sve potrebno za osnivanje i organizaciju te transverzale.

17. listopada 1970. na poziv Planinske zvezne Slovenske usudjeno je šesti tradicionalni prijateljski sastanak planinarskih saveza Furlanije, Koruške i Slovenije u Ljubljani. Nakon razgledanja planinarske izložbe fotografija, razgovora o zaštiti prirode i posjeti turističkom području Velike planine, predstavnici triju pokrajina nastavili su razgovore o osnivanju zajedničke transverzale. Za tehničku izvedbu ove zamisli, koja je u diskusiji načelno prihvaćena, predložena je zajednička komisija u koju je u ime PZS ušao Stanko Kos, članik komisije za gorske puteve pri PZS. Kod ove transverzale došlo bi u obzir oko tridesetak više i manje poznatih vrhova u Furlaniji, Koruškoj i Sloveniji, na koje je uspon moguć bez korištenja užeta, ali je ipak potrebna planinarska izvježbanost. Tko osvoji svih trideset vrhova i to dokaže žigovima utisnutim u jedinstvenu knjižicu, dobio bi odgovarajuću, za tu svrhu novo izradenu značku.

Slijedeći sastanak triju pokrajinskih saveza održat će se na poziv dr. Kurta Dellischha iz Celovca u planinarskoj kući OAV-a u Nassfeldu. Ljubiteljima planinarskih transverzala ne preostaje drugo nego da sačekaju i idući sastanak, kako bi saznali nešto konkretnije o realizaciji tog interesantnog i jedinstvenog prijedloga.

Ivo Ott

SUSRET PLANINARA DALMACIJE NA PROMINI

U nedjelju 15. novembra 1970. u organizaciji PD »Promina« iz Drniša, održan je susret planinara Dalmacije. Susret je održan u planinarskom skloništu » Dolac na Promini ». Ovaj susret bio je predviđen planom »Kalendar zajedničkih akacija planinarske organizacije Dalmatinске regije«, koji je donio Planinarski odbor Dalmacije u Splitu još početkom godine. Prisustvovalo mu je preko stotinu planinara i omladinice iz mnogih društava Dalmacije: »Mosor« i »Splita« iz Splita, »Paklenice« iz Zadra, »Promine« iz Drniša i dr.

Susret je održan bez prethodno utvrđenog programa i ceremonije, ali uz veliku susretljivost i puno angažiranje društva-domaćina da boravak u svom skromnom, ali pristojno uredenom skloništu učini što ugodnijim.

Susret je bio veoma efektan i koristan s aspektom međusobnog upoznavanja, zbljžavanja i izmjene iskustava u radu, a posebno s aspekta još većeg oživljavanja planinarstva u tom kraju. Osim toga, organiziran je zajednički uspon na najviši vrh Promine Cavnovku (1148 m), a u povratku održan je promemorij na mjestu gdje je 12. 10. 1958. g. umro jedan planinar — član više splitskih planinarskih društava, Ante Deanović iz Splita, kome je svojevremeno na ovom mjestu PD »Split« postavilo i spomen ploču.

Slijedeći sastanak planinarskih društava Dalmacije zakazan je, u organizaciji PD »Mosor« iz Splita u povodu završetka rasvjetljavanja jame »Vranjače« na Mosoru.

D. P.

Rad Izvršnog odbora Planinarskog saveza Hrvatske u 1970. godini

DRUŠTVA. U protekloj godini na teritoriju SR Hrvatske registrirano je 68 planinarskih društava od kojih velika većina aktivno radi. Unazad 2–3 godine manji broj društava i to: »Dubrovnik«, »Strmac«, »Svilaja«, »Ekonomist«, »Borak« i »Budanji« nisu podigla članske markice, a samo za 1969. g. nisu podigla markice još slijedeća društva: »Cesograd«, »Trakoščan«, »Jelengrad«, »Rajinac« i »Dinara«. Izvršni odbor i regionalni savezi u kontaktu su sa navedenim društvima radi oživljavanja rada. Neka od njih ipak aktivno rade, čak i upravljaju s objektima, pa začinju konstatacija da nisu podigla markice. U toku godine osnovano je novo planinarsko društvo »Gromovača« u Otočcu, a ponovno je oživjelo i registrirano planinarsko društvo »Zavižan« u Senju.

ČLANSTVO. Prema evidenciji markica podignutih do konca godine broj članova u 1970. g. iznosi 18310 od čega redovnih 10706, omladinskih 3943 i podmlatka 3661. U odnosu na broj članova u isto vrijeme prošle godine (1969. g. 17624) došlo je do manjeg porasta, međutim konačan broj članova za 1970. g. bit će poznat tek polovinom januara 1971. po povratku i konačnom obraćenju markica. Vjerovatno taj broj neće biti manji od broja članova u prošloj godini.

REGIONALNI ODBORI. Na području SRH djeluje pet regionalnih odbora i to: Planinarski odbor Zagreba, Savjet zagorskog planinarskog puta, Planinarski odbor Slavonije, Općinski planinarski savez Rijeka i Općinski planinarski savez Split.

Svi odbori pokazali su veliku aktivnost na koordinaciji rada društava i organizaciji zajedničkih akcija, a neki i na realizaciji finansijskih sredstava za akcije i investicije.

GLAVNI ODBOR održao je u protekloj godini jednu sjednicu. Na dnevnom redu nalazila su se organizaciona pitanja, kadrovske promjene, izvještaj o radu Izvršnog odbora, bilanca PSH za 1969. g., finansijski plan PSH za 1970. g., pitanje Tomislavovog doma, usvajanje pravilnika GSS PSH, uspostavljanje transverzale »Kroz planine SRH«, izdavanje vodiča »Po planinama SRH«, izrada »plaketa PSH« i drugo.

IZVRŠNI ODBOR održao je u protekloj godini 18 sjednica na kojima su rješavana pitanja stručnog rada komisija PSH, organizaciona, finansijska i gospodarska pitanja, dodjela priznanja, izdavačka djelatnost, uspostavljanje transverzale »Po planinama SRH«, organizacija alpinističke ekspedicije PSH u 1971. g. itd. Osim toga Izvršni odbor je u zajednici s komisijama započeo pripremati materijale za IX redovnu skupštinu PSH koja bi se prema planu trebala održati 7. III 1971. g. u Zagrebu.

Još jedan skupštinski zaključak uspješno je proveden u toku godine, a to je priprema i otvorenje transverzale »Po planinama SR Hrvatske«. Otvorene transverzale održano je 4. VII 1970. g. pri planinarskom domu na Oštrcu. Do danas je izdano 387 dnevnika, a cijelu transverzalu obišao je samo Alfred Hlebec, član PD »Zagreb-matica«.

Izvršni odbor i u toku ove godine vodio je brigu o »Velebitskom planinarskom putu«. Do sada je prodano 480 dnevnika i izdano 126 značaka.

Na temelju zaključka Glavnog odbora u Izvršni odbor kooptirani su slijedeći članovi:

- inž. Milovan Dlouhy za predsjednika Gospodarske komisije umjesto Stanka Hudoletnjaka, koji je ostao član I. O. kao predsjednik Planinarskog odbora Zagreba;
- Tonka Abrus-Žic kao predsjednik Komisije za međunarodne veze;
- Ivo Kraljeta bez posebnog zaduženja umjesto Dure Blahe.

Nakon ostavke potpredsjednika PSH Petra Lučić-Rokija, a na temelju zaključka Glavnog odbora, dužnost potpredsjednika vrši do naredne skupštine PSH dr Željko Poljak.

Članovi I. O. kontaktirali su s društvima, regionalnim odborima, PSJ, republičkim planinarskim savezima, Savezom za fizičku kulturu SRH te drugim društveno-političkim i sportskim organizacijama. U toku godine uspostavljena je tješnja suradnja sa Sekretarijatom za narodnu odbranu SRH, a ta suradnja očitovala se i u dobivanju finansijske pomoći za određene akcije u iznosu od 20.000 dinara. Posebno još treba naglasiti vrlo dobru suradnju sa PS BiH koja se u ovoj godini očitovala u zajedničkoj organizaciji Izložbe planinarske fotografije, sastanku članova IO PSH i predsjedništva PS BiH koji je održan u Gorskom kotaru 6. i 7. VI 1970. dogovorima oko izдавanja časopisa »Naše planine« itd.

GOSPODARSKA KOMISIJA je vodila brigu i poslove oko uređenja objekata sa kojima direktno upravlja PSH. Dom na Risnjaku pokriven je limom i na taj način za duži period riješen je problem krova, koji je dosad svake godine stradavao uslijed nevremena. Pripremljen je načrt za uređenje sanitarnog čvora, šančka i još nekih detalja u planinarskom domu u Tuku. Uvedena je električna instalacija u sklonište na Baškim Oštarijama, napravljen je iskop i naručeno uvođenje vodova, i uredena i popunjena inventarom još jedna prostorija u skloništu, tako da sada sklonište ima 16 kreveta.

Tokom mjeseca jula i augusta dežurali su u domu na Štirovečkim omladinци PD »Japetić«, koji su tokom ta dva mjeseca uredivali dom, primali planinare i prodavali najosnovnije prehrambene articlike. Na ovaj način postignuta je dvostruka korist: desetak planinara omladinaca uz upoznavanje i boravak na Velebitu uredili su dom i omogućili posjetiocima ugodan boravak u domu, koji je u sezoni uvijek bio pravljivan i zbog nekulture pojedinih posjetilaca uvijek u neurednom stanju.

Rad Komisije bio je prilično ograničen zbog nedostatka finansijskih sredstava. Da nije dao dotaciju SFKH, veći radovi uopće ne bi mogli biti izvedeni. Sredstva dobivena od dijela članarine i uplate od 2% (najveći dio uplatio je Tomislavov dom) jedva da dostaju samo za najnužnije potrebe (osiguranja, plaća domara na Risnjaku, izdaci oko popune skloništa sitnim inventarom itd.), tako da o nužnim većim zahvatima ne može biti ni govor. U današnjim uvjetima financiranja, IO PSH nije više u stanju da sam održava desetak objekata i nesumnjivo će predstojeca skupština PSH morati naći rješenje. Odgovornost i teret održavanja ovih najpasivnijih, ali ujedno i najplaninarskih objekata, treba da snosi cijela organizacija.

Nakon potpisivanja ugovora sa Ugostiteljskim poduzećem »Zagreb« koncem 1969. g. o prodaji Tomislavova doma i dalje su nastavljeni intenzivni dogovori sa kupcem radi pronađenja najboljeg načina rješavanja pojedinih problema. Obziru na koncepcije UP »Zagreb« koje želi izgradnjom novog Tomislavovog doma i još nekih objekata, Sljeme približiti građanima Zagreba, planinarima, skijašima i svim ljubiteljima prirode, a na toj realizaciji opravdano očekuje i punu podršku planinarske organizacije, PSH je uvijek u granicama svojih mogućnosti nastojao tvoj pomoći i pružiti.

Zbog raznih administrativnih teškoća na koje nalazi UP »Zagreb« u realizaciji svoje koncepcije Tomislavovog doma, PSH je domom upravljao sve do 1. XI 1970., kada je izvršena primopredaja. Kako rušenja postojećeg doma i gradnje novog zbog već spomenutih teškoća neće biti prije proljeća 1972., a njegovo eventualno zatvaranje izazvalo bi veliki revolt, UP »Zagreb« je bilo prisiljeno izvršiti najnužniji popravak u vrijednosti od 110.000 dinara. Da bi mogli privremeno dalje poslovati, zamolili su PSH da im ostavi na korištenje inventar, što je i učinjeno. Prema dodatnom sporazumu UP »Zagreb« dali smo na korištenje krupni inventar do 1. V 1972. g. uz otpлатu amortizacije i povrat u ispravnom stanju. Cjelokupni sítini inventar UP »Zagreb« je otkupio, a roba na skladistu preuzeta je po nabavnoj vrijednosti. Navedenim sporazumom preuzet je i cjelokupni personal (osim šefa računovodstva Alfreda Hlebeca koji radi na likvidaciji doma). U toku su razmatrana o eventualnom otkupu krupnog inventara što bi se realiziralo, ukoliko bi bilo finansijski povoljnije za PSH.

Do sada je UP »Zagreb« isplatio iznos od dinara 350.000, što je odmah zaključkom IO PSH oručeno, a ostatak do ugovorenne svote od 600.000 bit će prema ugovoru uplaćen po završetku godine, odnosno po završnom računu.

Zbog propusta dosadašnjih uprava PSH, Tomislavov dom nije bio uopće uknjižen u zemljische knjige, što je prouzrokovalo niz neprilik. PSH je sudskim putem morao dokazivati prava vlasništva, što je za samu zgradu i okoliš provedeno, a u toku je još proces za dvije pripadajuće parcele zemljišta.

Odluku o namjeni i utrošku sredstava Tomislavova doma (oko 1.000.000 dinara) treba donijeti predstojeća skupština PSH.

KOMISIJA ZA PROPAGANDU je organizirala ovogodišnju izložbu planinarske fotografije PSH i PS BiH (iduće godine organizator je PS BiH) koja je u potpunosti uspjela. Prispjelo je ukupno 243 fotografije (42 autora s teritorija SRH, SR BiH i SR Srbije), od kojih je izloženo 60.

Za planinarsku propagandu posebno su značajne redovne planinarske rubrike u »Vjesniku« i lokalnim listovima te redovni prilozi u tjedniku »Vikend« i u emisiji »U 8 na vikend« koja je na programu Radio Zagreba subotom. U okviru komisije djeluje i planinarska knjižnica koja je u toku godine popunjena nizom novih knjiga. Pripremljeno je i izdanje knjige »Vodič po planinama SRH« (u okviru akcije PSJ za izdavanje vodiča po planinama Jugoslavije). Osigurana su i sredstva, ali do izdavanja u toku godine nije došlo zbog zauzetosti autora.

»NAŠE PLANINE« izlaze redovno u 6 dvobroja godišnje u tiraži od 2100 primjeraka. Osjetna poboljšanja nije moguće sprovesti zbog nedostatka finansijskih sredstava. Uredne preplatnici redakcija je nagradila poklon-edicijom, što će i u budućnosti nastojati sprovesti. Suradnja s PS BiH odvija se u skladu međusobnih dogovora.

KOMISIJA ZA OMLADINU je organizirala omladinski planinarski pohod PSJ od 4–6. IX 1970. g. na potoku Jasenak–Bijele stijene–Tuk-Petehovac. Na pohodu je sudjelovalo 108 omladinača iz svih republika (od toga iz Hrvatske 47), te brojni gosti i predstavnici društvenopolitičkih organizacija. Komisija je organizirala odlazak pionira planinara iz Hrvatske na smotru planinara pionira PSJ koja je održana na Pokljuki od 28–31. VII 1970. g. Začudjuće nezainteresiranost društava (posebno iz Zagreba) za sudjelovanje na ovoj smotri (svi troškovi su bili plaćeni), tako da je umjesto predviđenih 50, sudjelovalo svega 25 pionira iz Hrvatske.

KOMISIJA ZA ALPINIZAM. I ove godine alpinistička sezona bila je uspješna, organizirani su penjački logori u Paklenici (AO PD »Mosor«), u Vratima (AO PDS »Velebit«), te u Chamonix-u na kojem je sudjelovalo 6 alpinista. Dva alpinista upućena su u alpinističku školu Fritza Moravca na Moserboden u Austriji. Na temelju zaključka IO PSH Komisija je pripremila elaborat za hrvatsku alpinističku ekspediciju PSH u 1971. g. na Grönland. Ova ekspedicija uklapa se u program priprema za alpinističku ekspediciju PSH 1974. g. (jedno od velegorja svijeta) u okviru proslave 100-te obljetnice planinarske organizacije u Hrvatskoj. Na temelju elaborata, Komisija dalje intenzivno radi na realizaciji.

KOMISIJA ZA GSS je organizirala proslavu 20-godišnjice osnutka Gorske službe spasavanja u Hrvatskoj koja je održana na Ravnoj Gori. Tom prilikom uručene su spomenice i značke svim spašavacima koji su radili u GSS u toku proteklih godina. Komisija je u toku godine pripremila novi pravilnik GSS PSH, organizirala republički tečaj na Kleku, osnovala stanicu GSS u Sl. Požegi, inicirala reorganizaciju stанице GSS na Rijeci, sudjelovala na sastancima koordinacione komisije za GSS PSJ na Rajcu, Kranju i Zagrebu.

KOMISIJA ZA SPELEOLOGIJU je organizirala proslavu 20-godišnjice organiziranog speleološkog rada u okviru PSH i tom prilikom uručila 36-oričić speleologa značke. Tokom godine organizirani su ispitni za zvanje »speleolog«, izvršen je popravak »Horvatovih stuba« na Sljemenu za što je sredstva odobrio POZ, te organizirana škola za speleološki odsjek PD »Platak« iz Rijeke.

KOMISIJA ZA VODIČE nije u toku godine pokazala veću aktivnost zbog sprječenosti njezinog predsjednika.

KOMISIJA ZA ORIJENTACIJU je organizirala »Ligu orijentacionih natjecanja« i »Ligu pojedičnih orijentacionih natjecanja«, no nažalost lige nisu dale očekivane rezultate zbog loše organizacije pojedinih natjecanja i slabog odaziva natjecatelja. Pokrenuta je anketa preko društava i regionalnih odbora o razlozima takvog stanja te prijedloga koji bi mogli unaprijediti ovu za planinare vrlo korisnu djelatnost, ali na žalost odaziv društava i odbora bio je gotovo nikakav.

U zajednici sa PD »Omanovac« organizirano je »Orijentaciono natjecanje PSH« na Psunju. Tri propovlaširane ekipe iz lige sudjelovale su na VIII saveznom orijentacionom natjecanju koje je održano na Jastrepцу u SR Srbiji. Ekipa PD »Zagreb-matica« pod vodstvom Cede Grossa osvojila je prvo mjesto, dok je druga ekipa PD »Zagreb-matica« i ekipa PD »Vihor« diskvalificirana zbog prekoračenja zadanog vremena.

KOMISIJA ZA DODJELU PRIZNANJA je kao i svake godine obavila prilično obiman posao oko dodjele priznanja predloženim članovima. Znatnu potesku komisiji pričinjavali su prijedlozi društava koji nisu bili u skladu s »Pravilnikom za dodjelu priznanja PSH«. U toku godine izradene su plakete PSH.

KOMISIJA ZA POVIJEST PLANINARSTVA započela je u skladu sa zaključkom VIII redovne skupštine PSH s prikupljanjem dokumenta o radu planinarske organizacije u proteklom periodu. U tom smislu obavještena su sva planinarska društva (u maju 1970. g.), ali je odaziv bio veoma slab. U toku je razrada programa proslave 100-te obljetnice planinarske organizacije u Hrvatskoj 1974. g. Cijeli program bit će predložen predstojećoj skupštini PSH na usvajanje, a obuhvaća slijedeće akcije: svečanu akademiju, održavanje simpozija ili kongresa, skupštinu PSH, ekspediciju PSH u jedno od velegorja svijeta, jugoslavensku izložbu planinarske fotografije, jubilarne svečanosti na Kleku i Samoborskom gorju, izdavanje monografije itd.

KOMISIJA ZA MEDUNARODNE VEZE nije u toku godine imala neke značajnije akcije.

PLANINAR

ZBORNIK U POVODU DVADESET GODINA RADA PLANINARSKOG
DRUŠTVA »ŽELJEZNIČAR« U ZAGREBU

1950 — 1970

Prilog časopisa »NA ŠE PLANINE« 1970.

ZAGREB 1970

IZDAVAČ

Planinarsko društvo »Željezničar«
Zagreb, Trnjanska 5b

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Zorka Šafar

TEHNIČKI UREDNIK

Dr Željko Poljak

REDAKCIJSKI ODBOR

Ante Grgić, Dionis Györy,
Fanika Majerić, Ivo Marion,
Lujo Staničić i Nada Vujić

NASLOVNA STRANICA

Josip Marion (dom na Oštrenu)

FOTOGRAFIJE

Nevenka Bubanj, Vedran Bubanj,
Dionis Györy, Andelko Lozej,
Ivo Marion i Zlatko Turčin

VINJETE

Antun Kralj

TISAK

Željeznička tiskara, Zagreb

NAKLADA

3 000 primjeraka

RUKOPISI

skupljeni u ožujku 1970.
predani u štampu 25. ožujka 1970.
tisk dovršen 15. travnja 1970.

PRILOG

»Speleolog« 1966—1967.

OVAJ ZBORNIK IZDAJE
PLANINARSKO DRUŠTVO
»ŽELJEZNIČAR« U ZAGREBU
1970. GODINE U POVODU
20-GODIŠNICE RADA DRUŠTVA
50-GODIŠNICE ŠTRAJKA
ŽELJEZNIČARA JUGOSLAVIJE
25-GODIŠNICE OSLOBOĐENJA
NAŠE ZEMLJE

U toku proteklih dvadeset godina rada našeg Društva mnogo se toga izmjenilo. Mijenjali su se članovi, Neki od osnivača još su i danas aktivni, nekih nema više među nama. Mnogi članovi započeli su svoj planinarski staž u našem Društvu, zavoljeli su zauvijek prirodu i rad i Društvo — ostali su vjerni prirodi, radu i Društvu. Neki nisu.

Mnogi članovi — neki više, neki manje — žrtvovali su mnogo slobodnog vremena da se Društvo nas planinara željezničara moglo razviti do današnjeg stepena kad se ubraja među najbolja planinarska društva Hrvatske, među najbolja planinarska društva željezničara Jugoslavije. U ovom Zborniku nastojali smo dati pregled rada našeg Društva — ali molimo čitaoce da nas ispričaju što nismo uspjeli u potpunosti dokumentirati njegov cjelokupni razvoj. Nedostajali su mnogi zapisnici i izvještaji: neki pothvati i rezultati opisani su opširnije, neki tek spomenuti, neki čak izostavljeni. Ne za to jer nisu važni — čekaju na drugu zgodu.

Nadamo se, međutim, da će naše Društvo dalje raditi s još više marljivosti i poleta, da će ojačati rad pravih planinara i naročito da ćemo u naše redove uspjeti privući više mladih. Svima njima ostaje da u povodu nekog od slijedećih jubileja, a nadamo se da će ih biti, popune praznine koje u ovom Zborniku postoje.

Dvadeset godina rada Planinarskog društva »Željezničar« u Zagrebu 1950 — 1970

Planinarsko društvo »Željezničar« u Zagrebu ove godine slavi dvadeset godina svog opstanka i ponosno može nabrajati uspjehe na polju planinarske djelatnosti pretežno među željezničarima zagrebačkog željezničkog čvora. Raduje nas da možemo našu proslavu povezati s 25-godišnjicom oslobođenja naše zemlje, 50-godišnjicom velikog generalnog štrajka željezničara Jugoslavije i sa 100-godišnjicom rođenja velikog radničkog borca Vladimira Iljića Lenjina.

Odmah poslije Prvog svjetskog rata a na inicijativu PD »Prijatelj prirode« rodila se zamisao da se vjekovnu ljubav čovjeka za prirodom nekako organizira i među željezničarima Zagreba. Ovo nastojanje se tada odyjalo u manjim skupinama. U to vrijeme željezničari planinari bili su organizirani u PD »Prijatelj prirode«, u Hrvatskom planinarskom društvu (HPD), ali veći dio ljubitelja prirode odlazio je u prirodu neorganizirano.

Nakon završetka Drugog svjetskog rata nekoliko planinarskih entuzijasta među željezničarima pokrenulo je akciju da stvore vlastito društvo za organizirani grupni odlazak u prirodu. Tako je 1945. godine najprije osnovana Sekcija planinara u SD »Lokomotivi« u Zagrebu u kojoj sudjeluje veći broj organiziranih članova sve do 1948. godine. Tada Sekcija ulazi u sastav novoosnovanog PD »Zagreb«, opet kao kompletan cjelina, gdje djeluje do kraja 1949. godine, nakon čega je početkom 1950. formirano društvo PD »Željezničar« Zagreb čiji jubilej upravo sada slavimo.

U nastojanju da se Društvo omasovi, pojedini članovi uspjeli su propagandom znatno povećati broj članova, tako da je danas on narastao na 2006. Evo kako se kretao broj članova u proteklih 20 godina:

Članovi PD »Željezničar« 1959. na Magliću

1950. članova	888	1960. članova	1120
1951. članova	1018	1961. članova	1345
1952. članova	376	1962. članova	1511
1953. članova	407	1963. članova	1691
1954. članova	417	1964. članova	1800
1955. članova	617	1965. članova	1768
1956. članova	704	1966. članova	1715
1957. članova	694	1967. članova	2002
1958. članova	791	1968. članova	1939
1959. članova	1199	1969. članova	2006

Ne mali problem bio je već od početka rada Društva nedostatak društvenih prostorija. Nakon nekadašnjih skučenih prostorija u Trnjanskoj 1 (dvorište »Vinka Jenduta), zatim u Crnatzkoj ulici, pa u ulici Anke Butorac, Društvo je na kraju dobilo prostorije u Trnjanskoj cesti 5b. U prvo vrijeme prostorije su bile u prizemlju (danas kuglana), a zatim u prvom katu. Osim njih Društvo danas koristi i prostorije adaptirane na tavanu. Koliko je problema bilo oko grijanja, snabdijevanja vodom, pitanja rasvjete itd. da bi prostorije bile osposobljene, mnogo bi mogli pričati članovi koji su na tom radili.

Već od svog osnutka članstvo Društva se grupiralo u odsjecima i sekcijsama prema svojim sklonostima. U okviru Društva u početku su postojala tri odsjeka: Špiljarski, Alpinistički i Vodički, kao i četiri sekcije: Markacijska, Omladinska, Foto i Radio sekcija. Budući da se tada teško nabavljala planinarska oprema, Društvo je preko ekonomata izdavalо na revers planinarske rezerve kao što su planinarske cipele, košulje, vjetrovke, hlače, naprtnjače, cepine i drugo.

Radi obnove našeg planinarskog doma na Oštrcu stalno je radila i Građevinsko-gospodarska komisija. Da bi se omogućilo što lakše i masovnije izlete u prirodu, osnovana je i Putna blagajna.

Radom Društva upravljaо je Upravni odbor na čelu s predsjednikom. Kroz proteklih dvadeset godina izmjenilo se nekoliko predsjednika. Prvi je bio Ivan Kučanda, zatim Baldo Svetličić, ing. Josip Gruden, Branko Kiralj i naposljetku Lujo Stanićić, sadašnji predsjednik. Radom odsjeka rukovodili su upravni odbori, a radom sekcija pročelnici. Za proteklih dvadeset godina članovi Društva su sudjelovali u svim fazama društvene izgradnje, od udarničkog rada na obnovi željeznice, pa sve do izgradnje našeg samoupravnog društvenog sistema.

Osnovno je bilo čim više radnih ljudi izvesti u prirodu i pružiti im mogućnost da tamо rekreiraju svoje umne i tjelesne snage. Vrlo je teško, skoro nemoguće, spomenuti sve pothvate i sve rezultate koje je naše Društvo preko Alpinističkog, Speleološkog i Kamp-odsjeka, kao i Sekcije seniora, Omladinske, Pionira, Glazbene, Vodičke, GSS, Foto, Skijaške, Radio i ostalih sekacija i grupa, postiglo na polju planinarstva za sve vrijeme svog postojanja.

Možemo reći da su naši članovi u manjim i u većim grupama obišli na stotine naših i desetine inozemnih planina. Izvršeno je na tisuće pohoda na Triglav i ostale vrhove Julijskih Alpa, zatim u Kamniške Alpe, Karavanke, u zeleno Pohorje. Najpošjećenije bile su planine Hrvatske, o Medvednici i o Samoborskom gorju da i ne govorimo — tu je izvršeno i nebrojeno mnogo pojedinačnih izleta. Zatim slijede Hrvatsko zagorje, Gorski kotar, Velebit, Dinara i planine Dalmacije (Mosor, Biokovo i druge). Brojni posjeti bili su i planinama Bosne i Hercegovine (njuposjećeniji Prenj), pa Crne Gore, Makedonije i Srbije. Naši članovi bili su česti gosti susjednih planina Italije, Austrije, Bugarske i Grčke, a posjećivali su i planine Čehoslovačke, Savezne republike Njemačke, Švicarske, Francuske. U novije vrijeme mnoge naše članove privuklo je obilaženje transverzala.

Naši su članovi sudjelovali na mnogim partizanskim marševima. Godine 1950. organizirali su posebnu štafetu koju je prenijelo 40 planinara željezničara od Oštrca do Samobora. Također su u velikom broju sudjelovali u štafetama o Danu mladosti, na štafetama planinara Jugoslavije, na fiskulturnim paradaama, proslavama Prvog maja na terenu i u Zagrebu te na mnogim orijentacionim i drugim natjecanjima, bilo na saveznom, na republičkom ili društvenom nivou. Orijentaciono natjecanje »Memorijal Janka Mišića« ima profil republičkog natjecanja. Naše Društvo je njegov suorganizator s bratskim PD »Japetić«, a uz suradnju i nekih drugih društava. U 1970. godini održan je već XIII Memorijal — zapravo najmasovnije natjecanje planinara Zagreba i najbliže okolice.

Planinarska izložba PD »Željezničar« u Zagrebu 1954. godine u povodu 80 godina organiziranog planinarstva u Hrvatskoj

U vrijeme dok je u Društvu djelovala Ski-sekcija, svake godine organizirani su bili skijaški tečajevi i natjecanja. Na Oštrcu je održano nekoliko uspjelih skijaških omladinskih tečajeva, a i pionirskih. Kod održavanja skijaških letova u Planici bili su u nekoliko navrata priređeni skupni društveni izleti s preko dvije stotine prisutnih.

Na mnogim izletima podmlatka i omladine bilo je prisutno više odraslih članova, a isto tako je na izletima odraslih bilo omladine i podmlatka.

Članovi odsjeka i sekcija organizirali su planinarske škole za djecu i omladinu, razne stručne vježbe i tečajeve za kadrove (alpiniste, GSS, vodiče, markaciju, speleologe i druge). Za pojedine grupe djece u kampu u Zadru također su organizirane improvizirane tzv. »male planinarske škole«. Društvo je osposobilo mnogo svojih članova u raznim vještinama, snalaženju u prirodi, čitanju geografskih karata, u orijentaciji, gradnji privremenih bivaka i skloništa, pružanju prve pomoći, a kod mlađih članova ili onih koji su tek postali planinari, davalо je upute, kako da postanu pravi planinari.

Kako bi kretanje u prirodi Samoborskog gorja, a djelomice i u Žumberačkom gorju ili Medvedenici bilo olakšano ili sigurnije, članovi Markacijske sekcije su traširali više planinarskih staza i puteva, obilježili tisuće znakova i putokaza i orientacionih tabli. Neki vrsniji članovi poslužili su već mnogim grupama kao sigurni vodiči. Takva uzajamna pomoć pokazala se potrebnom ne samo u društvenom radu među sekcijama i odsjecima, nego su naši vodiči vodili i članove drugih planinarskih društava i goste iz inozemstva.

Na proslavi Dana željezničara na Oštrcu 1960. godine predložili su članovi našeg Društva da se održavaju svake godine sletovi planinara željezničara i da svake godine po jedno od planinarskih društava željezničara bude organizator. Do sada je održano devet sletova planinara željezničara Jugoslavije. Jubilarni deseti održava se ove godine na Prespanskom jezeru u organizaciji planinara željezničara iz Skopja.

U našem Društvu svake se godine svečanom Akademijom, te izletom s kulturno-propagandnim i sportskim programom slavi Dan željezničara u znak sjećanja na veliki štrajk željezničara 1920. godine.

Osim toga Društvo surađuje i s planinarskim društvima grada Zagreba i okoline. Izmjenjuju se predavači, vodiči, poduzimaju zajedničke akcije, posjećuju godišnje skupštine, organizira međusobna pomoć. Naše Društvo također surađuje i s Planinarskim odborom Zagreba (POZ-om) koji koordinira rad tih društava, te s Planinarskim savezom Hrvatske (PSH). Teško je nabrojiti sve takve akcije (Dan mlađih planinara Hrvatskog zagorja, Dan planinara na Medvednici, sletovi Planinarskog saveza Hrvatske, sletovi Planinarskog saveza Jugoslavije i sl.). Na neke manje akcije odlaze pojedinci kao delegati, a često se u tim zgodama upriličuju i društveni izleti.

Za svoj društveni rad mnogi članovi Društva dobili su brončane, srebrne i zlatne znakove priznanja Planinarskog saveza Hrvatske i Planinarskog saveza Jugoslavije. Također je i Društvo dobilo zlatni znak Planinarskog saveza Hrvatske i zlatni znak Planinarskog saveza Jugoslavije. Mlađe članove nagrađuje Društvo tako da im omogućuje povoljnije uvjete za odlazak na višednevne pa i višetjedne izlete, akcije, ekskurzije i sl.

Danas rade u Društu aktivno slijedeći odsjeci, odnosno sekcije: Alpinistički, Speleološki i Kamp-odsjek, te Sekcije seniora, pionira, Glazbena i Propagandna s Foto-odsjekom. Ne možemo se nažalost pohvaliti da imamo aktivnu Omladinsku sekciju.

Najstariji i najstručniji odsjek u društvu je Speleološki odsjek koji je u proteklom periodu istražio bezbroj spilja, vrtača, jama itd. Tim radom prikupljeni su dragocjeni podaci o našem podzemlju. Suradnja s JA u istraživanju podzemnih voda po našim bezvodnim jadranskim otocima dala je dobre rezultate. Članstvo Odsjeka se iz godine u godinu mijenja, mnogi su danas već veterani — ali su ostali vjerni, vezani ljubavlju za taj rad. Odsjek ima vrlo uredno sredenu kartoteku objekata i knjižnicu. Knjižnicu nadopunjuje zamjenom svog glasila s našim i stranim društvinama i grupama speleologa cijelog svijeta. Osim toga bavi se i izdavačkom djelatnošću. U okviru Društva izdaje »Speleolog«, jedini stručni časopis te vrsti kod nas. Njegov rad najviše privlači omladinu.

Također je iz redova omladine, uz nekoliko veterana, sastavljen Alpinistički odsjek koji se bavi istraživanjem i svladavanjem stijena i visokogorskih područja pod snijegom i ledom. Taj Odsjek pokazao je u više navrata svoje odlike, odlučnost, borbenost, drugarstvo te je 1969. godine ekstremnim usponima požnjeo najveći uspjeh među alpinistima Hrvatske.

Nekoć je omladinska sekcija bila masovna i jedna od najaktivnijih sekcija. Održavala je sastanke na kojima je bilo i preko 100 članova. Radi mnogobrojnog članstva razdvojila se na mladu i stariju omladinsku sekciju koje su djelovale nekoliko godina. S vremenom su od starijih omladinaca postali »mladi« seniori i rad je zamro. Godine 1968. opet su se omladinci počeli okupljati — ali pročelnik je pošao u vojsku i ponovno je uslijedio prekid rada. Postepeno je od Omladinske sekcije ostalo samo ime. Danas je vrlo teško održati homogenu Omladinsku sekciju — ali se nadamo da će nam s vremenom opet uspjeti da oživimo njen rad.

Glazbena sekcija marljivo radi. Ne možemo danas više ni zamisliti neku proslavu, izlet ili slet bez nje. Najpopularnija je, iako ima na programu više »starijinskih« nego suvremenih djela, ali to vole ne samo stari članovi nego i naši mlađi.

Kamp-odsjek je danas jedan od najmasovnijih u Društvu. Formiran je 1960. godine. U ranijim godinama organizirani su bili osim ljetnog kampa na moru i ljetni kampovi za omladinu i djecu u Gorskom kotaru i oko našeg planinarskog doma na Oštretu. Ljetni kamp na moru omogućuje našim članovima i njihovim obiteljima uz minimalne troškove najugodniju rekreaciju na moru u Zadru nedaleko južnog Velebita. Mnogi naši kampisti zavoljeli su kroz kamp i planine. Na prvom kampu bilo je 12 članova sa 168 dana, a 1969. g. 2006 članova sa 22 890 dana boravka. Ulaganja u kamp bila su postepena. Sada je kamp otvoren godišnje kroz četiri mjeseca, ima kapacitet 240 ležajeva. Iako su u predsezoni i posezoni kamp koristili i željezničari iz Mađarske, ipak kamp nije bio 100% iskorišten. Razvoju Kamp-odsjeka mnogo je pridonio ŽTP Zagreb i bivši ŽTP Varaždin.

Stoje s lijeva na desno: Andrej Kurtin, Krešo Polak, Mirko Malez, Ljubica Kulko, Aleksandar Mujić, Branka Potlaček, nepoznata osoba i Draga Redenšek. Čuće: nepoznata osoba, Stjepan Marton, nepoznata osoba, Agata, Marinko Divoje, Tonka Marton, Slavko Smolec, Tomica Krivec i Josip Benčić.

Po masovnosti odmah iza Kamp-odsjeka dolaze seniori. Glavni teret planinarskog rada pada na članove Seniorske sekcije. U njenom okviru djeluje i Putna blagajna. U cilju popularizacije planinarstva kao i okupljanja svojih članova u društvenim prostorijama, Sekcija svakog četvrtka već deset godina održava popularna predavanja uz filmove i dijapo positive o našim planinama, o turističkim objektima o posjetima raznim zemljama i slično. Osim toga obično priređuje u suradnji s Odsjekom propagande proslvu Dana žena, Dana željezničara, Dana republike i svih ostalih manifestacija. Odsjek za propagandu na tri mjesta u gradu ima propagandne ormariće u kojima objavljuje novosti iz Društva, izlaže fotografije, daje obavijesti o akcijama itd. Osim toga Odsjek propagande redovito obavijestava tjedno putem dnevne štampe (Vjesnik i Sportske novosti) o društvenim izletima i akcijama, a daje i osvrte o planinarstvu u Željezničkim novinama, u Željezničaru i u Našim planinama. Osim toga imamo suradnika iz redova našeg članstva koji surađuju i u časopisu »Priroda«, izdanju Hrvatskog prirodoslovnog društva, i u drugim stručnim časopisima, a neki su i autori vlastitih izdanja. Kad spominjemo propagandu, ne smijemo zaboraviti naš Foto-odsjek koji nije brojčano velik, ali je izradio niz vrlo uspјelih fotografija koje će služiti za uređenje fototeke i za dokumentaciju rada Društva. Inače Foto-odsjek snabdijeva propagandu fotografijama za ormariće i razne izložbe koje se održavaju povremeno uz jubilej neke sekcije ili odsjeka u društvenim prostorijama.

Ne smijemo zaboraviti spomenuti i dva velika uspjeha Društva, jedan prigodom proslave 80-godišnjice planinarstva u Hrvatskoj, a drugi prigodom proslave 90-godišnjice planinarstva u Hrvatskoj. O 80-godišnjici 1954. godine priređena je u bivšim društvenim prostorijama (kuglana) velika planinarska izložba s mnoštvom eks-

ponata koji su dolično prikazali rad svih odsjeka i sekcija Društva te pružili pregled svih bogatih i raznolikih djelatnosti planinarstva. Tu izložbu posjetilo je 2600 planinara i ljubitelja prirode iz Zagreba i okolice. O 90-godišnjici planinarstva u Hrvatskoj 1964. godine priredilo je naše društvo veliku proslavu, slet planinara željezničara Jugoslavije. Taj slet je okupio dosada najveći broj posjetilaca (1008) i izveo veliki broj omladine i seniora na natjecanja i izlete u južni Velebit, naročito u Veliku Paklenicu. Tim uspjesima na polju planinarstva kao i ostalim svojim radom došlo je naše Društvo među najbolja planinarska društva Hrvatske.

Naše planinarsko društvo rukovodi već četvrtu godinu Koordinacionim odborom planinarskih društava željezničara Jugoslavije (KOPDŽJ), koji povezuje rad svih željezničarskih planinarskih društava u našoj zemlji. U istu svrhu KOPDŽJ uređuje i izdaje vlastiti bilten, koji redovno donosi informativne i stručne članke. Bilten također uređuje naše Društvo.

Naša narodna poslovica kaže — »Na mlađima svijet ostaje« — zato, prije nego završimo ovo izlaganje, moramo zahvaliti nesebičnom radu pročelnice Pionirskog odreda »Janko Gredelj« i njegovom patronatu nad Osnovnom školom »Nikola Demona« iz Zagreba. Njezini učenici sačinjavaju taj naš Pionirski odred. Možemo biti gordi na rad tog uzornog odreda. Ali kako je u prirodi stalna mijena — takva je i u Društvu — pa i pioniri postepeno postaju omladinci. Neki su se od njih već aktivno uključili u redove omladine, ali čvrsto vjerujemo, da su i oni koji nisu momentano u njenim redovima, ipak sačuvали ljubav prema prirodi.

Razvoj našeg Društva samo potvrđuje da su planinari željezničari sačuvali i dalje produbili najljepše tradicije planinarstva. Od osnutka do danas spontano su širili ljubav radnih ljudi prema prirodi i navikavali ih da tamu traže psihičku i fizičku rekreaciju.

Mi planinari željezničari članovi PD »Željezničar«, ako se osvrnemo na proteklo vrijeme, možemo slobodno kazati da smo obavili ogroman pionirski rad i da možemo biti ponosni na uspjehu jer naša svakidašnja nastojanja nisu bila uzaludna.

Planinari željezničari u Zagrebu između dva rata

Iz neobjavljenih zapisa

U toku 1920. godine počela se naglo među željezničarima razvijati planinarska djelatnost. U prvo vrijeme željezničari su spontano u manjim grupama organizirali izlete u bližu okolicu. U to vrijeme uglavnom nisu bili organizirani ni u jedno društvo. Planinarstvom u istom vremenu u većini bavili su se radnici Radionice željezničica u Zagrebu i Direkcije željezničica. U toku slijedećih godina većina radnika i službenika željezničara organizirala se u Hrvatskom planinarskom društvu (HPD) u Zagrebu, a nakon osnutka Planinarskog društva »Sljeme« u Zagrebu, veći broj članova željezničara prešao je u to društvo. Međutim, nakon osnuteva društva »Prijatelj prirode« u Zagrebu radnici i službenici Radionice željezničica a i pojedini službenici Direkcije željezničica prešli su uglavnom u ovo društvo, gdje su aktivno surađivali i skoro u svim važnim akcijama bili glavni inicijatori i izvršiocizadatka.

U prvo vrijeme zadovoljavali su se izletima u bližim gorama, a zatim pod utjecajem drugova planinara u Sloveniji i programa postavljenog od Planinarskog društva »Sljeme« u Zagrebu sve su više poduzimali ture u visoke planine diljem naše domovine. Skoro svakog tjedna pojedine skupine pohađale su naše Alpe, a ponekad su veće organizirane grupe pravile uspone po Velebitu, Biokovu, bosanskim planinama itd. Osobito treba istaknuti da su željezničari planinari oko 1927/28. (ne sjećam se tačno godine) posjetili Durmitor i Lovćen, a kasnije Šar-planinu, Pelister, Korab i Prokletije.

Radnici, članovi društva »Prijatelja prirode« uglavnom su svoju djelatnost usmjeravali na omasovljjenje planinarskog željezničarskog kadra s glavnim ciljem da što veći broj radnika u slobodnom vremenu izvuče u prirodu. Na tim izletima bile su organizirane razne kulturne priredbe, predavanja iz radničkog pokreta zbog upoznavanja s progresivnim idejama radničkog pokreta u svijetu. Najjača djelatnost željezničara planinara odrazila se prigodom gradnje planinarskog doma na Glavici.

Delegacija planinara željezničara sudjelovala je na svim kongresima društva »Prijatelja prirode«, tako pri otvorenju kuće »PP Sarajevo« na Boračkom jezeru. Osim navedenog željezničari, bez obzira na društva, organizirali su u toku dvadeset godišnjeg predratnog perioda niz masovnih planinarskih manifestacija, npr. masovni historijski izlet na Liscu, zajednički izlet s rudarima Trbovlja na Kum i više masovnih izleta u Samoborsko gorje. Jedan od najznačajnijih masovnih pothvata bio je uspon 92 člana društva »Sljeme« na vrh Triglava.

U nastojanju da se što više zbljiže i bolje upoznaju, željezničari su na vlastitu inicijativu uz djelomična sredstva PD »Sljeme« iz Zagreba izgradili planinarsko sklonište na Planini u Lazu u Julijskim Alpama. To se sklonište upotrebljavalo sve do novijeg vremena.

U kasnijim godinama osim naših Alpi sve više posjećuju i planine u inozemstvu. Ispenjali su također mnogo klasičnih smjerova u našim Alpama te na Mont Blancu, Matterhornu, Monte Rosi i dr.

Kad je policija pred Drugi svjetski rat raspustila društvo »Prijatelj prirode«, svi su se članovi učinili u zadrugu »Dom na Glavici«. U to vrijeme, koliko mi je poznato, u Zagrebu je bilo više od 200 aktivnih željezničara planinara.

Govoreći o razvoju alpinizma moramo uglavnom spomenuti drugove Jakšića, Draženovića, Neferovića i Kanturu. Većina službenika Direkcije željezničica u Zagrebu koji su se bavili planinarstvom bili su članovi Slovenskog planinskog društva u Ljubljani, a drugovi J. Smerke i B. Ivanović bili su članovi alpinskog kluba »Skala« Jesenice u Sloveniji.

Ovaj kratki prikaz o dvadesetgodišnjem djelovanju željezničara planinara upotpunio bih s nekoliko imena aktivnih planinara koja su mi ostala u sjećanju: Kiralj, Horkić, Razdraz, Stipetić, Cindrić, Marčelja, Mlinarić, Đeri, Štef Kantura i njegov brat, Dušan Jakšić, Franjo Draženović, Ivo Grubišić, Mlakar, ing Josip Gruđen i Klaic.

Prije dva desetljeća

Planinarstvo prvih godina nakon rata

Nakon oslobođenja planinarstvo nije bilo samostalna organizacija, nego u sklopu FISAH-a, odnosno postojećih »fiskulturnih« društava. U tim su društvima osim raznih drugih grana bile osnovane i kao takove radile i planinarske sekcije. I tako su se u tim sekcijama okupili planinari iz raznih predratnih planinarskih društava sa željom da se nastavi radom u vezi sa sve većom afirmacijom planinarstva kao veoma važnog faktora u rekreaciji radnih ljudi i izgradnji naše ratom opustošene domovine.

Postojale su planinarske sekcije u FD »Dinamo«, FD »Sloboda« i u FD »Lokomotiva«. Za koordinaciju rada između FISAH-a i planinarskih sekcija postojao je planinarski odbor. Tu je ujedno bio i začetak časopisa »Naše planine«.

S obzirom na činjenicu da su u toku rata diljem naše zemlje bili uništeni, oštećeni i kao takovi neuporabivi mnogi domovi, kuće i skloništa, a također putevi, staze i oznake, planinarstvo se našlo u nezavidnom položaju. Osjećala se također i potreba za planinarskom opremom i priborom pa se zbog nedostatka svega toga nije mogla razviti veća masovnost u planinarskim sekcijama.

Unatoč svim tim poteškoćama, planinari su započeli s organizacijom društveno — korisnog rada, okupljajući sve veći broj starih i novih članova. Priredivali su izlete u bližu i dalju okolicu i to bez obzira iz koje sekcije je bio pojedini član.

Moj susret s planinarskom sekcijom FD »Lokomotiva«

U Narodnom magazinu gdje sam bio zaposlen od maja 1945. osnovao sam malu planinarsko-turističku grupu. S njom sam već 21. X 1945. bio na vrhu Medvednice. Značajniji izlet bio je 22. IV 1946. na bivši »Đački planinski dom« na Oštrenu (753 m) koji je bio veoma oštećen. U isto vrijeme bio sam član FD »Sloboda« u kojem je postojala turistička sekcija, ali nije bilo planinara. Stupio sam u vezu s veoma dobro organiziranim alpinističkim odsjekom koji je djelovao u FD »Dinamo«, a koji je vodio Pero Lučić-Roki, kasnije urednik glasila »Naše planine«. S njegovom grupom bio sam na nekoliko lijepih izleta, između ostalih na Lisci (947 m) sa 42 člana.

Za moj pristup u planinarsku sekciju FD »Lokomotiva« među drugove željezničare — planinare bila je presudna nedjelja 8. IX 1946. Tog dana stigao sam sâm u Samobor i na glavnom trgu čekao u nadi da stigne netko od poznatih planinara, pa da nekud krenemo zajedno. U tom isčekivanju došla je grupa od 15 nepoznatih planinara s malom Ljerkicom Alba, djevojčicom od tri godine. Upoznao sam se sa svima i drugovi su me odmah nagovorili da odem s njima na Japetić (871 m) i da se učlanim u njihovu planinarsku sekciju. Obadvoje sam radosno prihvatio jer sam već u prvom dodiru osjetio da su to pravi planinari, a ne »cekeriši«. Izlet je protekao u vrlo sruđenoj drugarskoj atmosferi. Bili su tu Đuka Horkić, Blaž Zadravec, Nikola i Dragica Alba i ostali.

Društvenost i sadržaj rada u planinarskoj sekciji

U društvenim prostorijama koje su se nalazile u prvo vrijeme u Trnjanskoj cesti a kasnije u Crnatkovoj ulici, odvijao se veoma intenzivan, dinamičan i plodan rad jedne veoma homogene grupe radnika iz tadašnje Željezničke radionice i radnika iz Direkcije JŽ. Redoviti sastanci članova planinarske sekcije održavani su svaki tjedan jedanput i na njima su rješavana sva tekuća pitanja. Tu su se dogovarali izleti za budući period, a ujedno podnosili i izvještaji o izletima koji su izvršeni.

Jedna od veoma značajnih akcija za planinarsku sekciju bila je postizanje odobrenja za preuzimanje napuštenog i oštećenog Dačkog doma na Ošttru, da se taj dom što prije obnovi i preda na upotrebu planinarama. U tu je svrhu bio uvršten izlet na Ošttru 27. X 1946. Iako je padao snijeg i bila gusta magla, trojka u sastavu Horkić, Zadravec i Piljek pregledala je dom.

Od toga dana skoro bez prekida organizirane su radne akcije u domu na Ošttru. Već 17. XI 1946. bila je situacija takva da smo mogli dom zatvoriti, zaključati vrata i staviti ploču s natpisom: »Ne diraj kuću! Vlasništvo FD »Lokomotive«. Prije toga popravljeni su prozori i kroviste. Od tog dana svake nedelje, a neki drugovi i pod tjednom, dolazile su na dom ekipe planinara. Nosiли su vlastitim snagama crijebove, daske, stolove i razne druge materijale potrebne za obnovu doma. Već 31. XII 1946. išlo nas je 14 članova na doček Nove godine 1947. u dom na Ošttru. Neki su imali skije.

Aktivnost planinara — skijaša

U planinarskoj sekciji djelovala je s uspjehom grupa planinara-skijaša koja je priredila mnoge izlete u Samoborsko gorje, na Medvednicu, Mrzlicu — a svakako najveći njen uspjeh bio je prvo i jedino skijaško prvenstvo planinarske sekcije u daljinskom natjecanju na 10 km koje je održano na Medvednici 2. II 1947. Prijavljen je bio 21 član, nastupilo je 18 članova, 2 su odustala, 1 član nije startao. Poredak prve trojice: 1. Abramović, 2. Ledić, 3. Piljek. Sudac na startu i cilju bio je Velimir Neferović.

Značajnije akcije planinarske sekcije

Vrijedno je spomenuti da su članovi planinarske sekcije osim neprekidne brige za dom na Ošttru vodili računa i o planinarskim oznakama i putevima. Prva markacija, odnosno obnavljanje markacije u pravcu Ošttra izvelo je 9 članova 18. V 1947. u dva pravca, i to:

1. Samobor—Palačnik—Veliki Dol—Ošttri
2. Samobor—Rude—Ošttri.

Prvo obnavljanje markacije na Kamene Svatove izvelo je 15 članova 22. VI 1947.

Važniji izleti planinarske sekcije

U 1946. bili su najvažniji izleti dvojice članova u Kamniške Alpe u trajanju od 5 dana s usponima na vrhove iznad 2000 m. Brojčano jak bio je i izlet na Pohorje (19 članova). Godina 1947. bila je plodna jer je bio priređen izlet s 10 članova u Julijske Alpe u trajanju od 6 dana uz financijsku pomoć Društva. Te godine bila su 3 člana u Kamniškim Alpama u trajanju od 4 dana. Na Storžiču je bilo 11 članova. Najveći odaziv bio je za izlet u Planicu, na skijaške skokove 23. III 1947. Tu je sudjelovalo 184 naših članova.

Djelovanje propagande

U planinarskoj sekciji su se izdavale zidne novine koje su bile ukusno i sadržajno uređivane: s planinarskim sadržajem, prigodnom slikom ili pjesmicom i parolom, po tadašnjem običaju. Bilo je izданo 10 brojeva koji nažalost nisu sačuvani. Urednik je bio Stjepan Piljek. U gradu su bili korišteni oglasni ormarići i za planinarski dom na Ošttru izrađen je bio prigodni žig u povodu obnove doma. Na Prvom planinarskom danu NRH koji je bio održan na Ponikvama na Medvednici 28. rujna 1949. iz naše sekcije je sudjelovalo 70 članova.

II zasjedanje FISAH-a

Odlukom II zasjedanja FISAJ-a data je planinarstvu samostalnost, pa su se u vezi s time osnovali planinarski savezi po republikama. Tim aktom FISAJ-a data je široka mogućnost planinarstvu, kao specifičnom obliku fizičkog odgoja, da u svoje redove okupi što veći broj ljubitelja prirode i naših planina, da ih putem stručnih odsjeka, sekcija, planinarskih škola, logorovanja, predavanja i planinarske literature fizički ospozobi za izvršavanje svakodnevnih zadataka i za obranu naše domovine.

Poslijе te odluke доšlo је до оснивanja PD »Zagreb« у које су ушли сvi planinari ne само Zagreba nego i осталих мјеста i градова шире околice. За kratко vrijeme то je bilo mamut-društvo s preko 30.000 чланова.

I чланови planinarske sekcije FD »Lokomotiva« ушли су u то Društvo i bili jedna od највећих grupa, sve dok se nije 1950. приступило osnivanju samostalnog PD »Željezničar«. Eto, ове године наše Društvo slavi svoj veliki jubilej, 20-godišnjicu svoga opstanka i djelovanja. Dugi je то period u radu Društva, ali ne smijemo zaboraviti da su Željezničari-planinari radili i djelovali i prije službenog osnivanja PD »Željezničar« u planinarskoj sekciji čije sam djelovanje i pionirski rad pokušao osvijjetliti i zabilježiti na temelju moga planinarskog dnevnika. Bilo bi šteta zaboraviti тaj ogroman i dugi put koјим су прошле стотине добровољnih planinarskih aktivista, zaboraviti на hiljade добровољних sati društvenog rada na obnovi naših domova, staza i puteva. Mnogo je тога zaboravljenо jer nije bilo zapisano, nekih drugova više nema међу живима i vrijeme ide u nepovrat, ali njihova djela ostaju trajna.

GRC

Mojem društvu za rođendan

(1950—1970)

Dvadeset ti slavnih,
veselja punih,
vedrih i tužnih
već minu ljeta . . .

Življenju si našem
usmjerilo staze
put velih gora
na more sinje . . .

Uz pjesmu složnu,
u pećina mraku
ti drugarsku stvor
obitelj sretnu . . .

Zaplešimo kolo,
podignimo čaše,
da nam dugo živiš,
pružaš radost svima . . .

Zagreb, ožujak 1970.

Naš Oštroc

... jer na Oštroc idem ja,
u samoborski divni kraj.
Tam' gdje sije sunce sjajno,
tam' gdje cvate cvijeće bajno,
tam' gdje prirode je čar —
zato sam ja planinar!

Lijepo riječi ovih stihova, još uvijek mi odzvanjaju u ušima, a već su prošla tri dana otkako smo sa pjesmom napustili naš dobri i stari Oštroc. No još samo dva dana i opet ćemo biti sretni i zadovoljni u carstvu prirode, i opet ćemo dati jedan obol za naš dom — za naš dragi Oštroc.

Da, dragi prijatelji planinari, bilo je tako pred dvadeset i više godina, kada smo zaista tako mislili i radovali se svakom i najmanjem uspjehu koji smo postigli na Oštrocu. Radili smo i gradili što je ratom bilo porušeno. Sredstva su za obnovu bila minimalna, ali volja i entuzijazam bili su veći. Odlazili smo masovno, gotovo svake subote i nedjelje — ne pitajući ni za šta. Jedina misao bila nam je, da dom bude dostojan i udoban, da primi sve planinare koji vole ovaj divni samoborski kraj.

I radili su Čale, Nef, Joža, Jura, Zvonko, Dolfi i Vilma neumorno ...!

Osim uređenja doma izvana i iznutra čekali su nas poslovi oko uređenja pri-laznih puteva. Jer kako doći u uređen dom preko neurednih puteva? Trebalo je pro-širiti put prema Preseki, rasčistiti prilaze iz Braslovja i Ruda i skratiti put od Palač-nika. I tako smo s našim veteranom, pokojnim drugom Hofmanom, sagradili uz veliku muku novi put, koji je dobio ime po svom graditelju. Tim putem stižemo pola sata prije na Oštroc. Da li ste ikada pomislili, kako smo taj put gradili? Nije bilo tako jednostavno jer se svaki pedalj zemlje morao prenosi na početak puta. Niz strminu nije se smjelo bacati ništa zbog sjenokoše i zbog puta koji se nalazio u podnožju. Sagradili smo tada i malu hidrocentralu koja se nalazila oko 200—300 metara niže od današnje pumpe, da bi rasvijetlili dom, u kojem je do tada gorjela petrolejka. Tek kasnije je dovedena struja iz Braslovja.

Uz sve to bilo je vremena za radost, veselje, pjesmu i ljubav, ta bili smo još veoma mladi! Mnogo svadbi proslavili smo na Oštrocu, a umjesto da krenemo na svadbeni put u Veneciju, mi smo bojama i kistovima markirali sve puteve prema Oštrocu.

Kasnije je dom proširen, te je tako dobivena još jedna lijepa prostorija koja je bila namijenjena svečanim zgodama i sastancima planinara iz čitave zemlje. Iznad te prostorije (danas služi kao kuhinja i stan opskrbnika) sagrađena je terasa s koje se pruža prekrasan pogled na dolinu. Tako je dom dobio današnji izgled. I stoji takav, kakvog smo ga ostavili pred mnogo godina.

Pitamo se, dragi prijatelji planinari, da li je naša savjest čista? Nismo li u posljednje vrijeme zapustili na dragi Oštroc? Prepustili smo ga vremenu i nesposobnim opskrbcnicima. A danas, kada smo nakon dugog vremena dobili opet sposobnog opskrbnika, nije li naša dužnost, da ga potpomognemo.

Zato dragi planinari, podimo opet na naš dragi Oštroc! Ne dajmo, da propadnu tekovine koje smo tolikim žarom stvarali! Neka naš Oštroc opet zauzme svoje mjesto u našim srcima, kao nekada prije dvadeset godina.

Staze i putevi Samoborskog gorja

Na mnogim mjestima sredstva gradskog saobraćaja dopiru do prvih obronaka Medvednice, žičara prodire u nju poput prečnice. Unatoč svemu tome pronalazimo još uvijek mnoge tihе i puste staze, napuštene puteve — što čini dio čari koje nas oduševljavaju u planinarenju.

Želimo li poći na izlet malo dalje od Zagreba ili Medvedenice — obično odabiramo Samoborsko gorje. Ono nije predaleko, prijevoz nije suviše skup, u svakom svom dijelu pruža nešto posebno i zanimljivo, bilo pojedinačno ili u cjelini. Rijetko gdje nailazi planinar na tako relativno malom području tolike kontraste.

Vozimo se sada relativno udobno i dosta brzo »plavom strijelom«, gradskom željeznicom — koju još iz davnine zovemo »Samoborcem«. Ona prevaljuje put od nekih 22 km u 45 minuta. Sjećate li se kad smo se vozili uz pjesmu i ples u otvorenim »šoder-vagonima«, onim vagonima koji su radnim danima prevozili poznati samoborski pjesak? Vožnja je bila znatno polaganija, iskre iz »peglice« ili koje druge lokomotivice sipale su se po nama. Vozeći se prema Samoboru ili odlazeći iz Samobora ili Bregane prema Zagrebu uvijek smo bili dobro raspoloženi. Promatrali smo čunjasti Okić, bedem Plješvice, šljivate vrhove Oštrea i njegovih najbližih susjeda. U daljini kao neka visoravan nazirao se Japetić.

Nije se nekoć tako brzo putovalo. Sve do 1901. godine, kad je puštena u promet uskotračna pruga, putovalo se u Samoborsko gorje vlakom do Podsuseda, zatim je slijedio prijevoz čamcima preko Save, a najposlije kolima u Samobor. Tada to nisu bili obični izleti kao danas kad stižemo autobusom ili kolima do Šoićeve kuće, preko Ruda do Prekrižja ili čak dalje, niti izleti po trasiranim i markiranim stazama. Bili su to pravi manji ili veći pothvati — ali puni pravog planinarskog oduševljenja i izdržljivosti, ljubavi za upoznavanjem domovine, njezine bogate flore, njezinog rudnog blaga.

U anali hrvatskog planinarstva ubilježeno je i Samoborsko gorje, njegov najmarkantniji i, usuđujem se reći, najosebujniji i najekstravagantniji vrh. To je naš Oštrc. Godine 1874. osnovano je u Zagrebu prvo planinarsko društvo među Slavenima Juga, nakon Poljaka drugo kod Slavena uopće, te kao sedmo ili osmo među narodima Evrope. I već 17. V 1875. organiziran je prvi društveni izlet HPD-a (Hrvatskog planinarskog društva) na Oštrc. Prije nekoliko godina na uspomenu tog izleta napravljena je transverzala — Pohod »Tragom prvog izleta HPD-a«.

Videći popularnost i obljužlenost Samoborskog gorja, a u želji da ga planinari cjelovitije i potpunije upoznaju, određen je dogovorni sastanak. Taj je održan krajem 1957. godine na Oštrcu gdje je zaključeno da društva koja djeluju na terenu Samoborskog gorja (PD Japetić i PD Maks Plotnikov iz Samobora, PD Jastrebarsko iz Jastrebarskog i PD Željezničar iz Zagreba) pristupe radu oko uređenja planinarskog puta, tzv. Kružnog puta kroz Samoborsko gorje. Prema statističkim podacima o obilasku transverzala u Hrvatskoj upravo taj put je najposjećeniji, a uz njeg vodi pohod »Tragom prvog izleta HPD-a«.

I pjesnici i drugi umjetnici koji poput planinara vole prirodu, voljeli su i vole Samobor i Samoborsko gorje. Naš književnik Antun Gustav Matoš među ostalim o tom kraju piše: »Okolica je sretna kombinacija od gore i ravnice, polja i šume, vrta i prirode, rijeke i planine . . .«

Dom na Oštrenu

Dr Š. Orešković pjeva:

Protuletje nam cvete nazaj
i vre zelen je dol i vrh gorski!
O kak lep, o kak lep nam je kraj,
ov naš kraj samoborski!

Samoborsko gorje je dio naše domovine koji može privući i planinara, i izletnika, i skijaša, a i motoriziranog. Osobito bogato bit će nagrađen planinar koji će uživati u prirodnim ljepotama i lijepim vidicima, u bogatstvu biljnog svijeta, u upoznavanju naroda i njegovog života u mnogim gorskim naseljima s tipično raštrkanim kućicama. Prolazit će tim gorjem u toku cijele godine i nikad mu neće dosaditi iste slike, isti pejzaži, isti vidici — jer kolikogod se oni ponavljali, uvijek će dojmovi biti drugačiji, različitiji. I fotoamateri koji nisu rijetki među planinarama, naći će nebrojene motive i pejzaže. I najmladi planinari koji uzbudeni trče naprijed a onda se opet uzbudeni vraćaju svojim roditeljima ili učiteljima ili vodičima — da kao »bez daha« kažu svoje dojmove, naići će na razne rudače, na životinje i njihove trage, možda i na koji primjerak okamenjenog ostatka i na mnogo drugih zanimljivosti.

Pođemo li Samoborskim gorjem iznenadit ćemo se ugodno — jer svi putevi su dobro markirani. Zato se brinu osim našeg Društva još i druga (PD Japetić, PD Jaska itd.). Uz markacije ima i strelica i tabli. Počnemo li naš uspon transverzalnim putem iz Samobora prema Okiću, blagi će nas usponi voditi kraj vinograda. S tih puteva već se otvara pogled preko Samoborskog polja na Kamene Svatove na zapadnom

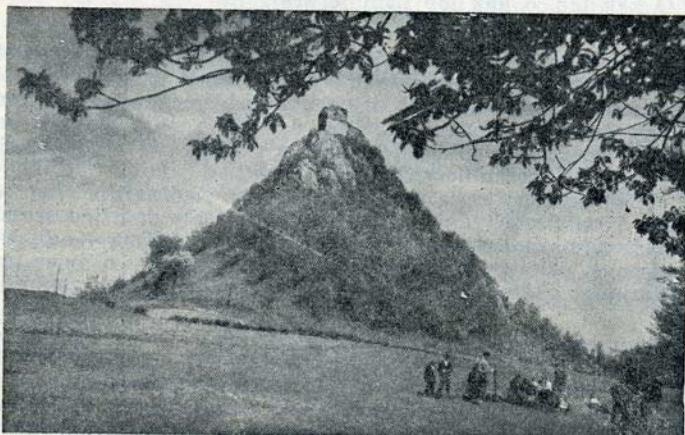
dijelu Medvedenice. Usputno selo Konjsko privlači pažnju — sagrađeno je u starohrvatskom narodnom stilu. Grad Okić iz XII stoljeća srastao s klisurom sačuvao je samo još ostatke okrugle kule i vanjskih zidova. Alpinistima služi kao vježbalište. Kad se dalje kreće prema Plješivici, vidike prema njezinom vrhu i prema Pokuplju uglavnom zaklanjaju gусте šume. Na vrhu Plješivice od davnine se nalazi željezna piramida.

Tri čunjasta vrha Plješivice obrasla su šumom; vrhovi kao da se gube. Idući dalje hrptom Plješivice pratimo sela i zaseoke (Manju Vas, Sv. Lenard itd.), jaskanske vinograde poznate po odličnom vinu. Ima tu i nekoliko spilja u kojima se narod skriva pred Turcima. Prelazimo cestu koja iz Rudarske Drage uspinjujući se poprečuje Plješivici. Tamo dalje dolje su Rude, ovdje Mrakužići, pa Prekrižje s lивadama odličnima za skijanje. Za kratko vrijeme smo na Preseki. Od nje vodi do Oštrela prava mala cesta. Ugodna visinska šetnja — nešto dalje istaknuta glava Oštrela. Podno nje je vježbalište alpinista. Strme lивade se spuštaju prema Lipovačkom gradu, tu je prekrasna Kovinčica — u proljeće izvor mirisa i šarenila. Strmine vode prema Šoićevom domu. Preko malog hrpta, grebena, vidi se krov našeg doma, planinarskog doma »Janko Gredelj« pod Oštreljem. Prije nego li se odlučimo na povratak u Samobor, skrećemo prema Šoićevoj kući kojom upravlja PD Japetić iz Samobora. Ugodan kutak. Ovamo dolaze i motorizirani posjetioci. U ljeti se koristi i bazen veličine 15 m × 5 m za kupanje.

U tom predjelu, ispod Oštrelca, preko Lipovca i dalje pod Japetićem prolazila je glavna rimska cesta od Siska u Sloveniju. Ne samo da je Plješivica koju smo prošli impozantan masiv, još impozantnija je planina u kojoj su pronađeni grobni humci Japoda, ilirskog plemena. To je Japetić. U njegove strane urezane su uvale. Kad sunce silazi k zapadu, mračne su. Na drugoj strani golema visoravan. Na Japetiću može se naći i encijana. Ovdje je i dom planinarskog društva iz Jastrebarskog (dom na Žitnici), a na samom vrhu željezna piramida koja je ovamo prenesena sa Sljemeđa kad je tamo podignut TV toranj.

U šetnji Samoborskim gorjem ne valja zaboraviti na Cerinski vir, slap visok deset metara. Putem od Šoićeve kuće prema Samoboru prolazimo Smerovišće. Tko želi da iz Samobora posjeti Vilinske jame, neka računa da neće morati hodati više od 2 sata. Skijašima se preporuča posjet Velikom Dolu gdje je PD Japetić iz Samobora uredio novi moderni dom. Postoje još mnogi putevi i staze, obilježeni i neobilježeni. Iako za obilazak Kružnog puta po Samoborskem gorju nije potrebno više od dva dana — mogli bismo njime prolaziti ne samo danima nego i tjednima.

Prije nego li se u ovim recima rastanemo sa Samoborskим gorjem, posjetit ćemo naš najdraži vrh. Uspinjat ćemo se na nj jednim stazama a srušati drugim. Od Samobora ćemo autobusom krenuti kraj starog samoborskog grada, kroz Rudarsku

Okić

Šoićeva
kuća pod
Lipoveem

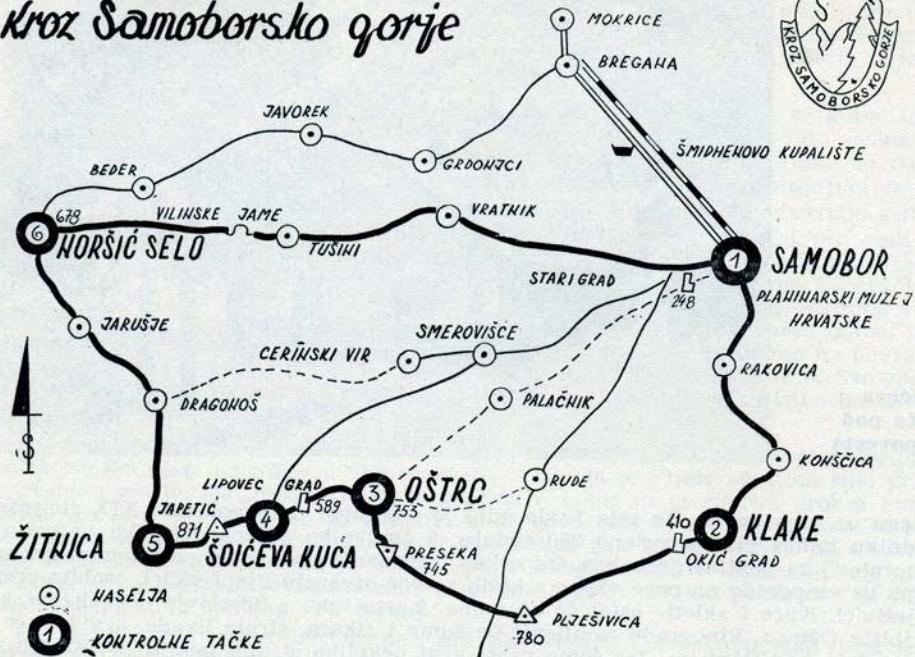
Dragu uz bistri potok do sela Rude gdje je sredinom prve polovice XIX stoljeća u rudniku bakra bilo zaposleno 250 rudara, 6 činovnika i 5 nadglednika te postojao laboratorij za ispitivanje bakra. Od crkve u Rudama poći ćemo po pitomim brežuljcima uz vinograde na prve visine s kojih se već otvaraju lijepi vidici, osobito prema Plješivici. Kuće i »kleti« ostat će za nama, a isto tako i Braslovje u voćkama, selo najbliže Oštrocu. Vinograde zamijenit će šume i šikara, strme livade, a vidjet će se već i dom pod Oštrecem. Još ćemo proći kraj nekoliko strmih manjih istaknutih vrhova, tzv. sedam Oštresa, okrenuti glavu prema Ptičjem vrhu, i doći do doma. Nakon kratke okrepe brzo na vrh, strminom, livadama. Na vrhu leži mnogo kamenih blokova, između njih mirisava gorska trava, rijetko cvijeće, niže bjelogorično drveće, spomen-ploča na prvi izlet planinara HPD-a, vidik kakav imaju samo orlovi i sokolovi. Staze kojima se polazi od jedne kontrolne tačke do druge, grebeni, sela, vrhovi, pitomi i strmi bregovi, gустe šume, strme livade, vijugave doline, kamene i pješčane stijene. Krš i kamenjar kriju zmije. Tu je ružičastobijeli klinčac. Čuvajmo ga! Čuvajmo i drugo cvijeće. Mnoge rijetke biljke s kojima je već u prvim godinama planinarstva u Hrvatskoj upoznat i strani naučni svijet, nažalost, su uništene ili ih je vrlo malo ostalo.

Prenoćimo noć na Oštrocu, u domu. Prije spavanja pogledajmo još jednom zasježene vrhove slovenskih Alpa, Klek, planine Hrvatskog zagorja, Medvedenicu. Zagreb za vedrih noći bliješti tisućama svjetala. A ujutro, kad nizine još pritištu magle, na Oštrocu se kupamo u svjetlu, na sunčevim zrakama. Ali vrijeme je za silaz. Teško ga je napustiti ne samo po lijepom vremenu, treba to učiniti i po kiši i po mokrom snijegu. Svaki put je to teško. Brže niz strmine na kojima oborine brazde sve dublje svoje puteve u nizinu. Zatim kroz šume i šumarke, kraj vinograda. To je Palačnik. Klet do kleti, u posljednje vrijeme i vikendica do vikendice. Tu je i po koji član Društva. Želi biti kod kuće i u samoborskom kraju, uz Oštrc. Možda će netko, kopajući temelje, naći kamenu sjekiru davnih predaka.

U šumi kraj Palačnika koja propušta planinare i izletnike prolazimo i mi. Kasnije smo i opet uz vinograde, nad Rudarskom Dragom gdje samoborska tvornica stakla neumorno radi, s jedne strane je opet samoborski Stari grad, s druge cesta iz Lipovačke drage. Stižemo u varoš Samobor. Tko bi još razmislio da je na Palačniku pred pedesetak godina bilo gustih šuma. Sve se mijenja. I Samobor se mijenja. Gradi se i stvara. Ali srca Samoboraca, kao i naša, ne mijenjaju se — vole prirodu i planine, i mi se u Samoboru osjećamo kao domaći.

Tu ostavljamo naš dragi planinski svijet i jedina nam je želja da opet što prije posjetimo Oštrc i njegove susjede u Samoborskem gorju.

KRUŽNI PUT KROZ SAMOBORSKO gorje

KRUŽNI PUT KROZ SAMOBORSKO GORJE

Kružni put kroz Samoborsko gorje ima 6 kontrolnih tačaka. Može se započeti iz bilo kojeg pravca. Markiran je dobro.

I kontrolna tačka nalazi se u Planinarskom muzeju Hrvatske u Samoboru. Žig se nalazi tamo ili kod Ivice Sudnika, dugogodišnjeg predsjednika PD »Japetić« — veterana planinara, društvenog radnika i urarskog majstora (Samobor, Perkovčeva 10). Put vodi Langurovom ulicom preko Mirnovca, Rakovice te Konšćice do sela Klake (332 m). Od Samobora do Klaka pješači se 2 sata.

II kontrolna tačka nalazi se u kući stolarca Vinka Jakopca, Klake 25. Nakon usputnog uspona na Okić (410 m) dalje vodi put na vrh Plješivice (780 m). Tu se nalazi željezna razgledna piramida. Put vodi preko Preseke na Oštroc. Citav put Klake — Okić — Oštroc traje 3 sata.

III kontrolna tačka nalazi se na Oštrocu (753 m) u planinarskom domu »Janko Gredelj« (621 m) kojim upravlja naše Društvo. Tko po-

de, dakle, iz Samobora na dom preko Okića i Plješivice, može taj put prevaliti za 6 sati hoda (od Samobora preko Ruda i Palačnika taj put traje približno samo 3 sata). Na Oštrocu se može noćiti.

IV kontrolna tačka nalazi se u Šoićevoj kući (364 m). Od Oštresa do kuće ima oko sat hoda. Tom kućom upravlja PD »Japetić« iz Samobora, a može se i tu noćiti.

V kontrolna tačka nalazi se na planinarskom domu »13. proleterske brigade« na Žitnici (na Japetiću — 871 m) kojim upravlja PD Jastrebarsko. Put od Oštresa do Žitnice traje 3 sata. U domu se dobiva smještaj i prehrana.

VI kontrolna tačka nalazi se u kući br. 17. u Noršić-selu u koje se stiže preko sela Dragočoš i Jaruše.

Tko želi nabaviti transverzalnu knjižicu mora se obratiti na PD »Japetić« Samobor ili izravno Ivici Sudniku.

Nekoliko planinarskih crtica

Planine su vječno mlade. U njihovim njedrima uvijek otkrivamo nove ljepote, potrebiti mir, odmor i okrepnu, zadovoljstvo, one nas svojom praiskonskom snagom privlače poput magneta i osvajaju neodoljivo. Zato i postajemo zarobljenici planina od prvog dodira s njima sve do zadnje naše misli. U njih se zaljubljujemo cijelim svojim bićem. Drage su nam kao sinteza tvari i bića. Ljudi, životinje, biljke, zemlja i kamenje ukomponirani su u obličju planine u svevrstnim varijantama prebogatim oblicima koji razbuđuju našu maštu i nikada je ne iscrpljuju.

Nužno je ići u planine kao realista, jer tek tada ih u potpunosti upoznajemo. Tada ćemo upoznati i njihovu sirovost, stvarnu težinu i opstanka u njoj, opasnosti, zamke, zasjede. Takova međusobna borba jačat će i nas, mi ćemo se u nju usmjeriti, ona će nas očeličiti.

Na povratku iz planine vratit ćemo se svojim kućama obogaćeni svim tim dojmovima punim sadržaja što nam ga dade planina. I opet ćemo željno i nestrpljivo očekivati trenutak ponovnog odlaska u planine.

Pa dobro, krenimo već jednom. Nestrpljivi smo, puni iščekivanja, već je sve spremno, još smo tu, a mislima daleko. I konačno idemo . . .

Pred nama je više dana odmora. Radujemo se spontano, ne mislimo na čas povratka, jer to bi ovog trenutka kvarilo naše raspoloženje. Stvari su nam nad glavama u odlijeliku vagona kojim se vozimo, a prema cilju vuče nas draga lokomotiva kao dobra prijateljica, sve bliže i bliže, zanosno nas ljujajući preko tisuća pragova i tračnica, tisuća dana rada radnika i željezničara, tisuća neprospavanih sati, sati umora, kapljica znoja i smrzavanja.

Noć polako prolazi, nismo sneni, jedva čekamo prve znakove praskozorja. Promišlujemo svjetla stanica, gradova i gradića, sela i zaselaka, i gde: više nema crne noći, pojavljuje se prvo sivilo kao znak rađanja novog dana, nazrijevaju se prvi oblici krajolika, tu je obronak, tamo šuma, tu se već zapaža polje, potok, selo, briješ, kamen.

Pljesnimo dlanom o dlan i . . . dobar dan!

Evo nas: Konjic, Gospić, Chamonix, Foča, Dölsach . . .

Da, tu smo bili već i ranije, no radujemo se opet kao i prvi puta. Hajdemo, zavirit ćemo ponovno malo u tajne i ljepote Prenja, Velebita, Mont Blanca, Maglića, Grossglocknera.

A sada, molim, sve po redu.

Naši Dolomiti

Otiš, Zelena Glava, Vjetrena brda, Sivadije, Osobac, Velika Kapa, Motika, Lupoglavl i još bezbroj vrhunaca nas podravlja. To je Prenj — naši Dolomiti. Iz dajline nam mašu na podrav Čvrsnica, Velež, Čabulja, Ivan-Planina i drugi znanci.

Podimo na jedan od bilo kojih prenskih visova. Širina i prostranost pogleda i vidika je neizmjerna. Tu ima i zelenila i kamene sivoće, modrog neba, žarkog sunca, biljaka sviju boja. Stijene su izbrzdane pukotinama, žlebovima i kaminima, prvenstvenim usponima naših alpinista, prevjesi klimaju nijemo svojim glavama. Munike po obroncima odudaraju tamnom bojom, a gdje gdje osim pravog snijega u točilima ili osojnim stranama vrhunaca, bijele se ovčice koje pasu, a čuvaju ih pastiri i oštari kudravci. Čuvajte svoje hlače, jer su oni hrabri krojači, ne boje se niti vuka. Medo je već druga zvjerka, što mu može pastir, planinar ili tko drugi. Štiti ga zakon. Da, jadniče, ali tu je i taj devizni lovni turizam, a za devize ode ti bunda. Orao kruži poput helikoptera ali bezšumno, odjednom se strmoglavljuje i za čas opet uzdiže, a među kandžama sikče, vijuga i otimlje se zmija, ali bezuspješno.

Takav je taj život u planinama. Sav je u jednoj neprekidnoj borbi za opstanak. Tko jači, taj kvači, a slabiji mora biti brži, ili lukaviji, ili oprezniji, jer inače, jao si ga njemu.

Čovjek u planini poglavljje je za sebe. On želi kao i u nizini sve podrediti sebi. Čovjek se međusobno štiti zakonom temeljenim na načelu ravnopravnosti, a u pogledu svega ostalog i on svojom borbom za samoodržanjem nastoji sve van svoga bića savladati, a da li znade i sebe nadvladati, kao razumno biće, pitanje je sada. U planini čovjek i može i mora i na to misliti. Konfliktne situacije lako ga odvode u propast. Ako smo stvarni i stalni posjetioци planina radije mislimo stalno na to, nego li da sebe precjenjujemo, naše mogućnosti imaju granica. I na Prenju nema motoriziranog saobraćaja, ali saobraćaju nagle vremenske promjene, zmiye po kamenjaru i razne okolnosti koje ne smijemo olako shvatiti ili ih potcijeniti.

Dakle, uživamo na jednom vrhu. Radujem se, jer vidim radost i u očima svoga prijatelja koji se naslonio na jedan kamen pored mene. Na što on sada misli? Ne želim ga smetati. Osjećaji moraju ostati nepomućeni. Kasnije ćemo o svemu razgovarati. Osvježit ćemo naše dojmova, oni će ostati u nama kao najljepši doživljaj.

Tko vodi dalje, prvi ili drugi, ti ili ja? — ne, obojica istovremeno, svatko znade svoju dužnost. Gledajmo oblike, igru boja, oblake, sunce, plavo nebo, sve oko sebe, ali i ne zaboravimo puno toga: gdje smo, što smo, kuda idemo, što želimo, a što možemo, gdje, kada i kako ćemo se vratiti i još mnogo toga drugoga, da negdje ne ostanemo.

I vi ostali drugovi planinari i alpinisti — željezničari, recite nam svima kako vam se ovđe svidalo, što vas se najviše doj Milo. Tom prilikom kao i uvihek hvala vam što ste razbudili naša sjećanja na prekrasno provedene trenutke i ovđe i svadje drugdje gdje smo god bili u planinama. Jer dojmovi sa Prenja — naših Dolomita — su trajni kao i svi oni šiljati vrhunci, nazubljeni grebeni, strmoglave stijene i sve, sve ono što jest i čini Prenj Prenjom.

Planina Velebit

Zaista planina Velebit jest i ostaje samo Velebit i niti jedna druga planina ne može nju zamijeniti. Specifičnosti, oblici, endemi, sve je tu jedinstveno. Hodamo satima i danima po njoj, a ne zamaramo se. Ne osjećamo ni tereta na ledima, niti moguću bol. Planina i priroda u njoj prvorazredni je liječnik za pluća, srce, reumu, živce, sve bolesti suvremenog čovjeka.

Pogledajmo ona svježa jutra, plavo morsko zrcalo, bezbroj otoka i otočića, tamne šume, oblake i brodove što plove, grimiz i purpur zalaska sunca, zvjezdano nebo, čujmo jelene, vuka, čuka, dozivanje pastira, da, to je simfonija oblika, boja, zvuka, to je Velebit.

Krenemo li u koji god predio Velebita, uvihek i ponovno nailazimo toliko novog. Ta planina je toliko bogata ljepotama da svakog posjetioca već prvom prilikom tako fascinira i osvoji, da mu ne preostane ništa drugoga već maštati o njoj do prve iduće prilike kada će u nju opet krenuti s još većim zanosom i nestrpljivošću da otkrije daljnje ljepote i skrivene draži kojima obiluje u neograničenim razmjerima.

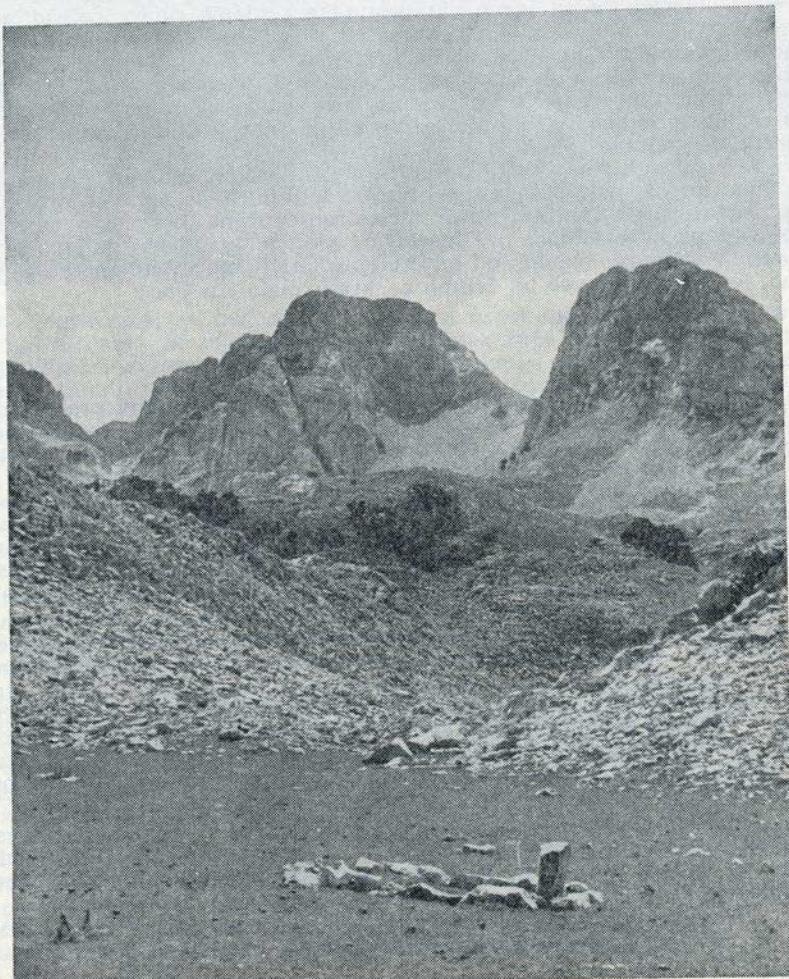
Sjećate li se, i mi smo zajedno bili na Zavižanu, Rožanskim i inim Kukovima, u Zavrtnici, na Bačić-kosi, Kizi, Visočici, Počiteljskom vrhu, Badnju, u Paklenici, i Maloj i Velikoj, na Vaganskom vrhu, Sv. brdu, Tulovim Gredama, na još mnogim drugim vrhuncima, u spiljama, dulibama, krškim poljima, da, nemoguće je sve to izbrojiti, nemoguće je opisati sve dojmova, uspomene i draži koje nam je širokogradno otkrio Velebit.

Bilo ljeto ili zima, svako godišnje doba preobražava Velebit u tolikoj mjeri, da ga svaki puta doživljavamo u novom licu i ruhu, a prisutna misao o ponovnom dołasku u ova prostranstva isprepliće se s dojmovima koje upijamo u sebe, udišemo punim plućima i napasamo široko otvorenih očiju. Zapitajmo sebe i druge, jesmo li ikada požalili što smo došli ovamo, što smo možda kisnuli ili nas je šibao vjetar. Ne, uvihek je bilo prelijepo, divno, krasno, velebno. Kada već uvihek ne možemo biti tamo, sjetimo se ugoda i doživljaja, što nam ih je pružio, uživajmo gledajući slike njegovih vrhunaca, prenesimo se bar u mislima na nj, a kada se pruži prva iduća prilika, nećemo je propustiti, budimo sigurni, opet ćemo tamo doći i tko će biti sretniji od nas.

Mont Blanc

Da, bili smo i na njemu i okolnim vrhuncima, istina rjeđe, jer je to i daleko i skupo, no i ponovan susret s tim golim kamenim i ledenim divovima ispunjavao nas je ushićenjem. Jer osim nas, svakako i tisuće drugih ljudi ovi krajevi neodoljivo privlače. Sva mjesta na podnožju sliče u svako godišnje doba na mrvanjake, mravi naoružani cepinima, derezama, užetima, klinovima i drugom raznolikom opremom neumorno jurišaju po obroncima u težnji da se uspnu na krov Evrope i druge okolne krovove i krovice. Ima ih podosta koji nisu nikada došli do cilja, a ima ih i koji su ostali gore i ne zna se gdje počivaju, dok neki su opet kao počasna nijema straža pod malim humcima na grobljima okolnih mjesta.

Sjećate li se, Tonček, Branko, Đuro, Slavo, Anka, Joža, Drago, kada smo bili тамо? Jednom zgodom čisti led i plavo nebo, drugom prilikom snježne mećave i usovi, planine čekaju, a mravi uporni rade svoj posao, hotel »A« kategorije na štaglju, prolom oblaka, zatrpana željeznička pruga, štrajk, -20° C u sredini kolovozza, da, тамо су уdaljini Walliske Alpe, па Dauphineji, па ово bliže i ono dalje i тko bi sve to nabrojio. Sjetite se čokolade под vrhom Mont Blanca, konzerve komposta,

U Prenju

Orlova Gnijezda (Nid d'Aigle), bernandinka sa Aiguille du Gouter, gležnjača od krpa, gojzerica krpanih žicom, »deložacije« iz hotela, malenih iz Monaca, prevrtanja džepova u potrazi za devizama i prevrtanja očiju kada upadne dvonožna mušica u oko. Kako da ne, svega se dobro sjećamo jer su i to drage uspomene.

No ostavimo sada šalu na stranu i krenimo u visine iza »divno prospavane« noći na Réfuge du Goûter 3.817 m (površina $5 \times 3,5$ m i oko 50 osoba), razumljivo, još po dubokom mraku, gladni i jadni, po malo drhtajući od zime, prema gore. Neki su već pred nama, neki iza nas, pa nema bojažni da zalutamo. Nakon otprilike dva sata uspinjanja sve nas je manje, možda nekih desetak hrabrih. Idemo dalje, šutimo, ali sporo odmičemo, jer ipak je svemu krv sve rjedi zrak, pa mali odmor, pa opet pomalo dalje. Razdanjuje se, gledamo oko sebe i jedva vjerujemo da smo tu gdje se nalazimo, no oprez, dok se krećemo, gledaj pod noge, a za predaha pasi očima što sve obuhvatiš.

Sunce je već visoko, čak pomalo i grije, skoro će podne. Još malo i tu smo. Više nema uspona. Iza nas jedino dolazi jedan austrijski bračni par. Drugi su ostali daleko dolje, sjede ili se vraćaju. Nas šest, dakle, i dvoje Austrijanaca, jedina je bilanca Mont Blanca na dan 13. VIII 1953. Čestitamo jedni drugima i uživamo puna pola sata, jer vrijeme je prekrasno, pa si dozvoljavamo tako dugi raskošni odmor. Govorimo malo, okrećemo se oko svoje osi i gledamo u daljine. Sve je duboko ispod nas, bezbrojni vrhunci su kao u nizini. Mala okrepa i cigareta. A misli plove kao mali i niski oblačići. Jedan je na par trenutaka zaklonio sunce, no vidimo njegove kristalne iglice u svim duginim bojama. No sada je opet stvarnost ovdje, vraćamo se i sad su pokreti sve lakši i brži. Poslije podne stižemo na donju kuću, ujutro još neprimjećeni, a sada u središtu pažnje, vidimo, bežični telegraf dobro funkcionira. Svi čestitaju, pitaju svašta, a mi dajemo informacije na četiri svjetska jezika, jer ima tu raznih narodnosti i boja kože. Mnogi će sutra pokušati, a mnogi se tješe da će možda do godine uspjeti.

Po povratku na čvrsto i sigurnije tlo u nizini želimo se odmah javiti poštom našima, ali da, pošta ne radi — štrajk, željeznica ne vozi — štrajk, pa što ćemo? Najprije krajnja štednja, zatim racioniranje hrane, beremo bobice i jagode, »nademo« i po koju jabuku, još kiselu, no plan je tu: idemo dalje u planine na nove uspone i vrhunce, sve dok od negdje gore ne vidimo ili čujemo da je vlak opet krenuo, jer kada smo već tu, želimo na kraju malo i u Pariz.

A sada idemo na

Maglić

Da, tu smo bili više puta. Odmah iza rata gazili smo preko ledene Sutjeske, a kasnije autoputom do Suhe. Uprtnjače dobro griju, ali nas planine kao magnet neodoljivo privlače. To nam olakšava kretanje, ali otežava noge vijest domaćih »da je upravo jučer na pašnjak kraj sela banuo medvjed i odvukao jednog vola pola sata dalje i prilično ga izjeo«. Razmišljamo: iza tako obilne gozbe neće se valjda i za nama polakomiti, jer ne znam da li svi zajedno važemo kao taj jedan vol. Sta možemo, tješimo se: kad Branko vikne, Smilja cikne, Joža medu cepinom pikne, a Drago kao Tarzan krikne, podbrusit će medo svoje tabane i nama pokazati rep.

Prolazimo dolinom Suškog potoka, evo nas već na Suhoj Jezerini i za čas smo na Trnovaćkom jezeru, istina, taj »čas« traje preko pet sati. Uživamo u vidicima, na medvjeda smo već i zaboravili, podižemo šator na izabranom mjestu gdje ima suhih drva i mogućnosti odstupnice ako nas Bruno ipak napadne. Na naše veselje eto i drugih planinara, no na žalost za nekoliko časaka eto i oblaka i takovog prolooma oblaka, sijevanja munja, grmljavine, pljuska i vjetra, da jezero sliči na uskipjelo more. Šator je položio odlično svoj ispit i pred mrak sjedamo oko logorske vatre, koju smo ipak nekako od prije navedenih suhih, a sada mokrih drva, uspjeli zapaliti. Razumljivo, noću dežurstvo na smjene, a propis je tu: ne dalje od par metara od šatora i vatre. Dakle, laku noć!

slijedećih dana ostajemo sami, jer su nas ostali planinari napustili, pa prije svakog odlaska na uspone na okolne vrhunce spremamo šator i stvari koje ne nosimo sa sobom, na jedno sigurno i skrovito mjesto, guramo kamenje na otvor (jutarnja gimnastika), a sve u nadi da navečer nećemo biti beskućnici.

Danas idemo na Maglić. Govoriti, pisati ili čitati o ljepotu može biti teško, treba sve to doživjeti, treba krenuti onim stazama i bespućima, tamo gdje »oro gnijezdo vrh timora vije«.

Trnovačko jezero ostaje za nama, počinje lagani uspon, nešto kasnije već i strmiji, pa iako ne osjećamo još nikakove umornosti, ipak rado nakon svakih desetak minuta zastajkujemo i svraćamo poglede na ovaj dragulj od gorskog jezera koji nas se doimlje izvanredno sa svojim bojama, oblikom i okolinom elementarne snage, tamnim šumama, urušenim stijenama, strmenitim obroncima i nad njim nagnutim vrletnim Trnovačkim Durmitorom, koji je sav pun prvenstvenih penjačkih uspona naših hrabrih alpinista. Prelazimo preko skokova, strmih sipara, još jedan oštriji odlomak puta i nalazimo se na sedlu grebena, odakle je do vrha Maglića već laganiji i položeniji put. Da, odavde su već prekrasni vidici na sve strane. Prema zapadu primjećuju se u velikoj udaljenosti pastirski stanovi ispod Vlasulje. Tu smo Krešo i ja prije više godina domaćinima liječili kravu, koja je slomila nogu, davali pravne savjete, svaki po svojoj struci, no bilo je i drugih oblika izraza naše zahvalnosti tim izvanredno gostoljubivim ljudima, koji su nas primili kao svoje. Djeci bomboni i čokolada, ženama malo konca, igla, dvije marame, a muškarcima cigarete, već što smo imali pri ruci, ali zato kada smo od njih odlazili, jedva smo se kretali pod teškim teretom sira, punog želuca kajmaka, mlijeka i janjetine do grla.

Sve naokolo sami gorski divovi: Volujak, pa Lebršnik, Bioč, Biočke Grede, Vitlovi, u daljini Durmitor, nazrjevaju se kanjoni Tare i Pive, na istok duboko pod nama opet jedno jezero — dragulj, Mratinjsko jezero, pa prema sjevero-zapadu prašuma Perućica i — zamislite si na kraju: nepomućeni pogledi s vrha Maglića na sve te krasote. Nalazite se na vrhu kao na ogromnoj piramidi visokoj 2.388 metara, sa svih strana strmo odsječenih stijena i padina. Ni od kuda niti glasa čuti nije, vrijeme kao da je stalo, tu nema prolaznosti, jedino se čuju naša srca, a naokolo takav mir i tišina, da na blagom vjetru smeđe glavice murke opojno šire svoj čokoladni miomiris. Odjednom, nešto se dogodilo. Zalutao je u našu blizinu bumbar, sjeo na jednu, dvije biljke kao na mali predah, a zatim hrabro zujeći »nizbrdo« krenuo u pravcu Dragoš sedla. Za trenutak ga više ne čujemo, ali ga pogledima pratimo još neko vrijeme. Želimo mu sretan put, dobro zdravlje, odmorena krilca i pun želući nektara iz ovih visina.

Ipak, na ovom smo svijetu. Misli se vraćaju godine unatrag i gledajući izbrzane bore reljefa, pred nama se ukazuju izbradana lica i bore na čelima našeg naroda, koji je ovdje propatio najteže trenutke svoje povijesti. Vidi se granično kamenje Austro-Ugarske, Italije, prnsi zakloni, po koji komad bodljikave žice, no sve je to sada prošlost. Zaista, kako je tu teško moralо biti u danima rata, ofenziva, ovaj prirodni raj sigurno je bio gori od najgoreg pakla: bombe, pucnjevi, glad, jad, jauci umirućih i bespomoćnih, povlačenje, jurišanje, tifus, sve strahote jednog rata. Zato stojimo nijemi i mislima odajemo počast svim znamenim i neznamim junacima, koji su, eto, dio Maglića, dio naše domovine, koji su i danas ovdje prisutni, tiki, slomljenih udova, razjedani vremenom, ali dio naše stvarnosti, postojanja i budućnosti.

Vraćamo se prepuni dojmova, željeli bismo da sve ovo traje što dulje, da smo uvijek ovdje, no eto i prvih oblačića, pa oblaka, pa magle, vjetar već šiba orkanskom snagom i u posljednjem trenutku sklanjamо se pod jednu previsnu stijenu. Pljusak, tuča, grom nad našim glavama lomi kamenje koje uz zvižduk pada nekuda u dubinu. Da, i to je Maglić. A kako je sada tek gore?

Polako postaje svjetlijе i toplije. Za jedan sat je prošla oluja i dok rastrogani oblaci putuju prema istoku, mi se vraćamo »kući« na večeru i spavanje. Uz logorsku vatru kuhamo naše planinarske specijalitete, a vrhunac svega je nešto što je skuhala Smilja, ne sjećam se danas što je to bilo, no znam da ni tada nismo to mogli pogoditi, jedino je bilo vruće, gusto, tamno i imalo neki okus između paprikaša i torte. Vidite kakovi smo mi sladokusci, takovih stvari niste još niti vi nikada jeli. Treba priznati da smo uz našu najvišu planinarsku svijet, disciplinu i samoprijegor izvršili i taj »radni zadatak«, te se uz puno zalaganje svakog pojedinca nakon poduljeg vremena pokazalo dno pet-litarskog lonca, nesumnjivo jednog od najvažnijih naših planinarskih rekvizita.

Vidite, pravi dojmovi i doživljaji stečeni u planinama nikada ne blijede, ostaju u nama trajno, sjetit ćemo ih se uvijek čim malо prolistamo po našim stranicama knjige sjećanja. Nadalje, mi u planinama oblikujemo i sebe, obuhvaćamo veće horizonte i širine, pogledi su nam dalji, upoznajemo bolje i sebe i druge, navike, sklonosti, slabosti, sve što nas čini pojedincima sa svim dobrim i lošim stranama, razvijamo drugarstvo, njegujemo lijepe osjećaje, uspostavljamo što užu povezanost među ljudima, slabijima pomažemo, jednom riječju, unapređujemo svoje moralne vrline.

Visoke Ture

Tko od nas za lijepa vremena iz naših Julijskih ili Kamniških Alpa nije zapazio na sjeverozapadnom horizontu skupinu veličanstvenih vrhnunaca, kojima se njihove glave bijele i tokom čitavog ljeta. Među njima se ističe po svojoj visini i elegantnom oblikovanom šiljastom vrhu naš stari znanac Grossglockner. Da, baš je to on, najviši u svojoj skupini, kao otac među svojom djecom. On nas ponosno pozivlje u svoj zgrljaj, želi da mu pružimo svoje ruke koje on radosno iščekuje. Nema sumnje, on je vrlo gostoljubiv, ali uz nužan oprez i poštovanje s naše strane. Kod njegovog podnožja očekuje nas sva ona udobnost koju čovjek može poželjeti, odnosno platiti. I svizci, mali dobroćudni stanovnici podno njega, radosno nas dočekuju, tako su postali pitomi, upravo razmaženi, da nije dovoljno da im pružite komadić kruha, to mora biti barem keks i to čokoladni ili nešto drugo slatko i fino, da si ne pokvare svoj mali trbušić.

Nakon prospavane noći u najstarijoj u Austriji, ali vrlo udobnoj planinarskoj kući, vidimo da nam se sreća osmjejuje, jer svi znaci govore da će dolazeći dan biti vedar i sunčan. Spremamo se tihо da ostale posjetioce ne probudimo i za kratko vrijeme već silazimo prema ledenjaku Pasterze na kojem ima nešto svježeg snijega. Tek gdje gdje koja pukotina se nazrijeva ili čuje šum vode s njenog dna, dakle oprez. I tako, prelazeći s jedne strane ledenjaka na drugi, mjestimično kao u labirintu, približavamo se drugoj strani, kamenim nogama našeg današnjeg cilja. Okolni vrhunci kupaju se u prvim jutarnjim tracima zlatnog sunca, polako postaje toplije, ali još uvijek vrlo svježe, a mi puni ushićenja na prvom našem kratkom odmorишtu promatramo oko sebe rađanje novog dana. U takovim trenucima ni s kim i ni za šta ne bi se mijenjali, osjećamo se tako poletni, ushićeni, oduševljeni pogledima i dojmovima, da nam jedino razum govori: oprez, u planinama se ne ide samo sa nogama, već isto tako i sa glavom.

Uspon postaje postepeno strmiji i sa izlaskom sunca, koje sada i nas već miluje, stižemo do gornjeg ledjenjaka. Nakon kratkog odmora stupamo na Hofmannov ledjenjak. On je već nešto malo ozbiljniji i po svojim pukotinama i po strmini, pa ajde, navezujemo se, a i cepin koji puta već dolazi do izražaja. Užitak je i taj posao, jer on nas vodi k našem cilju, a usput naslađujemo se svime što planina pruža čovjeku. Svaki korak na više otvara nam nove poglede, najrade bi klicali od sreće, no ovdje je potrebna tišina, da, jer i najmanji povik može pokrenuti brzozvane usove, a mi smo prema njima spori kukčići, koji možda ne bismo uspjeli na vrijeme nekuda odsakutati na stranu van njihovog dohvata. Doskora ledjenjak postaje blaži, pitomiji, on se ovdje rada, a mi preplanula lica od sreće već se penjemo po kamenom grebenu do stare ali gostoljubive kuće na Adlersruhe. Ovdje imamo prilike pjevati od sreće i zadovoljstva, naše oči i srca pjevaju puni ushićenja, a glasovi bi vjerojatno bili malo hrapavi i neusklađeni, pa radije ostavimo prirodi onaj mir, kojim nas je i ona obdarila.

Obilno se hranimo, to smo zasluzili, a i dobro uvijek dolaze »interne rezerve« kalorija, biti će lakše dalje. Jednostavna ali okrepljujuća hrana nestaje u našim nazubljenim otvorima i spušta se u carstvo njegovog veličanstva želudca, koji u priličnoj mjeri gospodari čovječanstvom, no ovdje je on samo nužan faktor postojanja i naš sluga. Koliko puta smo ga detronizirali, dali mu tek koricu kruha ili jabuku, samo da ne više, i eto, neka mu bude: bolje dobar sluga, nego loš gospodar.

Još nije ni podne, a mi nastavljamo dalje. Blagi uspon svakog trenutka je sve strmiji. Uspinjemo se uz izložene padine Malog Glocnera, opet smo navezani, jer ovdje nema šale, neoprezan korak i čovjek lako otpiše sebe sa liste živih bića. Nakon grebenskog priječenja nailazi uspon od posljednjih par desetaka metara i mi smo kraj velikog željeznog križa na vrhu Grossglocknera.

Nijemi stisak ruke mnogo govori. Razdragani nalazimo malo oskudnog mjesta i sjedamo. Oko nas carstvo tišine, leda, kamenja, na sjeveru Wiesbachhorn sa svojim pratiocima, pa dalje Bavarsko vapnenačko gorje, na istoku skupina Goldberg sa Sonnbllickom i Niske Ture, na jugu skupina Schober i Liencerski Dolomiti te Karnijske Alpe, na jugozapadu Dolomiti, na zapadu skupina Grosswenedigera, pa Zillertalske, Stubaiske Alpe itd. U takovim trenucima vrijeme brzo odmiče, čak prebrzo. Sjedimo, gledamo i uživamo zamišljeni u sebi, mislimo koliko nam toga i što sve daju planine, radaju se razne misli pročišćene od gradske buke, vreve i prašine, sjećamo se naših dragih koji sada daleko od nas niti ne slute gdje smo, pitamo se da li će nas i u kojoj mjeri shvatiti kada im budemo pripovijedali što smo sve proživjeli u ovim našim najljepšim trenucima.

Vrhu se približava jedan navez. Vidimo, oprezno se kreću, nekako malo bojažljivo, mi smo znatiželjni i napregnutom pažnjom pratimo svaki njihov korak. Troje su. Malo po malo napreduju pa stanu. Tek kada su stigli bliže vidimo njihov sastav. Jedan otac vodi svoju ženu i sina na vrh. Otac ulijeva povjerenje svojom pojavom, majka je osrednja planinarka, a od sina će vjerojatno nešto biti, još mora rasti i puno toga učiti, to se odmah vidi po njegovom kretanju. Srdačno se pozdravljamo i rukujemo, prepustamo im naša mjesta, a mi se povlačimo malo na niže do izlaza iz žlijeba nazvanog po Palaviciniju. Gledamo u taj žlijeb, pa bit će ga oko 800 metara skoro u vertikali. Fina stvar, ovaj tobogan, samo u kakovom stanju stigao bi dolje da se posklizneš. Pa bilo je i takovih stvari, no bolje je sada na to ne misliti. Radije malo čokolade i uživaj dok si ovdje.

Uskoro vidimo da se naši susjadi spremaju na povratak. Pogodili smo njihove misli, jer spremno prihvaćaju našu drugarsku ponudu da budemo svi zajedno navezani. Nakon malo salate od užeta, mi smo prvi i zadnji, a njih troje u sredini. I njima sada ide bolje, što otvoreno priznaju. Otac je čak malo olakšano uzdahnuo, no sada nas osim užeta veže i drugarstvo i spremnost svakoga za svakoga i za sve.

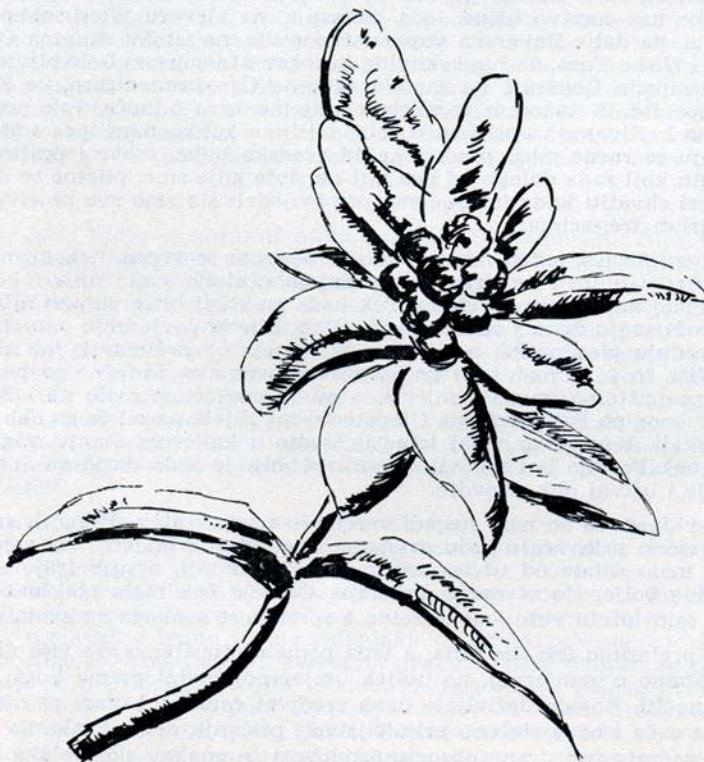
Lagano prelazimo teži dio puta, a tada pomalo otpuštamo sve više naše kočnice i već se spuštamo u zamjernoj, no uvijek umjerenoj brzini prema kući. Ove večeri ovdje ćemo noćiti. Bogate doživljaje dana sredivat ćemo dok nam se oči ne sklope na san. Tu je sada i novo stečeno prijateljstvo i pričanju nema kraja. Sa približavanjem mraka sa zapadne strane obzorja približava se onakav sloj oblaka za koji dobro znamo što znači. Zaista, u noći se tresla kuća i konopi su zviždali svoju pjesmu, no mi smo se ugodno osjećali pod cijelim brdom gunjeva.

Ujutro, dok se drugima još nije niti dalo iz kreveta, mi se već pomalo spremamo na povratak. Tko je danas namjeravao na vrh, sumnjam da će i pokušati. A mi lako izlazimo iz kuće na hladnoću, već navezani, s derezama na nogama, obučeni u sve što imamo, te po magli i svježem snijegu koji još uvijek pada, pazimo da ne zatutamo u silazu. Da, ovdje je taj greben, ne desno, dolje na Kals, tako, sada malo ulijevo, pa oko onog kamenog nosa, pa uz onu rubnu pukotinu. Dobro je. Počinje Hofmannov ledenjak. Sada su i magle već rjede, no novog snijega ima dosta, stoga oprez na pukotine.

I tako stigosmo dolje i dalje i sve dalje. Čekaju nas novi usponi. I vrijeme teče, a uspomene i doživljaji ostaju.

Ostali su bregovi za nama... Poznata je to planinarska pjesma. No bregovi, planine, gore, brda čekaju nas i dalje. Potrebno je samo malo potruditi se i otići u njih, osjetiti njihove čari, njihov zov i nitko od nas neće tome moći odoljeti, oduprijeti se. I sada i uvijek vežu nas sjećanja i uspomene, ta one su nama toliko toga dale, toliko smo najsretnijih i najdražih trenutaka u njima proveli, najuzvišenijih se dojmova naužili. Zato je i trajna naša povezanost s njima, s našim sudrugovima s kojima smo dijelili sve lijepo i teško, ugodno i neugodno, s našim društvom s kojim već dvadeset godina idemo ukorak i zajedno dijelimo sve radosti i brige. Zato, kada tko slavi rođendan i želimo mu sve najbolje širinom našeg planinarskog srca, kličemo:

Sretan Ti dvadeseti rođendan, postigao u svom životu još mnogo toga, što više i ljepših uspjeha. Hajde, krenimo zato opet čim prije u naše drage planine!

Mojih 56 godina planinarskog i radnog staža

Dana 10. 3. 1914. godine — u subotu u 10 sati i 30 minuta — stupio sam na Glavnem kolodvoru na tlo grada Zagreba. Odmah sam se uputio u Središnje stotvarište materijala državnih željeznica radi nastupa željezničke službe gdje sam bio primljen za vježbenika spremištara. Već sutradan u nedjelju pošao sam sa svojim sestrom kitničarkom i njezinim drugaricama na izlet u Susedgrad. Tako je počeo moj planinarski staž. Slijedeće nedjelje pošli smo na Kraljičin zdenac, treće nedjelje na Okić-grad kod Samobora, a četvrte nedjelje, 3. 4. 1914. godine popeli smo se na Sljeme do stare drvene piramide. Tada mi je sestrina drugarica Dragica donijela pristupnicu za upis u Hrvatsko planinarsko društvo (HPD). Bio sam primljen za člana 17. 4. 1914. godine i to je službeni datum početka moga planinarskog staža.

Iste godine, 1. svibnja osnovali smo nas 19 mladića željezničara nogometni klub pod imenom »Željeznička viktorija« za razliku od već postojećeg nogometnog kluba »Dačka viktorija«.

Izbijanjem rata prestalo je djelovanje nogometnog kluba, jer je velika većina igrača, njih 16 morala odmah u vojsku. Ostalo nas je svega troje najmladih. Preostalo mi je, da se vratim planinarenju. Naravno, u to doba je planinarstvo vegetiralo, pa su i izleti bili sve rjeđi. Godine 1917. sam i ja morao na vojnu dužnost.

U toku rata bio sam na mnogim talijanskim planinama, jer sam služio kod teške artiljerije, pa sam u slobodnom vremenu šetao po tim planinama, kao Monte Grappa, Monte Asolone i dr. Tu sam ubrao i prvi runolist.

Nakon raznih premještaja i peripetija bio sam 1919. godine postavljen za šefa računovodstva u Željezničkoj radionici u Zagrebu. Tamo sam zatekao već novo konstituirani nogometni klub. Djelovao je pod okriljem »Prosvjetno-zabavne sekciјe Saveza željezničara« koja je imala tri odjela: nogometni, planinarski i pjevački. Ja sam se odmah nastavio baviti nogometom i planinarstvom. Nedugo zatim 15. 4. 1920. godine buknuo je štrajk željezničara. Skrivali smo se po Sljemenu i tamo planinarili do konca mjeseca, tj. do kraja štrajka. No, doskora je došla »Obzvana«, koja je savsim paralizirala svaki rad »Prosvjetno-zabavne sekciјe«. Prostorije Saveza u Petrinjskoj ulici 40 bile su zapećaene, a Savez željezničara raspušten. Šta nam je drugo preostalo, nego osnovati savsim novi samostalan sportski klub, registriran kod vlasti pod imenom SK »Željezničar«. Od toga časa počelo je ponovno djelovanje Društva, koje je uz nogometnu sekciju imalo planinarsku i lakoatletsku sekciju.

Grupa planinara, nas oko 25, počelo je od toga vremena aktivno planinarski djelovati. To su bili po mojem sjećanju drugovi: Buneta Pero, Fras Ivan, Đeri Dionis, Kantura Stjepan i Vjekoslav, Komotar Josip, Marinović Ivan, Maršanić, Pavlenković, Pilepić Kajetan i Marcel, Pompe Viktor, Prasnički Ivan, Prezelj Zoran, Razdržav Slavko, Svoboda Vilko, Štainkler Vjekoslav, Šimić Radovan, Tuđen Josip i Vehar Franjo (ako sam nekoga slučajno izostavio, neka mi oprosti).

Izleti su bili u grupama: na Učku, Risnjak, Medvednicu, Plješivicu, Okić, Samoborsko i Žumberačko gorje, Ivančicu, Strahinjčicu, a kasnije u planine Slovenije.

Nakon mog premještaja u Smederevo došao sam 1934. godine u Generalnu direkciju željeznica u Beograd. Tu sam upoznao sada već pokojnog kolegu Dragu Kosija (njegovo ime nosi dom na Vogarju željezničkog planinarskog društva iz Ljubljane), s kojim sam redovno polazio na planinarske izlete na Avalu, Kosmaj, Šar-planinu, Perister, Prespansko jezero, Baba planinu i mnoge druge planine.

Godine 1941. bio sam premješten u Sarajevo, pa smo tada obišli Jahorinu, Šator, Koštu, Ogorelicu, Trebević i Romaniju.

Krajem 1944. godine vratio sam se nakon 15 godina izbivanja ponovno u Zagreb u Radionicu državnih željeznica i nastavio planinarski rad u planinarskoj sekciji SK »Željezničar« koji je nakon oslobođenja promijenio ime u SD »Lokomotiva«.

Tada se planinarenje sve više usmjeravalo na veće izlete, naročito u Sloveniju, jer smo imali režijske povlaštene karte, što je znatno smanjilo troškove izleta.

Naravno, da ni naše drago Hrvatsko zagorje nismo zanemarili, pa smo tako prošli Kalnik, Cesar-grad, Greben-grad, Ivančicu, Strahinjčicu, Veliki Tabor, Kuna goru, Macelj, Kumrovec i druge.

Od kada smo dobili na upravljanje zgradu našeg današnjeg planinarskog doma na Oštrcu (»Janko Gredelj«), društveni izleti bili su sve češći na Oštrcu, Samoborsko gorje, Japetić, Plješivici, Sveti Lenard, Okić i druge okolne planine.

Godine 1950. izdvjajili su se planinari iz SD »Lokomotiva« i osnovali svoje samostalno planinarsko društvo pod današnjim imenom PD »Željezničar« u koje smo ušli svi planinari iz SD »Lokomotiva«.

Premušvemu što sam do sada iznio, PD »Željezničar« s pravom bi mogao sada proslaviti ne 20. već 50. godišnjicu djelovanja planinara željezničara, jer ustvari zaista tako dugo i djeluje organizirano planinarstvo među željezničarima Zagrebačkih od 1920—1970. godine.

Upravo sada kada završavam ovaj moj opis, stupam u mirovinu nakon 56-godišnjeg radnog staža. Premda imam i isto toliko planinarskog staža, ne kanim napustiti planine, dapače nadam se da će sada imati još više vremena da se posvetim planinarstvu.

Seniori

**Seniori, starci mlađi,
rado idu u planine,
ne boje se žarkog sunca
ni surove ljute zime.**

**U nedjeljno jutro rano
il' subotom dok je mrak
sa ruksakom na ledima
hitaju na svježi zrak.**

**Hodaju vam oni tako,
godine im nisu teške
po cesti se često voze
al' prek brda idu pješke.**

**Do vrha je teško doći,
vremena im dosta treba
ali zato u povratku
niz brdo se lakše gega.**

**Kupieu po koju
usput si popiju,
za okrepu svoje duše
da snagu dobjiju.**

VJENCESLAV JURIĆ

Sjećanje

Kao i svake godine, tako smo i te kobne 1961. godine proslavljali Dan željezničara. Organizirali smo od 15. do 16. aprila partizanski marš »Tragom XIII proleterske brigade« kroz Žumberak s povratkom na Oštrc, gdje se morala održati završna svečanost. Sve pripreme bile su izvršene, a prijavilo se oko 600 članova iz raznih društava. U Sošicama morali su izletnici noći te nakon polaganja vijenca na grobnicu palih boraca krenuti put Oštrca.

Sve je bilo u očekivanju grupe žena koje su morale po običaju prirediti hranu za sudionike marša. No, kamion sa ženama nije nikad stigao u Sošice . . . ! Ostao je prevrnut niz strminu u selu Jezeri oko 4 km prije Krašića. Bilanca bila je tragična. Život su odmah izgubile dvije planinarke: Ina Andrijević i djevojčica Jagoda Stilinović. Mnoge druge ostale su naokolo ležati, teško ranjene. Kao i obično priskočila je JNA u pomoć, te prevezla unesrećene u bolnicu u Karlovac. Nažalost, putem je izdahnula teško ranjena Ruža Mac. I tako se tragična bilanca popela na tri mrtve i četiri teško ranjene planinarke.

Svečanosti i veselja nije moglo biti. Prema programu položen je vijenac na grobnicu, a raspoloženje je prevladala tuga.

Prošlo je već devet godina od tog tužnog dogođaja. Naših dragih planinarki koje su se zalagale svojom nesebičnošću, nema više. One su ostavile svoje obitelji, da bi se pridružile svojim obolom proslavi Dana željezničara, a ostavile su ih zauvijek. Ostavile su i nas, svoje prijatelje planinare. No položivši njihova tijela u zemlju nismo sahranili njihov duh. On živi među nama i mi ih nećemo nikada zaboraviti. Slava im!

LJERKA KUPREJANOV

O, planine moje drage!

Koliko snage u vama leži!
Svatko želi, svatko k vama teži
U mir i svijet krasota hrli.
O planine moje, visovi vrli!

Kontrasti boja prirode bajne
U sebi kriješ i gajиš mnoge tajne.
I kad k tebi dođem u krila,
Žedan sam vode s tvojih vrela.

I blagi lahor dok mrsi mi kose,
Ja pjevam o tebi, i grla te nose.
Beskrajnu radost dok idem k tebi,
Jer врачаš mi više i pričaš o sebi.

U tebi ja sam sretan i velik
O planino moja svijet je tvoj tolik,
Da broja nema radosti mojoj,
I uvijek ју остат u prirodi tvojoj.

Tužni događaj

Sjedim pored velike peći u planinarskom domu. Ugodno je i topolo dok vani puše jak vjetar sa snijegom. Nevrijeme, vijavica! Kako li je sada onima koji su vani, koji se probijaju kroz snijeg, pa ako još izgube put...

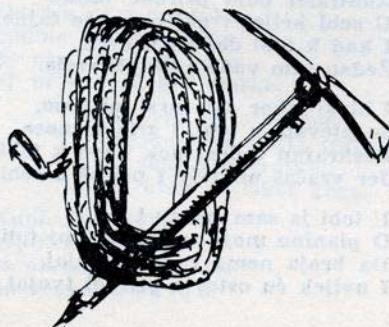
Loše vrijeme budi tužne uspomene. Urlik vjetra nalik je na zavijanje vukova, a ponekad i na ljudske kriove. Podsjeca me na jedan tužni događaj u stijeni kad su izgubili živote jedna mlada djevojka i dva mlađića. Bilo je to davno, ljeta 1958. godine....

Listam svoj planinarski dnevnik, evo šta sam tada doslovno zapisao: »6. VIII., ustajanje u 3,30 sati. Nakon doručka u 4,10 odlazimo prema Ortleru. Bilo je tamo vrlo mnogo planinara. Krenuli smo u dva naveza. U prvom su bili Piljek i Polgar, a u drugom Jurić, Vognar i Belačić. Zastali smo na grebenu i baš kad smo namjeravali dalje, dogodila se teška nesreća. U 5,45 sati jedan navez od tri osobe pao je iz kamera. Svi su poginuli. To je poremetilo naše planove i svi smo se vratili u kuću...«

Ovih nekoliko škrtih riječi iz mog dnevnika podsjećaju me na detalje. Sjećam se, čekali smo na grebenu da navez pred nama odmakne. Nalazili smo se na malom sedlu: lijevo i desno strme stijene nekoliko tisuća metara u dubinu. Pred nama je je stijena kroz koju odmiču navezi, jedan za drugim. Sunce svojim jutarnjim zrakama obasjava stijenu. U rukama mi je fotoaparat, slikam stijenu s navezima u njoj. Pripremam aparat za novi snimak i u taj čas opazim kako se jedan penjač odvaja od stijene. Zaustavim dah. Njegova smeda vjetrovka jasno se isticala na stijeni obasjanoj suncem. Pomislih, zadržat će ga drugi penjač u navezu. Nažalost, uže je potegnulo za sobom i drugog penjača u navezu. Najprije tup udar u stijenu, zatim krik drugog penjača. Bila je to djevojka. U grobnoj tišini njezin krik je jezovito odvajao medu stijenama. Svi smo se ukočili od napetosti, zanijemili od užasa. Kroz zrak je proletjelo i tijelo trećeg penjača. Tijela su padala niz stijenu oko 300 metara a zatim se 400 metara kotrljala niz strmu sipinu. Bili su to, kako smo kasnije doznali, Nijemci iz Münchena: brat, sestra i njezin vjerenic. Provodili su svoj godišnji odmor u planinama.

Nitko od nas nije prozborio ni riječi. Nije bilo nikakve mogućnosti da im pomognemo. Kad smo se oporavili od prvog zaprepaštenja, vratili smo se iz stijene. Taj žalostan događaj duboko nas se dojmio i, eto, nakon toliko godina urlik vjetra oko planinarskog doma opet mi budi sjećanje na očajnički krik u stijeni.

Planina daje, ali planina i uzima.

Prvo proljetno cvijeće

Što više penješ se šumom i ideš sve dalje, sve je tiše
Jedna macica mekana, glatka, ljeska se na suncu i tiho njiše.
Ogrijana proljetnim suncem odnekud čuje se ptičice poj
I čini ti se kao da pozdravlja prijateljski dolazak tvoj.
Dah proljeća već osjećaš iako su pune snijega neke grabe,
Al' bijelje od njega malo dalje cvatu već nježne visibabe.
Hrabro diže svoju bijelu glavu od vjetra i snijega, zbunit se ne da
Tako je čista, skromna, plaha i najradije u zemlju gleda.
Kao neka složna obitelj mala, jedva nešto iznad trave,
Jaglaci veselo dižu svoje žute rascvale glave.
Pod jednim grmom procvala već i ljubičica plava iako skoro lista nema
A druga već populjaka puna na divan miris i cvat se već spremila.
Tu se opet sve od šafrana već plavi i, gle, čuda li prava
Kroz sredinu jednog žutog lista probila se plava njegova glava.
U sjaju sunca slijedim plavog i žutog leptira veseli besciljni let,
No i pod noge treba gledat' da ne pogaziš koji nježni cvijet.
Tko ti oblik, miris, boju dade, ti nježno šareno cvijeće?
Tiho ga pitam iako znam, da odgovora nikad biti neće.
Gdje je majstor taj, čija li te mašta tako divnog stvori?
Oko tebe sve je tiho i divno ko u snu, i nitko ti ništa ne zbori.
Iako znam da je sve to samo ljudski slaba, pusta želja,
Da svu tu ljepotu prirode zagrlim od veselja,
Za uzvrat nam ona zdravlje i snagu daje bez riječi,
Radost i sreću mnogima pruža, a mnogima rane u duši liječi.

Kako sam zavolio planine

Za vrijeme Prvog svjetskog rata služio sam u jednom poljsko-lovačkom bataljonu, stacioniranom u Hallu kod Innsbrucka.

U toj jedinici prokrstario sam 1914. godine čitavu Galiciju od Krakova do ruske granice u čestim korbama, u ofenzivama i povlačenjima. Pejzaži svih tih krajeva bili su manje-više uvijek isti: beskrajne ravnice, rijetke ceste pune rupčaga i prašine, a za vrijeme kiša — koje u jesenje doba traju u tim krajevima i po 2—3 tjedna — prekrivene blatom. Kod nastupa zime nestalo je cesta i puteva ispod visokog snijega, a pošto su šume rijetke a krajolik uvijek pust i jednoličan, orientacija je bila moguća jedino pomoći specijalne karte i busole.

U 1915. godini povlačila se austro-ugarska vojska pred najezdom nebrojenih ruskih divizija čitavom Galicijom sve do Krakova i tako se moja jedinica našla na Karpatima. Krajobraz sličan našem Gorskom kotaru; nestalo je nesnosnog galiciskog blata i prašine. Budući da su Rusi nastupali sporo i vrlo oprezno, mogli smo u miru i bez žurbe obavljati radove oko kopanja i utvrđivanja naših položaja. Morali smo ih držati pod svaku cijenu, kako ruskoj vojsci ne bi uspjelo da se spusti u mardsku ravninu.

Predjel je bio divan, brčovit, sa šumama i bez njih, s proplancima i dolinama, tako da smo se osjećali kao na nekom odmoru. Sjećam se i danas kako smo u ranim jutarnjim satima na čistinama dalekozorom promatrali srne na jutarnjoj paši.

I tada sam se zarekao, da će — ako preživim taj rat — nastojati da svoj budući život provedem u gorovitim krajevima koji će mi omogućiti češći pohod i boravak u planinama. To mi je nakon rata i uspjelo jer sam službovao u Ljubljani i kasnije u Mariboru gdje mi se pružila prilika da obidem skoro sve planine Slovenije. Ali i kasnije, kad nisam više boravio u Sloveniji, posjećivao sam i planine ostalih krajeva naše zemlje. Obilazio sam ih s radošću i uživanjem — a to isto činim i danas.

Šuma u proljetnim danima

Poput dima što nestaje u zraku, izčezla, pobjegla je pakosna zima. Ah, kako je samo nestala! Baš kao da smo joj leđa šibali. Ali, lukava je ona. Poput mačke će se zavući među nas i piljeći nam u oči kao madioničar, pretvarati nas u prozeble. A mi, žedni igre i veselja, ali ne i zime, gledat ćemo naš san koji poput vode nestaje na suncu.

Tamo gore, tamo iznad onih kuća je gora. Čujem i sad jecaje njenih stabala iz poput kamena ledenih usana. Zima je njezin najljuti neprijatelj. Svake godine u raskošnim zelenim haljinama, stabla se kočopere, plešu svojim granama a lišće pjeva i treperi uvijek onu istu pjesmu — šššššš... Tada se zima došulja i krade zelene haljine, jednu po jednu, dok ne ostavi koju među njima poderanu, da neugledno visi. Stabla se tada opiru, savijaju se grane pred vjetrom, cvile, zapomažu, a zima im za uzvrat daje bijelu, snježnu, okovanu bundu da se njome »ogrnu«. Stabla tada zapnu. Njima je... Jao! Pa stablima je hladno. Prozepst će! Zašto si to učinila, zimo? Kad bi bar i stabla imala kapute i tople šalove. Baš si podla, kao lisica, zimo!

Ali taj vrag s repom kojim briše cvijeće i travu, i ustima kojima sije leden zrak i sipa led i snijeg, ipak je pobjegao. Jedna velika glava proviruje iza oblaka. Njene oči tako siju, tako su tople i zasjenjujuće, baš kao rosom umiveni cvijet. U tom pogledu vidim nešto divno, tajanstveno ali i divlje, ubitačno poput groma koji prijeti iz sivih oblaka.

Pod nogama mi šušti suho lišće, a miris proljeća opija mi grudi. Kao na paradi stupaju pored mene glomazna stabla. Srca im opet kucaju, a hod im je radostan, ponosan. Silni su, baš kao divovi! Grane su im uspravne, podignute gore i gledaju zanosno plavetnilo neba.

Kao pusti otok u zapjenjenom moru lišća pod jednim drvetom stajao je komad snijega. Kad me je ugledao, okrenuo je glavu punu znoja. Bilo mu je strašno vruće, a meni malo hladno. Zadnji put kad smo se vidjeli, fićukao je vjetar među granama, a on je plesao i kovitlao se. Ja sam se zgurio u kaput poput grbavca gledajući strašnu prirodu, a on mi se smijao divljačkim smijehom. A sad? Ha! Ha! Kako se napuhao poput balona pa čeka da ga vjetar odnese. Sad se grize i prezire sve, pa čak i sebe. Ala je strašan, baš kao nakostriješen mačak!

Podno njegovih ledenih nogu tanka, zelena stabljika probija snijeg da i ona doživi svoj svijet. Snježnobijela glavica proviruje na svjetlo. Tako je ljupka, malena, a uporna — baš kao mrav. Dok vjetrić zapuše, glavica se zanjiše kao da mudro stvara neke misli. Ali zašto je sagnula glavicu, čega se srami? Možda se boji vjetra? Čudeo je sve to. Možda me je snijeg putem nije htio izazvati, a možda mi je htio ponuditi svoj dar. Bilo što bilo, ova visibaba kao da mi nešto želi reći, kao da mi nosi neku važnu poruku prirode. Sad znam, ona je žalosna i tužna jer ne može da mi kaže svoje tajne, a da može, sve bi ih rekla.

Neobična je ta gora. Koliko jecaja i боли čujem za vrijeme zime. A sad, kao labirint na svakom koraku, spremi mi tajne. Svako stablo uzbudena srca skriva iza sebe nešto nesvakidašnje. Kao da mi se svatko smije, a u rukama drži svoju tajnu. Svako stablo užurbano i sretno počinje da šije svoje haljine jer sunce treba da gleda zelen svijet šuma; i kao da će svaka ona koja zakasniti morati biti kažnjena. Čak mi i snijeg skupljen pod stablom daruje cvijet koji se toliko borio da ga ugleda moj pogled, jer ni on nije smio zakasniti.

Priroda ima svoj strogi kalendar. A njezina glavica, po kalendaru, morala mi je tankim, slabašnim, ali radosnim glasom reći da je došlo proljeće, cvrkut ptica i topli sunce kao majčin pogled.

Izlet na Pecu

Krenuli smo iz Zagreba jutarnjim vlakom prema Sloveniji, nas dvanaestorica. Što se rijetko događa, vlak do Šoštanja nije imao zakašnjenja. Tu nas je međutim čekalo neugodno iznenadenje: zbog popravka mosta autobus nije saobraćao preko Sv. Vida za Črnu, te smo morali najprije u Velenje. Srećom tu je bio jedan autobus koji je, nakon što smo se ukrcali, krenuo put Velenja.

U Velenju smo se teškom mukom ukrcali u drugi, također prepuni autobus i preko Dravograda duljim putem stigli u Črnu, negdje oko 12 sati. Najprije smo ručali, malo se odmorili i zatim krenuli prema domu na Peci. Bila je kasna jesen, polovica desetog mjeseca. Šuma je bila prilično prorjeđena, a lišće koje je još ostalo na granama, pružalo je oku ugodaj svojim prekrasnim bojama. Put je bio pun suhog lišća koje je šuštalo pri svakom koraku.

Do planinarskog doma smo stigli oko četiri sata poslije podne. Mali odmor, topli čaj i nastavljamo do pećine kralja Matjaža. Vodič nam je bio jedan stariji planinar, član PD Mežice kojemu i dom pripada. Kada smo se probijali kroz šumu i klekovinu prema pećini, uvidjeli smo koliku nam je uslugu učinio jer bez njega bismo vjerojatno malo i lutali budući da je put dosta loše označen, a i pristup nezgodan. U pećini u kojoj se nalazi brončani kip kralja Matjaža u nadnaravnoj veličini, čuli smo legendu koju narod dobro poznaje. Povratak je bio u sumraku jer se kratki jeseni dan bližio kraju. Prespavali smo u domu.

Drugi dan ujutro krenuli smo dalje. Nebo je bilo bez i jednog oblačka. Magla je bila pod našim nogama negdje oko 700–800 m visine, a okolni vrhovi izbjiali su iz magle. Izgledali su kao otoci u tom maglenom moru. Izlazak sunca bio je predivan, a kada smo stigli na sedlo, otvorio se vidik na Kamniške Alpe, tako blize i obasjane jutarnjim suncem.

Put nas je vodio dalje kroz klekovinu i nisko raslinje do grebena, a kad smo na nj stigli, a tu je upravo jugoslavensko-austrijska granica, ugledali smo Austriju svu u magli. Grebenom smo produžili do vrha i prizor koji smo gledali, bio je veličanstven i jedinstven. U daljinici, ali veoma lijepo i jasno, razabirali smo pogorje Višokih Tura s Grossglocknerom. Lijevo od njih, ali mnogo bliže, naše Julisce Alpe s ponosnim Triglavom. Prekrasan vidik uz snimanje i razgledavanje učinio nam je vrijeme od dva sata, koliko smo proveli na samom vrhu, vrlo kratkim.

Još jedan pogled na prekrasnu panoramu i mi se spuštamo istim putem prema moru. Mali odmor i povratak preko Miheva u Črnu, zatim autobusom do Velenja. U Zagreb stižemo kasno, umorni, ali zadovoljni što smo upoznali još jedan lijepi kutak naše prekrasne domovine.

Čovjek se uči dok je živ

Odlomei iz planinarske autobiografije

Ako ovi reci ugledaju svjetlo dana i po-stanu »crno na bijelom«, bit će to zahva-ljujući samo fenomenalnoj upornosti naše Zorke.

Naslov nisam ja izmislio, on vjerojatno potiče još iz onih davnih vremena kada se znanje i iskustvo sticalo izbjegavanjem ražnja ili lonca. Držeći se čvrsto ove pro-vjerene pouke, još kao vrlo, vrlo mali, dok sam bio mirno i poslušno derište, stigao sam svašta da naučim, npr. da vatra može opeći, da voda nije dobra ni u cipelama, da je staklo vrlo lomljivo itd, itd. Kako sam bio vrlo mirno dijete, volio sam da svu-du turam svoj nos, a želja za čistim zrakom i širokim vidicima već za rana su me doveli do speleologije. Ne sjećam se kada sam otkrio svoj prvi speleološki objekt, ali znam da ih je bilo mnogo. Kad god bih »razveselio« mamu, na brzinu bih pronašao »mišje rupe«, a to se za sigurno može smatrati prvim počecima moje speleološke aktivnosti.

Što se tiče gore spomenutog naravoučenija, njegovu praktičnost sam isprobavao u školi, ne trudeći se mnogo, jer sam planirao da dugo živim i dobro da mi bude na zemlji. Radi toga osobito cijenim šefove i bogove, Š(t)efice i Božice.

Slijedeći svoj nepogrešivi nos, doživio sam sve čari i toplinu jednog divnog sunčanog proljetnog dana 1948. godine, kada smo nas 7 srednjoškolaca sa 3,5 lampe, vrlo ozbiljno, na čelu s danas već pokojnim Miksom, otkrili u Veterinci neslućene vidike podzemlja i prostore za igre »skrivača«. Tu sam naučio da 0,5 lampe po glavi ipak nije dovoljno, a da je tvrda glava ipak mekša od takozvanog mekanog vap-nenca. Ukratko, kući sam se vratio razbijene glave, koju mi je jedan stariji, očito neiskusni planinar, zali Rakijom, na moju žalost izvana. Kod kuće imao sam namjeru da poslušam roditelje (kao i uvijek), da se okanim špiljarenja i — gotovo cijelu familiju naveo sam na »planinarenje naopak«.

Ne znam zbog čega sam zavolio arheologiju, ali naročiti afinitet imam za arheološke objekte starosti od 200—500 mjeseci. Poznavajući moju strast za speleologiziranjem i arheologiziranjem, legendarni Floki me nakon dugog uvjeravanja, kao da se radi o reformi školstva, uspio dovesti u »Želju« (tko ne zna, to je PD »Željezni-car«), gdje je već tada, 1953. godine, bilo puno vrlo lijepih članica... Od tog dana ovdje plaćam članarinu, i tu sam naučio kako se divno može gasiti žed (za znanjem, naravno).

Da razmjer na karti služi zato da se pročita, saznao sam tek nakon što sam »izmjerio« jednu pješačku turu na karti 1:100.000 misleći da sve karte moraju biti 1:50.000, tj. 1 km=2 cm. Kada smo poslije 17 sati korzirana po pljusku i blatu do koljena, s naprtnjačama poput trokrilnih ormara, ugledali u Metku naš slatki i divni vagon, Marjanci, Floki i ja pomislili smo da je pred nama raj. Od tada provjeravam razmjere svake karte, pa bila to i tramvajska.

Što se tiče prehrane, tu sam naučio da su vitamini neophodni za život, i da ih ima najviše u voću, i tako sam zavolio voće — Dunje, Jagode, Višnje...

Ostalo planinarsko naukovanje, sve do danas, kada trebate dobro pogledati uz koga da se stisnete, jer duga kosa više ne znači da je u pitanju ljepši spol, kao što ni hlače više ne jamče da imate posla s »jačim spolom«, moći ćete pročitati u slijedećem jubilarnom nastavku (za dalnjih 20 godina). Strpite se do tada. Hvala.

Gre

Šampanjac, krema i grudanje na Velebitu

Posljednji dan i sve posljednje u staroj 1968. Još malo i sve će postati prvo. Već od subote planinarski dom na Štirovcu nije osamljen među velebitskim velikanima. Grupica mlađih entuzijasta pokušava hladnu tvrdjavu prilagoditi svojim zahtjevima, a danas od rana jutra priprema se sve za ovu, u svakoj godini najburniju noć. Jelka markantno visi sa stropa, vatra u peći tiho bukti, a naš šef kuhinje Vavo stalno miješa, kuha, i izgleda da spremi nešto veliko. Skvo, Bo, Đuma i Dado prave nakit od bonbona i kite jelku. Vrli pročelnik Zlatko muči muku oko dnevnika boravka, a Jole miješa i podgrijava na peći nekakav mokri dinamit, na veliku Jechovu radost. U domu je uglavnom tišina, jedino Jech svaki čas zakriješti: »Van! Van s tim bombama! Bute hižu digli v zrak!«

Poslijе podne je. Kobasice su kuhanе, torta se hlađi još od jučer. Skvo i Vavo vrše završne radevine, a miješa se i glasovita krema, Vavin specijalitet. Oko osam sati čuju se razne alarmantne vijesti da će večera biti tek u devet ili čak u deset sati, no ti glasovi bijahu ubrzano utišani i svečani ritual je mogao početi. No to ne potraja dugo, tako da su po tanjurima ostali komadi kobasica i hrpe salate od kiselog zelja. I prva palačinka bijaše konzumirana. Poslijе večere uslijediše igre i pjesme, a ni Zlatkov magnetofon ne osta tih. Sada se soba pretvorila u afričku džunglu. Svaki od nas se trzao i savijao na svoj način, bez obzira na zvukove s magnetofona.

Udarci o »protvan« označiše ponoć i uobičajene novogodišnje fraze se pomiješaju s dimom petarde, kašljem i smijehom. A tada na vidjelo izade Dadino i Zlatkovo iznenađenje — dvije boce šampanjaca. I ovaj je brzo ishlapij iz limenih lončića. Zatim je uslijedila torta, remek djelo naše Skvo, i Vavekova krema. Čare je kao pravi »pater familias« počeo s dijeljenjem kreme, ali ne zadugo, jer Vavo namaza Đumu, ovaj se nabaci dalje i uskoro nasta pravi rat. Kad kreme skoro ponesta, Sonja povije: »Ja sam ostala čista!« »Prvo skoči, pa vikni hop« kaže narodna poslovica, i naša Sonja postade zamalo slatki snjegović. Da bismo se »osladili«, izjurimo iz doma i nastavimo s grudanjem, no ovaj put s pravim snijegom. Sav taj cirkus potraja negdje do tri, pola četiri, tada ga zamijeni duboki san.

Ujutro smo se dosta kasno probudili. Doručkovali smo i počeli sa svime po prvi puta u Novoj godini: prvo ustajanje, prvi doručak, prva cigareta i prva tura na vrh Štirovac i Babin vrh. Vrijeme bijaše divno, sunčano, jedino nas je oštra bura sprečavala da budemo prvi u ovoj godini na najvišem vrhu Velebita. No mi smo i s nižih vrhova uzvraćali pozdrave moru, Lici i svim planinarima. Bilo smo razdragani i zadovoljni.

LUJO STANIČIĆ

Sletovi planinara željezničara Jugoslavije

U čast Dana željezničara 15. aprila 1960. godine grupa planinara željezničara iz pojedinih društava sastala se na planinarskom domu »Janko Gredelj« na Oštreu u Samoborskom gorju. Tom prilikom donesena je odluka da se 1961. godine započe s održavanjem sletova planinara željezničara Jugoslavije. Odmah je zaključeno da organizaciju I sleta planinara željezničara Jugoslavije preuzme PD »Željezničar« Sarajevo. Dan donošenja odluke o organizaciji sletova bio je vrlo svečan jer je ujedno tog dana otkrivena bista narodnom heroju Janku Gredelju. Uz veliki broj prisutnih otkrivanje biste izvršio je predsjednik Saveza boraca općine Samobor. Toj svečanosti prisustvovao je također i direktor ŽTP-a Zagreb Franjo Culjak.

Svi do danas održani sletovi planinara željezničara Jugoslavije prikazani su u tabeli na str.

I slet planinara željezničara Jugoslavije održan je na Romaniji od 2—4. VII 1961. u organizaciji PDŽ Sarajevo. Na sletu su bila zastupljena sva željezničarska planinarska društva, ukupno je bilo 408 članova, od toga iz PDŽ »Zagreb« 65 članova. Slet je održan na livadama pokraj planinarskog doma »Slaviša Vajner-Čića«, ispod same Novakove pećine. Na sletu je zaključeno da se slijedeći slet održi 1962. godine u organizaciji PDŽ Ljubljana.

II slet je održan na Bohinjskom jezeru od 3—5. VIII 1962. u organizaciji PDŽ Ljubljana. Na sletu je sudjelovalo oko 800 planinara iz čitave naše zemlje. Pokrovitelj II sleta bio je direktor ŽTP-a Ljubljana ing. Ciril Mravlja. Slet je osim domaćina pozdravio i predsjednik Saveza boraca općine Radovljica. Tom prilikom bilo je i otvoreno spomenika palim željezničarima u toku NOB-a na Vogarju. Spomenik je izrađen od željezničkih šina, visok je 13 metara, pa ga se može dobro vidjeti čak i s Bohinjskog jezera. Radove na spomeniku izradilo je Poduzeće za izradu kolosječnog materijala ŽTP-a Ljubljana. Radove je vodio ing. Vaso Zajc. Idejni nacrt izradio je akademski kipar P. Lenassi iz Ljubljane. Spomenik nošen je u dijelovima u planinu i sastavljen na samom licu mjesta. Dovršen je 22. VII 1962. godine na Dan ustanka naroda Slovenije. Na otvorenju spomenika uz brojne planinare i goste sudjelovala je i limena glazba Željezničke stanice Zidani Most. Tih dana na svim obližnjim vrhovima gorjeli su krijesovi, a jezero je bilo obasjano svjetlećim raketama. Iz PDŽ Zagreb sudjelovalo je 59 članova.

III slet je održan u organizaciji PDŽ Beograd od 4—7. VII 1963. godine na Kablaru (Ovčar Banja). Na sletu su sudjelovala sva željeznička planinarska društva, ukupno 470 članova.

IV slet je održan u Zadru u organizaciji PDŽ Zagreb od 1—3. V 1964. godine. Na sletu su sudjelovala sva željeznička planinarska društva te mnoga druga planinarska društva. Ukupno je bilo 1008 sudionika. Pokrovitelj IV sleta bio je direktor ŽTP-a Zagreb Franjo Culjak. Planinarski savez Hrvatske zastupao je na sletu tajnik Stjepan Brlečić. Na slet se pošlo iz Zagreba posebnom kompozicijom vlaka koji je bio sastavljen od svih željezničkih planinarskih društava Jugoslavije. Vožnja je bila do Benkovca, a zatim autobusima do Zadra (Puntamika i Diklo). Smještaj gostiju bio je u kampu PDŽ Zagreb, u odmaralištu »Janko Gredelj« u Diklu i u Ferijalnom savezu Hrvatske kraj Borika. Za vrijeme sleta održano je tradicionalno orijentaciono natjecanje planinara u Velikoj Paklenici. Pojedine grupe planinara posjetile su južni Velebit, slapove Krke, Šibenik i historijsko mjesto Nin. Veličanstveno je bilo vidjeti krijesove i vatromet na rtu Borik. Vrijeme je bilo izvanredno lijepo, tako da su se pojedini odvažni planinari okupali u moru.

V slet je održan 4. i 5. VII 1965. godine u organizaciji PDŽ Sarajevo na Trebeljuču u okolini planinarskog doma »Vaso Miskin-Crni«. Slet je održan pod pokroviteljstvom direktora Zajednice jugoslavenskih željeznica Božidara Čalovića. Na sletu su sudjelovala sva društva: ukupno je bilo prisutno 480 planinara. Za vrijeme sleta održano je orientaciono natjecanje, a izvršene su i ture na okolne planine.

VI slet je održan 3. i 4. VII 1966. godine na Andrevljtu (Fruška gora) u organizaciji PDŽ Novi Sad. Za vrijeme sleta održano je orientaciono natjecanje i usput su posjećeni mnogi vrhovi Fruške gore i njegove znamenitosti. Na sletu je sudjelovalo 390 članova. Na povratku sa sleta posjećena je tvrdava u Petrovaradinu i Novi Sad, a vjerni pratilac i tumač bio je ing. Lujo Sekereš, član PDŽ Novi Sad.

VII slet je održan u Sićevu u organizaciji PDŽ Niš od 1—4. VII 1967. Na tom sletu bilo je prisutno 355 članova i to iz Zagreba 114, Ljubljane 44, Maribora 14, Sarajeva 75, Novog Sada 27, Beograda 30, Indije 7, Vršca 18 i iz Niša 26. Za vrijeme sleta održano je orientaciono natjecanje i posjet prekrasnoj Sićevačkoj klisuri. Jedna veća grupa članova načinila je izlet autobusima u Sofiju i na planinu Rilu u Bugarskoj. Na izlet u Bugarsku pošlo je 63 člana. Na sastanku predstavnika društava donesen je zaključak da se VIII slet planinara željezničara održi u organizaciji PDŽ Maribor.

VIII slet je održan u organizaciji PDŽ Maribor u okolini Ribničke koče (350 m) na Pohorju od 4—6. VII 1968. Na sletu su bila zastupljena sva željeznička društva, ukupno 380 članova. Za vrijeme sleta održano je tradicionalno orientaciono natjecanje, a izvršeni su i izleti na pojedine planinarske domove na Pohorju. Jedna grupa naših članova obišla je jedan dio Slovenske transverzale do Maribora, a druga grupa do Slovengradeca. U znak sjećanja na ovaj slet kraj spomenika palim borcima Pohorskog bataljona položeni su vijenci, a malo dalje zasađena su spomen-stabla. Pokrovitelj VIII sleta planinara željezničara Jugoslavije bio je direktor ŽTP-a Maribor Kolarčić. Na sastanku predstavnika društava zaključeno je da se IX slet održi u organizaciji PDŽ Beograd.

IX slet je održan na planini Radan kod Leskovca od 4—7. VII 1969. godine u organizaciji PDŽ Beograd. Na sletu su sudjelovala slijedeća društva: PDŽ Novi Sad sa 64 člana, PDŽ Ljubljana 32, PDŽ Vršac 52, PDŽ Niš 30, PDŽ Beograd 63, PDŽ Maribor 16, PDŽ Indija 11, PDŽ Skoplje 9, PDŽ Sarajevo 54, PDŽ Zagreb 42 člana, svega 373 učesnika Sleta. Na sam Dan borca 4. 7. 1969. godine u 12 sati svi sudionici Sleta okupili su se kod sletske zastave i prisustvovali otvorenju IX Sleta planinara Željezničara Jugoslavije. Sam Slet otvorio je predsjednik PDŽ Beograd Mihailo Berberijan, a u ime Koordinacionog odbora planinara Željezničara Jugoslavije učesnike je pozdravio predsjednik Lujo Staničić. Sve prisutne planinare pozdravio je i predsjednik PS Jugoslavije dr Marijan Brecelj, koji je bio impresioniran tako velikim posjetom sleta.

Nedaleko našeg sletišta bio je u isto vrijeme i Slet planinara Srbije. Veliku pomoć oko organizacije, smještaja i prehrane dala je Jugoslavenska Armija, Garnizon Leskovac. Za vrijeme sleta održano je tradicionalno orientaciono natjecanje. Pojedine grupe članova obišle su okolna brda, među kojima i vrh Radan, koji se nalazi na nadmorskoj visini 1409 metara, a udaljen je svega 45 minuta hoda od sletišta.

Na samom Sletu održan je sastanak svih predstavnika željezničkih planinarskih društava u Jugoslaviji i donešena odluka, da se X slet održi od 1. do 3. svibnja 1970. godine u organizaciji PD »Željezničar« Skopje.

Naš jubilarni slet planinara željezničara Jugoslavije organizira se u godini 1970. kada mi željezničari Jugoslavije slavimo 50. godišnjicu generalnog štrajka, u čast 30-godišnjice ustanka naroda Jugoslavije i 25-godišnjice oslobođenja zemlje. Održat će se na Prespanskom jezeru u mjestu Pretor u organizaciji PD »Željezničar« Skopje. Posjetiocima sleta iz čitave zemlje imat će priliku, da se upoznaju s ljepotama Prespanskog i Ohridskog jezera i njihove najbliže okoline. Za odvažnije planinare bit će mogućnosti da posjete Pelister (2601 m) i planinarski dom Golemo jezero (2218 m), koji je dobro opskrbljen i raspolaže s 56 ležaja. Prilaz domu je od željezničke stanice Bitola, a zatim 15 km ili 6 sati hoda.

Naši transverzalci

Mnogobrojni planinari hodaju planinama bez nekog određenog reda. Čas su na na jednoj, čas na drugoj planini. Često puta, posjetivši sami jedan vrh neke veće planine, ne upoznaju one predjеле te planine koji su za nju karakteristični, koji otkrivaju posebne čari, vidike, divljinu itd.. Rijetki su oni koji planine posjećuju i prolaze sistematski. Tu je i opet posrijedi žurba, glavni »faktor« današnjeg života. Među pionirima planinarstva bilo je onih koji su sistematski prolazili planinama, koji su otkrivali do tada nepoznate planinske svijetove — ali ni oni nisu mogli svukud prodrijeti. Pa još i dan danas uspije planinarima pronaći neki nepoznati ili slabije poznati ili zaboravljeni kutak gorske prirode.

Otkako se pred desetak godina pristupilo otvaranju planinarskih transverzala, mnogi su ih planinari oduševljeno prihvatili. Po statističkim podacima vidljivo je da transverzale obilaze većim dijelom stariji članovi. I mlađe generacije trebalo bi usmjeriti da podu tim putevima. Spilje, gudure, duboke doline, šume poput prašuma, strmi vrhovi, sedla, historijski spomenici, rijekosti flore i faune — i još mnogo toga pružaju transverzale!

Podaci koje ovdje iznosimo nisu potpuni, jer ponekad naši članovi nisu prijavili transverzale koje su prošli. Postoji i nekoliko starijih članova koji su prošli neku transverzalu, ali bilo je to u vrijeme kad još nije bilo službeno trasiranih transverzala ni transverzalnih žigova.

Neka govore slijedeći podaci:

Planinarski put Medvednicom	80
Partizanski put po Medvednici	89
Zagorski planinarski put	25
Karlovačka transverzala	22
Samoborski kružni put	63
Pohod »Tragom I izleta HPD-a«	27
Slavonski planinarski put	5
Velebitski planinarski put	4
Zagorsko-štajerski put	12
Zasavska transverzala	23
Fruškogorska transverzala	4
Slovenska transverzala	2
Bjelašnička transverzala	1

Ukupno transverzalaca 357

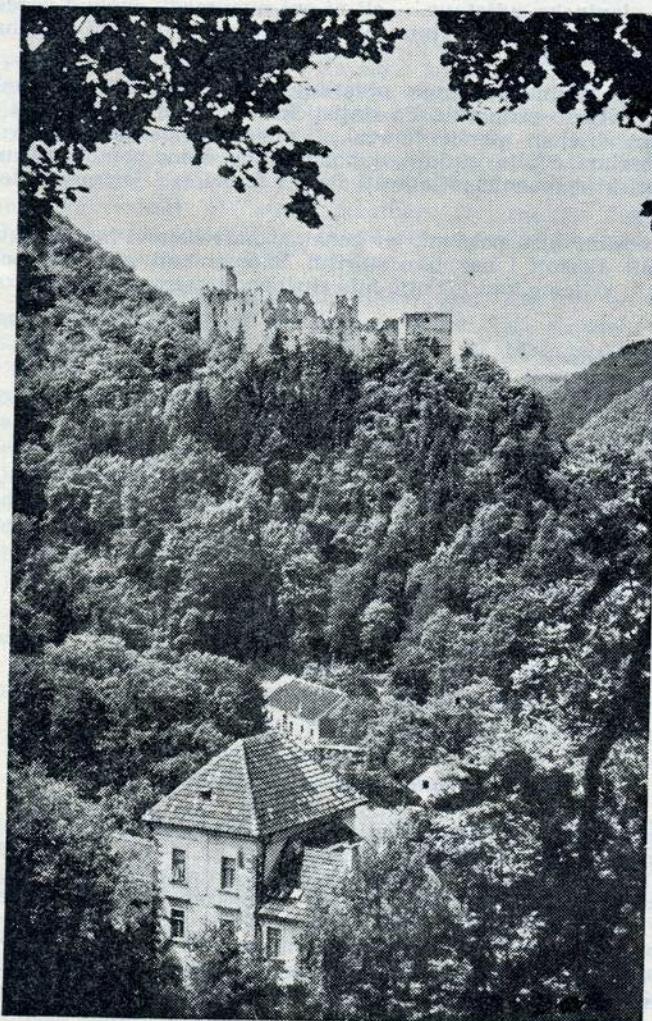
Pročitamo li podatke koji se nalaze u »Našim planinama«, reviji Planinarskog saveza Hrvatske i Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine br. 7—8 iz 1969. godine (bilo je tada registriranih transverzalaca ukupno 279), vidimo da je taj broj od tada prilično porastao. Tada se pisalo da je PD »Željezničar« iz Zagreba na trećem mjestu s obzirom na osvojene transverzale među planinarskim društvima iz Hrvatske te Bosne i Hercegovine. To mjesto približno je zadržalo i sada.

Kad u naše Društvo stignu provjerene transverzalne knjižice sa spomen-značkama i kad se u društvenim prostorijama uručuju onima koji su prošli pojedinu transverzalu, tada naša mala dvorana buči od pljeska i čestitanja.

Najveći broj transverzala osvojili su Stjepan Pernek i Franjo Znika. Za njima slijede oni koji su osvojili manje od 12 odnosno 11, a to su Karlo Posarić s 10, Antun Kralj s 9, Stjepan Piljek s 8, Zvonimir Zimerman i omladinac Branko Staničić sa 7, Lujo Staničić sa 6, stariji seniori Pero i Marija Koričić, Ino i Mara Viličić te mnogi drugi s 5- pa tko da ih sve ne nabroj! Posebno treba istaknuti 13-godišnjeg učenika Karla Staničića koji je prešao 2 transverzale. Najdulju transverzalu, Slovenski planinski put, osvojili su Stjepan Piljek i sin. Josip Lončarić i Krešo Ormanec mogu pripisati o Velebitskom planinarskom putu.

Transverzalci s ponosom govore o transverzalamama. Neki su snimili filmove (Branko Čižmeković, npr.), neki skupili zavidan broj dijapositiva i u Društvu održali veći broj predavanja kako za odrasle, tako i za naše mlađe članove. Obišli su i druga planinarska društva, upoznali s ljepotama planina i članove svojih kolektiva, a ako netko zaželi vodiče, i to mogu oni biti.

Ovi reci neka posluže kao poziv. Registrirajmo svaku prijeđenu transverzalu! Uključujmo se sve više u ovu danas najmasovniju planinarsku aktivnost!

Samoborski
Stari grad

Planinarsko društvo »Željezničar« u Zagrebu je u posljednjih godinama došlo do velikih promjena i razvoja. U ovoj se člancu osvrnemo na neke od najvažnijih pitanja u organizaciji, a u drugom će se pogledati na poslovne aktivnosti.

Kako osigurati sredstva za rad planinarskog društva

Opće je poznata činjenica o stagniranju, pa čak i krizi našeg planinarstva. S obzirom na takvu situaciju, aktivnost našeg Društva nije bez značenja. Ipak moramo se osvrnuti na jedan problem, koji se pojavljuje u svim planinarskim društvima, a posljednje vrijeme i u našem Društву. To je problem masovnijeg učlanjivanja omladine, koja inače neorganizirano dosta posjećuje prirodu pa i planine.

Ozbiljnost problema odražuje se poređ ostalog u tome, što je naše članstvo pretežno zrelijih godina, te je stoga krajnje vrijeme da se među omladinom omogući entuzijazam za planinarsku organizaciju. Da bi se to složeno i čruštveno značajno pitanje moglo uspješno riješiti, bit će neophodno potrebno time prilagoditi sadržaj i metode društvenog rada.

Postoji međutim još jedan važan faktor za uspješno rješenje tog pitanja, a to su sredstva. Finansijske mogućnosti planinarskih društava, pogotovo onih koja pod svojim okriljem imaju planinarske domove i druge rekreacione objekte, daleko su ispod potreba. Ulaganja u objekte apsorbiraju daleko pretežan dio raspoloživih sredstava, a da se kod toga ne postiže komfornt objekata, zamjena inventara itd. Zbog toga za društveni rad (masovni izleti, logorovanja, zatim alpinizam i speleologija) ostaje vrlo malo sredstava, što se može vidjeti iz priložene tabele.

Naše planinarsko društvo, s obzirom na to, što izvire iz jake staleške organizacije, uspijeva njenom pomoći prijavljati prihode u obliku dotacija bez kojih Društvo ne bi moglo udovoljavati potrebama u sadanjem opsegu poslovanja. Za to treba da joj i na ovom mjestu izrazimo našu zahvalnost.

Međutim i s takvim i tolikim sredstvima, teško će biti upuštati se u dublje promjene sadanjeg sadržaja rada. A promjene su neophodne, jer planinarstvo nije samo izletništvo, nego je to oblik čovječke intelektualne i osjećanje djelatnosti vezane uz prirodu u kojoj je izletništvo samo potreban i glavni faktor, putem kojega možemo dosegati sve ostale komponente uključene u širok pojam planinarstva.

Ako je tako, a znamo da jeste, onda bi šire i uže zajednice trebale mnogo izdašnije nego do sada pomoći planinarskim društvima, kako bi ona mogla što prije i što uspješnije prići rješenju ne baš laganog namjenskog zadatka.

»U zdravom tijelu zdrav duh« je poznata uzrečica, koja u planinarstvu ima svoje značajno mjesto. Planinarenjem se to postiže, a to nije samo u interesu samih društava nego i u interesu čitave zajednice.

Smatramo da je ovdje nepotrebno naglasiti važnost planinarstva s obzirom na predvojničku naobrazbu. Planinarska društva u svojoj aktivnosti odgajaju članove u mnogim disciplinama, koje zadiru u izvanarmijski odgoj, kako omladine tako i odraslih. Napominjemo kao primjer orientaciju na terenu sa čitanjem karata, podnošenje vremenskih nepogoda, privikavanje na promjenu klime, upoznavanje prirode, a naročito šumskih plodina koje se mogu u slučaju nužde koristiti za prehranu stanovništva itd. Dakle, opet opći interes! Stoga pomoći zajednice treba, da bude brza i izdašna.

A sada, da vidimo kako je naše Planinarsko društvo »Željezničar«, u Zagrebu, ostvarivalo svoje prihode i u što su ti prihodi bili trošeni. Da bi slika bila realnija, finansijsko poslovanje Društva uokvirili smo u prošli decenij tj. razdoblje od 1959. do 1969. godine.

Odmah moramo naglasiti, a to je već bilo rečeno, da su prihodi jedva pokrivali najnužnije potrebe, te je stoga jasno, da o kakvom značajnjem gotovinskom kapitalu (ni u planinarskom smislu) ne može biti ni govora. Prikazujemo poslovanje za gore spomenuto razdoblje po vrstama prihoda i rashoda u postocima uz nužno obrazloženje:

Rashodi:	1. Troškovi društvenih priredbi	15%
	2. Dotacije razne	26%
	3. Prihodi od poslovanja kampa Zadar	55%
	4. Prihodi od doma na Oštretu	2%
	5. Ostalo	3%
	UKUPNO:	100%

Rashodi:	1. Troškovi društvenih priredbi	15%
	2. Troškovi poslovanja društva	12%
	3. Investiciona ulaganja i troškovi kampa u Zadru	54%
	4. Troškovi održavanja doma na Oštretu	15%
	5. Ostalo	4%
	UKUPNO:	100%

Pregled nam pokazuje:

1) da prihodi od članarine dostižu odnosno beznačajno prestižu samo potrebe poslovanja Društva. Ovdje treba dodati, da je članarina jedini siguran izvor prihoda, dok su svi ostali prihodi podvrgnuti stalnoj i značajnoj oscilaciji.

2) da je kamp u Zadru u rečenom razdoblju svoje prihode usmjeravao na: a) investiranje proširenja i b) funkcionalne troškove, što znači, da je kamp svoje prihode koristio uglavnom za svoje proširenje i funkcionalne rashode, a manjim dijelom ustupao prihode matici Društva. Ova bi se situacija sigurno promjenila, kada bi kampu u Zadru na sadanjem mjestu bio osiguran život u dalnjem značanijem razdoblju, jer bi u tom slučaju bilo znatno smanjeno investiciono ulaganje i prihodi bi se mogli koristiti u druge namjene. Međutim, život kampa na sadanjem mjestu je veoma problematičan i kratkoga vijeka. Stoga će ubuduće biti potrebno poduzeti korake, koji bi omogućili daljnji rad našeg kamp-odsjeka.

3) da prihodi doma na Oštretu ni iz daleka ne pokrivaju nužne potrebe. Održavanje i funkcionalnost doma na Oštretu financira Društvo iz sredstava koja bi trebala biti korištena za društvene priredbe. Problematika doma konstantno je i na dnevnom redu skoro svih sastanaka i sjednica u Društvu. Teret »Oštretca« Društvo snosi, da bi time udovoljilo potrebi planinarstva uopće.

4) da za potrebe društvenih priredbi ostaje veoma мало, tek 15% sredstava, pa se stoga te priredbe moraju usmjeravati u okvire raspoloživih sredstava.

Radi toga smo i dali naslov ovom članku »Kako osigurati potrebna sredstva«. Odgovor na to pitanje treba da daju oni, koji osiguravaju sredstva za planinarstvo, odnosno za fizičku kulturu uopće.

U sastanku održanom u sklopu obilježavanja 25. godišnjice osnivanja Alpinističkog odsjeka PD »Željezničar«, u subotu 21. veljače 1970. godine, u sklopu svečanog programu, održan je i pokroviteljski program u organizaciji odsjekova alpinizma i skijanja. U sklopu ovog programa, u planinskom centru »Brač«, održan je i program posvećen alpinizmu, u čijem sastavu je bio i predstavljanje rezultata alpinističke ekspedicije na Bjelolasicu. Ovo je bio i prvi put kada su alpinistički klubovi iz Hrvatske i BiH u sklopu jednog programu predstavljali rezultate svojih ekspedicija. U sklopu ovog programa, u organizaciji odsjekova alpinizma i skijanja, održan je i program posvećen alpinizmu.

Naši alpinisti

U subotu 21. veljače 1970. godine svečanom godišnjom skupštinom proslavljenja je dvadeseta godišnjica plodnog djelovanja Alpinističkog odsjeka PD »Željezničar« (osnovan dana 16. II 1950. godine).

Među mnogobrojnim članovima Odsjeka i uzvanicima našao se i priličan broj članova koji su prisustvovali njegovu osnivanju i radili u njemu prvih godina nakon osnutka. Raspoloženje među prisutnima bilo je svečano i neposredno, u pravom smislu riječi alpinističko.

S dužnim poštovanjem sjetimo se svih onih, kojih više nema u našoj sredini, a prije su zajedno s nama radili. Koliko smo se radovali svakom postignutom uspjehu, uspjeloj akciji, izvršenom naporu, zajedno provedenim trenucima u planini.

Penjač u stijeni

Ovdje ćemo ukratko pokušati iznijeti rezultate 20-godišnjeg rada, probleme na koje smo nailazili, na zadatke koji nas u budućnosti čekaju.

Još od početka djelovanja Alpinističkog odsjeka članovi ove visoko-stručne grupe u našem Društvu shvatili su da je potrebno stalno raditi kako na svojem osobnom stručnom uzdizanju, tako i na uzdizanju novih i mlađih članova čijem pritjecanju se uvijek obraćala svestrana pažnja, i da je potrebno veoma pažljivo birati puteve i način tog usavršavanja, planirati programe razvoja, tura, akcija i ostalih oblika društvenog rada. Nadalje, stalno je vodena briga da shvatanje lika alpiniste bude na doličnoj visini. Nedostatak novčanih sredstava ili nedostatna odnosno zastarjela oprema bila je u mnogo navrata zapreka da se postignu bolji rezultati i veći uspjesi. No i s onim sredstvima i mogućnostima koje su mu se pružale ovaj Alpinistički odsjek uradio je često mnogo toga više, nego li odsjeci nekih drugih društava.

Srž odsjeka — njegovo članstvo, u prosjeku oko tridesetak njih godišnje — činili su okosnicu svih poothvata, u njima se nalazila glavna pokretačka snaga svih akcija. Prosječno je godišnje bilo ispenjano oko 50 penjačkih uspona, posljednjih godina i mnogo više, a napose se Odsjek može ponositi svojim prvenstvenim usponima, kojih je blizu stotinu. Time je dat itekako velik doprinos razvitku našeg alpinizma. Usponi su vršeni u svim planinskim predjelima naše domovine, no isto tako i u inozemnim planinama. Izvršen je velik broj uspona na vrhove preko 2000, 3000, pa čak i preko 4000 metara, uspješno su savladani i najviši vrhunci Evrope, i ljeti i zimi, često i pod najtežim okolnostima. Spomenemo li da su predene Visoke Ture, Zillertalske, Stubaiske i Ötzitalske Alpe, Dolomiti, Vallijske i Savojske Alpe, Visoke Tatre, a kod nas Karavanke, Julijske i Kamniške Alpe, Velebit, Dinara, Čvrsnica, Prenj, Biokovo, Maglić, Durmitor, Prokletije, Pelister, te još mnogo drugih planina, tada tek dobivamo bar djelomičnu sliku aktivnosti članstva.

Ovim uspjesima treba pribrojiti predene transverzale, orientacione marševe, sletove, logorovanja, tečajeve, predavanja, seminare, društvene sastanke i radne akcije, zatim stjecanje mnogih naslova »alpinista«, »instruktora«, kao i pohvala, diploma i znački lokalnog, republičkog i saveznog značaja.

Kroz sve ove godine rada mnogi članovi »rotirali« su kroz upravni i nadzorni odbor Odsjela, uvijek se nastojali birati najbolje kao i nove mlade članove, a oni su u svakoj prilici nastojali pružiti sve: voje znanje i umijeće i pomoći novim članovima da napreduju i da se istaknu svojim radom. Uz muške članove u punoj mjeri svojim radom i uspjesima istakle su se i članice Odsjeka, te je tako dokazano da su i one u stanju staviti se uz bok svojih muških partnera.

Članovi su se zalagali i izvan Odsjeka, suradivali su aktivno i u drugim odsjecima i sekcijama Društva, u samoj upravi Društva, te u Planinarskom odboru Zagreba i Planinarskom savezu Hrvatske, kao i njihovim stručnim odborima i komisijama, u Gorskoj službi spasavanja itd. Zaista je teško nabrojiti sav taj rad, samoprijevor i zalaganje svih pojedinaca, postignute uspjehe, ali i mnoštvo problema na koje su nailazili. Pružana je također i svesrdna pomoć alpinističkim odsjecima drugih društava, organizirane su alpinističke škole i tečajevi lokalnog i republičkog značaja.

Posebno istaknuti bilo kojeg člana ili članicu Odsjeka, bila bi nepravda prema svim ostalima. Stoga ovdje i možemo govoriti samo o svima zajedno, o jednom doista najviše povezanom i jedinstvenom kolektivu.

Promatramo li rad Odsjeka kroz cijelo razdoblje od minulih 20 godina, uvjete i situaciju pod kojima se isti odvijao i sadašnje stanje, potrebno je reći što očekuje ovaj Odsjek u budućem radnom razdoblju.

Zadaci su slijedeći: dalje raditi s postojećim članstvom i prikupljati novo, prijavljati sredstava i dalje poboljšavati rad i radne uvjete, te širenje vlastitog radnog djelokruga.

Odgovoriti na pitanje što nas očekuje u budućnosti je već teže. Na budućnost treba gledati realistično. Razni faktori, kao ekonomska podloga društvene djelatnosti, preraspodjela vremena, socioološka kretanja, hotimična ili neovisna od nas, gustoća i intenzitet raznih pojava, oblikovanje svijesti ličnosti i druge okolnosti, sva-kako će imati veoma važan utjecaj na daljnji rad Odsjeka. Uz povoljnija kretanja tih faktora, uz potpuno naše zalaganje, te razumijevanje i pomoći drugih, možemo očekivati daljnji napredak i nadati se da će ovaj naš dvadesetgodišnji Alpinistički odsjek i u buduće osvijetliti nam obraz i opravdati povjerenje koje u njega svi po-lažemo.

14 prvenstvenih uspona na logoru u Prenju 1969.

Alpinistički logor koji je održan na Prenju u vremenu od 17—31. VII 1969. godine s bazom u kući na Jezercu u organizaciji AO PD »Željezničar« Zagreb postigao je pun uspjeh. Sudjelovalo je 15 alpinista i pripravnika iz AO PD »Željezničar« iz Zagreba te Marijan Čepelak iz AO PD »Velebit«, Zagreb. Vodstvo logora bilo je povjerenio alpinisti Josipu Leskovšku, a tehničku stranu logora vodio je Vedran Bubanj. O uspjehu logora najbolje govore brojčani podaci: čovjek—smjer (prvenstveni) 33, čovjek—smjer (ponavljanje) 75, čovjek—vrh 123. Tom uspjehu treba dodati i podatak da je većina penjača prvi puta samostalno penjala i da su svi osim šestorice bili mlađi penjači, od kojih su neki tek nedavno završili alpinističku školu. Naročito treba istaknuti žene koje su ravnopravno s muškim penjačima penjale prvenstvene smjerove. Uspjeh treba zahvaliti i dobrim vremenskim prilikama.

SMJER V-2 U ZAPADNOJ STIJENI OSOBCA

Prvi penjali Vedran Bubanj i Velimir Bařišić 27. VII 1969.

Pristup od doma na Jezercu markiranim putem prema Skoku, a zatim d. pod stijenu, 15 min.

Ulaz u najnižem dijelu stijene, na mjestu gdje počinje pukotina u obliku slova J.

Opis. Preko ploče 2–3 m na početak markantne pukotine (k), zatim pukotinom d. 30 m (IV). Od osiguravališta pukotinom sve dok je moguće prolaz bez klinova, zatim priječnica d. 2–3 m, te još 2–3 m ravno gore do markantnog žlijebu s 1. strane (25 m, IV). Od klina ravno gore kroz žlijeb do udobnog osiguravališta (15 m, VI). Od osiguravališta priječnica d. te preko glatkih ploča (kk) 5–6 m ravno gore a zatim prijeđati d. po razvedenom pukotini do malog stajališta (15 m, VI). Od osiguravališta ravno gore na vrh ljuške pod prevjesnom pločom te po žlijebu 3–4 m i dolje do dvaju glatkih kamina. L. kamonom ravno gore te prijeđati d. zatim preko glatkih ploča pod velikim kamenom. Kamen obići s 1. strane te preko prevjesne špranje još 5–6 m u udobni kamin (35 m, VI). Kroz kamin u glatku ploču te po njoj sve do mesta gdje je moguće prelaz u d. Priječnica d. 3–4 m, a zatim razvedenim terenom kroz žlijeb na vrh stijene (20 m, V).

Silaz travnatom gredinom d. prema Crnom polju te kroz markantni žlijeb pod stijenu, odakle putem kod kod pristupa.

Ocjenja. Visina stijene 150 m, težina VI A2 (jedno mjesto VI+, treća dužina 10 m VI+, s obodno penjanje), trajanje 6–8 sati.

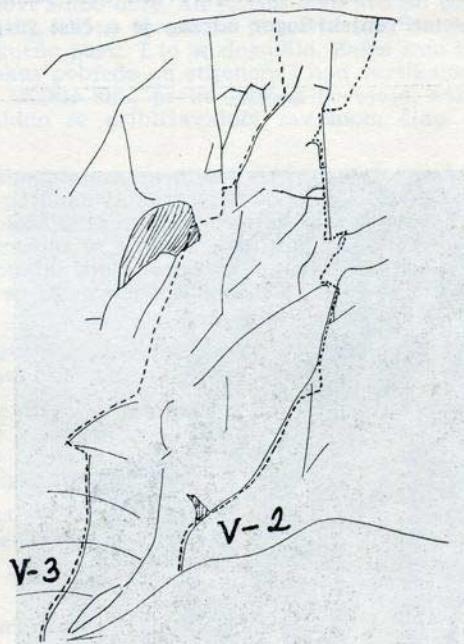
SMJER V-3 U ZAPADNOJ STIJENI OSOBCA

Prvi penjali Vedran Bubanj i Velimir Bařišić 29. VII 1969.

Pričaz isto kao i do smjera V-2.

Ulaz 30 m, 1. od ulaza u smjer V-2, pod pukotinom koja čini blagi S.

Opis. Jednu dužinu pukotinom, zatim laganom 1. pod stijenu obraslu travom. Travnatom

stijenom priječnica d. 30 m te ravno gore pod veliki crni strop. Strop obići d. stranom preko prevjesa (10 m, VI) te širokom policom na vrh stijene. Silaz kao kod smjera V-2.

Ocjena. Visina 150 m, težina IV+ (jedno mjesto VI), trajanje uspona 2–3 sata.

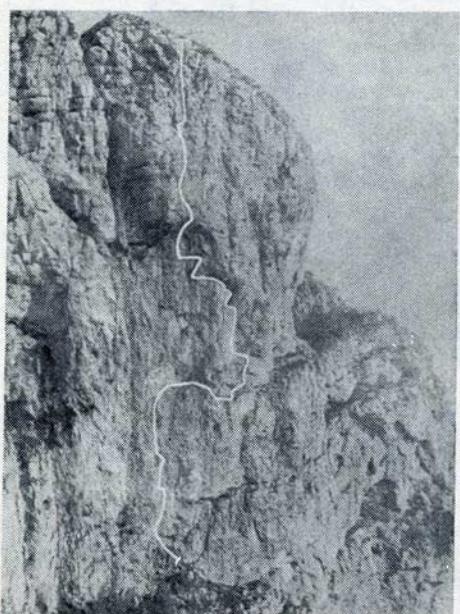
Prvi prvenstveni smjer i usponi na najviše vrhove Prenja, na Zelenu Glavu i Otiš bili su 20. srpnja. Vedran Bubanj i Velimir Barišić ispenjali su u Zelenoj Glavi smjer V-1 težine II/III stupnja. Miro Kadić i Zdenko Jech penju zatim u Otišu smjer Jeka težine II/III stupnja. U Otišu zatim penju Vedran Bubanj, Aleksandra Tuhtan i Željko Jelinić Sandrin smjer težine III stupnja. Sa Zelene Glave izveo je silaz niz smjer V-1 težine II/III stupnja navez Đurdica Prendl, Vedran Bubanj, Zdenko Jech te Velimir Barišić. Zatim na Osobac u Sivadiji penju Natašin smjer težine IV stupnja navezi Miro Kadić, Velimir Barišić i Marijan Čepelak te Vlado Mesarić. Na Zubac kroz Centralni smjer težine IV+ penju Vlado Mesarić i Marijan Čepelak.

U Osobcu ucrtan je novi smjer V-2 težine VI stupnja a penja ga je navez Vedran Bubanj i Velimir Barišić. U velikoj Motiki navez Željko Jelinić i Aleksandra Tuhtan ispenjali su Sandrin smjer težine II stupnja. U Vjetrenim brdima ispenjali su novi smjer ČA-NA-MI težine III stupnja Miljenko Matz, Nataša Bakalović i Miro Kadić. Na Osobac kroz smjer V-3 težine IV+ stupnja penjali su Vedran Bubanj i Velimir Barišić. Na Crnopoljski Osobac u Sivadiji kroz smjer težine VI stupnja izvršili su uspon Vlado Mesarić i Marijan Čepelak. Navez Miljenko Matz i Nataša Bakalović izvršili su uspon kroz Ljiljanov smjer težine II/III stupnja u Crnopoljskom Osobcu u Sivadiji.

Za vrijeme logorovanja bilo je i solo uspona. Tako je u Lupoglavu JZ greben penja Milan Vadlja i dao mu ocjenu II stupnja težine. U Tarašu kroz stijenu težine II stupnja, koja je već prepenjana a nije opisana, uspon je izvršio Josip Leskovšek, dok je u Osobcu penjao Željko Jelinić smjer Braće Prendl težine III stupnja.

Uz prvenstvene smjerove svakog su dana ponavljeni smjerovi a izvršena je i tura na Lupoglav. Masiv Prenja sa svojim vrhovima i njihovim stijenama pravi je eldorado za planinare, a naročito za penjače, kako za početnike tako i vrhunske, jer ima stijena sa smjerovima svih težina.

Prenjski logor održan je u čast 20-godišnjice AO PD »Željezničar« iz Zagreba.

TEHNIČKI OPIS SMJERA »ŽELJEZNIČARSKI 20« U JI STIJENI KLEKA

Prvi penjali Vedran Bubanj i Velimir Barišić, 5, 6, 7, 10. i 11. X 1969.

Ocjena smjera: A1 — A2, AE-1. dva detalja VI+, visina 200 metara.

Opis. Ulaz s istog mjeseta gdje se ulazi u Glavu. S travnate police 15 metara ulijevo po razvedenom terenu (III) pod usku pukotinu. Pukotinom ravno gore 15 metara do glatkog ploče (3 bohr klin). S ploče preko prevjesa 2 metra ulijevo do plitke rupe te preko žutih ploča ravno gore do jedne široke police (VI). Po polici 15 metara do uskog žlijeba te po njemu 2 metra dolje, zatim 2 metra udesno te preko glatkih ploča pod prevjes. Ispod prevjesa prečnika 3 metra udesno a zatim ravno gore 10 metara. Tada 3 metra ulijevo pod prevjesni uski žlijeb. Po žlijebu ravno gore dok se ne izgubi u stijeni a tada 2 metra ulijevo do druge pukotine te po njoj do plitke rupe (VI-, VI+). Iz rupe preko prevjesa 3 metra gore pa zatim ulijevo do udobne police (VI). Po polici ulijevo 7–8 metara do klinu te lijevo 3–4 metra (VI+). Preko glatkih ploča pod markantni prevjes ravno gore 20 metara dok se ne izgubi u stijeni a zatim 2–3 metra gore (3 klinu u trokut, teškoće VI). Sa osiguravališta 2 metra desno kroz žlijeb te po njemu na vrh stijene.

Njegovo je ime »Željezničarski 20«

Posljednji penjački izlet na Klek, posljednji ispit u smjeru HPD 90, i onda od-lazimo u Zagreb da bismo se nedjelju dana nakon toga ponovo vratili pod stijenu. Ta nedjelja tako je sunčana, tako je lijepa kao da sunce zna da nam to treba. Materijal i hranu smo već prije nekoliko dana dopremili u dom. Danas je dan za koji smo se mnogo pripremali.

Vlakom »zvanim sudbina« stigli smo u Ogulin i nakon nekoliko sati hoda u kuću koja će nam u toku nekoliko dana zamijeniti naš dom.

Tu smo priliku dugo očekivali. Sada smo ovdje, nećemo odustati od ovog uspona. Očekivali smo to četiri godine. Stijena stoji, mi smo tu, i više neće biti razočaranja. Da, tu je on, Vedran i s njim ja, Vavo. Neka čudna kombinacija penjača, samo je pitanje, ima li u nama dovoljno snage. Da, ima je, i to smo dokazali. Za taj dokaz bilo nam je potrebno 26 sati penjanja, četiri dana provedena u stijeni.

10. 10. 1969. je svanuo divan dan. Jutro je bilo svježe, a mi željni uspjeha i sreće. Popeli smo se do ulaza u Glavu i preko starih klinova počeli da ostvarujemo onaj tako dugo željeni i tako dugo očekivani smjer. Stijena je pomala krušljiva, sve se nekako lomi pod udarcima kladiva, klinovi slabo drže, ali je išlo lako sve do varljive ljske. Tada pokušavam nešto dohvatići, ali ne mogu, to je nešto vrlo daleko, nedohvatno. Iznenada sam osjetio da ću sigurno pasti. I to se dogodilo. Zašto smo iza toga pada išli dalje? Tražili smo potpun dokaz pobjede na stijenom i nad vertikalom. Nastavili smo dalje do Tonkine prečnice, odakle smo preko jednog prevjesa, zabilježujući klinove, nastavili penjanje neprekidno se približavajući završnom činu — osvajanju najtežeg dijela stijene Kleka.

Još je mnogo toga iskrsllo na tom teško prolaznom dijelu stijene. Došlo je ono što čovjeka tjera u igru sa srećom i traži potpuno zalaganje. Prsti tada bride držeći za nestvarne oprimke. Tijelo izlazi iz položaja ravnoteže. Zatim slijedi ta čudna slučajnost nestvarnih događaja. Tko je izmislio te stremene sa nesigurnim stopinkama? Dogodilo se iznenada, stopinka je pukla, tijelo je izgubilo ravnotežu, ruke su poletjele tražeći neku slamčicu, hvatajući se za nemoguće stvari da bi vratile tijelo u ravnotežu.

Sve je to trajalo nekoliko dana, najtežih u mojojem penjačkom stažu. Čovjek tada izdrži strašne stvari, sanja čudne snove, halucinira, ali ide dalje.

Tog dana došao je »On«, veliki i teški prevjes, ispriječio se nad nama ne dajući da podemo dalje. To je bio ispit tehnike i izdržljivosti. Nakon osam sati bušenja stijene i zabijanja bor-klinova prošli smo i taj 35-metarski prevjes. Prešli smo ga, a time i sve probleme dokazivanja mogućeg u nemogućem.

Slijedeći detalj prošli smo lako. Još samo nekoliko metara i na vrhu smo jugoistočne stijene Kleka. Novi smjer je dovršen. Ruke su poletjele u stisak, lagani drhtaj, zagrljav i traženje zaborava umora u sreći uspjeha, u sreći ostvarenog dalekog sna.

Vratili smo se u dom na Kleku, primili smo čestitke, prve tople riječi nakon dugih sati zveckanja klinova i lupe kladiva.

Negdje u nekim drugim stijenama čekaju nas nove vertikale, zovu nas svojom opasnošću. Znamo da ćemo doći, ući u njih, ali sada još uživamo u dražima pobjede.

Negdje dolje laje pas, u daljinu se pale svjetla Ogulina. U nas se uvlači tišina i mir, dok umorna tijela lagano tonu u san.

»Željezničarski 20« — vrhunski uspjeh

Stijene Kleka kraj Ogulina već desetljećima privlače penjače ne samo Hrvatske nego i ostalih republika, pa čak i strance. U jugoistočnoj stijeni Kleka prepenjani su mnogi smjerovi — ali je ipak preostao dio stijene u kojem je bio moguć bar još jedan prvenstveni uspon.

Penjači su u više navrata pažljivo promatrali taj dio stijene. Bilo im je poznato da je pred sedam godina jedan penjački navez pokušao da svlada tu stijenu. Kažemo pokušao, jer dalje od tridesetak metara nije išlo. Navez se vratio neobavljen posla, a stijena je čekala odvažne i spretne penjače koji će nastaviti s pokušajima.

Penjači našeg Alpinističkog odsjeka Vedran Bubanj (23) i Velimir Barišić (19) mnogo su razmišljali o tome da osvoje baš tu stijenu. Bubanj, koji se penjanjem bavi već od 1962. godine, osvojio je mnogo smjerova. Barišić pak, koji se penjanjem počeo baviti tek 1969., razumljivo je, osvojio je mnogo manje smjerova, ali kondicija i jednog i drugog odlična je. Već su i prije Kleka zajedno penjali. I tako odlučiše da učine nešto izvanredno.

Osim odvažnosti pomogla im je i tehnika. A bila je i potrebna jer osim nekoliko, recimo, manjih prevjesa, postoji pri vrhu jedan visok čak 25 metara. Tu ima potpuno ravnih glatkih ploča, pa je zato bilo potrebno upotrebiti tzv. bor-klinove koji su po prvi puta kod nas upotrebljeni prije pet godina u stijenama Velike Paklenice u južnom Velebitu. Bor-klinovi su specijalni klinovi koji se upotrebljavaju samo u naj-eksponiranim stijenama i to tamo gdje nema nikakvih uporišta.

Podaci o njihovom usponu u toj stijeni govore slijedeće: dužina smjera iznosi 180 metara, prelazi preko šest prevjesa od kojih je najviši 25 metara. Uspon penjača trajao je 26 sati. Pitate se — kako je to izvedeno. Svakako, ne odjednom. Bivakiranje u stijenama bi i previše iscrpljilo penjače. Zato su se, nakon što su prošli dio stijene, vraćali u dom pod Klekom i tamo noćili. Vraćali bi se kraticom kroz neki lakši smjer. Drugog jutro popeli bi se ponovo tim lakšim, priječili i nastavili penjanje po teškom smjeru, i tako je to trajalo četiri dana. Zabiljeno je 70, nazovimo ih, običnih klinova, kao i 20 borklinova. Ukupno 80 klinova zabijeno u stijeni čeka one koji će ponoviti taj smjer. Ocjena težine — VI stupanj — je najviša ocjena težine; po novim ocjenama A2—A3 s jednom dužinom AE-1 i dva detalja VI+, oduševit će dakle svakog penjača, alpinista.

11. listopada 1969. godine je dan kad je potpuno osvojena ta dosada nepokorena stijena Kleka. To je bio pothvat vrijedan da se zlatnim slovima ubilježi među uspjehi hrvatskog alpinizma. A da se sad vratimo na naslov ovog članka. Obojica penjača su članovi našeg AO PDŽ Zagreb. Oni su taj smjer penjali u povodu 20. obljetnice osnivanja PD »Željezničar« i zato su taj smjer nazvali »Željezničarski — 20«. Njihov uspjeh zabilježila je i štampa: Sportske novosti, Naše planine, Željezničke novine itd. To je zasada vrhunsko dostignuće neumornih penjača željezničara Zagreba i ujedno jedan od najvećih uspjeha alpinista Hrvatske u 1969. godini.

Iz kronike PD »Željezničar«

IZ STARIH ZAPISNIKA FD »LOKOMOTIVA«

Neposredno nakon oslobođenja, tj. 28. IV 1945. održan je u tadašnjoj dvorani FD »Lokomotiva« u Trnjanskoj cesti broj 1 inicijativni sastanak na kojem je formirana u društvo Sekcija planinara. Ta sekcija bila je preteča današnjeg PD »Željezničar«.

Prvi pročelnik bio je Mirko Lojen. Od osnivača još su mnogi članovi i danas aktivni radnici Društva, kao Nikola Alba, Makso Baraga, Jurača Fraj, Đuka Horkić, Branko Kralj, Juraj Tuden i Blaž Zadravec.

Odlučeno je da planinarstvo mora postati masovnim pokretom u kome će svaki radnik željezničar naći i zabave i odmora. Već na prvom sastanku govorilo se o izletima, predavanjima i ostalim oblicima planinarske propagande. Foto-amateri već su razmišljali o snimanju foto-ogranka. Prva prostorija tajnosti bila je u maloj zgradi u dvorištu iz velike dvorane (dosadašnje prostorije »Vinka Jeduta«).

9. srpnja 1945. na prvoj sjednici planinarske sekcije FD »Lokomotiva« formiran je ogranak vodiča, ski-ogranak, alpinistički, kulturno-propagandni, glazbeno-pjevački te dječji ogranak. Prisutni su pozvani da pristupe prikupljanju fotomaterijala bivšeg PD »Prijatelja prirode« te da ih stave sekcijski na raspolažanje — jer je za vrijeme progona bivših režima mnogi materijali propalo. Ustanovljeno je da su mnogi članovi sekcije prije bili članovi »Prijatelja prirode«.

Planinarska sekcija u to vrijeme kontaktira Boškom Ivanovićem i doktorm Ivom Lipovčakom koji rade u tadanju FOZ-u (Fiskalni odbor Zagreba). Na prvim sjednicama već je zaključeno da se planinarska sekcija poveže s planinarskim sekcijsama ostalih fiskalnih društava zbog lakšeg pronaalaženja oblika planinarskog djelovanja. Na jednoj sjednici u VIII mjesecu govorio se o održavanju planinarskih predavanja koja bi bila zajednička za sve planinare grada Zagreba gdje bi planinari bili informirani o ciljevima planinarstva, a prema odlukama AVNOJ-a u Tospusku.

Prijedlog za članarinu iznosio je 10 starih dinara mjesечно. Propagandnih ormarića bilo je tada pet. Članovi sekcije mogli su se nesmetano kretati po brdima samo uz objave. Priredjivane su povremene čajanke, primale se prijave za učenje ruskog jezika i esperanta.

Prema zapisnicima izgleda da je prvi navedeni društveni izlet organiziran za 9. XII 1945. na Glavicu s vodom puta Đukom Horkićem.

U jednom zapisniku iz XI mjeseca 1946. već se govori o 501 članu sekcije: u toku godine bilo je 1100 čovjek — izlet.

Krajem 1946. godine mnogi članovi planinarske sekcije već su dobrovoljno radili na uređenju doma na Glavici. U to vrijeme izabran je gradevinski odbor koji je vodio računa o uređenju doma na Oštrenu. Na uređenju doma radili su nekoliko dana zarobljenici, a zatim članovi sindikalisti dobrovoljnim radom. To je početak obnove našeg doma na Oštrenu.

31. V 1947. FISAH je na traženje planinarske sekcije njoj predao dom na Oštrenu na uporabu i tom prigodom je dao i prilog od 50.000 starih dinara planinarskoj sekciji kao najboljoj planinarskoj sekciji u to vrijeme. Gradnji i obnovi domu pomogla je mnogo i tvornica »Janko Gredelj«, današnja Tvornica željezničkih vozila Zagreb. U 1947. dom je imao opskrbnika. Govorilo se o tome da se na domu uredi meteoroška stanica.

1947. godine bilo je izleta ne samo na Medvednicu i u Samoborsko gorje, nego i u Alpe. Vrlo aktivan bio je skijaški ogranak. Stjepan Pljiek i neki drugi članovi radili su na unutarnjim radovima doma.

Početkom 1948. izvršeni su električarski radovi. Tadašnji aktivni član Gerhard Ledić daje na razmatranje mogućnost da se na Oštrenu smjesti grupa nogometnika. Krajem 1947. i početkom 1949. dom je imao i konjiča za prijevoz tereta.

Početkom 1948. poduzeta je društvena akcija pošumljavanja okolice doma. Marljivo je radila i omladina. Dom je bio svečano otvoren 1. maja 1948. godine.

Nakon 1948. nema više sačuvanih zapisnika.

Podatke skupio
Ivo Marion

NAS DOM NA OŠTRCU

Na sedlu pod glavnim vrhom Oštrenca izgrađeno je Higijenski zavod grada Zagreba još 1936. godine Đački dom. U toku rata, međutim, taj dom je kao i mnogi drugi domovi, bio teško oštećen, bez drvenih dijelova, bez opreme. Rat je prošao i planinari su počeli i opet obilaziti brda i planine, pa tako smo i mi organizirani u tadašnjoj planinarskoj sekciji SD »Lokomotiva« počeli odlaziti na zajedničke izlete. Nakon posjeta Medvednici pošli smo i u Samoborsko gorje, a tu nas je kao i mnoge druge planinare privlačio Oštren svojom posebnom ljepotom, raznolikošću kojom se razlikovao od ostalih nama blizih planinskih masiva.

Počeli smo dobровoljno raditi na obnovi doma već 1946. godine. Svake nedjelje nosili smo i vukli razni materijal. Pred domom i u domu smo materijal preradivali, ugradivali i dogovarali se što ćemo u toku tjedna nabaviti da i slijedeće nedjelje opet nešto korisno uradimo. Radili smo samoinicijativno, dobровoljno da dom što prije predamo na korištenje. Tako se radio 1946., 1947. i 1948. godine. Već u međuvremenu, u toku 1947., dobili smo od tadašnjeg Ministarstva narodnog zdravlja sglasnost da nam se dom prenese na upravljanje. Ministarstvo je tako odlučilo videći našu aktivnost.

1. maja 1948. uspjeli smo dom predati svećano na upotrebu planinarima i izletnicima. Obnovljeni dom imao je 26 ležaja, kuhinju te vodovod s izvorskom vodom koja se crplja pomoću benzinskog motora.

U 1947. godini prenijeli smo osim toga jednu drvenu baraku iz Zagreba na Veliki Dol gdje je bila uništena skijaška kuća. Tamo smo je montirali za korištenje kao sklonište bez čuvara za skijaše i planinare. Ta baraka nije bila posebno smještena pa smo je prenijeli na Oštrec. Tamo je jedno vrijeme služila dijelom kao pomoćna spačaonica, dijelom kao sklađiste. Kako je dotrajala, morali smo je kasnije srušiti.

Koliko li smo samo briga imali oko čuvanja benzinskog motora! Na pumpnom stanicu koja je dosta udaljena od doma, dešavale su se i krađe i sabotaže. Ne manje brige imali smo i s rasvjjetom doma. Prije 1950. pokušavali smo elektrificirati vjetrenjačom i akumulatorima. 1952. godine bila je ukradena turbina s električnim agregatom. I drugi pokušaji su propali (mali agregat na benzinski motor). Do 1958. dom se rasvjetljavao s petromax aparatima. Napokon je 1957. selo Braslovje ispod Oštresa dobio električnu rasvjetu, ali zbog raznih peripetija tek smo godinu dana kasnije, tj. 26. VII 1958. uoči Dana ustanika Hrvatske, svečano proslavili elektrifikaciju našeg doma.

Ne treba posebno naglašavati, koliko su se pojedini upravni odbori i njihovi članovi zlagali, koliko je predradnji i priprema bilo učinjeno, koliko je za to bilo potrebno dobrovoljnog rada, požrtvovanja i materijalnih sredstava da se dom snabdije s dovoljno pitke vode i rasvjetom.

Za smještaj pilovine i drva za ogrijev 1965. godine izgrađena je u produženju doma cementirana ostava. 1957. je nad njom dograđena još jedna soba u visini blagovaonice 4 x 7 m.

Budući da dom leži na prijevoju između Velikog i Malog Oštresa trebalo je urediti prostor oko kuće. Mnogo posla a i problema bilo je sa škarpom da bi se zaustavilo klinanje pred kućom — to se obavljalo u nekoliko navrata.

Godinama je velika briga bila oko grijanja prostorija. Dom je dosta izložen vjetrovima i snijegu. Prostorije smo grijali kaljevima, pa limenim te pilovinskim pećima — dok končno nije uredeno loženje s pećima na lož ulje, koje i danas postoji.

Kapacitet doma je danas ostao na istoj razini kao pred desetak godina: 46 ležajeva. Nakon nesretnih slučajeva (u vezi s dva požara iz 1954. i 1957.) uredena je na Oštrecu protupožarna preventiva nabavkom protupožarnih aparata: također su i dimnjaci obloženi vatrostalnim materijalima, a isto tako su definitivno postavljeni i gromobranski uređaji.

S djelomičnom dogradnjom preseljena je kuhinja i prostorije opskrbnika. 1964. godine pripremao se elaborat za generalnu adaptaciju doma ali on nije ostvaren zbog nedostatka novčanih sredstava. 1965. godine započeli smo prema glavnom projektu s uredenjem mokrog čvora — samo se djelomično završilo i još do danas nije u cijelosti dogotovljen jer tek tako bilo bi udovoljeno uvjetima koje nalažu sanitarni organi inspekcije. No i za posljednje radove u tom sektoru posjedujemo pločice te će se ti radovi uskoro izvršiti. Imaće je 1967. godine izvršena veća obnova doma s popravkom krova, žlijebova, terase, ličenjem zidova i drvenine te ulaganjem žičanih uložaka u krevete. U 1969. godini uspjeli smo uz velike materijalne izdatke generalno popraviti pumpnu stanicu (benzinski motor i visokotlačni crpku). Time smo za dogledno vrijeme uspjeli skinuti s dnevнog reda brigu opskrbe doma vodom.

Svake nedjelje dežuraju na domu članovi Upravnog odbora društva prema utvrđenom rasporedu. Bilo je tu međutim i propusta, po kojima putu je neki član dežurao i po nekoliko nedjelja uzastopice.

Zbog skromnih cijena noćenja ne mogu se podmiriti troškovi zadataka oko doma. Zato se provodi sve veća agitacija da se kapacet doma što bolje popuni. Zahtjevi planinara s obzirom na smještaj postaju veći, pa i društva moraju odvajati veća sredstva da domove urede. To sve se postiže redom na domu, disciplinom samih planinara — gdje moraju načito prednjačiti članovi Društva koje upravlja domom. Mnogo ovise i o opskrbniku.

Ni naše Društvo kao ni skoro sva društva koja imaju domove nije mimošća briga u vezi s ličnošću opskrbnika. U toku godina izmijenili smo nekoliko opskrbnika, bilo je dobroli ali i loših. Neki su željeli izvući što veću materijalnu korist za se pa se nisu pridržavali ni najosnovnijih tačaka ugovora s Društvom, neki su se, možda ne najveštije, ali usrdno zalagali da zadovolje potrebljama planira positelaca i obavezama prema Društvu. Ne smijemo zaboraviti Tomeka Brdarića i njegovu ženu, iz Braslovja, kad su još radne akcije bile u punom ieku. Dulji niz godina vodio je dom željeznički penzioner Josip Đerković sa ženom. Društvo ih je posebno pohvalilo i nagrađilo kad su 1954. godine spasili dom od požara. Sada je opskrbnica Terezija Vršić sa sinom. Ona dom vodi uredno na zadovoljstvo pravih planinara — jer eto, taj dom je jedan od rijetkih domova u zagrebačkoj okolici do kojeg ne mogu doći motorizirani!

U historijatu doma posebno je važna proslava 10-godišnjice Društva koja je održana 1960. kad je pred domom podignuta bista narodnom heroju Janku Gredelju. Ujedno je tada bila proslavljeni i 40-godišnjica štrajka. Tada je u domu i šatorima nočilo 250 izletnika, za 600 je bila osigurana prehrana. Vozio je posebni vlak i nekoliko autobusa — jer je na Oštrecu tada bilo oko 3000 planinara. Održan je vatromet, orijentaciono natjecanje, a proslava je televizijski snimljena. Na Oštrecu su u nekoliko navrata proslavljeni Dani željezničara s nekoliko stotina prisutnih. Na domu i njegovoj okolini održano je mnogo raznih tečajeva, planinarskih škola, savjetovanja i društvenih večeri.

Dom je stalno otvoren, i ljeti i zimi privlači planinare, skijaše i izletnike. Svatko koga odlazi s doma pozdravlja ga s — do viđenja.

Adolf Frančeski

ALPINISTIČKI ODSJEK

Neposredno nakon osnivanja Planinarskog društva »Željezničar« u Zagrebu prišlo se aktivnim pripremama za osnivanje alpinističkog odsjeka, te humane organizacije u visokim planinama koja zbljižava ljude visoko iznad podnožja stijene.

Slobodno možemo reći da ni u jednom sportu — ako alpinizam uopće možemo nazvati sportom, jer tu nema »stoperice« ni rekorda — ne postoji toliko drugarstva, humanosti i ljubavi za svog bližnjega kao u alpinizmu gdje život nerijetko visi na užetu.

I konačno, na osnivačkom sastanku koji je održan 16. II 1950. godine, rođen je alpinistički odsjek čiju dvadesetgodišnjicu postojanja svečano obilježavamo u 1970. godini. Na tom sastanku za prvog pročelnika je izabran Velimir Neferović, još i danas aktiven i poletni planinar koji je dužnost pročelnika savjesno vršio četiri godine.

Na prvoj godišnjoj skupštini 21. IX 1950. već su sumirani prvi rezultati — 52 člana, od kojih jedan alpinista i osam pripravnika, izvršilo je 4 penjačka ljetna uspona, jedan zimski penjački uspon, te 4 zimska uspona preko 2000 m. Dvije godine kasnije, sljedeća godišnja skupština 7. I 1953. donosi nove podatke o uspjesima mladog Odsjeka. Broj članova se nešto smanjio — na 27, među njima 2 alpinista i 4 pripravnika, ali su rezultati bolji: izvršeno je 6 penjačkih uspona od čega čak 5 prvenstvenih.

1953. godina donosi nove uspjehe. Na godišnjoj skupštini 23. XII 1953. doznajemo da su članovi izveli 25 penjačkih uspona, te 17 uspona iznad 2000 m, 44 iznad 3000 m, te 12 uspona iznad 4000 m. Izabran je i novi pročelnik, Ivan Polgar, koji je na toj časnoj dužnosti ostao tri godine.

Slijedeća godina je u znaku opadanja rezultata i članstva: 10 aktivnih članova izvelo 12 penjačkih uspona, od čega dva prvenstvena. Godišnja skupština održana je 12. I 1955.

Godišnja skupština od 4. I 1956. obilježava znatnu aktivnost u 1955. AO broj 15 članova, a izvršeno je trostruko više uspona nego 1954. Dakle, 36 penjačkih uspona, od kojih 4 zimska penjačka uspona, te 7 zimskih uspona iznad 2000 m.

Kratka stagnacija u broju članstva značajna je i za 1956. godinu. Te je godine 15 članova izvelo 12 penjačkih uspona, te 2 zimska uspona preko 2000 m. Na godišnjoj skupštini održanoj 9. I 1957. za pročelnika je izabran Dragutin Safar, danas poznat kao planinarski veteran. On je dužnost pročelnika vršio naredne tri godine. Godina 1957. donosi Odsjeku 28 penjačkih uspona, od čega čak 20 prvenstvenih, i 10 zimskih uspona preko 2000 m. Godišnja skupština je održana 15. I 1958. Odsjek je brojio 15 članova.

Novi se uspjesi nižu krajem decenija. 1958. članovi su ispenjali 30 smjerova, izvršili 13 zimskih uspona preko 2000 m. Na godišnjoj skupštini 14. I 1959. saznajemo da je bilo čak 25 uspona preko 3000 m.

Naredne godine su 32 člana ispenjala 45 smjerova, od čega 4 zimska i 2 prvenstvena, te izvršila 11 zimskih uspona preko 2000 m. Na godišnjoj skupštini biran je novi pročelnik: Vjenceslav Jurić.

Novi decenij počinje u znaku novih uspjeha. Na godišnjoj skupštini 15. XII 1960. upoznati smo da su 43 člana ispenjala 65 smjerova i izvršila 24 zimska uspona preko 2000 m.

Na godišnjoj skupštini 15. XII 1961. pročelnik upoznaje prisutne s rezultatima postignutim u 1961.: 39 članova ispenjalo je 62 smjera i izvršilo je 14 zimskih uspona preko 2000 m.

Novi pročelnik postaje Drago Belačić, danas veteran hrvatskog planinarstva i alpinizma.

U 1962. godini 35 članova ispenjalo je 45 smjerova, od kojih jedan prvenstveni. Na godišnjoj je skupštini za pročelnika izabran Ante Lozej.

Godinu dana kasnije, u 1963. isti broj članova ispenjao je 44 smjera.

Pod vodstvom Jože Leskovšeka u 1964. godini članovi su izvršili 35 penjačkih uspona.

Slijedeće godine nešto manji broj članova, njih tridesetak, ispenjao je čak 76 smjerova. Na godišnjoj skupštini krajem godine pročelnika Mladen Plaveca zamjenila je odlična alpinistkinja Dunja Bubanj. Te godine Odsjek doživljjava renesansu. Nakon duže stagnacije, a zatim laganog uspona, 39 članova ispenjalo je 123 smjera, što je bio svojevrstan rekord.

1967. godine je pročelnik Vedran Bubanj, tada jedan od mlađih članova. Članovi su izvršili 79 penjačkih uspona, te nekoliko tura.

Naredna 1968. godina obiluje aktivnošću kao i prethodna, ako ne toliko penjačkom (ispenjano je 57 smjerova), a ono turama. Organizirane su ture u slovenske Alpe i na Velebit, a član Vladimir Mesarić, te godine i pročelnik, boravio je kao član Saveznog logora u Centralnim Alpama (skupina Mont Blanc) te u Peninskim Alpama (Monte Rosa).

Kruna dugogodišnjeg rada, učenja i iskustava je konačno 1969. godina. AO se prošle godine pomiladio. Veliki broj novih, pretežno mlađih članova, počeo je s intenzivnim radom unutar Odsjeka i na terenu uz nesebičnu pomoć i zalaganje starijih i iskusnijih drugova. Rezultat rada i uzdizanja novih kadrova je broj od preko 300 smjerova, mnoštvo tura, samostalni logor republikog značaja na Prenju i čitav niz drugih aktivnosti. Pothvat godine bio je »Željezničarski 20« u Kleku.

Dakako da za ove uspjehe nismo zaslužni samo mi članovi AO-a. Mnogo su nam pomogli naši stariji drugovi alpinisti koji sa svojim savjetima uvijek su priskočili u pravi čas. Tu su još PSH, POZ, PDŽ i drugi pojedinci i kolektivi koji su Odsjek uvijek pomogli bilo materijalno, bilo moralno. Zahvaljujem svima koji su stajali uz nas tokom ovih dvadeset ne baš uvijek plodnih godina.

Mislim da smo sva ta ulaganja opravdali našim, neću biti neskroman, vrlo lijepim rezultatima. Oni su najveća hvala svima. No mi nećemo na tome ostati, već ćemo krenuti.

Zlatko Turčin

MARKACIJSKA SEKCIJA

Okolicu Zagreba, Medvednicu, Samoborsko i Žumberačko gorje posjećuju nedjeljama i praznicima mnogi izletnici i planinari. Dobro markirani i održavani put osnov je uređenje jedne planine. On privlači i one koji bez vođica ne bi lako stigli do cilja. Tako i u zagrebačkoj okolini gdje nisu priješli potrebni iskusni vodiči, PD »Željezničar« iz Zagreba već niz godina obnavlja stare i postavlja nove markacije te uređuje puteve, i to naročito na sektor Samoborskog gorja.

Prilikom osnivanja PDZ osnovana je i Markacijska sekcijsa pri PDZ-u. Bilo je to 2. veljače 1950. godine. Osnivanju prisustvovao je 13 drugova. Kad prvi pročelnik izabran je Ivan Sopl. Nadalje su bili pročelnici Tomica Kopečni, Joža Leskovšek, Adolf Frančevski i sadašnji pročelnik Nikola Alba.

Markacijska sekcija je u razdoblju od 1950. do 1970. izvršila niz većih i manjih akcija. Pretežni dio tih akcija izvršen je u Samoborskom gorju. U njemu postoji mnogo lijepih puteva. Staze preko strmih livada, kraj stijena, kroz uske gorske doline — to je krajobjaz Samoborskog gorja. Tamo su označeni i uređeni putevi koji vode do Oštrela i od Oštrela dalje. Između ostalog to su putevi: Samobor — Oštrel preko Palačnika, Samobor — Oštrel preko Ruda, Samobor — Oštrel preko Braslovča, Oštrel — Japetić preko sela Mali Lipovac (spoj Soićeva kuća — Mali Lipovac), Oštrel — Plješevica preko Mrakužića, Oštrel — Soićeva kuća preko starog grada Lipovca, Oštrel — Velika Vrata iznad Krovinske — Japetić, Veliki Dol — Soićeva kuća.

Zatim slijedilje markiranje u Žumberačkom gorju (Dragovančak — Štrbac — Hiža na mlin — Slap — Kremensjak — Pogana jama — Sveta Gera). Za vrijeme tih rada postavljeno je na tisuće markacijskih znakova (markacija, prstenova, strelica, natpisa) i postavljeno ili izmjenjeno na stotine putokaznih ploča. U dvadesetogodišnjem razdoblju Sekcija je utrošila za radne akcije, ubrajajući i čišćenje puteva, 8.750 sati i prešla oko 4.115 km, a svakako da je utrošeno i dosta sredstava za nabavku boja, kistova i orientacijskih ploča.

Uz to Sekcija je u vrijeme osnutka markirala i neke puteve na Medvednici. Originalna orientacijska ploča Samoborskog gorja ukrašavala je dulji niz godina zgradu nekadašnje stanice samoborske željeznice u Zagrebu. Da ne zaboravimo — posebna markacijska akcija bila je poduzeta u Zadru gdje je markiran prilazni put ljetnom logorištu na Puntamiki.

U svom radu Sekcija je suradivala s mnogim planinarskim društvima Zagreba i iz zagrebačke okoline, naročito s PD "Japetić" Samobor, PD "Jastrebarsko" Jastrebarsko, PD "Dubovac" Karlovac, PD Novo Mesto, PD Brežice, PD Ozalj i drugima.

Osim na svojim stručnim akcijama članovi Sekcije aktivno su sudjelovali i u brojnim društvenim akcijama (proslavama Dana žena, Dana željezničara, Prvog maja, sletovima planinara željezničara Jugoslavije, proslavama Dana Republike, masovnim društvenim izletima, orientacijskim natjecanjima, stručnim tečajevima GSS-a i AO-a, uređenju doma na Oštrelu, uređenju društvenih prostorija u Trnjanskoj cesti itd.). Najljepši i najbrojniji društveni izleti bili su oni u Kamniške i Julijske Alpe, Pohorje, Zasavske planine, Velebit, Gorski kotar, bosansko-hercegovačke planine, planine Makedonije, na Frušku goru i druge. Od izleta u inozemstvo rado se sjecamo pohoda u visoka goria Italije, Austrije i Čehoslovačke.

Naše planine moraju biti turistički privlače. Nastojimo da ih takovim učinimo. U vezi s time nastojimo zainteresirati i naše mlade članove ucjepljujući im ljubav i brigu za uređenje planine. Potaknimo ih i odusevimo za prirodne ljepote da ne ostanu nepristupačne i skrivene.

Svojim radom i zalaganjem, svojim marom i ljubavlju članovi ove Sekcije pokazali su da se može mnogo pridonijeti propagiranju i jačanju planinarstva.

Nikola Alba

SEKCija SENIORA

Na poticaj nekolicine starijih članova Društva početkom 1961. godine formiran je Inicijativni odbor radi osnivanja Sekcije seniora. Osnovni razlog zbog kojeg se pristupilo osnivanju ove Sekcije bio je taj, što stariji članovi u dotadašnjim uvjetima djelovanja Društva nisu mogli naći sadržaj svojeg rada. U Dru-

štva su do tada djelovale slijedeće sekcije i odsjeci: alpinistički, speleološki i kamp-odsječki, markacijska, omladinska i pionirska sekcija. Budući da se stariji članovi »zbog svoje dobi« nisu mogli uključiti u rad niti jedne od ovih sekacija odnosno odsjeka, društveni rad tih članova skoro je potpuno zamro.

Dana 9. VI 1961. godine Inicijativni odbor sazvao je osnivačku skupštinu na kojoj je osnovana Sekcija seniora. Donijeta su bila pravila koja su bila osnova stvaranja i djelovanja Sekcije. Odmah je započelo učlanjivanje starijih članova i članica Društva, pa je krajem 1961. godine Sekcija seniora brojila 67 članova i to mahom aktivnih planinara.

Djelokrug rada sekcije bio je već na početku vrlo širok, što se ogledalo i u zadacima koji su bili proglašeni pravilima, kao:

- primjenjivanje planinarskih načela u prirodi,
- priređivanje skupnih izleta u bližu i dalju okolinu Zagreba,
- priređivanje planinarskih i stručnih predavanja,
- propagiranje planinarstva na temelju dugogodišnjeg iskustva naših starijih članova,
- briga o zaštiti planinske flore i faune,
- jačanje koordinacije rada među sekcijama i odsjecima društva i
- prikupljanje materijalnih sredstava da se članovima sekcije olakšaju izleti i obilazak udaljenijih planina.

Budući je većina članova bila slabijeg finansijskog stanja, uželi da im se omoguće izleti na udaljenija mesta i planine, osnovana je u toku 1961. godine i Putna blagajna, koja je krajem godine imala već 20 članova.

U toku slijedećih godina život i rad Sekcije bio je sve obimniji i plodonosniji tako, da je ona postala okosnica djelovanja i rada našeg Društva. Sekcija seniora je postala inicijator i organizator gotovo svih masovnijih izleta, natjecanja poučnih predavanja, društvenih priredaba, proslava i drugarskih veceri. Sve to imalo je naročito pozitivne rezultate na zbiljavanju i upoznavanju članova.

Rad Sekcije seniora nije se ograničio samo na djelovanje unutar Društva, već se odvijao i na polju suradnje s ostalim planinarskim društvima, napose s društvima planinara željezničara Jugoslavije. U toku svojeg djelovanja, pored svojih već nabrojanih akcija, Sekcija uvek prednjači i sudjeluje u organizaciji dobrotoljnih zajedničkih radnih akcija, naročito na domu pod Oštrelom. Također je velik broj članova osvojio i dalje osvaja transverzale: zagorsku, slovensku, samoborsku, žumberačku, zasavsku, partizanski put Medvednice, slavonsku, karlovačku i druge.

Naročiti doprinos oživljavanju rada Društva jesu sastanci koje Sekcija seniora održava svakog četvrtka u toku cijele godine, izuzev mjeseca srpnja i kolovoza, kada traju godišnji odmor. Na ovim sastancima članovi Sekcije upoznavaju se s radom Društva i zaključcima Upravnog odbora Društva i Sekcije seniora, podnose se izvještaji o izvršenim izletima i dogovaraju slijedeći. Skoro svakog četvrtka održavaju se planinarska predavanja uz dijapositive i filmske projekcije.

Za ovako uspješan i djelotvoran rad članovi Sekcije seniora dobili su mnoga priznanja od Društva, Planinarskog saveza Hrvatske, SOFK-e grada Zagreba, a i od Planinarskog saveza Jugoslavije u obliku odlikovanja značkama, diplomama i pohvalama.

Sekcija seniora je osim toga osnovni organizator i pokretač cijelokupne društvene propagande, ona organizira planinarska i poučna predavanja, cijelokupni rad oko izdavanja i uređivanja »Biltena« Koordinacionog odbora

planinarskih društava željezničara Jugoslavije (već treću godinu), a mnogi njezini članovi su autori članaka objavljenih u štampi, planinarskim i drugim časopisima i vode brigu oko uredenja propagarnih ormarića u gradu u kojima se objavljaju društveni izleti.

U toku svog skoro 10-godišnjeg plodonosnog rada Sekcija nije zanemarila svoje osnovljavanje prikupljanjem članstva, tako da se njihov broj od 67 članova Sekcije i 20 članova Putne blagajne u 1961. godini danas popeo na 254 člana Sekcije i 120 članova Putne blagajne.

Sekcijom seniora danas rukovodi Upravni odbor koji ima 17 članova i 3 člana Nadzornog odbora.

Iako je u toku svog skoro 10-godišnjeg postojanja i djelovanja Sekcija postigla vidne rezultate na polju propagande planinarstva unutar svojeg Društva i u suradnji s ostalim bratskim planinarskim društvima i organizacijama, ona još uvijek nije dostigla svoju kulinaciju i ne zadovoljava se postignutim uspjesima već traži nove puteve i načine proširenja sadržaja svojeg rada. U ostvarivanju tih svojih ciljeva i napora ona očekuje daljnju podršku i razumijevanje ne samo Upravnog odbora društva nego i cijelokupnog članstva.

**Ante Grgić, Velimir Neferović
i Hinko Vilfan**

PIONIRSKA SEKCIJA

»Lijepa si, zemljo moja, kao sloboda, kao oči tvojih junaka što i preko smrti gledaju.« Tim riječima je pjesnik Jure Kaštelan opjevao našu zemlju. Da bi učenici spoznali da je naša domovina zaista lijepa, treba da je upoznaju. A upoznati je mogu na više načina: u školi preko filmova i fotografija, slušajući i čitajući o njoj, ali najbolji je način da je propotuju, i još bolje, propješače. Zato smo prije deset godina na našoj školi osnovali grupu pionira-planinara. Da bi postali pravi planinari uključili smo ih u Planinarsko društvo »Željezničar« koje radi na području općine Trnje. Članovi planinarskog društva vrlo su lijepo primili pionire. Pomažu im gdje se god ukaže potreba, na izletima i drugdje. Cesto ih primaju za sudionike na velikim društvenim izletima. Društvene prostorije stavljene su na raspolaganje pionirima pa tamo održavaju svoje tjedne sastanke. U tim prostorijama održava se i planinarska škola za pionire, predavanja i godišnje skupštine. Pioniri-planinari imaju Upravni odbor kao sekcijsku Planinarskog društva. Sami rukovode radom skupštine, daju prijedloge i donose zaključke. Stvaraju plan izleta za tekuću godinu.

U toku deset godina izveli su brojne izlete, propješačili mnoge kilometre, upoznali raznolike predjele naše zemlje, sklopili poznanstva i prijateljstva s mladima iz raznih krajeva.

Medvednicu, našu najbližu planinu propješačili su bezbroj puta s jednog kraja na drugi, a prešli su preko nje u Zagorje i upoznali buntovni kraj Matije Gupca. Nisu se ograničili samo na Stubicu, već su obišli Kuna-goru, Strahinjčicu i Krapinsku pećinu, pa Kalnik sa starim gradom.

Samoborsko gorje i Zumberak poznaju njihov smijeh i pjesmu. Posjećuju ih i ljeti i zimi i uvijek se ponovo vraćaju da uživaju u ljepotama prirode. Mladim planinarama vrijeme ne predstavlja nikakvu zapreknu. Privlače ih jednako i snijeg i sunce, a i kiša im ne smeta.

Gorski kotar im je naročito drag. Kamačnik kod Vrbovskog bio je divlji, ali daleko ga je nadmašio Vražji prolaz. Nisu se mogli nadučiti koliku je snagu pokazala voda koja ga

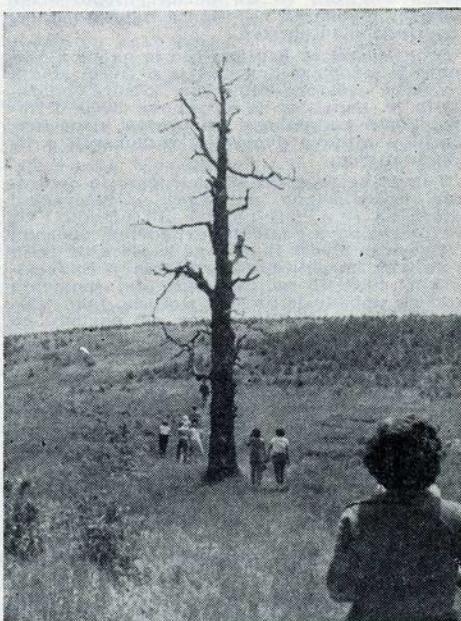
je stvorila. Nacionalni park Risnjak bio je svjedok njihove radosti. A kada su se preko bujnih livada Snježnika i Platka spustili na more, ono im je odnijelo sav umor. Tri dana praznika Dana Republike iskoristili su da se popnu na Učku. Trebalо je u jednom danu propješačiti 30 kilometara, pa ipak su drugog dana posjetili izvor Rječine, koji je baš tih dana bio neobično bogat vodom. Svatko se optimalo da dođe na most koji je prekrivala prava magla vodenih kapi.

Popeti se na Velebit bila je želja mnogih, pa kada je organiziran slet planinara Hrvatske, na Velebit su bili i naši pioniri. Stiže na Velebita podsjetile su ih na divlji zapad, ali i na naše Bijele stijene koje su već ranije posjetili. Pogled na more izazvao je uspomenu

Prvomajske praznike iskoristili su da posjetete Zadar i njegove historijske spomenike, grad koji se u dugoj svojoj historiji uvijek odupirao tudinu. Kada su već bili tu, posjetili su i južni Velebit, gdje mladi planinari nisu mogli naći prikladne riječi da izraze svoje divljenje divljom ljepotom Paklenice.

Ali ni srednja Dalmacija nije bila zaboravljena u tom krstarenju po našoj ljepoj domovini. Često se sjećaju kiše koja ih je pratila na putu do Vidove gore, ali im nije žao, jer iza kiše dolazi sunce, a ono im je omogućilo da vide Bol, pa i dalje, Bari na talijanskoj obali. Kozjak iznad Kaštela nije ih umorio, a zadovoljstvo što su se popeli bilo je veliko, jer tek s Kozjaka se vidi prava ljepota Kaštela.

Naši pioniri-planinari su vidjeli i druge republike. Prilično su upoznali susjednu Sloveniju. Sto za njih znači popeti se zimi po sni-

Članovi Pionirske sekcije na Suvoboru
u Srbiji

je u na Boč, Bohor, Liscu ili Kum? U planinama oko Hrasnika su kao kod kuće. Uvijek i ponovno žele da se vrati na Kal, Mrzlicu i Smohor. Kada su se iz Zidanog Mosta popeli na Goru i Kopitnik ispod kojega je sumno tekla u velikoj dubini Savinja, rekli su da će opet doći da se dive tom jedinstvenom pogledu. Ali nisu se zadržali samo na tim obližnjim planinama, već su pošli i dublje u Sloveniju. Bili su na Planici za vrijeme održavanja međunarodnih skijaških natjecanja, pa su se po dubokom snijegu uputili u dolinu Tamara, koja je uvijek veličanstvena. Iz vlasti nisu se mogli dovoljno nadiviti alpskim vrhuncima pokrivenim snijegom.

Pošjetili su i susjednu Bosnu. Na legendarnoj Romaniji zapjevali smo onu poznatu: »Ide Tito preko Romanije«. Pošjetili su pećinu hajduka Novaka koji je vodio borbu protiv Turaka. A što sve da kažemo o Trebeviću?! Kožara ih je pozvala na slet mladih planinara Jugoslavije. Našlo ih se na okupu pet stotina. Pet stotina mladih iz svih krajeva naše zemlje. Drugi takav slet okupio ih je na Sar-planini. Opet na okupu sama mladost, opet nova pozanstva i prijateljstva, i opet jedan novi i lijepi predio naše domovine. Tom priklikom upoznali su i grad koji je u nedavnoj prošlosti pretrpio ogromne štete od potresa.

Ali ni Srbiju nisu izostavili. Prvi puta našli su se s mladim drugovima iz Beograda na travnatim visovima Suvobora. Tu su okušali svoje snage i spretnost u noćnoj orientaciji. Bio je to pravi doživljaj. U nepoznatom krajtu u noći nači kontrolne tačke i sve ih običi. Bila je to prva noćna orientacija za pionire. Ali što je to za one koji su bezbroj puta sudjelovali u danjim orientacionim natjecanjima i odnosili pobijede, i to ne male pobjede. Mnogo puta su osvojili prva, druga i treća mjesta. Dobro su se snalazili s kartom i kompasom. Pokazali su da poznaju topografske znakove, odgovarali na pitanja iz prve pomoći i povijesti planinarstva.

Drugi susret sa Srbijom bio je na sletu planinara-željezničara Jugoslavije u Ovčar Banji. Živopisna ovčarsko-kablarska klisura odusevila ih je. Uspeli su se na vrhove Ovčar i Kablar. Usput su nailazili na brojne manastire, zalazili u njihova dvorišta i razgovarali o životu u njima.

U dane berbe niški »Željezničar« je organizirao orientaciono natjecanje u Sičevačkoj klisuri, pa su i naši pioniri bili učesnici. Uz nova pozanstva s mladim drugovima upoznali su i gostoljubivost ljudi tog kraja koji su ih na svakom koraku nudili grožđem. Na povratku kući postigli su Čele-kulu, taj spomenik borbi za slobodu iz prošlog stoljeća. Iako mlađi, još djeca, osjetili su jezus pri pogledu na one lubanje koje i danas jednako opominju da se sloboda najskuplje plaća, da se plaća glavom, da se ne dobiva badava.

Eto, tako mlađi planinari putuju i pješićem upoznavaju svoju domovinu, njene ljepote, njene ljudе i običaje, i dolaze do spoznaje da je zaista lijepa i vrijedna da je volimo.

Nevenka Buban

STANICA GORSKE SLUŽBE SPASAVANJA

Gore i planine nas privlače. Nama planinarama uvijek su lijepi, privlačni. U njima osim ljepoto postoji i mnoge opasnosti. Uvijek one vrebaju na planinara, ne samo zimi nego i ljeti, ne samo u stijenama i ponorima, u bespučima, nego i na utrkim stazama, nadomak domova.

Posebna služba u djelokrugu planinarstva, osnovana da se brine za ljudi koji prolaze planinom je Gorska služba spasavanja ili kratko GSS. Tako je na inicijativu pročelnika Komisiјe za GSS pri Planinarskom savezu Hrvatske Antuna Raka u našem Društvu 20. 1. 1954. osnovana stanica GSS. Za pročelnika bio je izabran Josip Leskovšek, dugogodišnji planinar i alpinist.

Kao stalna stanica GSS-a za naše Društvo bio je određen planinarski dom »Janko Gredež« na Oštrenu na kojem su članovi GSS-a iz našeg Društva preuzeuli stalnu brigu.

Zimi su članovi dežurali svake nedjelje po jedan, a kad su održavani neki tečajevi, i po dvojica. Dom odnosno stanica bili su snabdjeveni čamcem za spasavanje, nosilima, apotekom, užetom za osiguranje, većim brojem deka i mnogim manjim rezervama.

Komisija za GSS Hrvatske održavala je razine stručne tečajeve, a za tim se poveo i GSS našeg Društva. Osim predavanja s projekcijama bilo je i praktičnih vježbi (pružanje prve pomoći, transport i dr.). Održavani su i ispiti. Članovi su intervenirali i kod alpinističkih nezgoda (na vježbaliju Flinka na Oštrenu), kod padova na ledu, kod kostoloma medu skijašima, kod ujeda zmija. Takoder su dežurali na sletu planinara Hrvatske pod Stirovecem na Velebitu i sudjelovali u brojnim akcijama svog Društva. Nakon četiri godine djelovanja rad u stanici je postepeno zamro, uglavnom zbog toga što se njen pročelnik zahvalio na dužnosti zbog preopterećenosti zaduženjima. Jedan od budućih zadataka Društva trebao bi biti obnova rada Stanice i ponovno uvođenje dežurstva na Oštrenu.

Andelko Lozej

GLAZBENA SEKCIJA

U mansardnoj skromnoj prostoriji speleološki odsjek dobio je 1965. godine »sustane«, mandoliniste koji su se skupili iz raznih prijašnjih glazbenih skupina. Ipaketa samo dvojica, bez nota i bez potrebnih pomagala. Njihov broj se postepeno povećavao – danas su dvanaestorka.

U našoj glazbenoj sekcijsi danas se nalaze mandoline I i II, mandole, gitare, bas, klavijeta, harmonika – pa i usna harmonika. Cijeli mali orkestar. Vježbe se sada održavaju u većoj ili čak u velikoj društvenoj prostoriji jedanput tjedno, a po potrebi i dvaput. Na pokusima uvežavaju se originalne mandolinički skladbe, koračnice, valceri i polke koji su naročito omiljeni u planinarskom »svijetu«, narodne i popularne pjesme, a isto tako i moderne skladbe. Jer, zadovoljiti treba ukusu ne samo starijih, nego i mlađih pa i najmladih članova.

Sekcija nastupa na društvenim sastancima prigodom proslava i Akademija (Dan žena, Dan željezničara, Dan Republike i dr.) te na društvenim vedrim večerima. Često puta prisustvuje na manjim i većim društvenim izletima i sletovima. Svojim nastupima i neumornim sviranjem povećavaju vedro raspoloženje ne samo naših članova nego i drugih planinara i izletnika koje u prirodi vedra glazba i solo pjevači privlače poput magneta – i to začas redaju se pjesma i ples. Kad se kreće u dolinu prema gradu i noge starijih članova lagano idu: žitelji naselja izlaze iz kuća, njihova d'eca prate glazbu i planinare uz veselju ciklu a čuju se i psi koji pokušavaju nadglati planinare »prolaznike«.

Osim rada u svom matičnom društvu, glazbena sekcija nastupa i na sastancima i priredbama drugih planinarskih društava (poštara, zanatlija i drugih) a pozvao ju je i Planinar-

Oštrec

ski savez Hrvatske na IX zasjedanju Planinarskog saveza Jugoslavije koje je održano 1968. na Medvednici. Sekcija nije zaboravila ni društveni dom na Oštrecu — bilo je tu društvenih večeri.

Među glazbenicima većina je aktivnih planinara, uglavnom seniora. Koji puta dolaze i interesenti i pomagači izvan društva — pa povremeno popunjavaju sastav. Neki od njih prešli su mnoge planine, čak i transverzale, dobili razne pohvale i priznanja za svoj rad. A najdraža im je riječ još! još! koja se često ponavlja u društvenim prostorijama, u planinarskim domovima, za vrijeme vožnje željeznicom i na njezinim stanicama, po lивadama i šumama, u kampu uz more, na stazama pa i na vrhovima!

Matija Cačić i Zvonko Sajvert

DAN ŽELJEZNIČARA NA OŠTRCU 1960. GODINE

»Drugovi! Postavljanjem i otkrićem spomen-biste narodnom heroju Janku Gredelju čije ime nosi naš dom, a u okviru proslave Dana željezničara, u povodu 40-godišnjice velikog štrajka željezničara Jugoslavije i sastanka planinara Jugoslavije tj. prvog neslužbenog sletja planinara željezničara Jugoslavije, treba da se svi založimo u radu, kako bi ova najveća akcija našega društva povodom 10-godišnjice njegovog osnutka uspjela u cijelosti.« Tako je govorio na svakoj sjednici Upravnog naporan, iziskivao je volju, zalaganje, napor društva Branko Kralj.

Jasno je, da su se svi članovi Upravnog odbora kao i ostali članovi Društva svojski primili posla kako bi ova, kao i sve akcije do sada, uspjela na zadovoljstvo svih planinara, da tako opravdaju glas najaktivnijeg društva

u Zagrebu i Hrvatskoj. Da bi ova akcija na Oštrecu uspjela, oformljen je organizacioni štab, u kojem je svaki dobio zaduženje za određeni sektor rada. U užem štabu bilo je oko 30 članova Upravnog odbora, a u širem oko 50 članova Društva. Posao je bio velik i naporan, iziskivao je volju, zalaganje, napor i osobno odricanje, ali je s velikim veseljem, uz sitnije nedostatke, završen na opće zadovoljstvo kako našeg Društva tako i svih prisutnih planinara iz Zagreba, njegove okoline i Jugoslavije, te društvenih i političkih rukovodilaca.

Budući da je sav rad oko organizacije proslave morao biti završen do 9. travnja, radilo se užurbanim tempom kako bi sve bilo gotovo i na vrijeme spremno dočekalo goste iz svih krajeva Jugoslavije. Budući da Društvo nije raspolagalo s potrebnim financijskim sredstvima, obratilo se na razne forume kao što su Planinarski savez Hrvatske, Savjet planinara grada Zagreba, općinu Trnje i ŽTP Zagreb, i tako nabavilo potrebna financijska sredstva.

U međuvremenu svi članovi Društva radili su na svojim zadužnjima. Stampani su prospekti s opisom i programom, plakati i cirkularni dopisi, što je na vrijeme bilo gotovo i razaslatno svima pozvanima. Osiguran je prijevoz autobusom za sve sudionike od Samobora do Mrakužića i natrag, a isto tako i prijevoz popularnim »Samoborcem«.

Na Preseki, udaljenoj od Oštresa 15 minuta, postavljen je logor od 44 šatora, zatim šator za recepciju i šator za ambulantu u kojoj su dežurali liječnici i 4 člana stanice GSS-a našeg Društva. U blizini doma podignut je šator za kuhinju, 2 šatora za bife i jedan šator za ambulantu u kojem su također dežurali liječnik i 4 člana GSS-a. Za delegate osigurano je noćenje u domu »Janko Gredelj« i u kući na Velikom Dolu.

Postavljeni su jarboli na Preseki, Oštretu, Malom Oštretu, Ptičjem vrhu i Bezimenom vrhu, na kojima su se vijorile zastave Jugoslavije, Hrvatske, SKJ, PSH i društvene. Sprovedeno je rasvjeta na Preseki i oko doma, kao i razglasna stаницa. Izradene su prigodne značke u boji, razglednice i Žigovi. Dom, poljska kuhinja i bife bili su opskrbljeni hranom, bezalkoholnim i alkoholnim pićima. Staze za orijentaciono natjecanje pionira, omladinaca i seniora bile su takoder na vrijeme trasirane, a za pobjedičke ekipe osigurane nagrade.

Konačno je osvanuo 9. travanj kada su članovi organizacionog štaba mirne duše mogli dočekati prve goste. Prvi od njih počeli su stizati poslije podne, najprije članovi organizacionog štaba PDŽ iz Sarajeva na čelu s Lujom Dicom, zatim članovi PDŽ iz Beograda, Novog Sada, Ljubljane, Maribora itd. U međuvremenu stigli su i delegati zagrebačkih planinarskih društava, predstavnici političkih organizacija općine Trnje i Samobor, Direkcije željezničica, limena glazba RKUD »Vinko Jedut« s trideset glazbenika, pionira, omladinci i članovi našeg Društva, članovi PD »Japetić« i »Maks Platnikov« kao i stanovnici okolnih sela Mrakužići, Braslovje, Rude, Lipovec itd. Među ostalima, stigla je udovica s djecom i brat narodnog heroja Janka Gredelja.

Nakon odmora uslijedilo je kupovanje razglednica, značaka, udaranje Žigova, a nakon večere, uz glazbu i pjesmu, nastalo je pravo narodno veselje. Čule su se planinarske i narodne pjesme iz svih krajeva Jugoslavije, vođila se kola iz svih naših krajeva, sticala se nova poznanstva, a obnavljala stara. Oko 22 sata prireden je na padini Oštretu iznad doma vatromet. Ispaljeno je 40 raket i 25 signalnih raketa iz pištolja uz bengalsku vatu. Dok je većina planinara otišla na spavanje, mnogi su ostali, da se vesele i dalje.

U nedjelju ujutro osvanuo je krasan dan sunčan bez vjetra, upravo onakav kakav planinari prželjkuju. Dok su jučerašnji gosti već doručkovali i uživali na padinama Preseke i Oštretu, na toploj proljetnoj sunču, oko 8 sati već su počeli stizati novi gosti, a isto tako i stanovnici iz okolnih se' a. Impresivno je bilo vidjeti preko 3000 ljudi koji su se kretali po padinama i vrhovima oko Oštretca, okićenog zastavama. Uživa'i su u krasnim vidicima na sve strane, na blagom proletnom suncu.

U međuvremenu, oko 9 sati, počelo je orijentaciono natjecanje i savjetovanje delegata Željezničkih planinarskih društava Jugoslavije, na kojem je odlučeno da prvi službeni slet planinara-željezničara Jugoslavije organizira PDŽ iz Sarajeva 1961. na Romaniju.

Nakon ručka započeo je svečani službeni dio proslave. Planinari su se sakupili pred domom, a limena glazba RKUD »Vinko Jedut« zasvirala je himnu. Uvodnu riječ imao je predsjednik društva Branko Kiralj, a referat o radu Društva kroz 10. odnosno 15 godina, i o velikom strajku željezničara Jugoslavije godine 1920. pročitao je tajnik društva Dionis Györy. Zatim je proslavu pozdravio predsjednik općine Samobor Stanko Vugrinčić, a spomen-bistu otkrio Dragutin Burić, predsjednik Saveza boraca općine Samobor. Nakon toga je opet zasvirala limena glazba. Dalje su pozdravljali proslavu Franjo Culjak biyši generalni direktor Direkcije jugoslavenskih žel-

jezničica za Zagreb, predsjednik općine Trnje, sekretari općinskih komiteta SK iz Samobora i Trnja, predsjednik PD »Japetić« iz Samobora Ivica Sudnik, tajnik PSH Stjepan Brlečić itd. Na kraju je Andelko Lozej, član AO našeg Društva, koji je bio voda planinarske pionirske škole, proglašio polaznike škole Pionirskim odredom »Janko Gredelj« i predao im zastavu odreda, a zatim je šestorici najboljih polaznika škole uručio planinarske šeširice. Proglasnjem pobednika orijentacionog natjecanja i podjelom nagrada završen je službeni dio proslave. Poslije službenog dijela nastavilo se dalje sa zabavom. Oni planinari koji su došli iz daleka, morali su napustiti Oštret i vratiti se svojim kućama, dok su mnogi drugi još dugo ostali u prekrasnoj prirodi Samoborskog gorja.

Na kraju, jasno je da su organizatori oduhnuli, ali su bili i presretni što su uspješno obavili tako velik zadatak, jer nije bilo lako dovesti na Oštret i prihvatići u planini više od 3000 ljudi.

Josip Leskovšek

KAMP — ODSJEK

Poslije osamostaljenja našeg Društva iskršala je želja da se osim planinarenja organizira za naše članove i ljetni kamp kraj mora za duži boravak i ljetovanje u šatorima. Ono što je bilo zamišljeno, to je i izvedeno. Jedna ekipa od 12 članova započela je 1951. godine svoj pionirski potvih. Izabrala je Karlobag, radi Paklenice na Velebitu, gdje se u tri šatora uz razne peripetije prvi kamp održao 14 dana i time dao smjer daljnog nastojanja, da se održimo na obala našeg Jadrana do danas. Taj pionirski potvih bio je izvršen kao strogo planinarski, s oskudnim sredstvima, a cijela oprema uključivši u tri šatora morala se nositi na ledima u naprtnjači.

Ohrabreni uspjehom kampiranja 1951. godine u Karlobagu, slijedeće 1952. godine, već naoružani stečenim iskustvom, 21 naš član uputio se opet na obale Jadrana. Pronašli su mjesto za kampiranje kraj Rijeke u Zurkovu i tu izdržali mjesec dana s ukupno probavljениh 300 dana. Najveća briga drugog kampa je bilo osiguranje dovoljno pitke vode za život koju su morali na razne načine osigurati kod najbliže nastanjene kuće. Nestašica vode išla je čak tako daleko, da su za jedno vedor vode morali pjevati podoknice gazuđarici najbliže kuće, da bi je udobrovojili i došli do vode potrebne za život. Hrana se teškom mukom nabavljala, a kuhalo se u jednom kotlu — svaki dan druga drugarica.

Treći naš kamp opet je bio instaliran u Zurkovu, 1953. godine. Te godine osim nestasice vode umiješala se i priroda da bi našim kampistima ogorčila život. Morali su izdržati žestoku buru koja je par dana bjesnila na Kvarneru i nastojala da zbrisne kamp u more. Samo sudionici tog kampa mogu shvatiti težinu situacije kad su se dva dana i dvije noći grčevito morali držati šatora da ne ostanu, kako se ono kaže, »bez krova nad glavom«. Ipak su unatoč tome 36 člana u tom kampu izdržala dva mjeseca s ukupno probavljениh 50 dana u vedrom i dobrom raspoloženju. Kuhalo se i jelo zajednički; osim tri šatora bila je instalirana i mala tenda od plahta da se članovi zaštite od žarkog sunca.

Budući da su ti naši pioniri kampiranja tako lijepe pričali o tamo proboravljени dani ma, sve veći broj članova se odlučio na takav način ljetovanja kraj mora. Na ranijim mjestima po stećenim iskustvima nije se mogao smjestiti veći kamp i to radi neslašice vode i otežane nabavke hrane. Tako se rodila zamisao da se s četvrtim kampom ide u Zadar. Tu se već ispoljila društvena organizacija. Trebalo je smjestiti 10 do 12 obitelji da mogu živjeti 14 dana kraj mora. Nužna je bila i oprema, makar je svaka obitelj moralas a sobom ponijeti sve potrebno za dva tjedna. Nakon raznih peripetija oko mesta za smještaj kampa, kampisti su se usidrili u maloj šumici kraj svjetionika na Puntamiki. Koliko je to bio veliki napredak od ranijih kampova! Tu je bila već pitka voda iz vodovoda, koja je doduše po danu usahnula, zatim električna rasvjeta, šumarak u neposrednoj blizini mora, bogata zadarska tržnica i dućani, tj. sve što kampu treba. Oprema je još nedostajala, ali se život dobro odvijao.

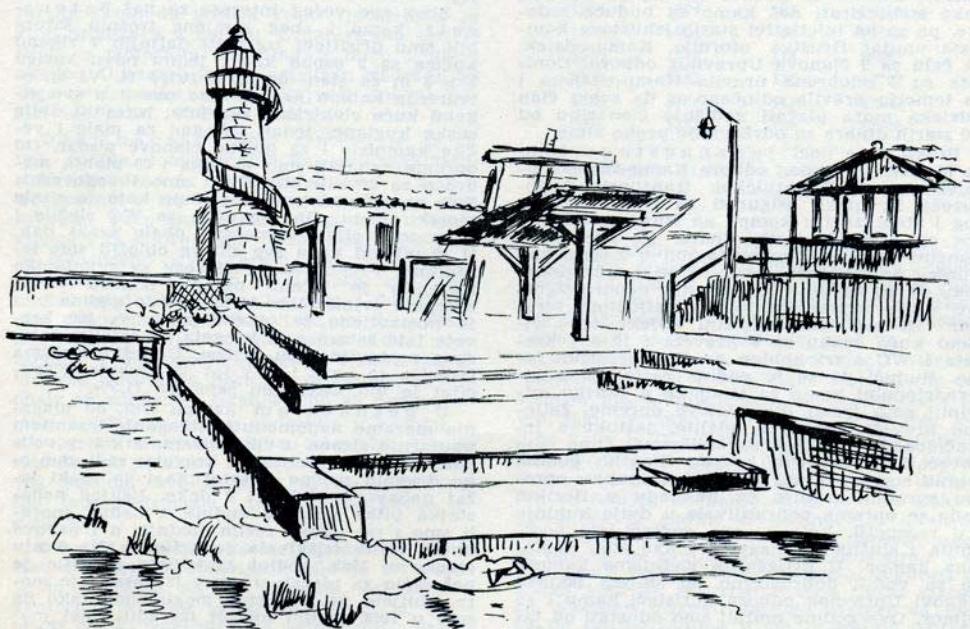
Peti kamp opet je bio instaliran 1955. na Puntamiki, ali s povećanim konforom. Za kuhanje služilo je još poljsko ognjište na slobodnom prostoru. U slučaju kiše kuhalo se pod kišobranom. Jedna grupa je bila zadužena za cijepanje klada za kuhanje i za čišćenje primitivnih sanitarnih instalacija (kibble). Društvo je osiguralo korisnicima zajedničku opremu kuhinje, pokrivače, plahte i ležajeve sa slamaricom za spavanje. Za rasvjetu navečer služile su dvije velike žarulje koje su se napajale energijom iz obližnjeg svjetionika.

Marljivim radom šesti naš kamp 1956. godine podigli smo isto u Puntamiki kraj Zadra, gdje smo stekli već raniju rutinu i reputaciju kod mjerodavnih u Zadru (bili smo među prvima kao ljetovališni gosti), kao ure-

dni i organizirani kamp. Bilo je već postavljen 20 šatora, djelomično snabdevjeni drvenim ležajevima. Kuhinja se sastojala iz dva niska limena štednjaka na slobodnom prostoru i dva električna kuhalja. Za razanodu instalirana je razglasna stanica za ples omiljene svake večeri.

Sedmi kamp je ponovo instaliran na Puntamiki sa 28 šatora. Kao i svake godine kamp je bio obogaćen sve većom opremom, kako ležajevima u šatorima, tako i priborom za kuhanje. Korisnici su sve manje morali nositi sa sobom opremu. Osim dva željezna štednjaka, izgrađena je i ljuljačka za djecu. Za kupanje se koristio prostor oko svjetionika i nove luke za držanje čamaca. Za nabavku kruha i mlijeka svaki dan je bio netko dežurni. Za vezu sa Zadrom bio je jedan autobus i mala lada »Brodarica«.

Budući da je između mjerodavnih u Zadru nastao spor o vlasništvu šumarka i terena oko svjetionika na Puntamiki, dodijeljen nam je novi teren u samom Boriku s desne strane kupališta i tako smo naš osmi kamp podigli 1958. godine i opremili novom opremom za što ugodi u i kulturniji boravak u kampu. Pomoću znosa dobivenog od Ženskog odbora sindikata željezničara Hrvatske u Zagrebu u visini od 700.000 starih dinara podigli smo kuhinju s butan-kuhalima i dovoljno kuhinjskog pribora, tako da su korisnici udobno mogli kuhati pod krovom zaštićeni od nevremena i prirediti hranu bez velikih problema. Kraj mora smo podigli daščani podium za sunčanje i 24 m dugački molo za ulazak u more. Renovirali smo »Ružiću« (WC) i tako oslobodili »derviše« od napornog svakodnevnog večernjeg posla. Te godine podigli smo i 4 vikendice izradene iz lesona u uz ostalih 32 šatora, a od njih smo 4 obnovili. Među

Kamp PD »Željezničar« iz Zagreba na Puntamiki kraj Zadra

korisnicima kampa, bili su u četiri šatora i članovi Sindikata radionice željezničkih vozila iz Zagreba. Možemo slobodno reći da je osmi kamp bio do tada u svakom pogledu najugodniji.

S devetim kampom morali smo se opet vratiti do svjetionika na Puntamiki, gdje smo zajedno sa Sindikatom radionice željezničkih vozila podigli 54 šatora i 5 vikend-kućica iz lesonita. Opremu smo opet povećali za 400.000 starih dinara, koje smo primili od Zemaljskog odbora sindikata željezničara Hrvatske. Nabavili smo dovoljno plati, slamarica, madrača, jastuka kao i 4 nova šatora i dovoljno raznog kuhinjskog posuda i dvije kuhinje s butan-plinom i kuhalima. Za zajedničku blagovaonicu služila je tenda od jedne cerade. U tom kampu već je proradio tuš, praonica sa slavinama, električno svjetlo čitavu noć, kao i dva zahoda sa septičkom jamom. Za razonudu i komoditet služio je radio aparat s razglasom, molo za ulazak u more, daske na obali za sunčanje po danu, a za ples navečer, njihaljke za djecu, ping-pong stol i šah. Za vrijeme boravka u kampu korisnici su odlazili na organizirane izlete u bližu i dalju okolicu Zadra (23 izleta s 243 izletnika). Te godine kamp je bio prenapučen, jer je dnevno bilo na okupu oko 250 osoba, a oprema je bila predviđena za najviše 200 korisnika.

Deseti kamp u 1960. godini opet je bio kraj svjetionika (jer smo i jedan dio opreme pohranili u magazin svjetionika, zahvaljujući susretljivosti svjetioničara Sjor Ive). Kamp je traao 60 dana. Osim naših 28 šatora bila su postavljena i 6 šatora posuđena od PSH kao i 5 kućica od lesonita. Život se odvijao kao i u prošloj godini, samo bez članova Sindikata tvornice »Janko Gredelj«, koji su po našem uzoru podigli svoj vlastiti kamp u Zadru pored puta prije sela Dikla. Pri kraju mjeseca augusta kako nevrijeme odnijelo je lesnitni krov kuhinje i rastrgalo dvije vikend kućice. Poslije te nedaleće iskršlo je pitanje, kako stabilizirati naš kamp za buduće zadatke, pa se na inicijativi starih iskustava kampista unutar Drustva oformio Kamp-odsječek, na čelu sa 9 članova Upravnog odbora. Donijeta su i odobrena pravila Kamp-odsječeka i na temelju pravila odlučeno je da svaki član Odsječka mora plaćati godišnje članarinu od 100 starih dinara za održavanje preko zime.

Prekoo zime uoči je dana estoga kampa članovi Upravnog odbora Kamp-odsječka uspjeli su od Željezničkog transportnog poduzeća Hrvatske osigurati za izgradnju novog i stabilizaciju kampa na istom terenu iznos od 3.500.000 starih dinara. Uz prethodnu usmeno suglasnost mjerodavnih u Zadru, kao i našeg najmodavca, uspjeli smo u rekordnom roku od tri tjedna i uz ogromne napore izgraditi dvije zidane kuhinje s natkritom terasom (120 m²) kao centralni objekt, te 6 vikend kuća svaku sa 6 kreveta i 10 s 4 kreveta i WC s tri kabine na bazi septičke jame. Budući da se te godine rasformirao internacionalni kamp za studente u Boriku, otukupili smo jedan dio njihove opreme, željezne krevete, madrace, plati, jastuke s jehušnicama i stolove sa stolicama, čime smo povećali udobnost u kampu. Ranijih godina morali smo na kraju sezone cijelogrupnu opremu spremiti negdje uz naknadu u Boriku. Sada se oprema pohranjivala u dvije kuhinje i u recepciju, koja je ove godine bila podignuta i služila za magazin i kao stan domaćina kampa. U prijašnjim godinama kampove su vodili dobrovoljno po smjeni iskusni članovi Upravnog odbora koristeći kamp i za odmor. Ove godine morali smo odustati od takvog vodenja kampa i angažirati stalnog domara odnosno šefu kampa. Moramo još dodati da smo za djecu izgradili omeđen prostor s pijeskom i 4 njihaljke.

Dvanaest kamp 1962. godine na Puntamiki bio je više kao kamp — odmaralište za vrijeme od 91 dana. Radi solidne izrade kampa u 1961. godini sve više naših članova javljalo se za korištenje, pa je Upravni odbor morao postaviti više šatora da bi se zadovoljile potrebe. Do 1961. godine ležajevi su bili opremljeni slamom i slamaricama, pa je nabavka slame i dopremanje u kamp iziskivalo velike teškoće. Budući da smo nabavili dosta madracu, u ovoj godini nismo više upotrebljavali slamu. Za sve ležajeve osigurali smo po dva vunena pokrivača. Osjetno smo povećali i kuhinjski pribor. Započeli smo i navođenje i cementiranje obale za sunčanje. Jedan dio šatora je dotrajao, pa je odlučeno da umjesto šatora sagradimo male vikend - kuće 2 x 2 m s krevetom na kat. Takve kućice pokazale su se jako praktične kao zamjena za dotrajale šatore. Budući da se kampiranje produžilo na tri mjeseca, odlučeno je da predsezona od dva tjedna i posezona od dva tjedna bude 60% jeftinija. Cijene korištenja u sezoni morali smo povisiti zbog sve veće rezije. Za korištenje kamp-terena načinjen je ugovor sa najmodavcem na 5 godina s time da se po potrebi može produžiti.

Trinasti kamp na Puntamiki je članovima Upravnog odbora zadao glavobolje, kako smjestiti sve veći broj korisnika u VII i VIII mjesecu. Tako je rastao broj i gustoća šatora pa je odlučeno da se umjesto starih šatora izgradi još 4 vikend kuće 2 x 2 m za dvije osobe. Instalirana je ukupno 21 kućica za 6, 4 i 2 osobe kao i 32 šatora za 4, 3 i 2 osobe. Povišena je i cijena korištena u kampanu u sezoni kao i kamp-članarina na 300 starih dinara. Ovo povišenje uslijedilo je zbog sve veće potražnje. Osim izgradnje 4 spomenutih kućica, cementirali smo oko 170 m² kamene obale za sunčalište, postavili smo na sunčalištu sjenilo (24 m²), izgradili još jedan tuš, žensku praonu u sklopu WC i zastaklili je.

Zbog sve većeg interesa za naš četrnaesti kamp i zbog zamjene trošnih šatora bili smo prisiljeni izgraditi daljnjih 7 vikend kućica za 2 osobe kao i jednu novu kućicu 2 x 3 m za stan domara. Prije 14. VI tj. otvorenja kampa uspjeli smo uvesti u sve vikend kuće električnu rasvjetu, izgraditi dvije ruske kuglane, jedan tobogan za male i velike kampiste i za muške članove pisoar. Od opreme nabavili smo 40 deka i 20 plati, madrace za 20 kreveta. Uveli smo i vodovod u WC, pomoći električne pumpe koja je sisala morsku vodu. Ona je osim za WC služila i za pranje cijele cementne obale svaki dan. U 16 vikend kuća sve zidove obložili smo lesontom. Preko zime Poduzeće za svjetionike izgradilo je žičanu ogradu između našeg kampa i svjetionika. U kampu te godine bilo je postavljeno 28 vikend kuća sa 100 kreveta i 16 šatora s 32 kreveta. U ostalim šatorima postavljene su prične. U tudim kućama (sekcija za vezu i dr.) još 35 kreveta. Kapacitet je bio iskorišten samo sa 71,5%.

U petnaestom kampu 1965. od ulaganja moramo napomenuti oblaganje lesontom unutarnje strane u vikendicama 2 x 2 m veličine, izradu 25 željeznih kreveta, radi zamjene drvenih prična u šatorima i za svaki ležaj nabavku 2 plalte i 2 deke. Uslijed nedostatka pitke vode te godine u Zadru, morali smo i mi uvesti režim štednje, a i nabava butan plina iziskivala je teškoća. Na kraju sezone u 1965. godini jaki jugo razrušio je naš molo za ulazak u more (5 dasaka je more odnijelo pa ih nismo mogli naći) tako da smo u 1966. godini morali izgraditi novi molo. Instalirani kapacitet kampa bio je iskorišten sa 77%. U kampu je bilo 205 ležaja.

U našem šesnaestom kampu u 1966. godini radi popune izvansezonskih kapacite-

ta angažirali smo željezničare iz Mađarske i postigli osvрnji uspjeh. Od novih ulaganja možemo napomenuti izradu i postavljanje 12 m duge uvlake za ulazak u more izvedene u Zagrebu, i željezne cijevi na daskama za skakanje. Zimsko nevrijeme razrušilo je jedan dio cementne obale i dio nasipa kod WC-a koji smo morali nanoši cementirati. Od starih dasaka izgradili smo 21 drveni ormarić za potrebe šatora. Izvršili smo sve potrebne popravke na instalacijama kampa i opremi. Nabavili smo i nešto suda. Počevši od ove godine naši članovi mogli su doputovati željeznicom do Benkovca, a dalje u kamp autobusom. Ove godine na prijedlog Upravnog odbora godišnja skupština Kamp-odsjeka povisila je cijene za korištenje kampa i kamp članarinu od 300 na 500 starih dinara. U kampu je bilo instalirano 212 ležaja, a iskorišteno je bilo 70% kapaciteta.

Sedamnaest kamp posjetio je izvan sezone 101 gost iz 7 zemalja sa 1077 noćenja. Gosti su postali novi članovi kako Društva tako i Kamp-odsjeka. Da bi u buduće mogli odoljeti sve većem zahtjevu za kampiranjem u Zadru i 1967. godine smo ulagali kako za povećanje kapaciteta tako i za veći komfor u kampu. Tako smo umjesto dotrajalih šatora starih 15 godina, izgradili 12 vikend kuća 2 x 2 m sa tri kreveta, 1 vikend kuću 2 x 2 sa dva kreveta i za domara jednu kuću 4 x 5 m s time da domaru služi veličina 4 x 4, a 4 x 1 je kabina za presvlačenje kupača kao i priručni magazin. Izradili smo i 50 željeznih stolica, a 46 kreveta opskrbili federmadracima. Kuhinjske stolove obložili smo pocinčanim limom, obnovili smo svu potrebnu opremu, obojadsali sve željezne dijelove, a od opreme nabavili 100 deka, 50 plahiti i madraza za 10 kreveta. Cjelokupnu električnu mrežu preradili smo na trofaznu struju. Za razonodu gostiju svaki tjedan bila je kino predstava u kampu. Organizirano je i 10 izleta s motornim čamcima u bližu i dalju okolicu. U kampu je bio instaliran 241 ležaj, od čega je iskorišteno 70%. Najveći dnevni posjet bio je 17. VII: 268 članova.

Sedamnaest kamp započeo je 25. V 1968. godine. I ove godine kao zamjena šatorima izgrađeno je 10 vikend kuća 2 x 2 m s tri kreveta i tri vikend kuće 3 x 2 m sa 5 kreveta. Tako instalirani kamp u 58 vikend kućica i 16 šatora imao je 235 ležaja, od čega je iskorišteno 73%. Terasu smo zatvorili sa sjeverne strane, kako bi za slučaj nevremena bio ugodniji boravak na njoj, i dobrovoljnim prilozima kupili televizor, te tako realizirali davne želje. Izgradili smo i dva nova zahoda, a dobrovoljnim radom članovi su za vrijeme ljetovanja nasuli i zacementirali dio obale za sunčanje. Izradili smo 45 novih stolova, izvršili potrebne popravke u kampu, a od opreme nabavili 50 deka, 100 plahiti, 150 jastučnica, 40 madraza i 8 plinskih kuhalja i novog posuda. Sve željezne krevete opskrbili smo federmadracima i dovršili sve kućne instalacije.

Dvetnaest kamp započeo je 31. V 1969. Od stranih državljana bilo je 207 gostiju iz 9 država sa 2058 noćenja, pretežno u vansezoni. Najviše korisnika bilo je 15. VII i to 273 člana. Izgradili smo jednu novu vikend kuću 2 x 2 m s 3 ležaja iz preostalog materijala iz godine 1968. Izradili smo i 70 stolica i time popunili potrebe. Radi ljepšeg izgle-

da kampa izgradili smo cvjetnjak. Izgrađena je i plinska centrala. U 55 vikend kuća ugrađeni su stropovi iz lesona, čime smo ih zaštitili od nevremena. Od nove opreme nabavili smo centralni razglas s mikrofonom. U kampu je bilo 248 ležaja, od čega je iskorišteno 77%.

LJETNI KAMPOVI NA MORU PD "ŽELJEZNIČAR"

Godina	Trajanje kampa u danima	Boravišnih dana	Broj posjetilaca
1951	12	14	168
1952	21	30	300
1953	36	60	540
1954	209	60	1196
1955	273	60	2723
1956	225	60	3350
1957	256	60	4077
1958	303	60	5176
1959	575	60	10145
1960	328	60	4962
1961	571	60	9611
1962	650	91	10616
1963	736	90	12860
1964	874	91	13714
1965	1024	90	14538
1966	1282	112	16343
1967	1323	118	19748
1968	1306	119	20042
1969	1311	120	22890
Ukupno	11.315	1.415	172.999

Za proteklih 19 godina (od 1960. godine kao samostalni odsjek) djelovanje Kamp-odsjeka izvršili su članovi ogroman napor da bi kamplistima i drugim trudbenicima iz zagrebačkog željezničkog čvora omogućili relativno najjeftiniji način ljetovanja kraj mora. Za takav način odmora ima sve više i više interesenata među našim članovima. Kamp-odsjek je bio u mogućnosti da organizira i izvrši tako ogroman rad kakav je bio 1969. godine kada je 1311 članova kroz 120 dana imalo 22890 boravišnih dana. Nije sve tako jednostavno i lako bilo kako bi se moglo zaključiti iz ranijeg izlaganja. Bilo je i te kakvih poteškoća iz godine u godinu, jer današnji naš kamp nije više pionirski pothvat nego se temelji na ranije stecenim iskustvima i organizacijama koja može korisnicima osigurati ugodan boravak za vrijeme od 4 ljetna mjeseca. Moramo priznati zasluge drugovima koji su na svojim ledima u tih 19 godina izdržali taj ne baš mali teret Žrtvujući svoje slobodno vrijeme i komoditet da bi ostalim članovima osigurali čim veći konfor u našem kampu.

U više navrata bilo je postavljeno pitanje među našim članovima, zašto baš kamp u Zadru, zar nema i drugih mjesta na našoj lijepoj morskoj obali pogodnih za kampiranje? Sigurno da ima, ali ne smijemo zaboraviti da za kampiranje nije lako naći mjesto gdje je lako osigurati kao prvo dovoljno pitke vode, drugo, dovoljno i dosta jeftine hrane, pored šumarka, u neposrednoj blizini mora, uz mogućnost priključenja na električnu mrežu, zatim dobrih saobraćajnih veza za pristup u kamp, autobusom ili zeljeznicom, kako za korisnike, tako i za dovoz opreme i materijala. Sve su to problemi koje treba imati u vidu kada se izabire mjesto za kamp u kojem boravi 250 — 270 osoba dnevno. Sve ovo daje nam odgovor zašto smo se tako uporno držali baš naše Puntamike u Zadru.

Usljed proširenja hotelskih kapaciteta na cijeloj našoj morskoj obali budućnost našeg kampiranja na Puntamiki postaje problematična radi naglog širenja hotelskog kompleksa »Borik«. Možda ćemo moći još godinu — dvoje tamo ostati, ali izgradnja hotela će nas nesmiljeno primorati da čim prije nademo neko novo mjesto, makar uz kupnju zemljišta.

Vjerujem da će Kamp-odsjek naći snage da i u buduće organizirano nastavi svoj uspješni rad na korist svih naših članova i da će u kampu i dalje gajiti drugarstvo toliko svojstveno pravim planinarima.

Dionis Györy

IZLOŽBA »PLANINA VELEBIT« 1963

Planinarski odbor Zagreba i PD Zagreb-matica priredili su u povodu godine Velebita u prostorijama Povijesnog muzeja u Zagrebu, manifestaciono-propagandnu izložbu o hrvatskoj div-planini Velebitu u toku mjeseca lipnja 1963.

Ova naša najljepša planina prikazana je sa stotinjak fotografija i nizom drugih izvanrednih priloga. Izloženi su bili dragocjeni primjerici povijesne dokumentacije iz zbirke Povijesnog muzeja, iz PD »Dr Simonović i privatnih zbirki. Sliku Života i vrijednost ove gorostasne planine upotpunili su prilozi iz Entomografskog i Zoološkog muzeja, a flora, karte i planovi koje su izložili Botanički vrt Farmaceutskog fakulteta, Zavod za zaštitu prirode i Geološki zavod Hrvatske omogućili su čak i neupućenom posjetiocu da upozna značenje i ljepote ovog dragulja prirode.

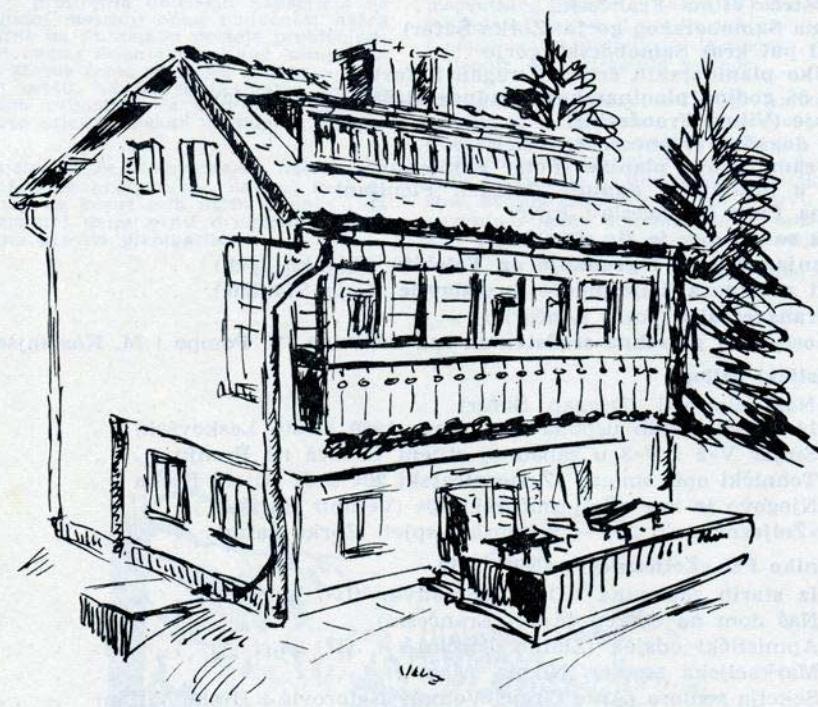
Bogatstvo podzemlja ovog najizrazitijeg predstavnika hrvatskog krša predočeno je s desetak fotografija našeg člana ing. Srećka Božičevića koji je izložio 5 kolor i 5 crno-bijelih fotografija iz Horvatove i Poljakove pećine. Svojim radovima osvojio je prvu i drugu nagradu i jednu diplomu, što je zaista vrijedan uspjeh koji s veseljem pozdravljamo.

Ing. Veljko Segre

S A D R Ţ A J

	str.
Dvadeset godina rada PD »Željezničar« (Dionis Györy)	5
Planinari željezničari između dva rata (Boško Ivanović)	11
Prije dva desetljeća (Stjepan Piljek)	12
Naš Oštrec (Vilma Frančeški)	15
Stazama Samoborskog gorja (Zorka Šafar)	16
Kružni put kroz Samoborsko gorje	20
Nekoliko planinarskih crtica (Dragan Šafar)	21
Mojih 56 godina planinarskog i radnog staža (Ivan Megla)	29
Sjećanje (Vilma Frančeški)	31
Tužni događaj (Vjenceslav Jurić)	32
Kako sam zavolio planine (Petar Armanini)	34
Šuma u proljetnim danima (Mladen Pičuljan)	35
Izlet na Pecu (Vjenceslav Jurić)	36
Čovjek se uči dok je živ (Grc)	37
Šampanjac, krema i grudanje na Velebitu (Zdenko Jech)	38
Sletovi planinara željezničara Jugoslavije (Lujo Staničić)	39
Naši transverzalci (Josip Lončarić)	40
Kako osigurati potrebna sredstva za rad društava (V. Pompe i M. Kostanjšek)	43
Alpinistički prilog	
Naši alpinisti (Dragan Šafar)	45
14 prvenstvenih uspona na Prenju 1969 (Josip Leskovšek)	47
Smjer V-2 i V-3 u zapadnoj stijeni Osobca na Prenju	47
Tehnički opis smjera »Željezničarski 20« u JI stijeni Kleka	48
Njegovo je ime »Željezničarski 20« (Velimir Barišić)	49
»Željezničarski 20« — vrhunski uspjeh (Zorka Šafar)	50
Iz kronike PD »Željezničar« 1950—1970.	
Iz starih zapisnika FD »Lokomotiva« (Ivo Marion)	51
Naš dom na Oštrecu (Adolf Frančeški)	52
Apinistički odsjek (Zlatko Turčin)	53
Markacijska sekcija (Nikola Alba)	53
Sekcija seniora (Ante Grgić, Velimir Neferović i Hinko Vilfan)	54
Pionirska sekcija (Nevenka Bubanj)	55
Stanica Gorske službe spasavanja (Andelko Lozej)	56
Glazbena sekcija (Matija Čaćić i Zvonko Sajvert)	56
Dan željezničara na Oštrecu 1960. godine (Josip Leskovšek)	57
Kamp-odsjek (Dionis Györy)	58
Izložba »Planina Velebit« 1969. (ing. Veljko Šegrc)	62
Pjesme	
Svojem društvu za rođendan (Grc)	14
Seniori (Vjenceslav Jurić)	30
O planine moje drage (Ljerka Kuprejanov)	31
Prvo proljetno cvijeće (Dragica Ličina)	33
Prilog	
»Speleolog« — glasilo Speleološkog odsjeka za 1966—67. godinu	

TOVARNA AUTOMOBILOV IN MOTORJEV MARIBOR

Pogonska jedinica Remont I Servis »TAM«

NOVI SAD

Rumenački put broj 2

Ova pogonska jedinica poseduje moderno motorsko odeljenje za industrijski remont motora na bazi zamene, čiji je kapacitet 1200 komada industriski remontovanih motora godišnje.

Sama ta činjenica ubedljiva je za korisnike TAM-ovih vozila, da će svoje vozilo moći uvek kvalitetno i na vreme popraviti.

Klasičan način remonta motora i ostalih sklopova je zastareo, neekonomičan i stvara gubljenje autodana.

Ako se uzmu ove tri komponente, zamena Vašeg dotrajalog motora putem industriskog remonta — remontovanim — nalazi puno opravdanje i Vi ga možete kupiti u svim prodavnicama TAM-a u ovim mestima:

SARAJEVO

ZAGREB

BEOGRAD

Pored industriskog remonta obavljamo i sve ostale popravke na vozilima TAM-ove proizvodnje.

Na industriski remontovane motore i za generalne popravke vozila, dobijate garanciju kao za fabričke nove motore i vozila.

»AUTO-COOP«

NOVI SAD

Proizvodi autodelove za vozila

»TAM«

i

»FAP«

Sve rezervne delove iz našeg proizvodnog programa izrađujemo od najkvalitetnijih uvoznih reprodukcionih materijala
Isporuku vršimo pod veoma povoljnim prodajnim uslovima
Informacije možete dobiti na telefon br. 57-572